R. P. Robinson

De Fragmenti Svetoniani De Grammatics et Rhetoribvs Codicvm Fide et Nexv

DE FRAGMENTI SVETONIANI DE GRAMMATICIS ET RHETORIBVS CODICVM FIDE ET NEXV

BY

RODNEY POTTER ROBINSON

A. B. University of Missouri, 1910
A. M. University of Missouri, 1911

THESIS

Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the

Degree of

DOCTOR OF PHILOSOPHY

IN THE CLASSICS

IN

THE GRADUATE SCHOOL

OF THE

UNIVERSITY OF ILLINOIS

1920

UNIVERSITY OF ILLINOIS

THE GRADUATE SCHOOL

May 31, 1920

I HEREBY RECOMMEND THAT THE THESIS PREPARED UNDER MY SUPERVISION BY Rodney Potter Robinson

ENTITLED De Fragmenti Suetoniani de Grammaticis et Rhetoribus Codicum Fide et Nexu

BE ACCEPTED AS FULFILLING THIS PART OF THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF Doctor of Philosophy

W. A. Oldfather.
In Charge of Thesis

H. J. Barton
Head of Department

Recommendation concurred in*

H. J. Barton
W. A. Oldfather
Arthur Stanley Pease
H. V. Canter
Leonard Bloomfield

Committee on Final Examination*

*Required for doctor's degree but not for master's

UIUC

INDEX CAPITVM

INDEX CAPITVM

Caput I

In quo de codice Hersfeldensi atque de eius inuentione et inuentoribus disseritur.

C. Suetoni Tranquilli fragmentum De Grammaticis et Rhetoribus inter renascentium litterarum aetatis homines primus qui nominatim commemoret Antonius Panormita Bononia mense Aprili[1] anni 1426 Guarino Veronensi haec scribens mihi innotuit: ". . . Praeterea est quod te non minori voluptate afficiat; sed omnino coenam parato, qua in re tu me non audis. Compertus est Cor. Tacitus de origine et situ Germanorum. Item eiusdem de vita Iulii Agricolae isque incipit: 'Clarorum virorum facta' caeterave. Quinetiam Sex. Iulii Frontonis de aquaeductibus qui in urbem Romam inducuntur; et est litteris aureis transcriptus. Item eiusdem Frontonis liber alter, qui in hunc modum iniciatur: 'Cum omnis res ab imperatore delegata mentionem exigat' et caetera. Et inventus est quidam dyalogus de oratore et est, ut coniectamus, Cor. Taciti, atque is ita incipit: 'Saepe ex me requirunt' et caetera. Inter quos et liber Suetonii Tranquilli repertus de grammaticis et rhetoribus: huic inicium est: 'Gramatica Romae'. Hi et innumerabiles alii qui in manibus versantur, et praeterea alii fortasse qui in usu non sunt; ii vero omnes, qui ob hominum ignaviam in desuetudinem abierant, ibique sunt, cuidam mihi coniunctissimo dimittentur propediem, ab illo autem ad me proxime et de repente; tu secundo proximus eris, qui renatos sane illustrissimos habiturus sis. . . " De eisdem libris inventis fama magis quidem exigua Guarini in aures Ioannis Lamolae merito iam antea manauisse uidetur, ut ex illius uerbis in epistula ad eundem Lamolam Bononiae degentem die XXVI mensis Ianuarii eiusdem anni[2] 1426 scripta colligitur;[3] ". . . Quid nuntius renascentium virorum

****

[1]Sabbadini, Studi Italiani VII p.122 sq.; id. Storia E Critica p.267 sq. Hanc epistulam, licet dies non sit appositus, Sabbadinius mensi Aprili anni 1426 fere certa ratione uindicat.

[2]De temporum ratione Sabbadinium ubique sequor.

[3]Sabbadini Stud. Ital. VII p. 120; id. Storia E Critica p. 264.

et in lucem prolatorum, quem mihi cum suavitate mirabili affers! O si Cornelium Tacitum ipsum, Plinii mei amicum socium collegam, spectare et coram affari detur! . . ."

Ineunte igitur anno 1426 fama de Suetoni fragmento De Grammaticis et Rhetoribus, Taciti operibus minoribus, Frontini De Aquaeductibus nuper inuentis Bononiam perlata erat. Cuius de notitiae origine ad Francisci Poggi epistulam, quam Romae die III mensis Nouembris anni praecedentis (1425) ad amicum suum Nicolaum de Nicolis Florentinum dedit, regrediamur necesse est:[1] ". . . Quidam monachus amicus meus ex quodam monasterio Germaniae, qui olim a nobis recessit, ad me misit litteras, quas nudius quartus accepi; per quas scribit se reperisse aliqua volumina de nostris, quae permutare vellet cum Novella Ioannis Andreae vel tum Speculo tum additionibus, et nomina librorum mittit interclusa. . . Inter ea volumina est Iulius Frontinus et aliqua opera Coernelii Taciti nobis ignota: videbis inventarium et quaeres illa volumina legalia, si reperiri poterunt commodo pretio. Libri ponentur in Nurimberga, quo et deferri debent Speculum et Additiones, et exinde magna est facultas libros advehendi. Ut videbis per inventarium haec est particula quaedam, nam multi alii restant; scribit enim in hunc modum: 'Sicuti mihi supplicastis de notando poetas, ut ex his eligeretis qui vobis placerent, inveni multos e quibus collegi aliquos, quos in cedula hac inclusa reperietis' . . Romae die III novembris."

Hac igitur ex epistula compertum habemus monachum quendam, e monasterio Hersfeldensi, ut ex sequentibus apparebit, Poggio inuentarium quorundam librorum, quos reppererat,[2] misisse. Apographon autem huius inuentari paulo post Bononiam

****

[1]Poggii Epistol. ed. Tonelli, I p.168. Sabbadini, Stor. E Crit. p.263; id. Stud. Ital. VII p.119.

[2]Sabbadini opinio (Stor. E Crit. p.273-4), cui Annibaldius (p.77 n.2) suffragatus est, eosdem codices iam anno 1421 a Bartholomaeo de Capra Archiepiscopo Mediolanensi uisos esse instabili fundamento nititur, ut Wissowa (p.III) recte iudicauit. Quam opinionem ad confirmandam nihil est nisi Poggi uerba tales historicos in epistula Londini die X mensis Iunii (1422) data.

expeditum esse uidetur, ubi in Panormitae Lamolaeque manibus uersaretur. Panormita etiam notitiam satis copiosam de libris, quorum descriptio hoc inuentario continebatur, cum Guarino Veronensi communicauit, neque tamen de origine eius quicquam protulit, nisi fore ut illi libri cuidam ibi coniunctissimo propediem dimitterentur. Inuentari apographon, quo usus est Panormita, neglegentius scriptum esse debebat, siquidem in illius epistula Frontonis pro Frontini et inter Dialogi uerba ineuntia requirunt pro requiris legimus. Post Panormitae epistulam ad Guarinum datam[1] interuallo anni plus intermisso monachus Hersfeldensis Romam rediens alterum copiosius inuentarium secum apportauit. Hoc tamen inuentarium Poggium magna ex spe deiecit, quam ex monachi uerbis conceperat. Quae omnia alia epistula[2] a Poggio ad Nicolaum Romae data docet: "Dixeram Cosmo nostro, quemadmodum scribis, monachum illum Hersfeldensem dixisse cuidam se attulisse inventarium,[3] sicut ei scripseram, plurium voluminum secundum notam meam. Postmodum cum summa cura quaererem hunc hominem, venit ad me afferens inventarium plenum verbis, re vacuum. Vir ille bonus, expers studiorum nostrorum.

****

[1]Tres epistulae a Poggio ad Nicolaum per hoc interuallum datae extant, quibus monachus Hersfeldensis laudatur. (1) Poggii Epist. ed. Ton. I p.172, siue apud Michaelisium Praefat, p.XX: (Romae) d. 15 m. Dec. (a.1425) ". . ad amicum nostrum pro libris misi binas litteras et quidem diversis nuntiis, quin ordinavi ut, cum litterae essent in Nurimberga, deferrentur ad monasterium per aliquem qui responsum referret, et ad id pecuniam paravi, itaque quam primum spero nos scituros aliquid certius. (2) Poggii Epist. ed. Ton. I p.175, siue apud Michael. Praefat. p. XX: Romae V idus Febr. (a.1426) ". . ex Germania responsum est mihi litteras illas esse redditas, spero igitur me habiturum propediem litteras a monacho, et tum tecum omnia communicabo." (3) Poggii Epist. ed. Ton. I p.187, siue apud Michael. Praefat. p. XX: Romae noctu XVIII kal. Oct. a.1426 ". . de libris Germanis nil dicam amplius nisi me non dormire more tuo sed vigilare, quod si quidam prout spero fidem servarit, liber ad nos veniet vel vi vel gratis, quin etiam dedi operam ut habeam inventarium cuiusdam vetustissimi monasterii in Germania, ubi est ingens librorum copia; sed ne tu me molestes ista tua dicacitate nil amplius scies."

[2]Poggii Epist. ed. Ton. I p. 207 sq., siue apud Michaelisium Praefat. p. XX siue apud Sabbadinium Stud. Ital. VII p.127 et Stor. e Crit. p. 272.

[3]Hoc inuentarium non solum accuratiorem descriptionem eorum librorum, qui in monasterio Hersfeldensi repositi erant dedisse, sed etiam libros eius vetustissimi monasterii in Germania de quo Poggio (I p.187 ed. Ton. Vide supra p. adn. 1) scripsit enumerasse suspicor.

quicquid reperit ignotum sibi id et apud nos incognitum putavit. Itaque refersit illud libris quos habemus, qui sunt iidem de quibus alias cognovisti. Mitto autem ad te nunc partem inventarii sui, in quo describitur volumen illud Cornelii Taciti et aliorum quibus caremus; qui cum sint res quaedam parvulae, non satis magno sunt aestimandae. Decidi ex maxima spe quam conceperam ex verbis suis. Ea extitit causa propter quam non magnopere curavi hoc ad te scribere; nam si quid egregium fuisset aut dignum Minerva nostra, non solum scripsissem sed ipse advolassem ut significarem. Hic monachus eget pecunia; ingressus sum sermonem subveniendi sibi, dummodo Ammianus Marcellinus, prima decas Titi Livii et unum volumen orationum Tullii ex iis quae sunt apud nos communes et nonnulla alia opera, quae quamvis ea habeamus tamen non sunt negligenda, dentur mihi pro his pecuniis. Peto autem illa deferri eorum periculo usque Nurimbergam. Haec tracto, nescio quid concludam, omnia tamen a me scies postea. Romae XVI kal. iunii (1427)".

Poggium, cum ut Ammianus Marcellinus, Livi decas, Ciceronis orationum uolumen aliaque haberentur, curam dedisset, pretiosioris illius Corneli Taciti uoluminis, quo ut infra apparebit Suetoni quoque De Grammaticis et Rhetoribus continebatur, oblitum esse arguisse uidetur Nicolaus. Cuius dubitationes sequens Poggi epistula[1] ad eum tollere debuit: "Optime suspicaris me cum obsignarem litteras oblitum esse illius inventarii, cuius mentionem feceram in litteris. Nunc illud ad te mitto. Id autem male accipis quia, cum procurem ut habeamus decadem Livii et reliqua volumina de quibus ad te scripsi, putes me omittere hoc volumen quo maxime indigemus.[2] Id quidem imprimis est quod volo, quin mandavi isti monacho ut uel ipse secum deferret (nam credit se rediturum brevi) uel per alium monachum curaret deferendum; alios iussi Nurimbergam, hunc vero Romam pro-

****

[1]Poggii Epist. ed. Ton. I p. 210 sq., siue apud Michael. Praefat. p. XXI.
[2]Scilicet volumen quo Taciti Germania, Agricola, Dialogus, Suetoni reliquiae continebantur.

ficisci recta via, et ita se facturum recepit. Romae pridie kal. Iun. (a.1427)."

Mense Septembris eiusdem anni (1427) Poggius Cornelium Tacitum adhuc expectabat: "De Cornelio Tacito qui est in Germania nil sentio; expecto responsum ab illo monacho. . . Omisi hanc curam librorum absentium et ad eos qui adsunt nobis animum converti; nam nil audio praeter fabulas."[1] Quin etiam anno fere post Poggius nihil noui perceperat et de libris Taciteis conquirendis paene desperasse uidetur: ". . . Cornelius Tacitus silet inter Germanos neque quicquam exinde novi percepi de eius operibus."[2]

Denique insequente anno (1429) monachus Romam iterum rediit et sine libro, ut Poggius in epistula Romae die XXVI mensis Februarii ad Nicolaum data queritur: ". . . Monachus Hersfeldensis venit absque libro multumque est a me increpatus ob eam causam. Asseveravit se cito rediturum (nam litigat nomine monasterii) et portaturum librum. Rogavit me multa: dixi me nil facturum nisi librum haberemus. Ideo spero et illum nos habituros, quia eget favore nostro."[3]

De hoc codice Hersfeldensi nil amplius in Poggi epistulis reperitur.

Quamuis Poggius de uolumine Taciteo conquirendo desperasse uideatur, Nicolaus de Nicolis duobus annis post his aliisque opusculis habendis negotium dedit. Ineunte anno 1431 Iulianus Caesarini cardinalis Sancti Angeli comitante secretario Lucio Spoletino legatus pontificalis ad expeditionem contra Hussitos instituendam in Germaniam profectus est.[4] Item Nicolaus Albergati Sanctae Crucis cardinalis, qui postea pontifex maximus Nicolaus V creatus est, comitante secretario Thommaso Parentucellio, legatus pontificalis in Galliam est missus.[5] Duobus

****

[1]Data Romae V kal. Oct. a.1427. Poggii Epist. ed. Ton. I p. 213, siue apud Michael. Praefat. p. XXI.

[2]Data Romae die XI Sept. a.1428. Poggii Epist. ed. Ton. I p. 218, siue Michael. Praefat. p. XXI

[3]Poggii Epist. ed. Ton. I p. 268, siue Michael Praefat. p. XXII.

[4]Sabbadini, Storia E Criticia p. 3. Bulla pontificis maximi Martini V hoc negotium cardinali Iuliano confidens die XI mensis Ianuarii a.1431 est data. Mense Martio eiusdem anni Norimbergam iam peruentum erat.

[5]Sabbadini, Storia e Critica p. 3. Fantuzzi, Scrittori bolognesi, I, 20. Bulla pontificis maximi Eugeni IV potestatem huius legationis faciens die XXVIIII mensis Aprilis a.1431 data est.

autem cardinalibus profecturis indicem librorum conquirendorum dedit Nicolaus de Nicolis, quod Ambrosius Trauersarius quadam epistula[1] ad eundem Nicolaum id temporis peregre degentem[2] Florentiae die VIII mensis Iulii (a.1431) data commemorat: "Quod indicem dederis voluminum inquirendorum cum Iuliano nostro cardinali S. Angeli tum cardinali S. Crucis, Germaniam omnem omnemque Galliam diverso itinere peragraturis, fecisti tu studiose et ingenio tuo digne. Sed vereor ne cum occiduo gelu eorum quoque refrigescat ardor: quamvis Lucius ille adolescens promptus atque excitus magna de se polliceri videatur; vixque adduci possum illum non diligentissime hoc munus impleturum. Gustum illius cepi, brevem quidem; nam transiens per nos me vidit atque adlocutus est tanta suauitate atque copia, ut spem de illo conceperim maximam. Thomas item noster, non ambigo, geret votis tuis morem. . . Florentiae ex nostro monasterio VIII iulii (1431)."

Ille ipse index librorum inquirendorum a Nicolao comparatus, cuius mentionem facit Trauersarius, anno 1913 in catalogo librariae antiquariae T. de Marinis et Soc. Florentinorum (ms. 10, p. 14-16) in lucem prouenit. Est autem ad finem cuiusdam codicis opera Ciceroniana philosophica complectentis, atque a manu diuersa ab ea quae ipsum codicem exarauit confectus est. Cuius codicis nunc Noui Eboraci in bibliotheca Ioannis Pierpont Morgan repositi ea pars quae inuentarium amplectitur phototypice expressa nuperrime bibliothecae Uniuersitatis Illinoiensis accessit. Inuentarium autem sic inscribitur: "COMMENTARIUM NICOLAI NICOLI IN PEREGRINATIONE GERMANIE." Quo commentario codices, qui in bibliothecis monasteriorum Reichenauiensis, Hersfeldensis, Fuldensis, ecclesiae cathedralis Coloniensis, nec non et cuiusdam monasteri Danici nominis ignoti repositi dicebantur, describuntur.[3] Sunt ibidem animaduersiones de quibusdam Ciceronis, Varronis,

****

[1]Traversarii Epist. ed. Petrus Cannetus, VIII 2 p.353; siue apud Sabbadinium, Storia e Critica, p. 2.

[2]Vide Sabbad., Stor. e Crit. p. 3.

[3]Videndi sunt Sabbadinius, Stor. E Crit. pp. 1-7; E. Jacobs, Wochenschrift f. klass. Philol. 1913, 701-2; A. Gudemann ib. 1913, 929-33; W. Aly, Rhein. Mus. LXVIII pp. 636-7.

Corneli Nepotis, Fenestellae, Plini, Taciti, Celsi, Catonis operibus deperditis, quae 'ab inferis excitanda erant'. Quae autem de monasterio Hersfeldensi dicuntur, quamuis scribarum erroribus satis uitiata, hic describo:[1]

"In Monasterio hispildensi[2] haud procul ab alpibus continentur haec opuscula. videlicet:

Julii Frontini De aquae ductis quae in urbem inducunt liber .j. Incipit sic: PERSECVTVS ea quae de modulis dici fuit necessarium. Nunc ponam quemadmodum queque aqua ut principium commentariis comprehensum est usque ad nostram curam habere uisa sit &c. Continet hic liber xiij.

Item eiusdem frontini liber incipit sic: Cum omnis res ab imperatore delegata interiorem exigat & curam, et me seu naturalis solicitudo seu fides sedula, non ad diligentiam modo, uerum ad morem commisse rei instigent. sitque mihi nunc ab nerua augusto, nescio diligentiore an amantiore rei.p. imperatore aquarum iniunctum officium & ad usum &c. Continet .xi. folia.

Cornelii taciti de origine & situ germanorum liber incipit sic: Germania omnis a gallis[3] rhetiisque & pannoniis rheno & danubio fluminibus a sarmatis datisque & mutuo metu a montibus separatur etc. Continet autem xij folia. Item in eodem codice:

Cornelii taciti De uita Julii agricole Incipit sic: Clarorum uirorum facta moresqueposteris tradere antiquitus usitatum, ne nostris quidem temporibus, quamquam uniuersa suorum etas obmisit. Qui liber continet.xiiij. folia. Item in eodem codice:

Dialogus De oratoribus qui incipit sic: Sepe ex me requiris iuste fabi, cur cum priora secula tot eminentium oratorum ingeniis, gloria, floruerint: nostra potissimum etas deserta & laude eloquentiae orbata: qui liber continet xviij.folia. Item in eodem codice continetur liber --

****

[1] Omnia non e catologo, in quo nonnullos typothetae errores deprehendi, sed ex ipso codice phototypice depicto transcripsi. Totum commentarium in aliquibus actis philologicis breui edere in animo habeo. Scribendi compendia ubique explicaui.

[2] Lege Hersfeldensi. [3] Galliis, sed altera i expuncta.

Suetonii Tranquilli De grammaticis & rhetoribus, qui incipit sic:

Grammatica romae ne in usu quidem olim nedum in honore ullo &c. Continet hic liber folia vij.

Ammiani Marcellini rerum gestarum libri xviij. Qui peruenerunt usque ad obitum Valentis imperatoris: qui est finis hystoriae.

Haec igitur indicia de codicibus in monasterio Hersfeldensi repositis ad duo inuentaria, quae monachus Hersfeldensis cum Poggio, unum exeunte mense Octobri anni 1425, alterum mense Maio anni 1427 communicauit, quaeque Poggius propediem Nicolao misit, referenda sunt.[1] Prioris autem inuentari a monacho Hersfeldensi curati apographon Bononiam Antoni Panormitae in manus peruenisse supra demonstratum est.[2] Panormitae Poggique testimonia cum Nicolai commentario quem modo exhibui ita conspirant, ut nemo dubitare possit quin ex eodem fonte deriuentur. Panormita in epistula ad Guarinum ea ipsa opera uno in loco delitescentia, quae in commentario Nicolai monasterio Hersfeldensi tribuuntur, notat, nisi quod unum Ammianum Marcellinum omittit. Cum autem Poggius non nisi altero monachi inuentario accepto de Ammiano uerba fecerit, prius inuentarium huius auctoris nomine caruisse uidetur. Idem etiam error de Frontini opusculo cum in Panormitae epistula tum in Nicolai commentario deprehenditur, cum liber secundus priore loco proferatur. Quod autem Panormita duo opuscula Tacitea Germaniam et Agricolam primo loco commemorat nihil est admirandum, cum non inuentari transcriptionem sed nuntium felicem de nouis scriptis repertis Guarino suo mitteret, eaque opera, quae maximi momenti haberet, prima nuntiaret. Dialogum tamen iusto loco reliquit cum de auctore eius in dubio esset. Cur autem de hac re esset incertus Nicolai commentarius aperte demonstrat, quippe qui huius opusculi auctorem non

****

[1] Poggii Epist. ed. Ton. I p.168; p.207 sq.; p. 210 sq. Vide supra p. p. sq.; p. sq.

[2] Vide supra p. sq.

nominet, Poggius duo opera, primam decadem Titi Livii et unum volumen orationum Tullii, quae in Hersfeldensi monasterio se habere debebant, laudat, de quibus Nicolaus tacet. Se Nicolaus haec consulto omittere potuit, cum ut Poggi uerba quae sunt apud nos communes docent iam in usu essent. Aliae discrepantiae inter Panormitae epistulam et Nicolai commentarium eiusmodi sunt, ut eo explicari possint, quod Panormita nihil nisi apographon inuentari quod monachus Hersfeldensis Poggio miserat, habebat, Nicolai autem commentarius ut ad nostram aetatem Ciceronis cuidam codici adtextus peruenit, quot per uices euaserit, nemo scit.

Utrum Nicolai studia nouorum librorum per cardinalis Iuliani officia conquirendorum feliciter euenerunt nescimus, quod tamen silentium continuum per uiginti quattuor annos negare uidetur. Quomodo cumque haec res se habet, inter hos uiginti quattuor annos codex ille Hersfeldensis Germaniam Agricolam Dialogum Suetonique De Grammaticis et Rhetoribus complectens, nescio qua uia aut cuius opera, Romam migrauerat. Namque anno 1455 ille ipse codex, nisi omnia fallunt, a Petro Candido Decembrio sacrae sedis secretario Romae uisus est, cuius testimonium pretiosissimum in cod. Ambrosiano R88 sup. f. 112 latens Remigius Sabbadinius e tenebris excitauit atque publici iuris fecit:[1]

> Cornelii taciti reperitur Rome visus 1455 de Origine et situ Germanie. Incipit: Germania omnis a Gallis retiisque et panoniis Rheno et danubio fluminibus a Sarmatis dacisque mutuo metu aut montibus seperatur. cetera occeanus ambit. Opus est foliorum xii in columnellis. Finit: Cetera iam fabulosa helusios et exionas ora hominum vultusque corpora atque artus ferarum gerere. quod ego ut incompertum in medium relinquam. utitur autem cornelius hoc vocabulo inscientia non Inscitia:

Est alius liber eiusdem de vita Julii agricole soceri sui. in quo continetur

****

[1] Rivista di Filologia XXVIIII (1901) p.262 sqq. e cod. Ambrosiano R 88 sup. f.112 phototypice depicta transcribo, nisi quod in schedula mea scriptura ita est diluta ut nonnumquam textum a Sabbadinio accuratissime editum secutus sim.

descriptio Britanie Insule, nec non populorum mores et ritus. Incipit: Clarorum virorum facta moresque posteris tradere antiquitus usitatum, ne nostris quidem temporibus quamquam incuriosa suorum etas ommisit. Opus foliorum decem et quattuor in columnellis. finit: Nam multos veluti inglorios et ignobiles obliuio obruet, Agricola posteritati narratus et traditus superstes erit.

Cornelii taciti dialogus de oratoribus incipit:

Sepe ex me requiris iuste fabi, cur cum priora secula tot eminentium oratorum ingeniis gloriaque floruerint, nostra potissimum etas deserta et laude eloquentie orbata vix nomen ipsum oratoris retineat.

Opus foliorum xiiii. in columnellis. post hec deficiunt sex folia. nam finit: quam ingentibus verbis prosequuntur. Cum ad veros iudices ventum. deinde sequitur: rem cogitare, nihil abiectum nihil humile. post hec sequuntur folia duo cum dimidio.. et finit: Cum adrisissent[1] discessimus.

Suetonii tranquilli de grammaticis et rhetoribus liber. Incipit:

Grammatica rome nec in usu quidem olim, nedum in honore ullo erat, rudis scilicet ac bellicosa etiam tum ciuitate necdum magnopere liberalibus disciplinis vacante.

Opus foliorum septem in columnellis. finit perprius. Et rursus in cognitione cedis mediolani apud lucium pisonem proconsulem defendens reum, cum cohiberent lictores nimias laudantium voces, ita excanduisset, ut deplorato Italie statu quasi iterum in formam prouincie redigeretur .M. Insuper brutum cuius statua in conspectu erat inuocaret Regum ac libertatis auctorem ac vindicem. Ultimo Imperfecto columnello finit: diu ac more concionantis redditis, abstinuit cibo.

Videtur in illo opere Suetonius innuere omnes fere rhetores et Grammatice professores, desperatis fortunis finiuisse vitam.

****

[1] Post adrisissent surrex primitus scriptum erat deinde deletum.

Quin codex quem uidit Decembrius idem fuerit atque Hersfeldensis codex, cuius descriptio Nicolai commentario continetur, non dubitari potest. Eadem opuscula eodem ordine disposita, eaedem fere inscriptiones, eidem foliorum numeri singulis operibus Germaniae, Agricolae, De Grammaticis et Rhetoribus attributi, omnia aperte demonstrant Decembrium ipsum Hersfeldensem codicem inspexisse. Decembrius autem multo copiosiorem descriptionem nobis reliquit, quippe qui titulis, foliorum numeris, primis uerbis uniuscuiusque opusculi adnotandis non contentus fuerit, sed libros legisse uideatur, atque uerba quibus singula opera terminentur protulerit. Quin etiam obseruationes de suo addidit, atque indicia de codicis facie atque condicione dedit, inter quae hoc maximi habendum est quod opera in columellis scripta esse testatur. Non est admirandum si Niccolai commentarius prae Decembri notatione testimonia satis uitiosa exhibet, uelut in Agricolae primis uerbis uniuersa pro incuriosa, nam ipsuis Decembri uerba autographa habemus, cum Nicolai commentarius certe fata iniquiora perpessus est. Neque tamen commentarius ille spernendus est, cum, licet Decembrius tria opuscula Tacitea et Suetoni fragmentum in eodem codice fuisse innuat, hoc certo diiudicari nequiret nisi Niccolai uerba Item in eodem codice post utriusque operis descriptionem posita nobis suppeditarent. Alia etiam Nicolai commentarius ad codicem Hersfeldensem restituendum conferre mihi uidetur, quae ad enarranda transeo.

Duae discrepantiae inter Nicolai et Decembri testimonia animaduertuntur, quae uiris doctissimis ita graues uisae sunt, ut alterutrius fidei derogare uellent. Primo Nicolaus de Dialogi auctore tacet, Decembrius autem Cornelii taciti dialogus de oratoribus scripsit. Deinde teste Nicolao Dialogus duodeuiginti foliis continebatur, dum Decembrius quattuordecim folia ante lacunam (c. 35) et duo folia cum dimidio post eam notat, ita ut eo auctore Dialogus septendecim modo folia habuisse uideatur. Quae discrepantiae facile inter se conciliari

posse mihi uidentur, neque ulla est causa cur alterutri testimonio fidem derogemus. Ad utrumque nodum explicandum codex Vindobonensis 711, qui mihi Suetonium pertractanti saepenumero auxilio subuenit, ueram rationem monstrare uidetur.

Ut ab ea re, quam certiorem duco exordiar, in codice Vindobonensi haec inscriptio Dialogo praemissa est: INCIPIT DIALOGVS DE ORATORIBVS. Ad finem autem haec subscriptio legitur: Cornelii taciti de oratoribus explicit. Quin codex Vindobonensis, quippe qui in Suetonio archetypi memoriam tam saepe ubi in ceteris codicibus tamquam amissa est conseruasse uideatur, Dialogi inscriptionem et subscriptionem sic ut in Hersfeldensi codice se haberent proferat, uix dubium mihi uidetur. Quod si uerum est, monachus Hersfeldensis qui nihil nisi singulorum opusculorum inscriptiones atque uerba prima transcripsit, Corneli Taciti nomen cum Dialogo coniunctum non inuenit. Decembrius autem, qui eos libros diligenter perlustrauit, Taciti nomen ad Dialogi finem inueniens, quasi inscriptionis pars esset, adduxit.

Impeditior est quaestio de foliorum numero, quibus Dialogus in Hersfeldensi codice continebatur. Nicolai commentarius simpliciter testatur, qui liber continet xviij folia. Decembrius autem haec scripsit: Opus foliorum xiiii in columnellis. Post hec deficiunt sex folia. . . deinde sequitur: "rem cogitare nihil abiectum". Post hec sequuntur folia duo cum dimidio. et finit. . . Cum Decembrius de foliis loquitur cuiuis apparere debet eum folia scriptura repleta significare. Nam quid folia duo cum dimidio sibi uelle possunt nisi tria folia quorum unum paginam uacuam habet? Quare num Decembrium septendecim modo folia in Dialogo Hersfeldensi uidisse credemus necesse est? Minime! cum nihil impediat quin in illa lacuna post folium quartum decimum aliud folium uacuum intercederet, quod Decembrius foliorum uacuorum nullam rationem habens commemorare neglexerit. Quod non uerisimile sed uerum esse codex Vindobonensis 711 mihi persuadet, quippe qui ad lacunam indicandam duas fere paginas uacuas praebeat,

hanc tamen notam proferat: hic est defectus unius folii cum dimidio.[1] Selecim igitur folia scripta cum dimidio, quae Decembrius testatur, et unum folium uacuum cum dimidio, quod Hugo Haemste codicis Vindobonensis librarius in exemplari suo uidere debebat, duodeuiginti faciunt folia, quae monachus Hersfeldensis in archetypo inuenit. In libro Hersfeldensi igitur folium quintum decimum et pagina prior foli sexti decimi uacua erant. In altera autem sexti decimi foli pagina Dialogi textus uerbis rem cogitare nihil abiectum nihil humile iterum susceptus usque ad octavi decimi foli finem pertinebat.

Quod autem Decembrius sex folia post folium quartum decimum deficere testatus est, eum sex folia uacua in ipso Hersfeldensi codice uidisse non puto, sed multo magis hoc indicium de sex foliis deficientibus iam in ipso Hersfeldensi scriptum inuenisse habendus est. Utrum re uera Decembrius sex folia an sex paginas in Hersfeldensi codice legerit uel legere debuisset, altera est quaestio. Codex Ottobonianus de illa lacuna haec testatur: hic deest multum in exemplari dicitur deesse sex paginas; Codex autem Vaticanus 1862 hic desunt sex pagelle. Uterque codex optimus habendus est, et e duobus Hersfeldensis codicis apographis diuersis ortus ducunt. Quare probabilius mihi uidetur unum Decembrium folia pro paginae perperam scripsisse quam duos librarios paginae (uel pagellae) scribentes in eundem errorem incidisse. Hoc autem modo, nisi fallor, factum est ut codex Ottobonianus et codex Vindobonensis, qui certe ex eodem codicis Hersfeldensis apographo transscripti sunt, testimonia discordia de lacuna proferant. Ottoboniani librarius id quod in exemplari scriptum uidit narrat, sed ita caute ut uerbo dicitur usus sit, dum Vindobonensis scriba non id quod scriptum uidit, sed id quod re uera in exemplari suo extabat, hoc est unum folium uacuum cum dimidio,

****

[1] Scheuer (p. 48) et Philipp (1889, p. 290), qui uterque hunc codicem inspexerunt, duas fere paginas esse uacuas testantur. Gudemannus tamen in apparatu (ad Dialog. c. 35 ad fin.) obscure aliquot uersus uacui profert. Quare Gudemanno non possum non diffidere, cum uerba hic est defectus unius folii cum dimidio secundae manui in V(W in Suet.) attribuit.

testatur.[1]

Restat ut de Alberto Enoch Asculano et eius peregrinatione librorum conquirendorum gratia disseram. Viri docti hodie, ut uidetur, inter se fere consentiunt, Enoch codicem Hersfeldensem anno 1455 Romam rettulisse. Saniorem tamen rationem de hac re secuti Georgius Voigtuis,[2] Ricardus Wuensch,[3] Sanctus Consolius,[4] de Enoch codicis Hersfeldensis inuentore optimo iure dubitationes mouerunt. Haec opinio, quae huius codicis inuentum Enoch Asculano attribuit, etiam nunc maximam partem duabus notis Ioannis Iouiani Pontani codici Leidensi adtextis, quae infra transcribam, subnititur. Quae autem hisce triginta annis ex uirorum doctissimorum indagationibus in lucem prodierunt, ut multis sententiam de Enoch Hersfeldensis codicis inuentore confirmare uidentur, sic me quidem iudice, si hanc opinionem non omnino explodunt, perdubiam saltem efficiunt.

****

[1]Quaestionem uexatam de magnitudine illius Dialogi lacunae ad praesens exagitare nolim; sin crederimus in Hersfeldensis codicis archetypo sex paginas uel uetustate consumptas uel nescio quo casu mutilatas fuisse, Hersfeldensis autem librarium in codice suo exarando eam rationem secutum esse ut exemplaris singulae paginae singulis columellis in nouo codice continerentur, omnia ad liquidum perduci uidebuntur. Nam Hersfeldensis codicis librarius sex columellas, hoc est unum folium cum dimidio, uacuas ea ratione relinquere potuit ut ea quae in exemplari sex paginis contenta essent, si olim integrius Dialogi exemplar in lucem prodiret, in sui codicis sex columellis uacuis scriberentur. Sed, ut de archetypi condicione accuratiorem notitiam daret, sex paginas in exemplari deficere scripsisse uidetur.

Meae rationi non obstat, quod Georgius Wissowa (p.XIV) Dialogo XVII folia tribuens codicem Hersfeldensem in sex quaterniones inter tertiam et quartam duobus foliis inter se cohaerentibus interpositis, ita ut totus Dialogus et Suetoni fragmentum tribus ultimis quaternionibus continerentur, tam perite redegit (uide imaginem ab eodem prolatam). Nam si Dialogus non unum, ut putauit Wissowa, sed duo ultimae quaternionis folia complectebatur, nulla est causa cur aliud folium, uel par foliorum quorum alterum uacuum relictum erat, ad Suetoniani opusculi partem ultimam accipiendam addi non potuerit. Idem uero post tertiam quaternionem factum esse satis constat. Hoc etiam proposuit W. Peterson (A.J.P. XXXV p.77), licet in ceteris rationem a mea longe alienam secutus sit. Wissowae ratio, quamuis perite eam persecutus sit, magna ex parte coniectura subniti debet; neque contra Nicolai commentari testimonium de Dialogi duodeuiginti foliis ualere potest, si modo Decembri testimonium cum hoc in concordiam redigi potest, quod quidem fecisse mihi uideor.

[2]Wiederlebung I p.255 adn.3, II p. 202, adn.1

[3]Hermes XXXII (1897) p. 57 sqq.

[4]L'Autore Della Germania p. 67 sqq.

In codicis Leidensis primi foli parte auersa ab eadem manu quae ipsum codicem exarauit,[1] haec scripta leguntur: "Hos libellos Iouianus Pontanus excripsit nuper adinuentos et in lucem relatos ab Enoc Asculano quamquam satis mendosos. M·CCCC·LX martio mense." Itemque in foli quadragesimi septimi margine auersa ad nostri libelli Suetoniani primum caput haec inueniuntur: "C. Suetonius scripsit de viris illustribus, cuius exemplum secutus[2] Hieronymus ipse quoque libellum de scriptoribus Christianis edidit. Nuper etiam Bartholomeus Facius familiaris noster de uiris illustribus temporis sui libros composuit. Qui ne hos Suetonii illustres uiros uidere posset mors immatura effecit. Paulo enim post eius mortem in lucem redierunt[3] cum multos annos desiderati a doctis hominibus essent. Temporibus enim Nicolai[4] quinti pontificis maximi Enoc Asculanus[5] in Galliam et inde in Germaniam profectus conquirendorum librorum gratia, hos quamquam mendosos et imperfectos ad nos retulit. Cui sic habenda gratia[6] ut male imprecandum est Sicconio Polentano Patauino, qui cum eam partem quae est[7] de oratoribus ac poetis adinuenisset,[8] ita suppressit ut ne unquam in lucem uenire posset. Quam ego cum Patauii perquirerem, tandem reperi eam ab illo fuisse combustam; ipsumque arrogantia ac temeritate impulsum de uitis illustrium scriptorum loquacissime pariter et ineptissime scripsisse. IOV PONTANVS · VMBER excripsit."

Primo igitur ea quae de Enoch Asculani peregrinatione et libris quos reportauit uiri docti eruere potuerunt, enarrabo, deinde quae ex his indiciis et Pontani testimonio mea opinione concludere liceat, exponam.

****

[1]Haec non est ipsius Pontani manus, cum ille non Leidensem codicem sed eius archetypum exarauerit. Vide infra p.

[2]secutis expunctum ante secutus in cod.

[3]redier̃ cod.

[4]Nicol. cod.

[5]Littera A expuncta est, et E littera quamquam iam euanida uel erasa supra posito.

[6]Primitus scripta esse uidentur hnle sunt gre; m.3 autem hnle in hnda mutauit, sunt radendo deleuit et est suprascripsit, deinde idem est deleuit; denique gra supra gre scripsit.

[7]eam . . . est supra uersum add. [8]est inuenisset primitus scriptum esse uidetur.

Albertus Enoch Asculanus a Nicolao V pontifice maximo in terras septentrionales librorum Graecorum Latinorumque conquirendorum gratia missus anno 1451 profectus est.[1] Redisse autem uidetur autumno anni 1455 aliquot mensibus post patroni sui Nicolai V mortem.[2] Cuius de reditu Theodorus Gaza ad finem eiusdem anni 1455 Roma Neapolim apud regem Alphonsum demigrans notitiam pertulit, ut ex Antoni Panormitae id temporis Neapoli degentis litteris ad Ioannem Aurispam discimus:[3]

"Theodorum tuum, quem mihi tantopere commendas, scito apud Alphonsum regem magnifice collocatum. . . Tu vero si me audis regem repete, qui te diligit et tibi meliuscule esse cupit. . .; cooptaberis mihi crede in amplissimas dignitates, si huc ad nos veneris . . .

"Veniens vero fac tecum deferas Apicium coquinarium et Caesaris Iter, ut refert Theodorus tuus, nunc iam meus, inventos Romamque perductos. . . "

Huic epistulae respondens Aurispa die XII mensis Decembris (a.1455) haec quae ad nostram inquisitionem intersunt scripsit: "Apitium pauperem coquinarium quem petis vidi et legi; dictiones habet aliquas quae tibi forte placebunt. . . Caesaris Iter prosa oratione est, non versu. Porphirionem quendam in Oratium hic idem, qui Apitium ad nos perduxit, attulit, qui mihi magis aestimandus videtur quam quicquam aliud ab ipso adlatum. Sed eum qui codices hos invenit et Romam perduxit ad vos mittam cum omnibus musis suis. Putat enim si hos libellos regi donaverit aliquid praemii ab isto principe se habiturum, ad quod ego maxime illum exhortatus sum. Vale. Romae idibus decembris."

****

[1]Epistula Nicolai V ad Ludouicum Erlichshusensem, quam Enoch secum portare debuit, die XXX mensis Aprilis a.1451 data est. Quam uide apud Voigtium, <u>Wiederlebung</u> II p.200 adn.3, siue apud Michaelisium, <u>Praef</u>. p. XXII. Enoch tamen aliquot mensibus post profectus esse uidetur, ut Gregori Corrari epistula ad Ioannem Arretinum die XXVIII mensis Octobris eiusdem anni data docet. Haec epistula apud Sabbadinium, <u>Stor</u>. <u>E</u> <u>Crit</u>. p. 276 edita est.

[2]Nicolaus V diem supremum obiit mense Martio a.1455.

[3]Dies non indicatur, sed haec epistula haud diu ante sequentem scribi debuit. Haec et duae sequentes a Sabbadinio, <u>Stor</u>. <u>E</u> <u>Crit</u>. p. 283-7, publicatae sunt. De duabus primis epistulis anno 1455 et tertia anno 1457 uindicandis uide V.Rossium,

Anno cum dimidio post Enoch libros suos nondum uendidisse altera Aurispae epistula ad eundem Panormitam die XXVIII mensis Augusti a.1457 data docet: "Hisce diebus fuit hic Enochus. Quum eum rogarem ut eorum codicum quos e longinquis partibus attulit mihi copiam faceret, et praecipue Porphirionem super operibus Oratii petebam respondit se velle omnia prius Alphonso regi tradere; cui opinioni ego hominem maxime sum exhortatus."

Alios quoque uiros litteris Latinis studentes de libris ab Enoch nuper reportatis habendis negotium dedisse epistulae a Carolo de Medicis, Cosimi filio spurio, pronotario apostolico ad Ioannum fratrem datae demonstrant.[1] His in epistulis primo mentionem de Enoch facit Carolus die XII mensis Martii a.1456. Enoch nonnulla noua reportasse declarauit ille quae tamen pluris propter nouitatem quam propter utilitatem aestimanda essent, neque cuiquam transcribendi copiam dare uelle, cum prius magnum librorum pretium ab aliquo domino potente pro tantis laboribus se accepturum speraret. Inuentarium etiam librorum ab Enoch seruatorum in eadem epistula inclusit Carolus, quorum quattuor eos qui maximi habendi essent notauisset. Praeter illos quattuor codices, dicit Carolus, ceteros omnes secundum multorum uirorum doctissimorum qui Enoch inuisissent haud flocci aestimandos, quibus etiam linguam Latinam melius cariturам fuisse.[2] Qui fuerint illi quattuor codices, alia in epistula die X mensis Decembris anni insequentis declarat Carolus haec nominans: Apicium De Re Coquinaria, Porphyrionem in Horatium, Suetonium De Viris Illustribus, Itinerarium Augusti,[3] quorum tres ab Aurispa iam laudati erant. Ex eadem epistula Enoch Roma Ascolum concessisse ibique paulo ante mortuum esse Carolum autem ad Stephanum de Nardinis de eius codicibus

****

Rendiconti Ser. V, II p.138 adn.4, et Sabbadinium l.c.

[1]A Victorio Rossio Rendiconti Ser. V, II p.129 sqq. editae. In temporum ratione Rossium auctorem ubique sequor.

[2]ce. . . si che vedete se volete gettare via tanti danari per cose, che la lingua latina può molto bene fare senza esse, che a dirvi l'oppenione di molti dotti uomini, che gli anno visti da questi quattro infuori che sono segnati. . , tutto il resto non vale una frulla. . . " Rossius l.c.

[3]Intellegendum est Itinerarium Antonini.

uel eorum apographis habendis scripsisse discimus. Num negotium cum Stephano De Nardinis e Caroli sententia successerit nescimus.

His igitur testibus prolatis quo iure uiri docti affirment Enoch nostrum codicem Hersfeldensem rettulisse non extrico. Nam de Taciti operibus minoribus nulla omnino mentio fit, neque ullo modo cum Enoch nomine coniuncta esse uidentur. Ioannem autem Aurispam Porphyrionem opusculis Taciteis praetulisse, et uiros doctos qui id temporis Romae degebant Germaniam Agricolam Dialogum, quorum desiderio Poggius ante uiginti fere annos uelut tabescere uisus erat, quorumque eodem tempore Panormita tam laetum nuntium sese praestitit, haud flocci aestimandos atque linguam Latinam potius dedecorare quam ornare non credo. Neque argumenta uana, ne dicam futilia, quae ad hunc scrupulum tollendum, commenta sunt, stare possunt. V. Rossius[1] omnia ad liquidum perducere sibi uisus est, cum iudicauerit Enoch ex illo codice, quo Suetoni libellus et opera Tacitea continebatur, id solum opusculum, quod suam animaduersionem praecipue excitauisset, in inuentario adnotauisse, nomen autem De Grammaticis et Rhetoribus in De Viris Illustribus immutauisse, quo propter fabulam de hoc libello iam uulgatam[2] emptorem facilius inueniret. Quae ratio libelli Suetoniani titulum mutatum explicare possit, sed uerum nodum de opusculis Taciteis ex inuentario omissis nullo modo soluit. Certe non ita imperitus erat Enoch ut eum falleret Taciti opera minora uirorum doctorum cupidines ut cum maxime suscitatura fuisse. Immo uero haec in primis ad illud magnum pretium, quod uellet, merendum protulisset. Cur autem Maxmiliani Lehnerdti opinionem[3] commemorem, qui Enoch non totius codicis contenta in inuentario adnotasse sed Suetoni modo libellum, propterea quod id primum locum obtineret, iudicauit, siquidem in Hersfeldensi codice Suetoni

****

[1]Op. cit. p. 141.

[2]Famam de ea parte, quae erat de oratoribus et poetis, a Sicconio Polentano combusta in animo habuit Rossius. Vide Pontani notam supra p.

[3]Hermes XXXIII (1898) p. 501.

opusculum non primum sed ultimum locum habebat? Neque maiorem fidem facit Annibaldi coniectura,[1] Enoch propter quandam malignitatem, qua contra suorum studiorum et diligentiae obtrectatores usus sit, ea ipsa inuenta quae pretiosissima essent celauisse.

Superstitio ista, quae Enoch nostri codicis Hersfeldensis inuentorem uult, praeter Pontani testimonium duobus argumentis subniti uidetur: primum quod ille ipso anno quo rediit Enoch Decembrius hunc codicem Romae uidit, deinde quod in inuentario ab Enoch comparato Suetonius De Viris Illustribus se habebat. Quorum argumentorum prius meo iudicio nihil ualet. Nam Decembri uerba Cornelii taciti liber reperitur Rome uisus 1455 nihil indicant nisi annum quo ipse hunc codicem primum uidit. Sin ab Enoch codex nuperrime allatus esset, hanc rem uix praetermissurus erat Decembrius.

Grauius quidem est alterum argumentum, cum, si Enoch Hersfeldensem codicem reportasse negauerimus, aut illud De Viris Illustribus cuius mentio fit in Caroli de Medicis epistula non esset noster libellus De Grammaticis et Rhetoribus aut duo huius opusculi exemplaria saeculo quinto decimo Romam translata sint. Sed cum omnes codices qui extant praeter dubium ad unum atque idem archetypum referendi sint, duo fuisse exemplaria credere nequeo. Quae cum ita sint, haud dubium mihi uidetur, quin ille De Viris Illustribus non fuerit noster De Grammaticis et Rhetoribus sed alter ille libellus De Viris Illustribus incerti auctoris, qui nunc uulgo Aureli Victoris operibus coniungitur. Huius opusculi codices altiore inquisitione magnopere egent. In longe plurimis codicibus libellus C. Plinio Secundo uel Plinio oratori Veronensi addicitur, sed unum librum manuscriptum saeculi quinti decimi Suetonii Tranquilli nomen exhibentem noui.[2] Idem autem opusculum Suetonio attribuitur in Angeli Sabini paradoxis in

****

[1]Op. cit. p. 145.

[2]Codex Marlboroughianus Blenheimensis. Vide infra p.

Iuuenalem Romae a.1474 editis.[1] Talem etiam codicem Suetoni nomini addictum saeculo quinto decimo in Germania fuisse Francisci Pizolpassi die XVII mensis Decembris a.1432 Nicolao Cusano scribentis uerba demonstrare uidentur:[2] "Tu quoque memorie habeto ut habeamus codices illos Suetonii Tranquilli ceterosque alios de uiris illustribus ducibusque iuxta firmata dudum."

Nunc ad Pontani testimonium, quod supra p. exhibui redeundum est. Quae de Sicconio Polentono Patauino et de ea parte operis Suetoniani, quae erat de oratoribus ac poetis, ab eo combusta testatur ille, omni ueritate carere iudicanda sunt. Nam Polentonus ut tale scelus admitteret uix adductus esset nisi ea, quae in suo libro De Scriptoribus Illustribus componendo a Suetonio furatus esset, tegere uoluisset; sed eum ne minimam quidem Suetoni notitiam habuisse Ritschelius[3] specimen libri eius proferens demonstrauit. Hoc igitur mendacium nihil ad nostram rem pertinet, nisi quod monere debet, ne Pontano testi nimiam fidem tribuamus.

Quid autem de ceteris a Pontano prolatis iudicandum est? Hoc cuiuis primo obtutu apparere debet, Pontanum nullam accuratiorem notitiam de codice Hersfeldensi habuisse, cum hos libellos, scilicet Taciti Dialogum Germaniam Suetoni fragmentum, ab Enoch Asculano nuper adinuentos et in lucem relatos testans, nihil omnino de Agricola dixerit, qui tamen eiusdem codicis Hersfeldensis pars erat. Quo etiam iure credere possimus Pontanum Neapoli degentem plura de libris ab Enoch reportatis cognouisse quam Aurispam Carolum de Medicis aliosque qui Romae uersabantur? Quid, quod Pontanus in codice suo exarando titulum De Grammaticis et Rhetoribus in De Viris Illustribus[4] ita immutauit, ut ad titulum

****

[1]Ad Sat. I, II, III, VI 1.308, VIII. Osannum Rothiumque auctores sequor, cum Sabini librum habere non potuerim.

[2]Apud Sabbadinium, Scoperte II p.18; siue Rendiconti della r. Accademia dei Lincei XX, 1911, 9-19. Sabbadinius aliquod Hersfeldensis codicis apographon Pizolpassi uerbis significari, uerba autem ceterosque alios de uiris illustribus ducibusque ad Taciti opera minora repsicere putat. Quod uerisimile non credo.

[3]Parerg. I p.632 sqq. Vide et Reifferscheidium Quaest.Suet. p.364.

[4]Codex Leidensis, cuius archetypum exarauit Pontanus, solus inter nostros codices titulum De Viris Illustribus habet.

in inuentario Enochiano se conformaret? Nonne hoc per se suspiciones mouere debebat? Quare haud longe a uero aberrare uidemur, si iudicauerimus Pontanum nihil de codicibus ab Enoch relatis nouisse nisi ea quae inuentarium Enochianum praestaret; aliquanto autem post illud inuentarium inspectum codicem quendam Taciti Dialogum Germaniam Suetoni De Grammaticis et Rhetoribus complectentem repperisse, qui codex non fuit Hersfeldensis apographon ut uulgo credunt sed tribus saltem gradibus ab eo remotus.[1] Hunc igitur codicem inspiciens Pontanus et Suetoni De Grammaticis et Rhetoribus animaduertens, notitiam quam, de opere Suetoniano De Viris Illustribus ex Hieronymo habebat, cum ea, quam inuentarium Enochianum sibi praebebat, coniunxisse uidetur, atque temere statuisse illum libellum, qui manibus suis uersabatur, uel eius archetypum ab Enoch reportatum esse. Cum autem Taciti Dialogus et Germania eodem codice continerentur, haec quoque opuscula mera coniectura, nisi fallor, eidem inuentori attribuit.

Testium nostrorum de libro Hersfeldensi agmen claudat codex Aesinus, qui anno 1902 in bibliotheca comitis Aureli Guilelmi Balleani Aesi[2] repertus est: Hic codex, cuius accuratissima descriptio in docta Caesaris Annibaldi commentatione (a.1907) inuenitur, folia 76 complectens, quorum ultimum uacuum est relictum, haec opera sic ut uides disposita continet: ff. 1-51 Dictyis Bellum Troianum, ff. 52-65 Taciti Agricolam, ff. 66-75 eiusdem Germaniam. Scripturae duarum diuersarum aetatum in hoc codice deprehenduntur, nam quinquaginta duo folia, uidelicet Belli Troiani ff. 5-8, 11-50, Agricolae ff. 56-63, scripturam Carolinam, quae uocatur, saeculi noni uel decimi prae se ferunt; cetera tamen folia uiginti tria, scilicet Belli Troiani ff. 1-4, 9-10, 51, Agricolae ff. 52-55, 64-65, una cum tota Germania, saeculi quinti decimi manum detegunt. In Belli Troiani parte antiqua aliam manum ab ea, quae octo Agricolae uetera folia exarauit, agnouit Annibaldius, quamquam utraque eidem aetati referenda sit. Folia autem nouicia omnia eidem manui uindicanda iudice Annibaldio a Stephano

****

[1]Vide infra p.

[2]Id est oppidum Jesi prouinciae Anconitanae.

Guarnerio Auximate sunt confecta. Omnes autem paginae et antiquae et suppletae binas columnas habent, unde partem nouam ad imitationem uetustioris archetypi dispositam, atque, ut Annibaldi est sententia, ex eiusdem archetypi foliis nunc deperditis transcriptam esse constat. Quattuordecim foliorum, quibus Agricola continetur, prima quattuor nouicia sunt, sequuntur autem octo folia uetera in unam quaternionem disposita; duo deinde ultima folia sunt nouicia. Folium 69, in quo Germaniae pars scripta est, et folium 76 uacuum relictum, quae nunc totius codicis ultimae quaternionis par extimum faciunt, uetustioris sunt membranae atque olim antiqua scriptura repleta erant. Cuius scripturae antiquae uestigia non plane euanida ita apparent, ut Annibaldius certo iudicare potuerit haec duo folia (69 et 76) olim nullo alio folio interposito Agricolae ultimam partem, quae nunc in duobus foliis nouiciis (ff. 64-65) se habet, continuisse; Agricolae autem folia nouicia (64-65) ex his duobus foliis uetustioribus, postea erasis, transcripta esse. Nec minus certum uidetur prima quattuor Agricolae folia nouicia ex quattuor uetustis eiusdem archetypi foliis nunc deperditis profluxisse. Agricola autem Hersfeldensis teste Decembrio erat opus foliorum decem et quattuor in columellis. Quae cum ita sint non dubitari potest quin in Aesino codice octo folia integra (ff.56-63), hoc est tota quaternio, et duo folia erasa (ff. 69, 76) ipsius codicis Hersfeldensis conseruentur.

In foliorum erasorum (ff. 69, 76) scripturae antiquae uestigiis manum diuersam ab ea, quae octo Agricolae folia uetera integra exarauit, deprehendere sibi uisus est Annibaldius. Unde quaestio grauissima, ut mihi uidetur, exoritur, utrum una an duae fuerint manus in codice Hersfeldensi. Nam si nostrum fragmentum Suetonianum non ab eadem manu atque Agricolae Aesini folia octo uetera exaratum est, satis constat Aesinum codicem non eiusdem esse auctoritatis in archetypo Suetoniano restituendo. Opinionem ab Annibaldio non summa fiducia prolatam persecutus W. Peterson,[1] quasi res extra omnem dubitationem poneretur,

****

[1] A. J. P. 34, 1913, p. 10-11.

duas non unam fuisse manum in Hersfeldensi codice affirmauit. Neque hoc contentus alteram opinionem proposuit, codicem Hersfeldensem fortasse ita bipertitum fuisse, ut pars una saeculo decimo, pars autem altera posterius uel saeculo tertio decimo confecta esset. Sed Annibaldius nullum argumentum profert ad alteram manum statuendam nisi quod scriptura erasa in duabus ueteribus membranis (ff. 69, 76) subtilior atque eiusmodi esset, ut litterae densiores se praestarent pluraque uerba singulis uersibus et columnis continerentur.

Cum haec quaestio ad nostram indagationem de archetypo Suetoniano magnopere intersit, computationem satis laboriosam institui, quae mea quidem opinione demonstrare debet nullum argumentum ad duas manus statuendas e scriptura subtiliore elici posse, nedum Petersoni de codicis diuersis aetatibus adsentiamur. Agricolae Aesini octo folia uetera (56-63) textum a c.13, 2 munera[1] ad c.40, 7 ad Agricolam complectuntur. In Halmi editione Teubneriana 1884 haec Agricolae pars circiter 4150 cm. occupat. 4150 in 32 (hic est columnarum numerus in quas contenta eorum octo foliorum distributa sunt) partes diuidentes numerum 129 fere efficimus. Hoc est, in Agricolae Aesini octo foliis ueteribus (56-63) singulae columnae ut peraeque ducamus tot uerba, quot in editione Teubneriana 129 cm. obtinent, complectuntur. Transeamus nunc ad Germaniam, quae in Hersfeldensi codice primum locum obtinebat. In eadem editione Teubneriana totius Germaniae textus per 5800 cm. fere ducitur. Germania autem Hersfeldensis teste Decembrio in 12 folia uel 48 columnas distributa erat. Si subscriptione .366 fere partem[2] unius columnae, inscriptioni autem dimidiam columnam[3] attribuimus, ea quae in

****

[1]Halmi editione Teubneriana 1884 ubique utor.

[2]Hersfeldensis Agricolae textus teste Annibaldio in uersu 19 ultimae columnae alterius foli erasi (nunc f. 76 in Aesino codice) desinebat. Singulae columnae autem tricenorum uersuum (sic in Aesini Agricolae ueteribus foliis) erant. Subscriptio igitur spatium 11 fere uersuum (30-19 = 11) uel .366 partem (11 ÷ 30 = .366) unius columnae occupauisse uidetur.

[3]Sic fere in Agricolae Aesini (suppleti) inscriptione.

editione Teubneriana per 5800 cm. ducta sunt in archetypo Hersfeldensi in 47.134 [48 -(.5 + .366)] fere columnas distributa erant. Ergo tot uerba, quot in editione 123 cm. (5800 ÷ 47.134 = 123+) obtinent, in Germania Hersfeldensi singulis columnis continebantur. Agricolae Hersfeldensis prima quattuor folia textum ab initio usque ad c.13, 2 munera complectentia eadem ratione tractantes, uerba, quae in editione Teubneriana per circiter 1900 cm. ducta sunt, in Hersfeldensi codice 15.5 columnas[1] occupauisse reperimus. Singulae columnae igitur circiter 123 cm. (1900 ÷ 15.5 = 122.5) textus Teubneriani habebant. Quare continuo apparet in Hersfeldensi codice totius Germaniae et Agricolae foliorum quattuor priorum scripturam eiusdem densitatis fuisse, sed solutiorem quam Agricolae foliorum octo sequentium, quae nunc in Aesino codice conseruantur. (Ratio autem est 123: 129.) Nunc ad Agricolae textum reliquum c.40, 7 ad Agricolam ad finem, in editione Teubneriana circiter 1170 cm. obtinentem, in archetypo autem per 7.634 fere columnas[2] distributum transeo. In hac parte singulae columnae circiter 153 cm. (1170 ÷ 7.634 = 153.2) textus Teubneriani amplectebantur. Unde apparet Annibaldium scripturam subtiliorem ac densiorem in hac Agricolae parte recte agnouisse, sed non eodem iure de altera manu statuisse. Quod tamen ex sequentibus certius fiet.

Dialogum qui in Hersfeldensi codice tertium locum habebat eadem computatione tractaui. Teste Decembrio huius libelli pars, quae est ante lacunam c.35 iudices uentum, in Hersfeldensi codice quattuordecim foliis, hae sunt 55.5 columnae,[3] continebatur. Quae pars autem in eadem editione Teubneriana per circiter 7780 cm. ducta est, ita ut in archetypo singulae columnae fere 140 cm. (7780 ÷ 55.5 = 140.1+) textus Teubneriani continerent. Dialogus igitur hac in

****

[1]Dimidiam columnam ut semper inscriptioni tribuo.
[2]Subscriptioni .366 columnae partem attribuo. Vide supra p. adn.1.
[3]Dimidiam columnam inscriptioni tribuo.

parte scripturam longe subtiliorem uel densiorem quam Germania et Agricolae priora duodecim folia habebat, solutiorem tamen quam Agricolae ultima duo folia. Dialogi autem altera pars post lacunam, c.35 rem cogitant ad finem, duobus foliis cum dimidio, uel 9.634 columnis[1] continebatur, et in editione Teubneriana per circiter 1530 cm. ducta est. Singulae igitur columnae in archetypo 159 cm. (1530 ÷ 9.634 = 158.8+) secundum rationem Teubnerianam habebant. Scriptura igitur in Dialogi ultima parte densior erat quam in aliqua codicis parte praecedente, unde opinio, quam supra (p.   sq.) protuli dimidium folium uacuum, quod e Decembri testimonio agnoscendum est, non ad libelli finem fuisse, sed in lacuna, cum nulla sit causa cur librarius uerba ita stipaturus fuerit ut dimidium folium ad finem relinqueretur.

Peruenimus tandem ad nostrum libellum Seutonianum, qui in Rothi editione Teubneriana 1907(1858)[2] per circiter 4250 cm. tractus est, in Hersfeldensi autem codice septem foliis continebatur. Sed ultimae paginae altera columna si Decembrio fidem habemus, uerba modo a uindicem c.30 (p.127, 4) ad finem habebat (sunt autem in editione 25.5 cm.). Quot igitur uerba in editione Teubneriana per 4224.5 cm. (4250 - 25.5 = 4224.5) ducta sunt in codice Hersfeldensi modo per 26.5 columnas[3] distributa erant, etiam si nullum spatium grammaticorum rhetorumque indicibus, qui toti libello praemissi erant, tribuimus. Singulae igitur columnae aliquanto plus 160 cm. (4224.5 ÷ 26.5 = 159.4+) textus Teubneriani habebant, cum indicibus spatium nullum concessum sit. Quare in Suetoni libello scriptura etiam densior erat quam in Dialogi ultimis duobus foliis cum dimidio. Quo comparatio inter singulas codicis Hersfeldensis partes facilius fiat, quae ex inquistione mea euenerunt hanc in tabulam contuli, ita ut

****

[1]Subscriptioni .366 cm. tribuo.

[2]Haec editio, quod iudicare possim eisdem typis est descripta atque Halmi editio, qua in operibus minoribus Taciteis usus sum.

[3]Dimidiam columnam inscriptioni tribuo.

statim comparet quantum spatium in editione Teubneriana singulae textus partes nunc occupent, quae olim in archetypo singulis columnis, ut pereaque ducamus, continerentur:

Germania	ff. I - XII	123 cm.
Agricola	ff. I - IIII	123 cm.
"	ff. V - XII	129 cm.
"	ff. XIII - XIIII	153 cm.
Dialogus[1]	ff. I - XIIII	140 cm.
"	XVI^{v} - XVIII	159 cm.
Suetonius	ff. I - VII	160+cm.

Quae ex hac computatione euadant nemo non perspiciet. Si quandam normam ad manuum diuersitatem statuendam in sola scripturae densitate quaeramus, non pro duabus manibus in Hersfeldensi codice sed pro tribus saltem statuere debeamus. Nonne autem luce clarius apparet codicem Hersfeldensem uno atque eodem fere tempore atque, quod iudicare possimus, ab uno eodemque librario exaratum esse, qui tamquam certum foliorum numerum habens, quae illis quattuor opusculis replendae essent, litteras subtiliores et densiores gradatim efficeret, ne membranae ad totum opus perficiendum deessent? Cui opinioni non obstat quod Agricolae duo ultima folia densiore scriptura repleta erant, quam Dialogi proxime sequentia folia, cum satis constet librarium textum ita producere noluisse ut Agricola in sequentis paginae media parte desineret.

De libelli Suetoniani archetypo, ut quae supra exposui breuiter repetam, haec fere statuere possumus. (1) In uno codice cum Taciti operibus minoribus coniunctus erat. (2) Quantum iudicare possumus, totum codicem una atque eadem manus exarauit. (3) Hic codex saeculo nono uel decimo, non saeculo tertio decimo ut uoluit Rothins, confectus est. (4) In monasterio Hersfeldensi, non Fuldensi uel Corbeiensi ut erat Reifferscheidi opinio repositus erat. (5) Ille ipse antiquus codex, non eius apographon ut Reifferscheidius putauit, Romam inter

****

[1]Inter folium XIIII et foli XVI partem auersam intercedebat folium unicum cum dimidio. Vide supra p. sq.

annos 1431 et 1455 repertatus est. (6) Codicem ab Inoch Asculano relatum esse numquam probatum est, neque uerisimile uidetur. (7) Codicis Hersfeldensis una quaternio integra <u>Agricolae</u> textum a c.13, 2 <u>munera</u> ad c.40, 7 <u>ad</u> <u>Agricolam</u> amplectens in codice Aesino hodie seruatur.

CAPUT II

In quo duodeuiginti codices qui aetatem tulerunt breuiter describuntur.

Opusculi Suetoniani De Grammaticis et Rhetoribus libri manuscripti duodeuiginti[1], quod sciam, omnes saeculi quinti decimi parte posteriore confecti hodie sunt superstites. Hos ad unum archetypum referendos id praecipue demonstrat, quod omnes sic ut Hersfeldensis codex secundum Decembri testimonium cum uita Albuci Sili (c.30 abstinuit cibo) desinunt, ita ut undecim rhetorum uitae, quorum nomina in indice toti libello praemisso reperiuntur, deficiant. Eodem pertinent haud paucae corruptelae, quae in omnibus codicibus deprehenduntur, uelut c.3(p.102,12)[2] pancsagacema; c.4 (p.103,13) tigida (ticida e coniectura L); c.7 (p.106,6) hoc uel hic; c.10 (p.108,11) hermam uel haere; c.13(p.110,21) eros nametra uel hero suo Metre; c.14(p.112,1) uelim cum mihi ille iucundus esse omis.; c.26(p.123,13) significabat; c.29(p.124,20) extricte uel extitisse, (p.125,6) in quem.

Horum codicum manuscriptorum omnium exemplaria phototypice depicta[3] Universitatis Illinoiiensis numquam satis praedicanda liberalitate in meum usum conquisita ipse contuli. His accedunt quinque editiones impressae uetustissimae,

****

1 Ne quis me ignorare putet Arthurum Schoenemannum in dissertatione inaugurali a.1910 (p.47sqq.) uiginti huius libelli codices proferre, codex Marlboroughianus Blenheimensis non est noster De Grammaticis et Rhetoribus, sed liber De Viris Illustribus incerti auctoris, qui Aureli Victoris operibus uulgo coniungitur. Quod quidem locus ab ipso Schoenemanno citatus apertissime demonstrat, H. Schenkl, Bibl. patr. lat. Brit. n. 4960, Sitzungsber. d. Wien. Ak., 150, p.76.

4°, ch. s.XV. 1. De Scipionibus. 2. Suetoni tranquilli de uiris illustribus opusculum eruditissimum feliciter incipit. Phoca rex etc. 3. Eutropii Historiae.

Codex autem Ambrosianus a Schoenemanno quasi Suetonium solum continens unus atque idem est ac codex Ambrosianus H 29 sup., qui Dialogum et Suetoni fragmentum complectitur.

2 Paginarum numeri ubique ad editionem Reifferscheidianam respiciunt.

3 Codice Leidensi phototypice edito, Lugduni Batauorum, ex officina A. W. Sijthoff, 1907, usus sum.

quas et ipsas phototypice expressas tamquam codices contuli. Libros manuscriptos et uetustissimos impressos primo breuiter describam, deinde ad nexum quem inter se habeant exponendum transibo.

O Ottobonianus 1455 in bibliotheca Vaticana repositus, chartaceus, foliorum 346. Insunt: fol. 1-5a, Messala Coruinus De Progenie Sua; fol. 5a-9b, Suetonius De Grammaticis et Rhetoribus; fol. 9b-19b, Tacitus Dialogus; fol. 19b-36a, Pomponius Mela Cosmographia; fol. 37a-41a, Cornelius Nepos ex libro de Latinis Historicis; fol. 41b-45b, Io. Bochacius, Tabula Genealogiarum; fol. 47a-133a, Ex. Genealogiis Deorum; fol. 133b-136b, uacua; fol.137a-237b, Pius II Pont. Max. Historiarum Blondi Commentaria; fol. 237b-239a(?)[1], Leonardus Aretinus In Vitam Virgilii; fol. 239b-243b, Rinuccius Decreta Atheniensium Traducta ad Poggium; fol. 243b-346a, Blondus Forliuiensis, Italia Illustrata.

Cur hunc codicem ante annum 1466 exaratum credam infra (p. 63) docebo. Contulit ante me L. Lerschius, cuius collationem edidit Reifferscheidius.

W Codex Vindobonensis 711, Vindobonae in bibliotheca quae Haus- Hof- und Staats- Archiv uocatur, repositus, chartaceus, uoluminum trium quorum primum 239, alterum 331, tertium 254 folia numerata continent. Scripsit Hugo Haemste Romae anno 1466, ut subscriptio in alterius uoluminis folio 331a docet. In uolumine primo haec insunt: fol. 1-179a (post aliquot folia uacua) Blondus Forliuiensis Italia Illustrata; fol. 180a-194b, Blondus Forliuiensis De Verbis Romanae Locutionis ad Leonardum Arretinum cum

****

[1] fol. 339b Reifferscheidius (!)

responsione Arretini; fol. 195a-196b, Dialogus Charontis et Mercurii; fol. 197a-199b, Blondus Flauius Littera ad Baptistam, Caput de Ferro...; fol. 200a-211b, Tacitus Germania fol. 212a-230b, Tacitus Dialogus; fol. 230b-239a Suetonius De Grammaticis et Rhetoribus.

Hunc codicem in lucem primus protulit Ioannes Huemer, qui anno 1878, Zeitschr. f. d. Oesterr. Gymn. XXVIIII p. 801 sqq., Dialogi, Suetoni fragmenti, Germaniae lectiones ex eo selectas publicauit. In Suetonio contulit Maximilianus Ihmius, indeque selectas lectiones edidit atque tractauit a. 1906, Rhein. Mus. N. F. LXI p. 543 sqq.

Hoc in codice manus secunda ob atramentum pallidioris coloris facile deprehenditur. Quae manus iudice Ed. Philipp[1] anno 1520 anterior esse non potest.

N Codex Neapolitanus[2] IV. C. 21 olim Farnesianus, in Regio Neapolitano Museo Borbonico adseruatus, membranaceus. Insunt: (1) Tacitus Annales XI-XVI; id. Historiae I-V; (2) id. Dialogus; (3) Germania; (4) Suetonius De Grammaticis et Rhetoribus. Contulit ante me L. Lerschius, cuius collationem edidit Reifferscheidius.

G Codex Gudianus 93, Guelferbyti repositus[3], membranaceus, foliorum septem. Nihil nisi Suetoni libellum continet. Contulerunt ante me Theodorus Moebius, cuius collationem edidit Rothius, et Augustus Reifferscheidius.

****

[1] Wiener Studien XI (1889) p. 288

[2] Descriptus est in Cataldi Ianelli Catalogo Bibl. Lat. Reg. Neap. Mus. Borb., Neapoli, 1827, quem librum habere non potui. Eadem fere descriptio in Ecksteini praefatione ad Waltheri Tacitum (1833), IV p. IX; siue in Orelli praefatione ad Tacitum (1846) I p. XV.

[3] Cf. Ebert, Bibl. Guelf., Lipsiae 1827, p. 159.

I Codex Vaticanus 1518[1], membranaceus, foliorum 198. Insunt: (1) Porphyrio in Horatium; (2) Persii uita et Cornuti in Persium commentum; (3) Suetonius De Grammaticis et Rhetoribus (ff. 166b-174 dupl.[2]; (4) Tacitus Dialogus; (5) id. Germania. Adhibuit olim Achilles Statius in editione a. 1565 curando, ut hae lectiones inter alias ab eo prolatae[3] demonstrant: c.2 (p.101,12) eques omis.; c.3(p.102,12) pansagasansema[4]; c.4(p.104,10) e grammatici Statii[5] ludo; c. 13(p.110,21) Straberius nametra epturus; c.26 (p.123,14) hordeam. Reifferscheidius Lerschi collatione usus est.

B Codex Bodleianus Cononicianus Lat. class. 151, in bibliotheca Bodleiana Oxonii adseruatus, membranaceus. Suetoni libellus octo foliis cum dimidio continetur. Praeter Suetonium insunt miscellanea, praesertim excerpta ex Augustini operibus. Primus contuli.

D Codex Hauniensis,olim ex libris Ioannis Grammi[6], chartaceus. Insunt: (1) Plinius (sic) De Viris Illustribus; (2) Suetonius De Grammaticis et

****

[1] Vide Reiff. p. 99; Scheuer p. 2

[2] Sic in codice folium designatur. Item folium praecedens numerum 174 dupl. qui erasus est olim habebat. Folium sequens simpliciter 174 habet.

[3] Duobus Vaticanis usus est Statius, 1518 et 1862. Vide infra p. (32)

[4] Perperam dicit Achilles in manuscriptis, quasi haec lectio in Vaticano 1862 quoque sit.

[5] Est autem in I stacii pro statim.

[6] Vide quae Arntzenius in Praefatione ad Aurelium Victorem, Amstelodami et Trajecti Batav., 1733, ex Grammi epistula de hoc codice protulit.

Rhetoribus; (5) Modestus De Re Militari. Suetoni libellus quindecim foliis cum dimidio continetur, quae ab 1 ad 16 manu recentiore numerata sunt. Haud scio an olim hunc codicem contulit Lerschius[1]. Nemo tamen ante me in Suetonio edendo adhibuit.

V Codex Vaticanus 1862, chartaceus, foliorum 43. Insunt: fol. 1a-13a, Tacitus Germania; fol. 13b-23a, Suetonius De Grammaticis et Rhetoribus; fol. 23b-43b Tacitus Dialogus. Adhibuit olim Achilles Statius, ut hae lectiones inter alias ab eo in commentario prolatae docent: c.4(p.104,10) grammatici statim[2]; c.10 (p.108,1) notus[2]; c. 13(p.110,21) hero suo Metre emtus[3] de catasta; c.15(p.112,13) domino omis.[4]; c.26(p.123,14) Ordinarium[5]. Contulerunt L. Lerschius et Adolphus Michaelisius, quorum collationibus usus est Reifferscheidius.

L Codex Leidensis XVIII Periz. Q. 21, in bibliotheca academiae Lugduno-Batauae adseruatus, membranaceus, foliorum 59. Insunt: fol. 2a-30a, Tacitus Dialogus; fol. 31a-46b, Tacitus Germania; fol. 47a-59b, Suetonius De Viris Illustribus (sic). Hic codex est apographon eius codicis deperditi, quem Ioannes Iouianus Pontanus anno 1460 exarauit[6]. Ludouicus Trossius hunc codicem in lucem anno 1840 protulit. Post Trossium contulerunt in Suetonio Fr. Ritschelius a.1842, C. L. Rothius a.1857, A. Reifferscheidius a. 1860, aliique[7]. Rothius Reifferscheidiusque tamen in editionibus suis curandis collatione a Trossio neglegentissime facta, a Ritschelio autem correcta[8], usi esse uidentur.

****

1 Vide Osannum, Praefat. p. 33.

2 V Solus inter Vaticanos hanc lectionem exhibet.

3 emptus in V.

4 Errat Statius quod domino in utroque Vaticano omissum dicit.

5 Est autem hordinarium in V.

M Codex Marcianus[9] Class. XIIII 1 mss. lat. colloc. 4266, Venetiis in bibliotheca Marciana repositus, chartaceus, foliorum 224 numeratorum. Scriptus est Bononiae anno 1464 ad petitionem doctoris Ioannis Marcanouae, ut notae in foliis 184b, 193b, 222a demonstrant. Insunt: fol. 1-166a, Aeneae Silui de Piccolominibus (olim cardinalis Senensis, postea pontificis maximi Pii II) De Ortu Gothorum; eiusdem quaedam orationes, breuia apostolica, bullae[10]; fol. 166b-172b, Suetonius De Grammaticis et Rhetoribus; fol. 172b-184b, Tacitus Dialogus; fol 186a-193b, Tacitus Germania; fol. 196a--, Flauius Iosephus De Bello Iudaico. Duae manus in hoc codice deprehenduntur, quorum una opuscula Tacitea et fragmentum Suetonianum, altera cetera omnia exarauit. Haec etiam manus in Taciti opusculis et Suetoni libello correctiones fecit et notas marginales adiecit. Accuratam huius codicis collationem in Suetonio edidit G. Funaioli a. 1909, Studi Italiani XVII p.269 sqq. Primus in editione curanda adhibui.

K Codex Ambrosianus[11] H 29 sup. in bibliotheca Ambrosiana Mediolani adseruatus, chartaceus, foliorum 43 numeratorum. Continet[12]; fol. 1a-14b

****

6 Vide Pontani notae supra p. 15 exhibitas. Hunc ipsum codicem a Pontnao non esse exscriptum extra omnem dubitationem demonstrauit Georgius Wissowa (p. XVIII)

7 Vide Wissowam p. XXXII adn. 1

8 Parerg. Plaut. I p.610 sqq.

9 Videndi sunt Thomas 1853; Philipp 1904; Funaioli 1909.

10 Accuratior notitia apud Thomam inuenitur.

11 Videndi sunt Sabbadinius 1903; Philipp 1904.

12 Tituli manui posteriori assignandi sunt. Vide infra p.181

Suetonium De Grammaticis et Rhetoribus; fol. 15a-43b, Tacitum Dialogus. Accuratissimam collationam edidit R. Sabbadinius a.1903, Studi Italiani XI p. 229 sqq. Primus in editione curanda adhibui.

H Codex Harleianus 2639[1] Londini in Museo Britannico adseruatus, membranaceus, foliorum 43. Continet: fol. 2a-14b, Suetonium De Grammaticis et Rhetoribus; fol. 15a-43b, Tacitum Dialogus. Ante annum 1470 scriptus esse uidetur[2]. Contulit satis neglegenter Fr. Osannus.

P Codex Parisinus 7773 Lutetiae in biblitheca nationis repositus, membranaceus. Insunt; (1) Suetonius De Grammaticis et Rhetoribus (ff.1a-26b); (2) Tacitus Dialogus. Hic saepissime omnium adhibitus est. Primus Petrus Pithoeus in Dialogo edendo a 1580 hoc codice usus[4], (exemplar in Italia ante aliquot annos descriptum dicit), parti Suetonianae quoque operam dedisse uidetur, siquidem lectionem incipere (c.30, p. 126,2) ex uetere suo exemplari protulit[5]. Secundus erat Iacobus Bongarsius, si Rothi opinionem[6] sequimur, cuius collatione in editione a.1595 usus est Casaubonus. Deinde ipsum codicem Paulus Petauius, qui eum tunc possidebat, Casaubano alteram editionem a.1610 exornanti commodauisse uidetur[7]. Isaaci Vossi quandam collationem adhibuerunt Petrus Burmannus a.1736 et Franciscus

****

1 [1] Copiosissime descripsit W. Peterson in praefatione ad Dialogum (a.1893), p.LXXV sqq.

[2] Vide Petersonem, op. cit. p. LXXVII

[3] Videndus est Egger, Zeitschr. f. d. Alterthumswiss. III (1836) p.337 sqq.

[4] Egger op. cit.

[5] M. Fab. Quintiliani Declamationes.....Dialogus de Oratoribus, Ex Bibliotheca P. Pithoei I. C., Lutetiae, M. D. LXXX, in excursu post p.458.

[6] Praefat. p. LIX et adn. 36

Oudendorpius a. 1751 in editionibus curandis, quam ad eundem Parisini codicis fidem factam praeter dubitationem demonstrauit Fr. Osannus[1]. Frid. Aug. Wolfius etiam Leclusi merito huius codicis collationem ad editionem suam a. 1802 exornandam adeptus est[2]. Deinde Osannus Rothiusque editiones suas praeparantes comparauerunt.

Ut rem haud multis uerbis dignam hic absoluam, Parisinum codicem Harleiani esse apographon Peterson Gudemannusque Dialogum castigantes recte iudicauerunt. Osannus tamen in Suetoni libello curando haud recte negauit. Namque argumenta omnia ab Osanno ad suam opinionem confirmandam prolata falsa collatione alterutrius codicis nituntur. Has igitur discrepantias inter H et P extare ille longe a uero aberrans existimabat: c.6(p.105,2) primo H patrio P; c.7(p.106,5) ipsius H impensius P, (p.106,13) Atteius H Athenis P; c.9(p.107,20) filium H R^{m} P; c.24(p.118,11) se H omnes P; c.26(p.123,10) hominum H uirorum P, (p.123,15) appellat H ōis. P. Genuina tamen horum codicum eisdem locis testimonia hic habes: prīo H patrio P; impensius H P; athenis H P; R^{m} H P; se H P; uirorum H P; appellat omis. H P. Quocirca eosdem locos quos ad negandum protulit Osannus ego ad affirmandum exhibeo. Quibus etiam accedunt multae aliae lectiones, quae in his solis codicibus inueniuntur; c.1(p.100,4) eius om., (p.100,10) eodem om.; c.2 (101,1) amicorum, (p.101,4) etiam, (p.101,6) quos om.: c.3 (p.101,16) optimatium om., (p.102,1) Socerus (pro Seruius), (p.102,8) scriberet H scriberētur P; c.4(p.103,2) Sistenius, (p.104,3) huius generis, (p.104,5) īo H ideo P (pro iam), (p.104,10) mersisse; c.5(p.104,14) Niganor; c.7

****

7 Casaubon, ed. alt. a.1610, p.223: Unum exemplar Senator amplissimus Paulus Petauius exhibuit. Vide Rothium l.c.

1 Praefat. p. XXXIII

2 Vol. I praefat. p. 11.

(105,15) crediderunt, (p.106,2) excesserint; c.9(p.106,17) more, (p.106,18) die in inimicorum, (p.106,21) inde om., (p.107,13) quo nam artificio; c.10 (p.108,11) herniam, (p.108,12) quibus, (p.108,18) aliam nostris, (p.108,19) Coeginius, (p.108,24) Asinium om.; c.11(p.109,5) Vulerius, (p.109,6) ipso, (p.109,20) extremam bis; c.13(p.111,1) litteratum; c.14(p.111,7) eo (pro ea), (p.111,11) Nudicum, (p.111,13) sum om., (p.111,15) q H quid r; c.16(p.113,9) miracula; c.17(p.113,14) carior, (p.114,1) marmori; c.19(p.114,17) scrobonia; c.20(115,4) exalexandrinum; c.21(p.115,14) ingenitus, (p.116,6) et fecit; c.22(p.116,16) et (si) om., (p.116,18) uerbo; c.23(p.116,22) Remmius om. spat. uac. nouem fere litt. relict., (p.117,4) insanus, (p.117,12) omnium om., (p.117,18) uestium om., (p.117,19) CCCLX, (p.118,4) possit; c.24(p.119, 4) plurimi; c.25(p.119,15) ex rhetoribus, (p.120,12) ut (pro et), (p.121,18) liberius, (p.122,8) sicuti, (p.122,17) porca; c.28(p.124,10) in quibus, (p. 124,12) considis; c.30(p.126,2) in opere in incipere corr. H incipere P, (p.126,6) uerius et rarius. Peculiares autem lectiones in P plerumque eiusmodi sunt, quae ob librari neglegentum exoriantur.[1]

U Codex Urbinas 1194 in bibliotheca Vaticana repositus, membranaceus. Insunt: Suetonius De Grammaticis et Rhetoribus, fol. 156a-172b; Tacitus Dialogus c.1-27,3 sed causas, fol. 172b--. De ceteris hoc codice contentis nihil compertum habeo. In orbili Pupilli uita uerba a.c.9(p.106,19) destitutus ad Horatius (p.107,6), deinde ab cecidit (p.107,9) ad capitis finem deficiunt; itemque in Atei Philologi uita uerba a nonnullum (c.10,p.108,9) ad

****

1 Hae fere sunt: c.6(p.105,10) id om.; c.9(p.107,6) et om.; c.10(p. 108,1) notus (natus H) om., (p.108,4) affectione, (p.109,2) toto (pro noto); c.11(p.109,15) probantur (recte; sed probabantur in H); c.13(p.110,21) VABERIVS (V Taberius in H), (p.110,21) Heros (al hiero heros H); c.15(p.112,10) Laustrarum P Laustarum H; c.16(p.113,5) Latine om.; c.21(p.115,17) cum bis; c.23(p.118,1) mulieribus P mulierebus H, (p.118,3) fuerunt; c.24(p.118,6) docuit .... contulit omm., (p.119,1) grammatic.s P grammaticés H, (p.119,6) quaedam om.; c.25(p.121,6) cum diceret P 9diceret H; c.30(p.126,8) moetu.

finem omissa sunt. Multis aliis lacunis et uitiis hic codex est maculatus[1]. Primus contuli.

C Codex Philippsianus Cheltenhamsensis 7283[2], olim in bibliotheca Thomae Phillips, accessit bibliothecae quondam regiae Berolini a.1908, Ms. lat. Oct. 197, membranaceus, foliorum 118. Suetoni libellus primum locum (fol. 6a-19a) obtinet. Sequuntur carmina uaria; Columella lib. X; Elegia Maecenatis; Cicero De Legibus; excerpta e Plinio minore, Martiali, Victorino, Donato, Tacito, Seneca rhetore, Liuio; Censorinus De Die Natali,; alia. In folio 19a ad nostri libelli finem haec subscriptio legitur: Hic antiquissimum finit exemplar: quod non integrum uidetur: Fabius scripsit Romae: Primus contuli.

F Codex Florentinus Laurentianus Gaddianus plut. 89. inf. 8,1,[3] membranaceus, foliorum 124. Insunt: fol. 1-121a, Suetonius Caesares; fol. 121a-124b Suetonius De Grammaticis et Rhetoribus ad c.18(p.114,4) ad c.18(p.114,4) hic initio. Codicem integrum olim fuisse id, quod tota ultima pagina scriptura sed iam diluta et obscurata repleta est, persuadet. Collationem accuratam edidit G. Funaioli a. 1909, Studi Italiani XVII p. 265 sqq. Primus in editione curanda abhibui. Florentinus codex Cheltenhamensis esse apographon infra (p. 219) demonstrabo.

****

1 Vide infra p.205 sq.

2 Videndi sunt H. Schenkl, Bibl. patr. lat. Brit. no. 1712 (Sitzungsber.d. Wien. Akad. vol. 127, 1892, p.14; R. Ellis, Journal of Philology XIX (1891) p.174 et p. 181.

3 Bandinius, Catalog. Cod. Latin. bibl. Laurent. III p.355. Funaioli op. infra cit., p. 265 sq.

Δ Codex Vaticanus 4498[1], membranaceus, foliorum numeratorum 145. Insunt: fol. 1a-20a, Frontinus De Aquaeductibus[2]; fol. 20b-35b, Rufus De Prouinciis; fol. 36a-45a, Suetonius De Grammaticis et Rhetoribus; fol. 45b-36a, Plinius (sic) De Viris Illustribus; fol. 63b-77b, Tacitus Agricola; fol. 78b-97a, Tacitus Dialogus; fol. 97b-109a, Tacitus Germania; fol. 109b-110b, M. Iunius Nupsus De Mensuris; fol. 11a-114b, Incertus De Ponderibus; fol. 115a-118b, Seneca ἀποκολοκύντωσις ; fol. 119a-145, Censorinus De Die Natali. Primus in Suetonio contuli.

Q Codex Berolinensis 1019 lat. fol. 28 in bibliotheca quondam regia Berolini repositus, membranaceus, foliorum 234. Continet: Suetonium Caesares; eundem De Grammaticis et Rhetoribus (fol. 221b-234b). Ad codicis finem in folio 234b haec inscriptio legitur: ANTONIVS SINIBALDVS FLORENTINVS ILLVSTRISSIMI DOMINI DÕ IOANNIS DE ARAGONIA FAMILIĀIS EXCRIPSIT NEAPOLI M°CCCCL° XXVII IVÑ. XXV. Infra manu posteriore: Bibliotheca Electorali Brandenburgica d. d. Daniel Weiman.[3] Osannus huius codicis collationem a Ioanne Ehlinger Wetzlariensi factam accepit; Rothius autem Rudolphi Burckhardt Basiliensis collationem edidit.

EDITIO INCERTA, quam secundum Rothium nomino, sine urbe anno typographi nomine, foliorum quaternariorum minorum XV, uersiculorum uicenorum quaternorum. Titulus sic legitur: SVETONII TRANQVILLI DE/GRAMATICIS ET RETHORI/BVS (sic) CLARISSIMIS LIBELLVS/ FOELICITER INCIPIT. In folio 15b postremus uersiculus hic: cibo. FINIS AMEN. Hain 15132; Panzer IV p.197. Venetiis ex officina Nicolai Jenson circiter anno 1471 prodisse dicitur. Exemplar Parisinum, in bibliotheca nationis (Rés. R 1388) anno 1919 inspexi.

****

[1] Videndus est Annibaldius, op. cit. p.68, adn. 4.

[2] Titulus deest in codice; uide Annibaldium.

[3] Videndi sunt V. Rose, Die HSS. Verzeichness der Kgl. Bibl. zu Berlin 1905; G. Mazzatinli, La Biblioteca dei Re d'Aragona in Napoli, 1897.

Exemplarium Britannici (in Museo Britannico C.2 a.20) et Germanici[1] imagines phototypice expressae in bibliotheca Uniuersitatis Illinoiiensis repositae sunt.

Hanc editionem emendauisse et edidisse Bononiae per Benedictum Hectoris anno 1504 dicitur Philippus Beroaldus[2]. Cuius tamen editionis exemplar nullum noui, sed repetitionem modo Argentorati a.1510 apud M. Schurerium in publicum emissam[3], quae ad exemplar Berolinense phototypice expressa bibliothecae Uniuersitatis Illinoiiensis nuperrime accessit.

EDITIO VENETA 1474 cum Modesto *De Re Militari* coniuncta. Parti Suetonianae praefatus est Ioannes Aloisius Tuscanus. Noster libellus folia XV octonaria (fol. 29a-43b) complectitur. In folia 44a subscriptio haec: *Modesti de re militari magistratibus urbis & sacerdotiis necnon & Suetoni de grammaticis liber impressus opera & impendio Bartholomei cremonensis ac Bartholomei de carlo uercellensis eius consocii. Venetiis die. xxvii. Madii. M.cccc.lxxiiii Nicolao Marcello inclyto Venetorum duce. / DEO GRATIAS.* Exemplar Parisinum (Rés. R. 1457) anno 1919 contuli. Britannici etiam exemplaris (in Museo Britannico C 5.a.24) imago phototypice depicta Vniuersitatis Illinoiiensis liberalitate in meum usum conquisita est.

Est autem altera eiusdem editionis impressio, quam ROMANAM nomino, cum Aloisi praefatione sed Modesto carens, sine anno loco typographi nomine,

****

1 Rothius, *Praefat*.p.LIII exemplaria Goettingense et Stuttgartinum commemorat. Schedulae phototypicae quas habeo Berolino nescio qua ex bibliotheca expeditae sunt.

2 Panzer IX p.411, no. 28.b: *Suetonii Tranquilli De Grammaticis et Rhetoribus Clarissimis Libellus Foeliciter Incipit.* Haec in fronte fol. 1a. In fine: *Impressum Bononiae per Benedictum Hectoris Bibliopolam et Impressorem Elegantissimum Anno Salutis M.CCCCCIV Die XXVII Janua. Ex Castigatione Beroaldi.* Insigne typogr. 4. Biblioth. Scheurl.

3 Panzer, IX p.358, no. 196.b: C. *Plinii Secundi Junioris Liber Illustrium Virorum. C. Plinii Secundi Junioris Vita per Angelum Tiphernatem. C. Suetonii Tranquilli De Grammaticis et Rhetoribus Claris Libellus. Ex Castigatione Philippi Beroaldi.* In fine: *Argentorati apud M. Schurerium.* ... ens. ...rtio. M.D.X. REGNANTE MAXMILIANO AVG.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

quam bibliophili Romae uel ex Ioannis Gensbergi officina uel per Ioannem Schurener de Bopardia prodisse docent.[1] Chartas ad exemplar Bodleianum phototypice expressas habeo.

EDITIO FLORENTINA 1478 foliorum quaternariorum minorum XIIII. Initium est: C. SVETONII. TRANQVILLI/ DE GRAMMATICIS. ET RHE/TORIBVS. CLARIS. LIBER. IN/CIPIT. In folio 14b subscriptio est haec: NIL. AMPLIVS. REPERITVR./IMPRESSVM FLORENTIAE A/PVD SANCTVM IACOBVM DE/ RIPOLI. MCCCCLXXVIII. Coppinger 6572; Proctor 6104; Panzer I 406,17. Exemplar Parisinum (Rés. J. 1259) anno 1919 inspexi. Exemplaris Britannici (in Museo Britannico 7491) phototypice depicti copiam habeo.

Est autem huius editionis repetitio cum Apicio De Re Coquinaria coniuncta Venetiis circiter anno 1500 ut uidetur impressa. Coppinger 5671; Panzer III 496, 2801. Tota editio foliorum quaternariorum minorum XL constat. Suetoni libellus foliis 33a-40b continetur. In primi foli pagina priore hi sunt tituli: Apitii Celii De re Coquinaria libri decem: / Suetonius Tranquillus De Claris Grammaticis. / Suetonius Tranquillus De Claris Rhetoribus/ Coquinaria capita Graeca ac Apitio posita haec sunt...In folio 32b post aliquot uersus lectori inscriptos hic est colophon: Impressum Venetiis per Bernardinum (de Vitalibus) Venetum. Exemplaris Bodleiani imago phototypice depicta

****

[1] Hain 15131; Panzer II 528, 670; Proctor 3515. Haud scio an haec impressio uetustior habenda sit quam Veneta 1474, cum c.25(p.122,5) uerba et catasceuas itemque (1.6) haec in Veneta desint, in Romana autem editione integra (catascenas pro catasceuas) exhibeantur. His quoque locis Veneta editio falsas lectiones profert, Romana autem cum scriptis libris facit: c.3 (p.103,4) ed uisu pro sed uisu; c.4(p.103,25) posteriorem pro posteriores; c.10(p.108,21) cum defuncto pro eo defuncto; c.11(p.110,1) nimio (C D) pro minio; c.25(p120,15) eam a pro eam et. (p.121,7) mutinasi pro Mutinensi, (p.122,8) controuersio pro controuersiae. C.24(p.118,10) tamen Veneta repetere cum omnibus libris scriptis (recepere O reperire U) praeter Vaticanum testatur, dum Romana editio repeteret, quod in solo Vaticano inuenitur, exhibet. Itemque c.2(p.101,14) Veneta l Aelius, Romana Aelius spatio uacuo ante relicto; c.3(p.101,17) Veneta numidicum, Romana mimidicum; c.14(p.112,1) Veneta illi, Romana illa.

in meum usum conquisita est.[1] Is qui hanc editionem curauit Venetam quoque a. 1474 editionem (uel Romanam) adhibuisse uidetur, siquidem complura Florentinae uitia sustulit, pauca tamen alia Venetae a. 1474 propria introduxit[2].

In commentatione codices omnes praeter eos quos nominatim profero siglo ω designo. Sigla ad quosdam codices deperditos designandos in stemmate infra p.232 uideri possunt.

****

1 Apud nostrates haec editio in bibliotheca Collegii Sanctissimae Trinitatis Harfordiae in re publica Connecticutensi adseruatur. Suetonius ab Apicio seiunctus nonnumquam inuenitur, ut in bibliothecis Vniuersitatum Lipsiensis et Vratislauiensis (u. Rothium, praefat. p.LIV adn. 33,1), et in Mus. Nat. Hung. (u. Copinger 5671). Apicius autem sine Suetonio in Museo Britannico (1037h3) repositus est.

2 Haec Florentinae uitia inter alia in editione cum Apicio coniuncta correcta sunt: c.15(p.112,12) inerudissimum; c.20(p.115,10) cum, (p. 115,11) decessisset; c.22(p.116,19) gallius; c.23(p.117,13) militem pro iudicem, (p.117,15) sumptus; c.30(p.126,15) personalem, (p.127,3) ispeum, (p.127,5) ob uitium om. Haec fere Venetae editionis propria introducta sunt: c.7(p. 106,4) traqat; c.23(p.117,8) uero ex uariis; c.25(p.120,4) ita edixerunt, (p.122,17) porta auri.

Caput III

De Familiis X et Y

In quo duo Hersfeldensis codicis fuisse apographa X et Y, atque ex apographo X codices OW, ex apographo autem Y ceteros codices omnes profluxisse demonstratur.

I. Lectiones peculiares utriusque familiae, nec non et singulorum codicum OW tabulis exhibentur.

Nunc ad nexum quem codices nostri inter se exhibent enarrandum transeo. Libros duodeuiginti qui aetatem tulerunt, qui uel cursim eos perlustrauerit, in quattuor classes uel ordines disponendos facile iudicabit. Quarum classium una libros Ottobonianum 1455 (O) et Vindobonensem 711 (W), altera Neapolitanum uel Farnesianum (N) Gudianum (G) Vaticanum 1518 (I), tertia autem Bodleianum (B) Hauniensem (D) Vaticanum 1362 (V) Leidensem Perizonianum (L), quarta etiam eos codices quos uiris doctissimis libros deteriores nominare placuit, dico Venetum Marcianum (M) Mediolanensem Ambrosianum (K) Harleianum 2639 (H) Parisenum 7773 (P) Vrbinatem 1194 (U) Philippsianum Cheltenhamensem 7283 (C) Florentinum Laurentianum (F) Vaticanum 4498 (Δ) Berolinensem (Q), complectitur. Impeditissima tamen est quaestio quaenam sit necessetudo inter has quattuor classes, utrum una quaeque recta uia a ceteris non pendens a libro Hersfeldensi ortus ducat, an aliqua artior necessitudo inter duas uel tres classes indagari possit, unde efficiatur ut nostri libri non e quattuor codicis Hersfeldensis apographis sed e duobus uel tribus originem trahant. Mihi codices nostros iterum atque iterum diligenter perlustranti, lectionesque peculiares unius cuiusque alias aliis conferenti, illa classis quae libros OW complectitur ita tota indole a ceteris differre, tamque multis locis memoriam libri Hersfeldensis, ubi in ceteris tamque amissa est, reuocare uidetur, ut dubitare non possim, quin duo illi libri OW totam familiam faciant, quae recta nullis aliis libris contaminata a libro Hersfeldensi originem trahat. Ceteri autem libri omnes, quamquam mirum in modum inter se discrepant, propter id ipsum quod eis

locis, ubi OW ab eis abhorrent, fere consentiunt, alteri unicae familiae meo quidem iudicio assignandi sunt. Quae si uera sunt, duo fuerunt libri Hersfeldensis apographa, quorum unum duos modo filios procreauit, ad alterius memoriam reuocandam nepotes et pronepotes satis numerosi etiam nunc extant. Unam familiam cuius codices O et W soli sunt superstites X, alteram ceteros libros omnes complectentem Y nomino.

Primum lectiones utriusque familiae columellis appositas exhibebo, deinde lectiones notabiliores singulatim excutiam hoc consilio, ut demonstrem codices O et W ceteris omnibus oppositos saepissime eam memoriae diuersitatem exhibere, quae numquam in communi eorum archetypo per emendandi uel interpolandi studium neque per librari neglegentiam et inscitiam exoriri potuerit, sed ad ipsum Hersfeldensem librum referenda sit. Postremo trium familiae Y stirpium singularium lectiones proprias ostendam, et demonstrare conabor memoriae diuersitatem inter has stirpes, quam permagnam esse non infitior, eiusmodi esse ut non ad tria Hersfeldensis libri apographa referenda sit sed ad tria apographa unici libri Y qui ipse Hersfeldensis codicis fuerit apographon.

Cum inter familiae Y singulos libros multae discrepantiae exortae sint, eas in columella a dextra posita accurate indicaui sed ita ut ei lectioni, quam in ipso Y fuisse iudico, primum locum semper attribuerim. Non tamen eas discrepantias, quae ad orthographiam pertinent, neque uocem inter litteras maiusculas et minusculas indicare semper uisum est. Vsitata scribendi compendia ubique resolui. Nonnumquam fit ut unus et alter familiae Y codex, fortuito ut censeo, cum familia X conspiret. His locis familiae Y codicem - uel codices - cum X facientem in sinistra columella uncis inclusos indicaui.

His igitur in locis familia X genuinas lectiones proferre mihi uidetur[1]:

	X (OW)	Y (ceteri omnes)
c.2,p.101,12	generque aelii W generque elii O (=L m.3)	gener ·Q· Aelii (uel Elii)

****

[1]Paginarum et uersuum numeri ad editionem Reifferscheidianam respiciunt. Lectiones peculiares quas X cum N et secunda manu in G communes habet infra p.   reperies.

c.4,p.103,20	titulo sed (=D titulo sed G)	titulos sed ω titulis sed Δ
c.4,p.103,25	tam discretis (=H)	iam tam discretis B V C Δ iam tam discriptis K iam tum disertis U in tam discretis α iam discretis D V L
p.104,2	adlocutiones[1]	allocutiones ω allocuutiones H G alloqutiones I K aloquutiones B elocutiones U
c.10,p.108,14	adsumpsisse	assumpsisse
c.11,p.109,5	P.Valerius (=Publius uallerius B)	Valerius (Vulerius H)
c.17,p.113,16	nequem	neque
c.18,p.114,5	mimographus	mimographos ω mimographis C Δ minographis G
c.21,p.115,18	adserente	asserente
c.22,p.116,12	petit	petiit ω petisse I
c.23,p.117,1	Q.Remmius O ∧ Emmius in marg. eadem manus al Q Remmius W	Q. (uel Quintus) Rhemmius ω G. (uel Guintus) Rheminius β Q QVintus ramnius U q Vintus Rhemnius Δ omis spat. uac. relict. H
	erilem	herilem
14	pepercisse O (=L U) percisse W	parcisse ω parsisse D H Δ parcisse (ul) V partisse K
c.25,p.119,10	sero (=fv in marg. B)	fere
p.120,2	uti[2]	ut si

****

[1] Alia fortasse est quaestio num tales formae praepositione sincere scripta in editiones semper adhibendae sint, quas tamen inter bonas lectiones exhibeo, cum persuasum habeam eas ex ipso Persfeldensi in libros O et W manauisse. Vide infra p.

[2] Vide infra p.

c.25,p.122,19	educeret[1]	educerent
c.27,p.124,2	ostiarius (=Q)	hostiarius
c.28,p.124,14	nucerino (=B)	nuncino ω Mancino L M K minemo Q
c.29,p.125,2	temptare M (=K U temptare G) temperare Q	tentare
4	obicit (=B K)	obiicit
c.30,p.127,1	excanduisset ut (=B D)	excanduisse et ut (et del. m.3 ut uid. in D) ω excanduisse ut α

His in locis familia X falsas lectiones exhibere censeo, quarum tamen, ut infra demonstrare conabor, nonnullae ueriores imaginem Hersfeldensis libri praebent quam emendatiores lectiones in Y[2]:

	X (O W)	Y (ceteri omnes)
Inscriptio	Ante grammaticorum et rhetorum indices Incipit C.Suetoni tranquilli de grammaticis et rhetoribus post indices INCIPIT ·C· SVETONI (mutavit in SVETONII m.2) TRANQVILLI DE/ GRĀMATICIS ET/ RHETORIBVS FELICITER. W C.SVETONII.TRANQVILLI. DE.GRAMMATICIS.ET./RHETORIBVS.INCIPIT.FELICITER indicibus praemissa O	C. SVETONII (Suttonii I SVETONI V) TRANQVILLI DE GRAMMATICIS (gramaticis I) ET RHETORIBVS (rethoribus I) INCIPIT N G I V Litterae minusculae in G I usurpantur. In G I inscriptio indicibus praemissa est; in V inscriptio indices sequitur; N indicibus caret[3].

****

[1]Vide infra p.
[2]Vide infra p.
[3]Hi soli codices eam inscriptionem quam in codice Y et ipso Hersfeldensi libro fuisse censeo conseruant. In ceterorum librorum inscriptiones interpolationes inrepserunt. Vide infra p. ; p.

Index[1], p.98,5	grifo	Gnipho ω Grapho α gnifo B
6	Pomilius O pomilius W	Pompilius
17	afrodisius	aphrodisius
c.2, p.100,14	Haristarci O haristarci W	Aristarchi D V L H U Δ Aristarchie B Aristarci ω
18	ualetudinis O (=V) ualetudinis in ualitudinis corr. m.2 ut uid. W	ualitudinis
c.3, p.102,9	aliqua	aliquid ω aliud H U C Δ
13	capulo O capulo in marg. eadem man. catulo W	Catulo ω Catullo B V H K U Catullo in Catulo corr. et m.1 et m.3 L
c.5, p.104,18	libertis in libertus corr. m.2 W libertis om. in text. add. in marg. eadem man. O	libertus
c.6, p.105,1	phylosophiam O phylosophyam W	philosophiam ω phiam I V L M K H C
5	aliquo duo lumina W aliquot ~~duo~~ uolumina O	aliquot uolumina
c.8, p.106,7	epycureae W epycuree O	epicureae
c.9, p.107,2	qui est O qui est in cui est corr. m.2 W	cui est
4	parentium	parentum
c.10, p.107,19	pallenti	palliati uel palleati[2]
p.108,5	praetextatis (pre- O) nobis	praetextatis nobilis
9	nullum	non nullum
18	significant	significat ω signant H significatur Δ sigt M B V L

****

[1] Indices grammaticorum et rhetorum in O W G I B V L M C Δ inueniuntur, in N D K H P U C F deficiunt.

[2] Vide infra p.

c.10,p.108,18	ylen (spatio uacuo litterae miniatae relicto; in ylem immut. m.2 W)	hylen D V M C m.1 hyle; I hylẽ B hilen Δ Q hylem N G H C m.2 hylam K hilem L omis. U
c.11,p.109,12	latinas irem O latinas item W	latina siren α latina syren (syren in siren corr. m.3 L) ω
15	lydia & icida	Lydiae Ticida
19	saeculo	Saecula (uel Secula)
p.110,5	racemidio	racemi duo
p.111,5	nostre Nicie n͡ri O nrae Niciae n͡ri W	nosti Niciae (uel Nitiae) nostri ω nosti inter nitię n͡ri H nosti inter Nicie nostri U nosti inter nitii nostri C Δ
p.112,3	libro sed iam	libros etiam ω libro etiam B
c.13,p.110,21	L.Staberius O staberius spatio uacuo quadrato praemisso W	Staberius B M Straberius α Lucius (Lutius C) Taberius C Δ F V Taberius H VABERIVS P L. TABERIVS Q om. U
c.15,p.112,13	surreptis (=L m.3)	subreptus ω subrectus α surreptus D surreptus in surreptis mutauit m.3 L
c.16,p.112,16	epyrota (=M K)	Epirota
p.113,4	nisi cuius O nisi sicus W	nisi si cuius (nisi om. C Δ
9	epyrota (=M K)	Epirota
c.17,p.113,18	omis.	in
c.18,p.114,15	atque Sexti	ad ·Q· Sexti B V L ad ·Q· septimi D ad ·Q· atque Sexti α ad sexti (sextii K) M K in Sexti H U sexti C Δ Q
14	phylosophi O phylosophis W	philosophi (uel p̄hi)
c.21,p.114,17	uideretur	uideret

c.21,p.116,4	qui nun cio corum Q qui nuntio eorum W	qui nunc icorum (locorum B D V)
c.22,p.116,13	putatis Q putans W	putat is
13	omis.	cum aduersario de iure
19	epygrammate Q epygramate W	epigrammate uel epigramate
c.24,p.119,4	an	aut
c.25,p.120,2	eiere p̄ fide que in marg. eadem man. eicere W eicere pre fide que Q	ei e re p. fideque ω ei rei p. fideque H Q e re p. fideque U ei R. p. fideque C Δ
3	hisdem	iisdem ω eisdem α D L Δ hiisdem Q
p.121,16	dicta praeclara W (=U Δ) dicta preclara Q	dicta praeclare
p.122,18	in emptores W emptores (in omis.) Q	tum emptores
c.26,p.123,14	ordiarium Q hordiarium W	hordearium N H hordeam M hordear^m K C hordeam G I hordear Q ordeanum U ordeare Δ horditarium B hordinarium V ordinarium D L
c.29,p.125,5	magistram	magistrum
c.30,p.126,8	in litem quedam in marg. eadem man. militem W militem quendam Q	in lite quadam

Eis in locis qui sequuntur uix extrices utra familia Suetoni uerba proferat:

	X (O W)	Y (ceteri omnes)
c.1,p.100,11	augurali (=U Δ)	augurandi
c.11,p.109,21	modice Q modice in modico corr. m.2 W	modico ω medico M K H F medito C medio Δ
c.25,p.119,10	censorum	censorium

c.16, p.123,8	et	quod
c.30, p.125,17	eius partis mores ita Q eius patris mores ita W	eas partes (partis B Δ) atque ita (actaque ita K itaque ita C itaque H U Δ)

His denique in locis neutra familia genuinas lectiones exhibere uidetur, sed ex omnium librorum testimoniis Suetoni uerba elicienda sunt:

	X (O W)	Y (ceteri omnes)
Index. p.99,3	plutus	Pilutus ω pillutus I pilatus L
c.3, p.102,15	mutoscedo[1] doceret	multos edoceret ω multos doceret B multos edocuisse Q
c.15, p.112,4	L.aeneus (=C Lucius aeneus _) Q L Aeneus (L in spatio uacuo quadrato) W	Laeneus α D V M K G Aeneus H Leneus B L U F
c.22, p.116,15	tiberius (Tyberius Q) uerbum	Tiberium (uel Tyberium)
c.24, p.119,6	perraro unius pauca	perraro nimis. Pauca N G D V L raro nimis Pauca I perraro nimis (minus C Δ) pauca ω nimis pauca omis. U
c.25, p.120,4	tredixerunt in marg. eadem man. edixerunt W edixerunt Q	item dixerunt ω ita dixerunt L ita edixerunt e Gellio suppl. Q
c.29, p.125,4	tibet ioci post lacunam unius fere uersus W ioci spatio uacuo quinque fere litterarum praemisso Q	Tibi et (ut H) ioci (paruo spatio uacuo praemisso in V M H C) ω Tibi et sotii N Tibi et soci I et loci B tibi & coti Δ C m.1 Tibi spatio uacuo septem fere litt. sequente K Tu uero adhibes e Cicerone suppl. U
c.30, p.125,17	exorare	excitare

****

[1] Vide infra p.

Quamquam illa mira necessitudo quam supra ostendi inter codices O et W intercedit, O nonnullas, W permultas lectiones proprias habet. Lectiones codicis O peculiares, rebus orthographis fere neglectis, infra ostendam . Grauiores modo discrepantias inter singulos familiae Y libros adnotaui, sed eam lectionem quam in ipso Y fuisse censeo primo post codicis W testimonium loco semper adfero. His in locis O ueras scripturas, quas omnes coniecturae et casui attribuo, exhibere mihi uidetur:

	O	W Y
c.2,p.101,7	uettius	Vectius ω rectius B Vertius Q
c.14 p.111,16	illum mecum (?)[1]	mecum illum
c.21,p.116,1	quo delegante	quod elegantem
c.25,p.120,3	Renuntiatum est spatio uacuo trium fere litt. praemisso	ne (uel nae) renuntiatum est
c.29,p.125,10	immunis	immuni
c.30,p.127,4	ac (?)[2]	et

Has fere lectiones falsas huius codicis peculiares inuenies:

	O	W Y
Index p.98,8	philalogus	philologus
9	P.Valerius Cato.et. L. Staberius	P. Valerius Cato
18	phyginus	phriginus W phryginus (uel phriginus) ω friginus L
21	yeminius	Remmius W Remmius uel Rhemmius (rheminius L) ω
c.1,p.100,2	&	ac
6	Emnium	Ennium
10	Emnio	Ennio

****

[1] Vide infra p.
[2] Vide infra p.

c.1,p.100,16 emnii	Ennii ω Enni V
c.2,p.101,13 in doctrina (=U)	et in doctrina
c.3,p.102,6 magis & magis	magis ac magis
14 quadringentis (=H)	quadringenis (quadragenis Δ)
c.6,p.105,7 se scripsisse	scripsisse se
c.7,p.106,2 etatis annum	annum aetatis
6 omis. (=D)	ut hoc W ut hoc uel ut hic ω[1]
c.8,p.106,10 gnifonis	gimphoni W Gniphoni ω gnifoni LQF
13 emnii elenchorium	Enni elenchorum (enni in ennii mut. m.2 in W) W V Ennii elenchorum ω enniclencorum B
c.9,p.106,19 dein	deinde in
p.107,6 et	etiam
19 orbilium filium	filium Orbilium ω exemplum Orbilium V K B[m] Orbilium H C Δ omis. U
c.11,p.110,6 uno (=I)	una
7 nuntriant	nutriant
15 Zenodotien	Zenodoti en
c.14,p.111,14 omis. plus dimidio uersu uacuo relicto	tot W τοῦ ω omis. H U
c.15,p.112,8 probi oris	oris probi (probi in probri mut. m.2 in W) W B V L oris probum D oris improbi ω
15 & doctrinam (=K)	atque doctrinam (et in atque corr. eadem man. L)
c.16,p.113,3 omis.	et

****

[1]Vide infra p.

c.17,p.113,13 quod & uictor	quod uictor
c.18,p.114,4 cognominauit (=F)	transcminauit
c.20,p.115,3 phyginus	phryginus W M Q phriginus B U Δ hyginus P Hyginius N G m.2 higinius G m.1 I Hyginus (phryginus) V higinus (fri supra lin., fri induxit m.3) L iginus K priginus C
c.23,p.117,16 quadringenta (=U)	quadringena
p.118,6 bertius	bertecius W berytius G P V M H Q Berities N beritius L K C Δ berritius I D betytius U
c.24,p.118,10 omis. (=Δ)	cum (eum D)
10 recepere	repetere ω repeteret e coniectura Δ reperire U
c.25,p.119,2 omis. spatio uacuo quattuor fere litt. relicto	item
p.121,6 repetiisse	repetisse (repetiuisse G petiisse Δ)
p.122,21 pullam	bullam (bultam P)
c.28,p.124,11 canutius. caius:	C.Cannutius (C.Canutius B C.Carnutius G I)
14 ·A· cepidio	a. C. epidio ω a. C. epidico P ab epidio H C Δ ab Epulio U
c.29,p.125,8 data est	est data
c.30,p.125,12 nouaricensis	nouariensis (nouanensis U)

Vindobonensis (W) codex multas peculiares lectiones habet, quorum fere omnes exhibere mihi uisum est, ut quisque pro se de hoc codice iudicare possit. Ego quidem interpolationes et emendationes uel nullas uel perpaucas detexi. Nonnullas bonas lectiones in hoc codice inueniuntur, quarum pars maxime ad orthographiam pertinet:

W	O V
c.1,p.100,11 enni (=V)	Ennii
c.2,p.101, 7 uectiusque	uettius ·Q·Q Vectius ·Q· ω

c.3,p.101,17 metellum	M.Metellum
c.4,p.103,12 epistula	epta O B V L K H C Δ epistola (epistola N) ω
p.104,6 adulescentulo (= C Δ)	adolescentulo
c.7,p.105,20 iuli	Iulii
21 cotidie	quotidie uel quottidie
p.106,13 enni in ennii mut. m.2	Ennii ω enim H C Δ ·i· V
c.9,p.106,17 L orbilius (orbilius in Sorbilius mut. m.2)	Orbylius O Orbilius ω
p.107,19 adpositis	appositis
c.10,p.108,22 adgressos (=H)	aggressos (aggraesos N) ω agressos K C
c.12,p.110,16 corneli (=V)	Cor. O Cornelii ω Corn. L
c.16,p.113,6 uergilium (=G)	Virgilium
c.17,p.113,10 M. (=Marcus B)	om.
c.22,p.116,15 adfirmante	affirmante
c.23,p.116,22 uicetinus	Vicentinus ω uincentinus B H
c.26,p.123,5 epistula	epta O B V L M K H C Δ epistola (epistola N) ω
c.28,p.124,11 obicientibus (=obitientibus K)	obiicientibus
18 sex (=B)	Sextus
c.30,p.125,12 albucius	Albutius
p.127,5 redit	rediit

Has fere lectiones falsas, quae tamen, ut mihi uidetur, saepius ad ueram imaginem Hersfeldensis libri reuocandam aliquid conferunt, in codice W inueni:

W	O Y
Index p.98,4 Aurel.	Aurelius (Aurel V)
12 Curcius (=M)	Curtius
p.99,2 Plocius (=M)	Plotius

Index p.99,12 stacius	Statius
c.1,p.100,3 Inicium	Initium
8 praelegabant	praelegebant ω praeallegabant (praelegebant supra uersum eadem man. L) D V L perlegebant B
9 licteris (sic fere semper)	lr̄is O G H litteris ω literis N I Q
9 sillabisque	syllabisque (silabis P I
10 edito	editos
c.2,p.100,15 attolo	Attalo
16 palacii	palatii (pallatii I)
17 fregisse[t] (t add. m.2 ut uid.)	fregisset
19 admirandum	ad imitandum ω ad imitationem I G m.1 ad imitandum (?) P omis.D
p.101,3 & iam	etiam
5 posteaque	postea quintus O postea •Q• ω
6 enim (=I)	Ennii ω Enni V
9 laenius	Leneus ω Leneus N G leneus V lenatus Δ Ianeus Q
12 E.Q.R.	eques romanus O eq. ro. (uel Ro) uel eques• ro. ω
12 Laelius (=Q F)	L.Aelius (uel Elius)
c.3,p.102,1 secessisse	secessisset
4 enetuit	enecuit
5 uiuere	uiueret
11 mellissus (=Δ)	Melissus ω mellisus B mellisius Q
12 numinum	nummum ω nummis H U C Q
13 quinto (=C Δ)	•q•O •Q• ω Quinto H
14 equite a r.	equite romano O G U

c.3,p.102,14	eq. ro. (uel Ro.) uel equite ro. ω
c.4,p.103,6 licterati (sic fere semper) (=I)	litterati (literati N L)
10 inter praeces qùia	interpretes qui a
p.104,7 alterius (=B C m.1)	alternis
c.5,p.104,15 praeuenit	peruenit
16 staturam	saturam N I B V H U C Ç satyram ω
19 omis.	ac O ac uel at ω.
c.6,p.105,6 eritionis	eruditionis
8 unius	huius
10 parastichi de libelli	parastichide libelli ω perastichi de libellis C Δ parascichide libellis Ç
c.7,p.105,12 giinpho	gnifo O gnipho ω gnifo B L U F Grapho α
13 institutus quae (quae corr. in que m.2)	institutusque
14 dyonisi ex dyonsii corr. eadem man. ut uid.	Dionysi O N G V Dionisii B I K U Dionis L Dionysii ω
14 scycho brachyonis (scycho in scytho corr. m.2)	scythobrachionis O ω scytobrachionis U Scytobarchionis N Scytobachionis B scitabachionis D Scythabachionis V L Scithobrochionis K Scithobrachionis Ç
17 latinae (=I)	latine
p.106,1 praecura	praeture
4 relinquisse	reliquisse
6 momen	nomen
c.8,p.106,7 M.Pompeius andronicus in marg. eadem man. M. pompilius andronicus	Marcus Pomilius Andronicus O M. Pompilius Andronicus ω
10 gimphoni	gniforis O Gniphoni ω gnifoni L Ç F

c.8,p.106,12	conposuit	composuit ω 9posuit I cop̂ᵒsuit L
c.9,p.106,18	omis.	atque eadem
20	functus que (que in ꝗ corr. m.2)	functusque
20	mox mox ex ouo in marg. eadem man. equo (quo in text. corr. in equo m.2)	mox equo
21	fessus	professus
23	docuit	docuitque (docuitquae N)
p.107,1	nam	namque uel nanque
6	hortatius corr. in horatius m.2	horatius O Horatius uel Oratius ω
10	insectationem	insectatione (insectatione ne B)
19	habitus sedentis corr. in habitu sedentis m.2	habitu sedentis
c.10,p.108,3	polio	pollio
4	meam ~~ni~~ rem	in eam rem
7	se in &	se met O semet ω
9	haberet & corr. in habere & m.2	habere et
10	ginphone in	gnifonea O I gniphonem ω
11	praecipisse	praecepisse (uel precepisse)
14	erat osthenes in erat esthines mut. m.2	Eratosthenes ω Erato sthenes B erachostenes I
20	ottingentos (=B)	octingentos O D V L G Dccc tos N G I M K H DCCC C dccc Δ omis. U
21	policnem	pollionem
23	romanorum (=I G)	romanarum ω ·ro· M ·RO· K·R· H
23	eligere	eligeret
c.11,p.109,5	ubursenì (corr. m.1 ut uid.)	Burseni ω Bursini α

c.11, p.109,20 auxit	uixit
p.110,5 fabris *in* fabis *mut. m.2*	farris ω furis P fucris K
10 magis trium	magistrum
15 eratetis	Cratetis ω Creteris V M K Ç Crateri L cratis Ç
c.13, p.111,2 tantarum	tanta eum
c.14, p.111,10 cur arenisi	curare nisi
14 tot	*om.* (τοῦ ω *om.* H U
15 *omis.*	si
16 uel	uellem
18 inbecillitatem	imbecillitatem (îbecillitatem I L)
p.112,3 conprobat	comprobat ω cōprobat I H ꝯprobat V
c.15, p.112,5 filiusque	filiisque
5 *omis.*	schola (*uel* scola)
10 popinomenque	popinonemque ω popinionemque N G popimonemque I P
11 scribitis que *corr. in* scriptis ꝙ m.2	scriptisque
c.16, p.112,17 atque insunt	ad quem sunt
19 dixitque (u *add. eadem man.*)	uixitque
p.113,4 ne mini	nemini
7 quod etiam quod etiam	quod etiam
7 marci	Marsi
c.17, p.113,10 Varrius	Verius Q Verrius ω Verius I P
10 dicendi (=G)	docendi
17 post ac (=Q)	posthac
p.114,1 seordinatos (s *in ras.*)	a se ordinatos
c.18, p.114,6 adom claruit	adeo inclaruit

c.18, p.114,8 grassitio	Crassitio
9 desinit e	desinite
10 crassio	crassitio
12 se	sed
c.20, p.115,9 socius	socius ω setius E K H socios D secus C Δ
16 mecaenati	mecenati ω Maecenati N F L Δ Moecenati G I micenati H
c.21, p.115,16 omis.	muneri
p.116,5 conponere	componere (cõponere V)
c.22, p.116,11 cassiũ	Cassius
21 pocius (=V)	potius (putius Δ)
c.23, p.117,1 fere	ferunt
9 in etheris	metris
16 cuperet	caperet
p.118,2 necitatum fuere	notatum ferunt
6 bertecius	bertius O beritius uel berytius ω Berities N
9 sit ut (=Bsit ut G)	sic ut uel sicut
11 oppbrio	obprobrio ω obrobrio U obproprio I opprobrio L C obbrobrio K
12 gloria &	gloriae et
c.24, p.119,1 grammatica es	grammatice O V grammatices ω
3 omis. dimidio fere uersu uacuo relict.	unum et (uel O D V L) alterum uel cum
c.25, p.119,12 omis.	edictum
p.120,2 +neefent eadem nota in marg.	ne essent
4 dicinius	Licinius
9 ita re (=I)	intrare O N G[2] D itare ω

c.25,p.120,12 faciunt dum	faciundum ω faciendum D H U
p.121,1 Latinae	Latine
2 consolibus	consulibus ω cons. L M cos. K C CON̄ U coss Δ con ibus E
4 ciui libellum	ciuile bello ω ciuille bellum I ci lo bellum (?) E
8 missis selero	omisisse Nero
8 primo primo	primo
8 imperi (in imperii corr. m.2)	imperii
16 exercuere	exercuerunt
18 cum latius	tum latius
p.122,3 dū italia	dum utilia ω tum utilia E
4 superuacuanea	superuacanea
11 si certe	sic certe ω sicut certe E & sic certe K H U C Δ
11 editae quae	editaeque (aeditae que C)
15 pepiger̄ (=D)	pepigerunt
15 bolum	bolum
16 expectauer͡	expectauerunt
18 boilum	bolum
p.123,4 non	quam
c.26,p.123,5 D.M.ticinium	ad M.Titinium ω ad M.Ticinium I D
7 quemdam	quendam
8 concussus	concursus
9 exercerent	exerceretur ω exerceret E
9 Continebat	Continebar
11 possit	posse
12 iam	nam

c.28,p.124,17 conparuisse	comparuisse
17 in numero quoque	in numercoue
c.29,p.125,3 uigens congiarum	ingens congiarium
8 audite (=D H U)	audite audite
8 cognoscere	cognoscite
10 equidem	et quidem
c.30,p.125,13 pronunciabat (=K H)	pronuntiabat
p.126, 2 prouentus	prouectus
7 preorandi	perorandi ω operandi H U C Δ
10 incessabat	incessebat ω incesserat B
15 ditiores	lictores

Aliis in locis codex nullus genuinas lectiones praebat, W autem ab O ceterisque discedens nonnumquam ueram emendandi uiam ostendit:

W	O Y
c.3,p.102,12 panosagecema	panosagacema[1]
c.6,p.105,1 oppillius (=K)	Opilius (opileus B opimius corr. eadem man. ut uid. L)[2]
c.9,p.107,3 perialego sedidit in perialegos edidit corr. m.2	perialogos edidit
c.10,p.108,4 haere in text.; in marg. eadem man. +/ hermā	herman ω herman (haere) N V hermā in text.; in marg. m.2 aëre G herniā H omis. U mea Δ
p.109,4 salusti (=V)	Salustii (Sallustii e coniect. L)
c.14,p.111,9 epistulam	epta O I B V L M K H epistola ω

****

[1]Varia testimonia singulorum librorum infra p. exhibentur.

[2]Opillus sine dubio restituendum est. Vide Schulze, p.462 adn.3; p.18 adn.2. Buecheler, Jenaer Litteraturz. 1874, p.610 b; Rh.Mus. 30 (1875) p.446

c.14, p.112,3 santya (satyra)	satyra O G D L M K Δ Satura N I V U C satira E Q
c.16, p.112,16 sattreoui/tis	Satti (Sacti N siti E sati ") equitis ω sarti equitis D Satti equitis L Attici (actici C) Sati eq. S Δ G
c.18, p.114,12 cum & edoceret	cum doceret O cum et doceret x ? cum edoceret y
c.25, p.122,19 brundis in	brundusii O D E L Δ P brundusi N G V C Q brondusiū I brondusii in brondusi corr. M brondusii K brundisii (u) brundisiam U
c.29, p.125,4 tibet	omis. O Tibi et ω[1]

Lectionibus peculiaribus utriusque codicis O et W perlustratis cuivis apparet neutrum ex altero transcribi potuisse; quod equidem unus atque idem locus optime demonstrat. Nam c.24 (p.119,3) W uerba unum et (uel O D V L) alterum uel cum omittit, unde apparet O ex W non esse transcriptum; neque W ex O transcribi potuisse, cum librarius W his uerbis omissis lacunam dimidi fere uersus reliquerit, ita ut satis constet haec uerba in W non ob neglegentiam omissa sed propterea quod exemplar quo usus est librarius W hoc loco aliquod damnum perpessum sit. In O autem haec uerba ita composite ac clare scripta sunt, ut uel imperitissimo librario nullam difficultatem praebere possent. Multa etiam alia uerba nunc in uno nunc in altero codice omissa demonstrant neutrum alterius esse apographon, sed utrumque communi archetypo referendum esse.

II. Codices O W quodam opprobrio liberantur. Notabiliores codicis O lectiones breuiter tractantur.

Antequam lectiones notabiliores utriusque familiae X et Y singullatim pertracto, quoddam praeiudicium uel opprobrium libris O et W etiam hodie haerens, deicere, si fieri potest, uelim. In Suetonio recensendo codice Ottoboniano primus usus est Reifferscheidius. Qui omnes laudes Vaticano 1862 (V) attribuens ueram indolem libri O omnino adgnoscere noluit, atque falsissimum iudicium de eo prompsit, quod ipsius uerbis profero (p.415 ad fin.) "de quibus (libris O N G I) O proxime a Vaticano abesse uisus est, sed ita ut pluribus locis ab diuersa memoria recedat; idem solus scripturas praebet

****

[1]Vide supra p.

quae postea a Peroaldo Statio aliis inuentae sunt, ut malim eum cum Lerschio s. XVI adscribere quam cum Rothio s. XV uindicare. sic p.103,20 titulo habet, p.111,12 Niciae addit, p.111,16 illum mecum Cicerone item adhibito transponit, p.116,1 quo delegante emendat, p.119,10 sero, p.123,1 appellatione Graeca, p.124,14 Nucerino, p.125,10 immunis." Quod iudicium peruersum partim falsa collatione nititur, cum p.111,12 Niciae in O sicut in ceteris omnibus praeter E deficiat;[1] p,123,1 non appellatione Graeca sed appellationes greci cum N G E V H W O consentiens testetur[2] O. P.111,16 O illum mecum proferens, solus inter nostros libros, non est infitiandum, eundem uerborum ordinem ac Ciceronis codices exhibet, sed perridiculum est existimare librarium huius codicis Cicerone adhibito tam paruam corruptelam correxisse, graue autem uitium quod est in eadem epistula, p.112,1 uerbis uelim, cum mihi ille iucundus esse in capitibus nostris codicibus omissis, omnino neglecturum fuisse. Quaecumque erant ipsius Ciceronis uerba haud dubium mihi uidetur quin mecum illum in Hersfeldensi libro exstaret, librarius O autem uerborum ordinem uel consulto uel inconsulto mutauerit, praesertim cum idem erroris genus non semel tantum in hoc codice animaduertatur[3].

Optimas lectiones p. 116,1 quo delegante et p.125,10 immunis quas Ottobonianus solus exhibet, mea quidem iudicio, ingenio eius uiri docti, qui hunc codicem tanta diligentia exarauit, debentur. Quod eo certius mihi uidetur, quo aliis locis idem librarius uel inter scribendum uel in relegendo correctiones ingeniosissime fecit. C.6 (p.105,5) codex W non solum libri X sed etiam Hersfeldensis codicis, ut mihi uidetur, ueram imaginem conseruans[4], aliquo duo lumina profert. Ottoboniani autem librarius primo aliquot duo scripsit, deinde errore statim cognito duo perleuit, atque uolumina scripsit. Quare tamen aliquot non aliquo primitus (nam illa t certe non est postea addita) scripserit, nescio, nisi forte ueram scripturam iam antea excogitauerat, tum uerbo aliquot recte scripto, per breuem lapsum uocem duo, quam in exemplari ante oculos habuit, transcripsit. Altero loco c.25 (p.120,7) idem librarius primitus lectionem exemplaris sui rhetora sibi[5] transcripsit, deinde littera s in sibi inducta eandem litteram uerbo rhetora adfixit, ueram lectionem rhetores ibi inde efficiens. Quae quidem ex Peifferscheidi apparatu critico non apparent. Ceterae lectiones titulo, sero, Nucerino, non in

****

[1]Vide infra p.
[2]W cum ceteris appellationes graece exhibet. Vide infra p.
[3]P.105,7; p.106,2; p.124,11; p.125,8. Vide tabulam supra p. sq.
[4]Vide infra p.
[5]Sic non solum in W, sed etiam in E N G m.2. Quocirca hanc lectionem libro Hersfeldensi uindicare uix dubito. Vide infra p.

solo Ottoboniano inueniuntur, sed in fratre quoque eius Vindobonensi (W), ita ut nullus dubito quin ex ipso Hersfeldensi libro in archetypum profluxerint. Quid, quod titulo in D quoque et primitus in G, Nucerino etiam in B, sero uel aliquid ex sero corruptum[1] in eodem B margini adseriptum, inueniuntur! Quas lectiones infra (p.) fusius executiam.

Cum autem O in eis lectionibus quas modo citaui cum fratre suo W faciat, inde elucet quam longe a uero aberrauerit Reifferscheidius cum codicem O saeculo sexto decimo attribuere uellet. Namque W, ut eius inscriptio docet, anno 1466 exaratus est. Quin etiam habeo cur credam Ottobonianum uel aliquot annis ante Vindobonensem confectum esse. Nam c.24 (p.119,3) O uerba unum uel alterum uel cum exhibens integer[2] est, W autem spatio dimidi fereuersus uacuo rite relicto haec uerba omittit, quasi exemplar post codicem O transcriptum hoc loco aliquod damnum perpessum sit. Quis in ceteris existimet librarium O emendando tantopere studuisse ut editiones impressas Ciceronisque epistulas adhiberet, ut uoluit Reifferscheidius, neque tamen tales ineptias quales sunt c.11 (p.109,15) lydia & icida, c.14 (p.112,3) libro sed iam, ut multa alia taceam, numquam correcturum fuisse? Vultis aliis in locis Reifferscheidius uitiosa Lerschi collatione fretus Ottoboniani lectiones perperam profert; sed de uno praecipue loco monere uelim, ne ex apparatu Reifferscheidiano falsa opinio de totius huius codicis indole nascatur. C.24 (p.119, 4) ad postmeridianis sic testatur: " meridianis O (in mg. post m. rec. add.)". Habet quidem hic codex meridianis in contextu et post in margine, sed non est a manu recentiore additum sed ab ea ipsa manu quae totum codicem exarauit. Neque in toto codice minimum quidem uestigium manus recentioris animaduerti. Codex Ottobonianus igitur, ut ego censeo, est opus ante annum 1466 ab Italo aliquo docto satis accurate atque eleganter confectum, cui uiro praeter unicum exemplar X et ipsius ingenium alia subsidia omnino deerant. Hic licet pluris haberet librum emendatiorem copiosissimis indiculis marginalibus instructam singulis capitibus etiam numeris adpositis instar editionis, ut ita dicam, efficere, quam ueram imaginem archetypi repraesentare, nihilo minus pro eius aetatis consuetudine exemplar suum satis religiose exscripsisse mihi uidetur[3].

In Dialogo quoque recensendo uiri docti eadem peruersitate in codicem Ottobonianum olim iudicabant. Michaelisius, qui primus hunc codicem Dialogo

****

[1] ſv ut uidetur eadem manus quae codicem exarauit margini in B adscripsit.
[2] Nisi quod et alterum scribendum erat. Vide supra p.
[3] Vide infra p. sq.

in auxilium uocauit, licet bonas lectiones ultra uerum teste Andreseno[1] ei attribuerit, pristinae tamen Hersfeldensis libri lectionis testem eum accipere noluit, sed eius bonitatem[2] uel coniecturae uel contaminationi attribuit.[3] Iniquius etiam iudicium de hoc codice protulit Baehrensius[4], cui etiam codicem Vindobonensem (W) paulo ante ab Huemero in lucem prolatum, ut animaduersione sua indignum, inter codices "recentissimos foedissimeque interpolatos"[5] habere placuit. Sed non est cur Michaelisi Baehrenisi aliorumque opiniones commemorem, cum omnes quam sint falsae luculentissime demonstrauit Fr. Scheuer a. 1891. Causa fertilis horum errorum, ut probauit Scheuer, fuit id quod in Ottoboniano iudicando Vindobonensem ei cognatissimum uiri doctissimi omnino neglexerunt. Magnum processum in Dialogi et fragmenti Suetoniani critica habuit Scheuer, quod codicem O hac contaminationis suspicione liberauit, neque tamen ueram indolem codicum O et W perspexit, cum ab illa priorum opinione quae O W cum libris V I ita coniungere uolebat ut omnes ex uno Hersfeldensis libri apographo originem traherent numquam discesserit. Qua de re infra p. fusius disseram. Verum tandem perspexit Alfredus Gudemannus, cum in altera editione a. 1914 in publicum emissa codices O W unam facere familiam a ceteris non pendentem iudicauerit, cui nuperrime assensus est Fridericus Carolus Wick. Sed ne Gudemannus quidem ueram auctoritatem horum codicum perspexisse uidetur, quod tamen iudicium persequi nolo, cum fortasse hi libri non eiusdem sint preti in Dialogo recensendo quam in Suetoni fragmenti[6] castigatione.

In Suetonio recensendo nemo adhuc Vindobonensem codicem adhibuit. Hunc codicem in lucem protulit Joh. Huemer, qui a. 1878 selectas lectiones e Dialogo Suetoni libello Germania publicauit, neque eum fefellit miram necessitudinem inter hunc codicem et Ottobonianum intercedere. Quod tamen ad Suetonium pertinet, hanc aestimationem prorsus a mea alienam pronuntiauit (p.812):

****

1 Wochenschr. f. klass. Philol. XVII,641 sqq., 697 sq.

2 Codex W Michaelisio ignotus erat.

3 Praefat. p. XIII: "Hic (Ottobonianus), quem in dialogo primus adhibui, tot recentiorum grammaticorum emendationes occupauit ut praeter Pontanum et Puteolanum nemo saeculo quinto decimo in emendando dialogo plus praestiterit."

4 Comment. crit. p.46: "Addam hic pauca de E siue Ottoboniano omnium liberrime inmutato. cuius ea est condicio ut et ipse saepe inspecto familiae N (= codices V et L in Suetonio) codice quodam (A (=V), ut credere licet) a sua familia desciuerit, propriis praeterea coniecturis indulgens (cf. Michael. not.11) nouasque inferens corruptelas."

5 Comment. crit. p.45.

6 De ceterorum librorum dispositione a Gudemanno facta, cui, quod ad Suetonium pertinet, assentiri nequeo, uide infra p.

"Für Suetons Fragment, das in so vielen und mannigfachen Ueberliefungen vorliegt, wie der sorgfältige kritische Apparat Reifferscheid's uns lehrt scheint unsere Hs. nur von secundärer Bedeutung zu sein." Veram tandem codicis W indolem agnouit Maxmilianus Ihmius, qui a. 1906 complures locos Suetonianos tractauit, praestantiam uel solius W uel utriusque O et W demonstrans. Cum autem librum O ipse nondum inspexisset atque collationi utiosae Lerschianae a Reifferscheidio editae fidere cogeretur, de nonnullis locis in dubio relictus erat. Neque omnes locos perscrutatione dignos tractauit Ihmius. Opus autem praeclare inceptum mors praematura ne ad finem perduceret prohibuit.

Hoc insigne in familia X animaduerti, Ottobonianum codicem, quamquam multo paucioribus uitiis quam Vindobonensis est maculatus, eis locis ubi ab huius memoria discedens lectiones peculiares ostendit perraro libri X memoriam reuocare, Vindobonensem autem peculiaribus lectionibus memoriam archetypi X et libri Hersfeldensis, ut mihi quidem uidetur, saepe conseruasse. Librarium O c.6 (p.105,5) aliquot uolumina, c.21 (p.116,1) quo delegante, c.25 (p.120,7) rhetoras ibi, c.29 (p.125,10) immunia, ueras scripturas reuocasse supra (p.   sq.) ostendi. Hic librarius eam potissimum emendandi rationem secutus est, ut locis corruptis singulas uoculas, quae sententiae obstare sibi uiderentur omitteret, spatio uacuo plerumque relicto. Sic c.25 (p.120,3) ubi ne renuntiatum est in Hersfeldensi libro exstabat, ne spatio uacuo trium fere litterum praemisso omisit, atque ueram lectionem sine dubio reuocauit.[1] C.7 (p.106,6) illo corruptissimo loco uerba ut hoc ita omisit ut totus fere uersus quo id caput desinit uacuus relinqueretur; c.14 (p.111,14) ante grauiorem illam lacunam uoculam tot, quae in X ut uidetur in tot abierat, parua lacuna indicata omisit; c.25 (p.119,12) item, quod propter uerba senatus consultum (uel s.c.) delapsa sensu carere uidebatur, spatio uacuo relicto et cruce disperationis margini adfixa omisit; eandem rationem c.29 (p.125,4) ubi tibet in X legere debebat secutus est. C.25 (p.122,18) ubi tum iam in X in in corruptum esse uidetur librarius O hoc uerbum omnino omisit neque lacunam indicauit. Item c.24 (p.118,10), ubi Hersfeldensis liber hos cum diligenter repetere (pro repeteret ut uidetur) testabatur, repetere in recepere satis inepte mutauit et cum consulto, ni fallor, omisit. Utrum c.2 (p.101,7) librarius O ueram scripturam uettius de

****

[1] In ora exemplaris Reifferscheidiani Vahleni manu scriptum neruntiat inueni, quod [illegible] indicare mihi uidetur. In aliquo [illegible] codice [illegible] neglegenter neruntiatum pro renuntiatum scripsit. Corrector aliquis runtiatum in renuntiatum bene correxit, sed originem illius ne- non perspiciens id non sustulit, unde exortum est ne renuntiatum.

industria restituerit uix diiudices. C.30 (p.127,4) O solus illam scripturam ac (pro et) quae teste Decembrio in Hersfeldensi libro erat, praebet; sed magnopere dubito an magna fides Decembrio tam paruis rebus habenda sit. Librarium O ac, et, atque, aliis locis inter se confudisse e tabula supra p. sq. animaduertetur. Alia de industria immutata esse uidentur, ut (p.98,9) Staberi Erotis nomen in indicem insertum; c.3 (p.102,14) quadringentis pro quadringenis, et c.23 (p.117,16) quadringento pro quadringena; c.18 (p.114,4) cognominauit pro transnominauit. Verborum ordo saepius mutatus,[1] pauca uerba omissa, ut c.16 (p.113,3) et, sorti/deberi uidentur. Omnino codex O eis uitiis quae per librari neglegentiam exoriantur fere caret, neque ea libidinosa interpolatione, qua multi nostrorum insignes sunt, est maculatus; atque, nisi omnia fallunt, magna auctoritate est habenda in Hersfeldensi archetypo restituenda.

Codex W certe ab homine indoctiore atque neglegentiore quam eo qui O confecit exaratus est, qui nihil de industria, haud pauca autem inconsulte omisit. Si peculiares huius codicis lectiones perlustraueris, perpauca quae consulto immutata esse uidentur,[2] multa autem quae currente calamo a librario parum docto ac diligente corrupta sint inuenies. Sed haud raro etiam in uitiis hic codex Hersfeldensis libri memoriam reuocare mihi uidetur. Quocirca huius codicis uitiis ineptis praetermissis, quippe quae fere omnia in tabulis supra p. sq. exhibitis uideri possint, notabiliores eius lectiones in archetypis X et Y et ipso Hersfeldensi codice restituendis saepissime proferam.[3]

****

[1] Vide supra p.

[2] Librarius W propriam argumenti capitum distinguendorum rationem secutus esse uidetur, qua in re ea peritia saepius usus est, quae ab eius socordia alibi manifesta abhorreret. Eiusdem fere distinguendi rationem ac librarius V secutus est. Sic c.2 (p.101,11), c.25 (p.121,), (p.126,8) soli W V capita a ceteris distincta praebent. Item c.2 (p.100,13) W V O, c.4 (p.104,12) W B V soli eam distinctionem, quae nunc in exemplaribus impressis uidetur, exhibent. Similem capitum distinctionem sententiae conuenientem in ea parte huius codicis, qua Dialogus continetur, animaduertit Ed. Philipp. Minus bene tamen c.4 (p.103,11) Eosdem, c.10 (p.108,18) ylen (sic) solus librarius W capita a ceteris distincta statuit. P.12 11-12 etiam is solus distinctionem inter Sexti Clodi et Albuci Sili uitas indicare neglexit.

[3] Secunda manus in W, quae, ut e tabulis supra expositis perspicitur, nonnumquam in bonam partem correctiones fecit, nihil ad Suetoni criticam confert; cum satis constet correctorem alius codicis copiam non habuisse. Eum non omnino indoctum fuisse non solum correctiones, quas suo Marte fecit, sed etiam glossas marginales, uelut ad Ylen (in Ylem mut. eiusdem correctoris manus) c.10 (p.109,18) id est materia primaria, ad gurgustio c.11 (p.109, 21) id est cellula indiuiduali, demonstrant.

III. Notabiliores familiae X atque codicis Y lectiones ad Hersfeldensem librum restituendum tractantur. Quidam loci corrupti sanantur.

Ad peculiares lectiones utriusque familiae recte aestimandas et ad codicem Hersfeldensem restituendum haec subsidia nobis suppeditant: primo testimonia Decembri, qui ipsum Hersfeldensem anno 1455 inspexit, et Nicolai Nicoli commentarius[1]; deinde Agricolae Aesini octo illa folia uetera, quae olim, nisi omnia fallunt, eiusdem Hersfeldensis libri partem fecerunt; tum aliorum auctorum testimonia, ut Ciceronis epistulae in uita Curti Niciae (c.14), Gellius XV, 11, ad senatus consultum et censorum edictum (c.25) sananda, Ciceronis altera Philippica (17) ex qua Suetonius in c.29 uerba profert; postremo ea subsidia, quae in omnibus scriptoribus antiquis recensendis suppeditant, nostri auctoris et totius linguae Latinae usus dicendi.

Hoc primum admonendum mihi uidetur, ne nimiam bonitatem libro Hersfeldensi attribuamus, neue bonas lectiones, etiam si in compluribus codicibus inueniuntur, huic archetypo semper uindicandas existimemus. Nam quomodo cumque de opusculis Taciteis iudicaueris[2], quod ad nostrum libellum Suetonianum pertinet, Pontano assentiendum est, eum iam tum, cum ab Enoch uel altero quodam Roman relatus est, non solum imperfectum fuisse, quippe cui undecim rhetorum uitae deficerent, sed etiam mendosum ut uerba in Ciceronis epistulis (c.14) omissa, corruptelae in senatus consulto et censorum edicto (c. 25), in eis quae (c.29) Suetonius e Ciceronis altera Philippica profert, desperati illi loci c.3 (p.102,9), c.5 (p.104,19), c.7 (p.106,6), c.13 (p. 110,21), et alia complura testantur. Quid, quod in exiguo illo Decembri testimonio, tres manifestae corruptelae deprehenduntur, quae in nostris libris uel nusquam uel fortuito in uno et altero codice uidentur. C.1 (p.100, 1) Decembrius nec in usu quidem pro ne in usu quidem legit, sed in nostris libris nec in solis Bodleiano (B) et Harleiano (H) inuenitur. Nicolai Nicoli commentarius tamen ne in usu quidem testatur, ita ut dubitari liceat an Decembrius uerum Hersfeldensis testimonium hoc loco repetierit. Eodem loco (1.2) Decembrius rudis scilicet profert, sed illud nullo in libro superstite inuenitur.[3] Ultimo

****

[1] Vide supra p.

[2] Gudemannus (p.115) Dialogi textum, quamquam imperfectum, haud ita mendosum iudicauit.

[3] In codice Y rudis (scilicet omis.) stetisse uidetur (sic in M K C F). In ceteris huius stirpis libris rudis in rudi correctum est.

autem in capite (p.127,3) Regum non legum legit Decembrius, quam lectionem unus solum codex, et ille longe omnium pessimus, Urbinatem (I) dico, exhibet.[1] Item c.30 (p.127,4) Decembrius ac uindicem non et uindicem testatur, cum illud in solo O hoc, in ceteris omnibus inueniatur. Cum autem librarius O saepius et, ac, atque, inter se confuderit, probabilius mihi uidetur hic quoque et Decembrium et librarium O ob uoculam ac (libertatis) praecedentem errauisse. Dolendum igitur est maiorem fidem Decembrio testi haberi non posse, sed hoc persuasum habeo Hersfeldensis libri corruptelas non semel tantum in eius apographis, praecipue in apographo Y cuius librarius doctior quam librarius X fuisse uidetur, sanatas esse.

De opusculorum Taciteorum et Suetoni fragmenti dispositione Decembri testimonium et Nicolai Nicoli commentarius inter se consentiunt, hunc ordinem testantes: Germaniam, Agricolam, Dialogum, Suetoni de Grammaticis et Rhetoribus. Agricola, ut satis constat, paulo postquam Decembrius Hersfeldensem codicem uidit a ceteris opusculis recisus est, neque in alterutro apographo X Y locum obtinuit. Inter omnes libros qui aetatem tulerunt W solus tria opuscula Germaniam Dialogum Suetoni reliquias eodem ordine conseruat quem in Hersfeldensi codice obtinebant. In O autem Germania deest, cum Dialogus Suetoni fragmentum sequitur. Quaenam fuerit causa ordinis mutandi in Ottoboniano non apparet, sed uix dubitari potest quin X Hersfeldensis libri ordinem seruauerit, quem W per successionem acceperit. Librarius Y librorum dispositionem mutauisse uidetur, cum Hersfeldensis codicis ordo ne in uno quidem codice huius familiae uideatur; sed tanta est confusio familiae Y testimoniorum, ut librorum dispositionem in ipso Y praestare uix audeas. Familiae Y hi codices duo opuscula Tacitea Germaniam et Dialogum, et Suetoni fragmentum continent: Neapolitanus (N) Vaticanus 1518 (I) Vaticanus 1862 (V) Leidensis (L) Vaticanus 4498 (Δ). Vaticanus Δ tamen, qui Agricolam quoque complectitur, nihil ad hanc quaestionam pertinet, cum, ut infra (p.) demonstrabo, eius librarius Suetoni opusculum ex eodem exemplari ac Taciti libellos transcribere nullo modo potuerit. Codex V qui inter singulos familiae Y libros maxima fide est digna Germaniam Suetoni libellum Dialogum eo ordine quem uides exhibet. Codices I et V Suetonium primo Dialogum secundo Germaniam tertio loco exhibent. Si eam dispositionem, quae est in I M, archetypo Y attribuas, ordo qui est in N L, Dialogus Germania Suetoni libellus, facile explicari potest, cum in N Taciti Annalium pars posterior et Historiae his tribus opusculis praecedat, unde librarius Suetonium ad nouissinum locum relegasse uidetur, ut omnia opera Tacitea

****

[1] Lectio duplex in Hersfeldensi codice fuisse mihi uidetur. Vide infra p.

ordine sequerentur. Eandem rationem secutus esse uidetur Pontanus, qui codicis L archetypum exarauit, Suetonio ultimum locum attribuens, ne inter duos libellos Taciteos alienum opusculum intercederet. Sed nihil est, cur rem tam incertam fusius pertractem.

De inscriptione nostri libelli Decembrius haec profert: "Suetonii tranquilli de grammaticis et rhetoribus liber. Incipit:" Haec autem in Nicolai commentario inueniuntur: "Suetonii Tranquilli De grammaticis et rhetoribus, qui incipit sic:" Agricola Aesinus, quamquam hac ex parte ab humanista saeculi quinti decimi suppletus est, pristinam inscriptionem conseruasse uidetur: CORNELII. TACITI DE VITA. IVLII. AGRICOLAE. INCIPIT. Quae cum ita sint haud dubium uidetur apographon Y Hersfeldensis libri inscriptionem repetisse, quam nunc in codicibus N G I V sic ut scriptam uides extare: C.Suetonii tranquilli de grammaticis et rhetoribus. Incipit.[1] Codex W duas inscriptiones habet quarum una grammaticorum rhetorumque indicibus praemissa pristinam formam retinet, nisi quod uerbum Incipit primum pro ultimo loco obtinet. Altera inscriptio in W et Ottoboniani inscriptio (indicibus praemissa) utraque uerbum additicium FELICITER ostendunt. De indicibus neque Decembrius neque Nicolai commentarius testatur. Eorum familiae Y codicum qui pristinam inscriptionem conseruant, G I eam indicibus praemissam, V indices sequentem habet; N autem indice caret. Qua in re G I quoniam cum O W fere consentiunt, pristinam formam seruare uidentur. De totius libelli subscriptione nulla est inter nostros codices consentio. Ea subscriptio quae est in O, DEFICIT.FINIS.DEVS.CONCEDAT.VT.REPERIATVR, manifesto est additicia. In W G I nulla omnino est subscriptio, N haec margini adfixa profert: uacat in exemplari; V Non repperi ultra in exemplari.[2]

Nunc inuestigandum est quod lumen nostrorum librorum archetypo Agricola Aesinus diffundere possit. Cum de Agricola Aesino loquor sola ea octo folia uetera e saeculo nono uel decimo prouenientia, quae olim ipsius Hersfeldensis libri pars fuerunt, in animo habeo. Suetoni fragmenti archetypum certe eiusdem erat aetatis atque illa Agricolae octo folia, et uerisimillimum mihi uidetur id ab eadem manu exaratum esse, ita ut Agricolae Aesini propria, orthographia, litterarum formis, scribendi compendiis, ceterisque rebus, omnia optimo iure nostrorum codicum archetypo uindicari possint. In Agricola Aesino maxima est scribendi compendiorum parsimonia, quod idem in archetypo Suetoniano obtinuisse persuasum habeo. Quod si uerum est, pars

****

[1] Vide supra p.

[2] De subscriptionibus in F D L uide infra p. ; in stirpe γ uide infra p.

maxima eorum errorum, qui in nostris codicibus ex compendiis male resolutis exorti se habent, non ad compendia in ipso Hersfeldensi codice, sed ad compendia in eius apographis referendi sunt, quod Gudemannus in Dialogo recensendo (p.115) recte agnouit, Wickius nuperrime sine uista causa negauit.[1] Quam opinionem, si lectiones peculiares utriusque familiae X et Y supra p.   sq. prolatas cum lectionibus singulorum familiae Y stirpium infra exhibitis contuleris confirmari uidebis. Nam inter illas perpauca uitia, quae librari imperitiae in compendiis explicandis certo iudicio attribui possint, inuenies, inter has autem talia complura uidentur. Hoc quoque animaduertendum est quamuis ipse Hersfeldensis liber perpauca compendia haberet, archetypa ex quibus ipse ortus traxerit, compendiis ita abundare potuisse, ut iam in Hersfeldensi libro talia uitia exstarent.[2]

Non tamen omnino compendiis carebat Hersfeldensis liber, ut Agricola Aesinus aperte demonstrat, et illis ipsis compendiis, quae in Aesino codice se habent, adhibitis, omnes fere discrepantias inter X et Y quae hac compendiorum ratione explicandae sunt enucleatas habes. C.28 (p.124,14) O W, quibus nescio quo casu P consentit, ueram scripturam nucerinum praebent, familiae Y libri praeter P Nuncino habent. Ansam ad hanc discrepantiam interpretandam hae scripturae in Agricola Aesino inuentae nobis praebent:[3] f.63^a, 16 catuae (pro cateruae), f.60^a,13[1] muliebrit (pro mulietriter), f.62^a,21 introgate (pro interrogate). Unde constat in archetypo Suetoniano nucino uel tale quid extitisse. Quod autem codex P ueram lectionem cum O W ostendit, coniecturae eius uiri docti, qui codicis B archetypum exarauit,[4] id deberi mihi uidetur.

In Agricola Aesino litterae us uerba terminantes nexu quodam nonnunquam coniunctae sunt, ut f.57^a,23 indecorus, f.62^b,25 anxius. Quinque exempla notat Annibaldius (p.75). Similis nexus in Hersfeldensi libro corruptelas c.5 (p.104,18) libertis, c.15 (p.112,13) surreptis, fortasse etiam c. 10 (p.108,5) praetextatis[5] in apographo X peperisse mihi uidetur.

****

[1] Vide infra p.

[2] Sic fortasse enucleanda sunt c.1 (p.100,7) adnotum pro adnotatum (uide infra p.   ); c.26 (p.123,13 significabat pro significat in omnibus codicibus; c. 25 (p.120,7) lectio duplex latinos rhetoras: latine scilicet rhetoras, si re uera haec uarietas ipsi Hersfeldensi referenda est (uide infra p.   ).

[3] Foliorum numeri ad Annibaldi textum diplomaticum respiciunt.

[4] Vide infra p.

[5] Vide infra p.

C.2 (p.101,12) familia X recte[1] generque Aelii[2], familia Y falso gener .Q. Aelii testatur.[3] Huius erroris causam liber Aesinas aperte docet, quippe qui uoculam -que compendiose -q. proferat. C.2 (p.101,7) W solus ueram scripturam uectiusque[4] exhibet; familia Y Vectius .q. testatur, quem errorem O quoque admisit[5]. C.16 (p.114,14) familia X e contrario atque falso profert, in familia Y autem stirps β ueram lectionem ad .q., stirps α utrumque ad .q. atque exhibet, stirps γ denique .q. omittit. In libro Aesino adq. pro atque saepius erat, quod genus erroris secunda manus maximam partem sustulit, nonnumquam tamen hoc officio fungi neglexit, ut f.56^{b},11[1]; f.60^{a},22; f.60^{b},24[1], ubi adq. sine ulla correctione inuenitur. Unde apparet in Hersfeldensi libro ad q. uel adq. scriptum fuisse. Quo pacto utraque lectio in stirpe α se habeat pro certo non extrico, sed probabile mihi uidetur librarium Z in dubio habentem utrum ad q. an atque scribendum esset, unum in contextu alterum uel supra uersum uel in margine scripsisse. Similem errorem c.2 (p.101,5) fecit librarius W posteaque pro postea q. in exemplari scribens.

C.17 (p.113,16) OW ne quem recte ostendunt, familiae Y libri omnes neque falso testantur. In libro Aesino nullum compendium pro quem nisi quē animaduerti. Probabilius mihi uidetur neque in Y non ad quandam peculiarem formam in Hersfeldensi libro referendum esse, sed neglegentiae librari Y, quippe qui ductum supra litteram e in quē neglexerit, deberi.

Hoc loco admonendum est de errore quodam quem admisit Ihmius[6] haec scribens: "Auch hinsichtlich der Abkurzungen erinnert M an beste Handschriften (ich habe, da es sich um Sueton handelt, vornehmlich der cod. Memmianus im Auge); p.101,12 bietet er F.Q.R.; p. 101,13 RE, P; p. 125, 3 P.C.; öfter C.N. für das praenomen Cn. Dies und anderes weist auf eine in Capitale oder Unciale geschriebene Vorlage. Das Compendium Q. hat den

****

1 Perperam Reifferscheidius in apparatu.

2 Paruas discrepantias uelut Elii Elli etc. non adnoto.

3 Corrector in L ueram lectionem coniectura restituit.

4 uettius pro vectius scribendum erat. Sic in O.

5 Vectiusque et posteaque in solo W se habentia docere uidentur librarium X eadem fere compendia et litterarum formas atque ipsius Hersfeldensis librarium usurpasse. C.31 (p.126,7) quoque W corruptelam procrandi pro percrandi ostendens, compendia p pro per et p pro pro, quae in Agricola Aesino illud fere uicies hoc quinquies uel sexies se habent, archetypo Suetoniano uindicare uidetur. Idem uerbum in stirpe γ in operandi corruptum est.

6 Op. cit. p.547.

Schreibern oft zu Irrthümern Anlass gegeben. Für unsere Schrift kommen u. a. folgende Fälle in Betracht. P.101,7 druckt Reifferscheid mit J.F. Gronov Vectiusque: so steht schon in W (uectiusq), während die übrigen Hss. das Compendium in der missverständlichen Form Q. bewahrt haben." In hoc manifesto errauit Ihmius, quod compendium Q. pro -que in archetypo fuisse existimabat, nam ut supra demonstraui numquam de compendio Q. sed de compendio q. agitur. Neque propius uero accessit Ihm, cum quaedam antiquitatis uestigia ad archetypum litteris maiusculis uel uncialibus exaratum respicientia in talibus lectionibus quales E.Q.R. Sa.P. et C.N. detegere sibi uisus sit. In Agricolae Aesini illis foliis ueteribus prima littera cuiusque capitis maiuscula est forma. Littera N maiuscula quater deciens, cum in uerborum initiis tum in mediis uerbis inuenitur; litterae NT inter se ligatas sicut scriptas uides totidem fere se habent; littera uncialis Є bis inuenitur. Sed praeter has, quas modo enarraui, litteras uel maiusculas uel unciales in Agricola Aesino frustra requiras. Quae cum ita sint in litteris maiusculis nostris codicibus exhibitis non antiquitatis uestigia uidere debebat Ihmius sed saeculi quinti decimi librariorum libidinem. Quod ad praenomina pertinet, in Agricola Aesino nunquam compendiose exprimuntur, sed semper exscripta sunt.[1] Idem in libello Suetoniano semper obtinuisse, quippe qui tam multis praenominibus abundet, affirmare non audeam. Tali quidem opinioni c.18 (p.114,14) lectio atque in O W obstare uidetur, sed hoc persuasum habeo, c.3 (p.102,12) O •q• et W quintus (=U; Quintus H) testantes Hersfeldensis memoriam accuratius reuocare quam ceteros libros qui •Q• proferunt[2]. Tales scripturae in W quales c.14 (p.111,5) •C̄• memmio, c.26 (p. 123,5) •D•M•Ticinium pro ad M.Titinnium, c.27 (p.124,4) •C•N• pompeius suspiciones de litteris maiusculis in hoc codice per se mouere nequeant. Numquam igitur antiquitatis uestigia in talibus formis quales sunt in W c. 2 (p.101,2) Є.Q.R. et c.16 (p.112,17) •R̄•(pro Romano) quaeram, sed multo magis Hersfeldensis memoriam seruatam uideo in compendio r. quod idem W c. 2 (p.102,14) exhibet; siquidem in Agricola Aesino f.53[a],8[1] populi •r• inueni.

****

[1] F.56[a],15 gaium, 27 aulus; f.57[a],21[1] iulius; f.63[a],13[1] aulus.

[2] C.31 (p.126,14) Hersfeldensis liber testante Decembrio lucium pisonem habebat, sed paulo infra (p.127,2) M. insuper brutum. Vehementer tamen dubito an Decembrio in tam minutis rebus magna fides habenda sit. Eodem loco B solus inter nostros libros lucium ostendit, ceteri omnes •L•.

C.25 (p.120,2) quoque W ueram archetypi memoriam reuocat eiere (pro ei e re) p testans[1], ut haec in Agricolae Aesino aperte demonstrant: f.56ª, 11 remp, f.62ª,13[1] reip. Verius tamen, ut mihi uidetur, antiquitatis uestigia c.29 (p.125,3) in compendio .p. c.[2], quod praebet W, debuit Ihmius.

C.2 (p.102,12) X cum F V L consentiens septingentis ostendit, ceteri libri (cLcc U ducentis C) .dcc. uel .DCC.; item c.21 (p.116,5) X F V C centum et quinquaginta, ceteri C & L. Hic quoque tales formae quales DCC et C & L testante Agricolae Aesino ab Hersfeldensis consuetudine abhorrere uidentur. Talem scripturam in Agricolae Aesino non animaduerti, sed contra f. 62ª,13[1] quinquaginta (quod in Agricolae codice F Lta transcriptum est),f. 63ª,11[1] decemilia (!), 12[1] trecenti sexaginta (in Agricolae codice DCCCLX) inueni. Non tamen est infitiandum c.23 (p.117,19) F V C soli trecenta sexaginta quinque uasa exhibere, O W cum ceteris cccLXV uasa habere, ita ut in dubio cideatur, utra forma archetypo cindicanda sit[2].

****

[1] Vide tabulam supra p. . Ottoboniani librarius compendium p haud recte intellegens in pre explicauit, pro eiere autem eicere, quod in W quoque margini adscriptum se habet, substituit. Vide infra p.

[2] .p.c. O [illegible] U patres conscripti N I [illegible] pre. coti F P.C. D .p. cti V .p. con. L pres conscripti M .P. con. L pres conscripti H p. co: C P. C. p. conscripti G.

[3] Non ignoro lectionem trecenta sexaginta quinque in Hersfeldensi libro Vrsini (in Cic. pro Cluent. inscrip.) emendationi speciosiori quam uerae, ut suspicior, obstare uidetur. Rothius Reifferscheidiusque Vrsinum sequenntes CCCLX uuas edidisse ediderunt; Osannus trecenta (!) sexaginta uuas edidisse; quod tale quid in archetypo ponit: CCCLXVVASAEDIDISSE (uide Ihm. p.545 adn.1). Sed talis error, si re uera error hic latet, in aliquo libro multo antiquiore quam Hersfeldensi exoriri debebat. Ego quidem in re perdubia nihil mutabo, nam licet haud satis constet quaenam mensura es[illegible] uuas, quid miri aut mentione dignum sit, unam uitem trecentas sexaginta uuas edidisse non extrico; praesertim cum Columella III,3, de uite in a[illegible] Caeretano, qui non eadem esset fertilitate [illegible] Nomentanus, ubi Palaemonis fundus situs erat, quae duo uuarum ediderit, narret.

Ihmius in multis rebus orthographiae insignem bonitatem uel antiquitatem codicis W perspicere sibi uisus est, quam opinionem certe Agricola Aesinus magna ex parte confirmare uidetur. In nostris codicibus nulla est unanimitas de genetiuo singulari eorum nominum propriorum quorum nominatiuus singularis in -ius desinit, neque Agricola Aesinus auxilio subuenit, cum talia nomina in genetiuo singulari in eo non animaduerterim. O ueram scripturam[1] in simplici i numquam solus, quater cum compluribus aliis codicibus profert: c.7 (p.105,14) dionysi (=W N G V)[2], c.16(p.113,7) domiti (=W B V K H O), c.19 (p.114,16) orbili (=W N G I B V). W e contrario c.7 (p.105,20) ueram scripturam iuli solus exhibet; ter cum solo V simplicem i praebet: c.2 (p.100,11) enni (in ennii mutavit altera manus in W); c.10 (p.109,4) salusti, c.12 (p.110,6) corneli; semel W cum B et V facit: c.8(p,106,13) enni[3]; semel cum N G I B M C H Δ sed contra codicis V memoriam: c.15 (p.112,4) pompei. V solus ueram scripturam bis ostendit: c.2 (p.100,16) Enni, (p.101,6) Enni[4], c.2 (p.101,8) V et C soli Lucili testantur. His autem locis ne unus quidem codex ueras formas ostendit: c.2 (p.100.12) Aelii uel Elii, (p.100,16) Palatii (palacii W), (p.101,4) Naeuii uel Neuii, c.10 (p.108,3) Salustii (Sallustii M K L), c.29 (p.1..,20) Antonii (ant. Δ).

Certius iudicium de eis uerbis compositis quae praepositiones sincere scriptas habent pronuntiari potest, cum tales formas fere solas exhibeat Agricola Aesinus, qua in re libri O W uel solus W mirum in modum Hersfeldensis memoriam reuocare uidentur[5]. Exigua uestigia praepositionum sincere scriptarum in omnibus fere codicibus inueniuntur: c.24 (p.118,11) obprobrio (opprobrio L C oppbrio W) c.30 (p.126,10) obtulisset (optulisset G L). Eodem pertinet c.1 (p.100,7) adnotum (adnotatum P annotatum x aduotum D notum U Δ notum L). His locis familia X contra familiae Y memoriam Hersfeldensis libri lectiones, nisi fallor, conseruat: c.4 (p.104,2) adlocutiones, c.10 (p.108,14) adsumpsisse, c.21 (p.115,18) adserente. W solus praepositionem sincere scriptam ostendit: c.8 (p.106,12) conposuit, c.9 (p.107,19) adpositis, c.14 (p.111,18) inbecillitatem c.14 (p.112,3) conprobat, c.21 (p.116,5) conponere, c.22 (p.116,15) adfirmante, c.28 (p.124,17)

****

1 Simplex i in titulis semper usurpatur teste Mommseno, Hermes I, p.462.
2 dyonisii in dyonsi corr. eadem man. ut uid. in W.
3 enniclencorum pro Enni elenchorum F.
4 enim ex ennii corrupt. W I
5 Vide in Agricola Aesino f.56a,22 adsumpto, f.57a,14' adgressus, f.57b 9' inmisit, f.58a,25 adsedere, f.58a,19' inritamenta (in irritamenta corr.), f.58b,1' Adnotabant, f.59a,20' adsumpta, f.59b,26 adgressi, 3' adsultare, f.60a,1 adrogantia, 7 inritatis, 15 inmixtis (in mis. inmixtis) 7' inlustrabit, f.60b,2 adfluebant, f.61a,20' affectu, f.62a,24 adgressos, 12' inponite, 12' adprobatas, 14' inputari, 17' adloquente, 25' adfunderentur, f.62b,3 peradcliue, f.62a,22 adpropincuauerunt, f.62b,5' adtolli. Vide contra f.60b,2 aspiciebantur, 2' aspicientur. f.63a,25' aspectu

conparuisse. C.24 (p.118,14) O W cum V H C G adnotare proferunt; c.10 (p.108, 22) W cum H adgressos. E contrario c.15 (p.112,13) O W surreptis exhibent, cum ceteri fere (surreptus in surreptis mut. m.3 L) subreptus (subrectus x) testentur, quae diuersitas haud scio an duplici lectioni in Hersfeldensi libro attribuenda sit.[1]

Eadem ratione tractandae sunt formae in tertia persona singulari temporis perfecti simplici i littera scriptae. Uno quidem loco forma in simplici i manus emendatrices in fere omnibus codicibus subterfugit: c.9 (p.106,21) repetit ω repetiit L K om. U. C.5 (p.104,21) complures codices ueram scripturam praebent: obisse W P D V L G Q. C.22 (p.116,12) et c.24 (p.118,6) petit in solis O W inuenitur; c.30 (p.127,5) etiam W solus redit profert. Formam duplici i scriptam in Agricola Aesino nullam animaduerti, has autem simplici i: f.56[b],8 redit, 18 transisse, f.62[a],2 transisse. C.18 (p.114,4) omnes codices nostri transiit exhibent, itemque c.8 (p.106,11) I solus transit ostendit.

Simillimae sunt eae formae uerbi iacere cum praepositionibus compositi. Simplicem i semper exhibet W sed numquam a ceteris omnibus diuersus stat: c.29 (p.125,4) obicit O W F K; c.28 (p.124,11) obicientibus obitientibus ω; c.25 (p.119,13) subiciam W P K G subitiam I subiiciam ω. Simplicem i in Agricola Aesino semel f.59[b],5 adici animaduerti, duplicem numquam.

C.7 (p.105,21) W solus inter nostros codices cotidie exhibet, quae scriptura certe est praeferenda atque Agricolae Aesini testimonio f. 61[a], 11,12 confirmatur. C.4 (p.103,12) item c.26 (p.123,5) W solus epistula exhibet, quae scriptura cum uel sine libro adhibenda erat, tum libro Aesino f.63[b],23 epistulis confirmari uidetur. Ne tamen codicibus saeculi quinti decimi in rebus orthographicis nimiam fidem habeamus, animaduertendum est librum W c.14 (p.111,9) epistulae pro epistula ostendere, quod genus erroris non nisi e compendio epta in archetypo X oriri potuit.[2] Ihmius[3] bonam lectionem condicionem c.21 (p.115,19) ex W profert, ubi ego in eodem libro conditionem legere mihi uideor[4]. C.30 (p.126,8) W et V soli condicionem[5]

****

[1] Vide et infra p.

[2] C.16 (p.112,17) W eptae habet, cum O, qui ceteris locis hoc uerbum compendiose scriptum habet, epistole proferat.

[3] L. c. p.546.

[4] condicionem V L K condictionem P conditionem ω.

[5] In W e conditionem prima manus correxisse uidetur.

testantur. C.30 (p.127,7) O W cum D V ª CΔ meliorem scripturam contionantis ostendunt. Sed eadem librarius W c pro t et t pro c satis ad libitum posuisse uidetur[1], neque semper facile dinoscere possis, utrum c an t scripserit. In Agricola Aesino prouintia pro prouincia fere semper scriptum est, quod etiam in nostris libris nonnumquam inuenitur: c.3 (p.102,15) prouitias I B, c.14 (p.111,17) prouintia W I K H, c.24 (p.118,7) prouintia W I, c.30 (p.127,2) prouintias I.

Inutile est certa argumenta in uice litterarum e et ae quaerere. Codex O e pro ae fere semper habet, W autem satis raro[2]. In hoc W cum libro Aesino facit, qui uel perpauca uel nulla exempla litterae e pro ae scriptae ostendit[3]. In Agricola Aesino litterae ae pro e saepius inueniuntur[4], in codice W haud raro[5]. Idem scripturae genus in codicibus V et C saepissime inuenies, sed, cum fieri possit ut tales scripturae in W Hersfeldensis libri memoriam conseruent in V et C nihil nisi quandam antiquitatis affectationem agnosco.

Litteram y pro i positam saepissime ostendit W, ubi cum uno et altero codice nonnumquam facit[6]. Qua in re W ab Hersfeldensis libri usu, quod iudicare possim, abhorret[7].

Ut hanc questionem orthographam absoluam, nonnulla sunt alia exempla, ubi uterque O W uel alteruter aut soli aut cum paucis aliis libris ueram scripturam proferunt. Quae scripturae quare libro Hersfeldensi aut uindicandae aut abuindicandae sint, nihil Agricola Aesinus nos docet. C.16 (p.

****

1 Cf. c.2 (p.100,16) palacii, c.3 (p.102,1) enetuit, et cetera in tabula supra p.   sq. ostenta.

2 e pro ae in W: p.107,12 diuerse, 108,9 lelium, 110,13 questiones, 110,16 sylle, 113,18 que pro quae, 19 exacte, 115,9 poete, 19 uere pro uerae, 116,2 octauie, 120,5 discipline, 120,10 preter, 122,6 hec, 123,12 celius, 124,18 graeceque, 127,1 italie.

3 C.17 (p.112,4) W F C poene, ceteri pene ostendunt, itemque c.30 (p.127,4) W F poene, V M J pene, ceteri pene.

4 Vide in Agricola Aesino inter alia f.56ª,30 aegregius, 28[1] inter praetando; f.56ᵇ,1' paenes, 30' aegregius, f.[illegible]ª,9 praecibus, 27 praetio; [illegible],7' craebrae; f.62ᵇ,21' aequorum pro equorum; f.6[illegible]ª,12' caecidere.

5 Cf. p.101,6 fraequentia, 102,9 praetia, 104,1 aeloquentiam, 105,17 latinae, 112,14 praetium, 115,16 recoenati, 121,1 Latinae.

6 Haec exempla collegi: c.2 (p.101,9) phylosophum; c.4 (p.103,1) phylosophyam (phylosophiam O); c.7 (p.105,14) dyonisi scycho brachyonis (scycho in scytro immutauit m.2); c.7 (p.106,3) phylologus (=V K); c.9 (p.108,23) Cycerone; c.11 (p.109,9) perydoneus (=K); c.11 (p.109,15) dyana, dyanae, (p.110,2) pryapi; c.14 (p.111,18) Cyceronis; c.16 (p.112,17) Cyceronis; c.16 (p.113,9) epyrota (=O V); c.19 (p.115,1) orthographya; c.20 (p.115,3) hyspanus (=I K); c.25 (p.120,15) Cycero; c.26 (p.121,2) hyrtio (=I F G); c.27 (p.124,7) hystoriam (=I F K); c.30 (p.126,14) medyolani.

7 Haec sola in Agricola Aesino animaduerti: f.59ᵇ,8,20[1] calydoniam, f.61ª,5[1] calydonia.

113,6) W cum G Vergilium profert; c.23 (p.117,12) W C V Vergilio. In indice (p.98,12) O W V G M ueram scripturam Nicia, P L C falsam Nitia exhibent; in I Δ autem nomen huius grammatici indici deest. In contextu c.14 (p.111,5) O N V M soli Nicia ostendunt, ubi W etiam Curcius falso testatur; p.111,11 O N D V M K U Niciam recte ostendunt; p.111,15 O W N D V M U Δ Nicia, p. 111,18 O W N D V M K U G Niciae (uel Nicie) recte exhibent. Quibus omnibus locis D ueram formam e Cicerone[1] reuocare potuit. In nomine C.Albuci Sili in indice (p.99,6) O W cum V M de uera scriptura Albucius conspirant; in contextu autem c.30 (p.125,12) W solus ueram formam Albucius praebet, ceteri omnes[2] falso Albutius. Earum uocum, quae ex adulescens deriuantur, W meliorem formam in littera u semper adhibet, O numquam. Qua in re W cum nonnullis familiae Y libris eisque plerumque deterioribus facit: c.4 (p. 104,6) W C Δ adulescentulo; c.16 (p.113,4) W P G I C adulescentibus; c.25 (p.120,7) W V H C Δ adulescentulos[3]; c.25 (p.122,13) W V P C adulescentes. C.2 (p.101,8) W cum nonnullis aliis libris partim deterioribus genuinam scripturam saturas[4] exhibet; c.5 (p.104,16) autem W uitiose staturam profert, quod tamen propter ipsum nendum saturam potuis quam satyram in exemplari indicat[5]. C.23 (p.117,1) soli O W genuinam scripturam erilem proferunt, itemque c.27 (p.124,2) ostiarius, nisi quod hoc loco codex G, liber interpolationibus magnopere pullulans cum eis fortuito facit[6]. Quaenam fuerit Hersfeldensis libri facies c.25 (p.122,19), ubi W trundis in testatur, non extrico, sed non sine causa uidetur W litteram i recte ostendere ubi ceteri codices litteram u falso exhibent.[7] C.29 (p.125,2) W cum X T meliorem scripturam temptare (temptare in tentare mutatum G) ostendit; O autem temerare habet, quod sine dubio ad temptare in X referendum est. Neque dubito quin temptare in Hersfeldensis libro locum obtineret[8].

****

[1] Vide infra p.

[2] Prorsus in dubio sum utrum -c- an -t- in O legenda sit.

[3] Haud scio an hic adolescentulos ut antiquissima forma censorio edicto conueniens edendum sit.

[4] saturas W N I V H C satyras O G P D L M Δ F satiras K U Q.

[5] saturam N I P V H U C G satyram O G D L M K Δ. C.14 (p.112,3) W santra (satyra) exhibet, non solum genuinam lectionem Santra (uide infra p.) confirmat, sed etiam in ipso uitio fidelior est quam ei libri qui satura exhibent, cum santra non in satura sed in satyra propter litteras r et y inter se confusas corrumpi debebat. Ceteri libri sic testantur: satyra O G D L M K Δ F satura N I V H U C satira E.

[6] Falsam litteram h etiam in Agricola Aesino nonnumquam animaduerti: f.58a,4 cohercuit, 12' cohercere; f.61b,3' cohercitum.

[7] Vide tabulam supra p.   Vide et infra p.   adn.

[8] Cf. in Agricola Aesino f.58a,14' praetemptare.

Ne quis me oleum perdere tam minutas quaestiunculas exagitantem existimet, talem inuestigationem non sine fructu persecutus esse mihi uideor. Neque Ihmius tam paruas res neglegendas duxit.[1] Quid quod haec ipsa quaestio orthographa una e duabus fuit causis, quibus Rothius, quippe qui libris O et W nullam curam dederit, ut falsum iudicium de aetate libri Hersfeldensis (Enochiani ut ipse dixit) prompserit, inductus sit? Cuius ipsius uerba repetere malo[2]: "Nostram de uita Caesarum editionem si quis cum libello de grammaticis conferre uoluerit, in hoc admodum diuersum genus scribendi uocabula animaduertet. Rarissime enim ueteri scripturae uestigia, et quidem ea fere quae librariorum odium quasi subterfugerunt, deprehendet, praepositionum in uerbis compositis sincere scriptarum exemplum nullum,[3](48) accusatiui pluralis tertiae declinationis in is terminati(49)unum, simplicis i litterae pro duplici positae(50)pauca inueniet; contra saepissime Antonii, Sallustii etc. et uel obiicere et subiiciam scriptum et de singulis uocabulis adolescentes(51) epistola, pene,tentare, concionari, quatuor, uendicauit, Brundusi, quamquam, unquam, nunquam sic ut uides scripta offendet. Omnia haec reputans codici Henochiano maiorem quam saeculi XIII aetatem tribuere non audebit." Rothius, cum quinque[4] solum codices ex duodeuiginti adhibuit, neque unum quidem optimae notae, non potuit non in errorem delabi. Sed illa ipsa antiquitatis uestigia, de quorum absentia in codicibus suis queritur ille, in libris O W uel in solo W potissimum inueniuntur[5]. Quae cum ita sint, aliud argumentum haud leuis momenti accedere mihi uidetur, cur libri O W uni familiae a ceteris distinctae assignandi sint.

****

[1] Op. cit. pp.547,563.

[2] Praefat. p. LXV ad fin.

[3] Ipsius adnotationes adfero:
"48) Excipiendum p.257,7 adnotatum, olim in ad notum et at notum corruptum; nam p.267,14 boni libri omnes annotare habent."
"49) p.268,20 grandis; nam p.268,8 omnis non habent nisi Parisinus codex et incerta editio, qui libri antiquitatis affectatione etiam quom pro cum scribere solent. Accedant tamen Graeca acroasis, paraphrasis, thesis synthesis."
"50) cfr. supra p. LXV. Adde Sexti, Spoleti, Mediolani, Brundusi."
"51) Semel adulescentibus et neglegentia inuenitur. Adde antiquos p. 263,29"

[4] G L' A P S.

[5] De uendicauit uide tabulam infra p. . Quod ad accusatiuum pluralem tertiae declinationis in is terminatum pertinet, ad grandis (p.121,2) et uerba Graeca a Rothio citata, accedant quae infra p. de partis (p.126, 13) dico. Dubito tamen an tales formae quales grandis Suetoni aetati uindicandae sint. Quod ad grandis ipsum pertinet Suetonius hoc loco Ciceronis uerba profert, cuius aetati talis forma optime conuenit. In alio exemplo a Rothio quoque allato, antiquos p.111,13 ipsius Ciceronis testimonium de suae aetatis usu scribendi ante oculos habere mihi uideor. Quod autem uocabulum Rothius recte edidit, Reifferscheidius pessime in antiquus mutauit, antiquos in omnibus codicibus praeter D (antiquus) se habet.

Agricolam Aesinum si quis uel cursim perlustrauerit permultis uestigiis scripturae continuae permouebitur. Haec inter sescenta alia exempli gratia refero: f.56b,13 nuncabignauis (nunc ab ignauis); f.57a,21 militesotiolasciuirẽ (milites otio lasciuiret); f.57a,61 sedubicumcetero (sed ubi cum cetero); f.61a,22 longin quitasac (longinquintas ac); 59a,211 speciecumsimulterra (specie cum simul terra); f.63a,131 inqui s,aulus atticus (in quis aulus atticus). In nostris libris praeter O et W talis scripturae uestigia uix reperias. Unum quidem exemplum c.21 (p.116,1) inuenitur, ubi prava uerborum distinctio alterum quoque uitium in Hersfeldensem iam induxerat. Hoc loco libri praeter O quod elegantem (quod ellegantem ? / quod eleganter D U) testantur. Librarius O suo ipsius ingenio, ut censeo, genuinam lectionem quo delegante reuocauit. Alterum exemplum in libris O W N G m.2 B inuenitur: c.25 (p.120,7) rhetora sibi pro rhetoras ibi; quod uitium idem librarius O post librum scriptum sustulit. Hanc scripturam continuam fertilem fuisse causam lectionum uariantium quae in ipso Hersfeldensi libro extabant, tales uarietates quales c.13 (p.110,21) eros nametra: hero suo metra; c.9 (p.110,5) calculi selibra: calculis et libra; c.29 (p.124 22) extricte se: extitisse aperte demonstrant. In familia autem X, si tabulas supra p.   sq. perlustraueris, huius scripturae continuae, quae in familiae Y libris uix agnoscitur, certissima indicia te non fallent, ut c. 6 (p.105,5) aliquo duo lumina (aliquot ~~duo~~ uolumina O) pro aliquot uolumina; c.11 (p.109,12) latinas irem (item W) pro latina siren[1], (l.15) lydia & icida pro Lydiae Ticida, (p.110,5) racemidio pro racemi duo; c.14 (p.112,3) libro sed iam pro libros etiam; c.21 (p.116,4) qui nuc cio corum (qui nuntio eorum W) pro qui nunc iocorum; c.25 (p.120,2) eiere (eicere O) pro ei e re. Si uero codicis W lectiones peculiares supra p.   sq. exhibitas perlustraueris satis plura eiusdem generis inuenies, ut c.4 (p.103, 10) inter praeces quia pro interpretes qui[2]; c.9 (p.107,3) perialego sedidit pro †perialegos edidit; c.10 (p.108,4) ieam rem pro in eam rem, (l. 10) ginphone in pro Gniphonem; c.13 (p.111,12) tantarum pro tanta eum; c. 18 (p.114,6) adom claruit pro adeo inclaruit, (p.114,8) desinit e pro desinite; c.23 (p.117,9) in etheris pro metris. Qui tales locos in O et W cum Agricola Aesino contulerit, negare non poterit ea, quae fortasse primo

****

[1] Vide hic familiae X praestantiam, cum familiae Y omnes libri praeter α (N G I) et B m.3 syren pro siren scriptum habeant.

[2] Cf. Agricolam Aesinum f.58a,281 &inter prae tando pro et interpretando.

obtutu nihil nisi inconsulta deprauatio uisa sint, re uere ueriorem Hersfeldensis libri imaginem repraesentare quam familiae Y emendatiores lectiones.

Nunc ad quaestionem difficilem de lectionibus duplicibus transeo. In nonnullis nostrorum codicum lectiones duplices saepius inueniuntur, quarum una in contextu altera uel supra uersum uel in margine scripta est. Hae lectiones duplices saepissime in N V inueniuntur, rarius in W G L, perraro in M K, in deterioribus stirpis Y non apparent, nisi quod c.13 (p.110,21) utraque lectio in contextu locum obtinet[1]. In B I lectiones uariantes praeter eas quas librarii oscitantes in contextum susceperunt non inueniuntur[2]; in O D autem omnino deficiunt. Eadem lectionum uariantium ratione, quae in libro Hersfeldensi se habebant, enucleandae sunt multae discrepantiae inter diuersos libros, etiamsi duplex lectio nullo in codice inuenitur. Ne Rothium[3] quidem fefellit eius modi uarietates in ipso Hersfeldensi codice fuisse. Reifferscheidius[4] quoque has uarietates in communi omnium librorum archetypo fuisse recte indicauit, sed in opinione, quam de earum origine prompsit, longe a uero aberrauit. Nam illum ipsum antiquum librum Hersfeldensem (Fuldensem uel Corbeiensem[5] ut ipse malebat) Romam non reportatum, sed apograpgon eius quem Enoch Asculanus transcripserit uel transcribere iusserit, iudicavit; lectiones duplices autem ex eo ortas esse, quod in antiquissimo exemplari, quod Enoch uel eius scriba exscripserit, scriptura iam ita euanida esset, et ambiguum uideretur utrum hoc an illud scriptum extaret. Quae opinio, numquam magna consideratione digna, cum cuiuis appareat omnes uarietates hac ratione non explicari possint, nunc Decembri testimonio in medium prolato atque Agricola Aesino reperto ne specie quidem ueri adornari potest.

Eiusdem modi scripturae uarietates in codicibus Agricolae Germaniae Dialogi inueniuntur, de quorum origine uiri docti opiniones diuersas olim

****

[1] Quaerere licet si c.25 (p.122,19) brundisii (u supra i) in H ad ipsum Hersfeldensem codicem referendum sit, quod haud temere crediderim. Vide tamen supra p.

[2] Excipiendum uidetur c.25 (p.119,20) fv (pro sero?) in margine codicis B scriptum. Vide infra p.

[3] Praefat., p. LXVI ad fin.

[4] Quaest. Suet., p.412.

[5] Addenda ad p.411.

habuisse uidentur[1]. Nunc Agricola Aesino in medium prolato ne minima quidem dubitatio moueri potest, quin tales lectiones in Agricola communi archetypo (h. e. ipsi Aesino in foliis 56ª-64ª) referendae sint. Neque ut mihi uidetur, eadem ratio de talibus lectionibus in Germaniae Dialogi Suetoni reliquiarum codicibus iure negari potest. In Agricolae Aesini igitur octo illis uetustissimis foliis (56ª-64ª) haud minus quinquaginta lectiones marginales inueniuntur. Textus uerbis ad quae lectiones marginales referendae sunt signum aliquod adfixum est. Idem signum aut compendium ⱶ uerbis marginalibus quoque adfixum est. Nonnumquam fit ut totum uerbum in margine non scriptum sit, sed littera simplex quae ad quoddam textus uerbum referatur. Non solum lectiones margini adscriptae sunt, sed etiam uoces uel syllabae uel simplices litterae in textu supra ea uerba ad quae referendae sunt, compendio etiam ⱶ nonnumquam margini adscripto ad hanc rem notandam inueniuntur. Hae lectiones uariantes teste Annibaldio (p.75 et passim) non ab eadem manu quae ipsum codicem exarauit scriptae sunt, sed ex altera quadam eiusdem aetatis manu fluxerunt. Vestigia tertiae quoque manus inueniuntur, quae tamen lectionibus uariis et grauioribus emendationibus fere abstinuit[2]; sed uerbis distinguendis orthographia huius codicis peculiari (uelut adq. in atq. aput in apud corr.) passim corrigenda paruis correctionibus radendo faciendis contenta fuit.

Quaerendum nunc est unde haec lectionum uarietates in Agricolam Aesinum profluxerint, et quanam auctoritate in textu recensendo habendae sint. Si uoces syllabas litterasue quae supra uersum scriptae sunt perlustraueris, partem maximam earum non tam alteras esse lectiones quae propositae sint quam errorum correctiones, quos in codice exarando fecerit prima manus, iudicabis, ut Agr. 16,12 (f.57ª,6) nonus, eo q. pro nonus eoque, 17,7 (f. 57ª,20[1]) subiit sustinuitq. pro subiit sustinuitque, 22,16 (f.58ᵇ,24) nihil super erat pro supererat, ubi secunda manus nullo officio nisi eo uerborum a priore

****

[1] Wexius Proleg. p. 8-10 eas lectiones uariantes quae in Agricolae codice Vaticano A (Γ in apparatu Wexiano) uel supra uersum uel in margine se habent, in alio quodam codice a Pomponio Laeto codicis A scriptore inuentas esse, et non in eodem exemplari quod exscripsit Pomponius fuisse contendit. Cuius opinionem negauerunt Haase Comment. p. LIX, Ritter Vol. IV p. XV, Kritzius Praefat. p. X. K.Schenkl autem Zeitschr. f. d. Oster. Gym. 1861, pp.421-427, codice Vaticano B (=Δ apud Wexium) cum A diligenter collato, multas earum lectionum uariantium fuisse in communi codicum A et B archetypo aperte demonstrauit. Post codicem Toletanum in medium prolatum C.Leuze Philol. Suppl. 8,1901,p.521 sq. omnes fere lectiones duplices in A ad communem archetypum referendas demonstrauit. Cui rei si minima quidem dubitatio etiam tum haerebat Agricola Aesinus repertus omnem suspicionem sustulit.

[2] Agr. 26,8 (f.59b,71) ubi prima manus recte nonanis scripserat, haec tertia manus teste Annibaldio litteras non ut delendas notauit, non autem suprascripsit. Itemque Agr. 31,4 (f.61ª,1) supra fortunaq. eadem tertia manus que (h. e. fortunaque in fortuna quae correxit) scripsit; ibidem post ageratq. annus (ager atque annus) eadem manus a dextra in margine quot anis addidit.

librario omissorum supplendorum functa esse uidetur. Eadem quoque ratione capiendae sunt nonnullae lectiones marginales, ut Agr. 22,6 (f.58b,31) in textu nullumagricola in margine autem 'ab,ubi corrector nihil addidit nisi uerbum ab a priore librario omissum[1]. Si eas lectiones quae re uera uariantes nominari possunt examinaueris, alias propter litteras in exemplari haud satis composite ac clare formatas originem habere iudicabis, ut Agr. 16,11 (f.57a,2) in text. recte dūrius in marg. falso dūbius; 24,6 (f.59a, 21) in text. recte ualentissima in marg. falso &; 25,5 (f.59a,21[1]) in textu recte uīrium in marg. falso uinum; 30,10 (f.60b,21) in textu recte cōntactu in marg. falso cōnpactu; 33,3 (f.61b,1) in textu recte instruebantur ,in marg. falso instituebant; aliae quin librariorum in compendiis explicandis imperitiae debeantur uix dubitabis, ut Agr. 33,4 (f.61b,3) in text. falso monitis in marg. recte munimentis; 34,9 (f.62a,4[1]) in text falso demtium in marg. recte et metuentiū. In aliis lectionibus duplicibus sine dubio uanas coniecturas ad textum iam ualde corruptum sanandum propositas agnoueris; certe in Suetoni codicibus uel maximam partem scripturae uarietates hac ratione interpretandae sunt. De aliarum uarietatum origine, uelut Agr. 37,18 (f.63a,30) in text. recte -dimissis equis simul, in marg. inferiore perperam -dimissis qui simulati; 32,20 (f.61b,18) in text. recte agrarunicipia in marg. falso taetra mancipia nemo ueram praestare possit. Ut iam animaduersum est genuina lectio nunc in textu nunc in margine scripta est[2]; nonnumquam etiam idoneam sententiam ex alterutra exprimere frustra coneris, ut Agr. 36,10 (f.62b,6[1]) in textu foedare & tratis in margine superiore -foede recte trates'uel traces.

Restat ut quaeratur unde alter librarius has alteras lectiones sumpserit. Quae res prorsus in dubio relinquanda est, sed nullam causam uideo cur alterum codicem ad eius exemplaris, quo usus est prior librarius, memoriam corrigendam adhibitum iudicemus. Mihi probabilius uidetur, postquam liber Aesinas ab uno librario exaratus sit, alterum librarium illius operi corrigendo negotium continuo dedisse, nullo subsidio adhibito nisi illo uno exemplari cuius prior librarius copiam haberet. Alter autem librarius errores a priore factos correxit, lectiones uariantes quas in exemplari inuenit transcripsit, nonnumquam, ut suspicari licet, ubi ambiguum ei uidebatur, utrum prior librarius exemplar recte exscripsisset necne, eam lectionem

****

[1] Agr. 25,16 (f.59b,15) ubi excedendum in contextu, & in margine inuenitur, in dubio uidetur utrum et cedendum an et excedendum scribendum sit.

[2] Alii loci, ubi genuina lectio in margine, falsa autem in textu inuenitur, sunt: Agr. 13,9 (f.56a,14) in marg. peritū, in text. praecipue; 19,12 (f.58a,20) in marg. exactione, in text. auctionem; c.21,2 (f.58b,2) in marg. et otio, in text. inotio.

quae sibi uisa est margini addidit. Quomodo cumque haec se habent, hoc certum mihi uidetur: in Agricola Aesino lectiones marginales uel supra ordinem scriptas summae esse antiquitatis, atque eiusdem fere auctoritatis habendas esse ac textus lectiones. Quae autem de Aesini libri lectionum uariantium indole exposui, ea optimo iure nostro libro Hersfeldensi, quippe cuius Aesinus liber olim pars fuerit, uindicanda sunt.

Quod ad nostros codices Suetonianos pertinet, libro Hersfeldensi iam diu deperdito, nulla est certa ratio, quae diiudicet, utra lectio in contextu, utra in margine illius libri se haberet. Neque magnopere nostra interest, cum iam demostrauerim nihil ad lectionis bonitatem spectare utrum in textu an in margine locum obtineret.

C.10 (p.108,10) Vindobonensis codex haere in textu, herma[1] in margine exhibet. Libri W lectio marginalis herman in O et familiae Y libris locum in textu obtinet, cum in NV altera lectio haere supra uersum scripta sit, in G autem altera manus aere margini addiderit[2]. Reifferscheidius post editionem suam typographis mandatam Hermam librari leuem esse coniecturam uel errorem agnouit, atque haere cruce praefixa scribendum fuisse professus est[3]. Nam Herman neque sententiae satisfacit et per se propter praecedens Hermam (l.8) suspiciones mouere debet. Ihmius[4] quoque omnem emendationem ex haere non ex Herman progredi debere iudicauit. Mihi quidem uidetur non solum illius haere sed etiam litterae m qua Herman terminatur rationem haberi posse. Merklini praeclara coniectura[5] haere<s>in, quae unius solum litterae iacturam ponit, omnibus postulatis satisfacit[6].

C.18 (p.114,12) familiae Y stirpes α et β cum et doceret, stirps γ cum edoceret testantur; familiae X codex W cum & edoceret, codex O cum doceret exhibet. Reifferscheidius cum** et doceret lacuna indicata recte edidit, cum Suetonius uerbo edocere numquam alibi utatur[7]. Hanc lectionis uarietatem non in stirpe γ exortam sed ad ipsum Hersfeldensem codicem referendam

****

[1] Quo iure Ihmius (l.c.p.551) codicis W lectionem marginalem herman alteri manui attribuerit, non prorsus extrico. Cuius luce clarius apparere debet eandem manum, quae totum codicem exarauit, hanc lectionem marginalem scripsisse.

[2] Vide supra p.

[3] In editione Reifferscheidiana Laelium ante Hermam infelici casu inrepsit. Vide Reif. p.413 adn.

[4] Op. cit. p.551.

[5] Philologus 19, p.158.

[6] Distinctionis signum post haeresin ponendum est ut locus sic legatur: audisse Antonium Gniphonem eiusque haere<s>in; postea docuisse. Haeresis autem idem fere quod dogma intellegenda est. Ateium singulariter capere debemus, ut Ciceronem Epist. Ad Att., XIV 14, de haeresi Vestoriana scribentem; nam rhetoricus grammaticusque professor re uera haeresin habere uix poterat.

[7] Vide infra p.

esse liber W, quippe cuius librarius utramque lectionem in textum acceperit aperte demonstrat. Duplex lectio ʒ doceret uel tale quid Hersfeldensi libro facile uindicatur.[1]

C.16 (p.112,15) uerba libertus Attici equitis iam in Hersfeldensi libro in libertus satti equitis pessum abierant, ut omnes libri nostri docent, nisi quod quattuor interpolatiores codices C Δ C F attici (actici C) sati ostendunt. Lectio duplex Sat^r^ti in L inuenitur, quod Wissowa (p. XXVI) coniecturam (h.e. Satri pro Satti) illius librari cui Pontani exemplar exscripsit indicauit. Quae opinio, quam longe sit a uero, libri Vindobonensis et Hauniensis ostendunt, cum hic (E) sarti equitis ille (A) sattrequitis exhibeant. Unde colligitur illam litteram r uel supra uersum uel in margine scriptam iam in Hersfeldensi locum obtinuisse.

C.1 (p.100,8) familiae Y codices E V L (prealegaçant V) praeallegabant pro praelegebant testantur. Quae discrepantia uide ne ad ipsum Hersfeldensem librum referenda sit, cum eodem loco W non praelegebant sed praelegabant proferat.

C.25 (p.119,9) sero quod olim Beroaldi coniectura subnitebatur, nunc familia X et codicis P lectione marginali fv (ex fo corruptum) confirmatur. In Hersfeldensi codice sine dubio erat sero: fere. Tressius, Osannus, Rothius fere restituerunt, sed quaenam sententia inde exprimi possit non uideo.

Nunc ad eas lectiones uariantes transeo quarum uestigia non nisi in familia X uel in W solo inueniuntur. Primo ut maiorem fidem de testimonio codicis W euocem unum locum, ubi teste Agricola Aesino codex W memoriam summae antiquitatis reuocat, proferam. C.11 (p.109,5) W uburseni ceteri Burseni (uel Bursini[2]) testantur. Idem librarius qui codicem exarauit, ut uidetur, errore perspecto litteram u ut delendam notauit, sed nihilominus preticsissimum testimonium nobis reliquit. Nam in Agricola Aesino confusio inter litteras u et b ubique manifesta est. Vide mihi f.56c,11[1] in textu uō edicea in margine bouid/icta; f.59a,14[1] in textu trans,uo‿dōtrias in margine ÷ bodot'a; f.60a,21 in textu praeuehebantur in margine praebebantur; f.62b,4 uatabi pro batabi; f.62b,24 in textu uatauorum in margine batauorū. Quomodo igitur dubitari possit quin illa u in W olim in ipso Hersfeldensi locum obtinuisse, praesertim cum iam satis constet librarium W hominem certe parum doctum lectiones uariantes non semel tantum in textum accepisse? Non tamen puto aliud nomen in uburseni latere, ut uoluit Ihmius

****

[1] Cf. Agricolam Aesinum f.56b,4 ^e^& quib.

[2] Vide supra p.

(p.548 adn.2). Quod nomen Pursenus alibi non inuenitur, haud satis idonea causa mihi uidetur cur reiciendum sit.[1]

C.3 (p.102,14) in Vindobonensi equite a r. legitur, ubi ceteri libri equite Romano[2] habent. Caue autem ne illam a sine ulla causa in W se habere existimes; siquidem in uersu secundo loco praecedente W ganosagecema pro ganosagacema in ceteris libris habet. Ergo illam _a_ post equite in W ad ganosagecema referendam puto[3].

C.14 (p.112,3) W solus ueram scripturam tantum non ostendit: santya (satyra). Ceteri libri omnes nihil nisi satyra uel satura uel satira habent.[4] Statius iam dudum Santra coniecit, quam praeclaram emendationem a sequentibus neglectam Preller[5] resuscitauit, Osannus Rothius Reifferscheidiusque recte ediderunt. Nunc Stati coniectura praeter omnem dubitationem codicis W testimonio confirmatur; nam quo modo dubitari possit quin duplex lectio santya: satyra in Hersfeldensi libro extaret non uideo.

Aliae sunt scripturae uarietates in familia X quae eadem certa ratione libro Hersfeldensi attribui non possunt, sed cum haec familia tam multis modis memoriam antiqui archetypi reuocet, has quoque lectiones ex eodem Hersfeldensi manauisse tutius credas. C.3 (p.102,13) D W in texto falsam lectionem capulo pro Catulo ostendunt; sed hanc esse meram deprauationem existimare prohibemur, cum in W eadem manus ueram lectionem catulo in margine scripserit. Duplex igitur lectio capulo: catulo archetypo Hersfeldensi meo iudicio uindicanda est, praesertim cum eadem confusio inter litteras p et t in Agricola Aesino uideatur[6].

C.25 (p.120,3) W eiere ostendit. Cum liber Hersfeldensis tam multa

****

[1] Viri docti in nomine Aeficio c.3 (p.102,14) olim haerebant, atque sescentas uanas emendationes proponebant. Reifferscheidius etiam Aeficio cruce praefixa edidit, posteaque hoc nomine e titulis a Keilio (Rh.Mus. XVI, 1861, p.290 sq.) prolato errorem agnouit (1877). Quis autem scit num tituli nomen Pursenus olim non confirmaturi sint?

[2] Romano plerumque compendiose. Vide supra p.

[3] Hersfeldensis lectio hoc loco uix restitui potest. Est quaedam lectionis uarietas in sola familia Y exhibita, quam infra p. ostendo. Nihil melius quam Toupi coniecturam [illegible], quam Reifferscheidius cum nonnullis articulorum [illegible] edidit, noui. Potius Baumgarten-Crusi coniecturam [illegible] (ΑΓΑΣΜΑ) maluit. C.9 (p.107,3) W a ceteris libris discrepans perialeios (perialeṡç sedidit in perialeṡos edidit corr. W.2) pro perialelos ostendit. Toupi coniectura a Reifferscheidio suscepta [illegible] mihi non placet. Nonne codicis W lectio περὶ λλγεος indicare uidetur?

[4] Vide supra p. ; p. , adn.

[5] Zeitschr. f. Altertumswiss. Neue Folge 4 (1846) p.42. In eiusdem Ausgewählte Aufsätze (1864) p. .

[6] Agr. 30,10 (f.60b, 24) in contextu contactu in margine compactu.

uestigia scripturae continuae haberet, non dubito quin idem in eo extiterit, quod librarius Y in transcribendo recte in ei e re explicauerit. O autem eodem loco eicere profert. Satis est admirandum librarium illum, qui O exarauit, uerum in eiere latere non uidisse, sed illud eicere non est coniectura huius librari, cum idem in Vindobonensis margine prima manu scriptum inueniatur. Aut duplex lectio eiere: eicere in Hersfeldensi erat, aut eicere a libraio X concinnatum est, sed talis uarietas omnino cum indole Hersfeldensis libri congruere mihi uidetur.

Minus certum est c.8 (p.106,7), ubi O M.Pomilius Andronicus ostendit, W in textu M Pompeius andronicus sed in margine eandem lectionem, quae ubique in familia Y inuenitur, M. pompilius andronicus, profert. In utriusque libri indice eadem corruptela quam O in capite 8 ostendit, M.Pomilius (pomilius V) andronicus, uidetur. In re sane dubia hoc propono: In indice Pomilius librari X merus est error, cuius natura facile perspicitur. In capite 8 codex Hersfeldensis duplicem lectionem M.Pompeius et M.Pompilius exhibuit, quam librarius X transcripsit. Librarius O utrum Pompeius an Pompilius scribendum esset nesciens, auxilium ab indice petit, falsamque lectionem Pomilius ibi inuentam in contextum capitis 8 suscepit. Quod eo facilius credere possum, quod uno saltem loco librarius O interpolationem in indicem e contextu introduxit[1].

Difficillima uidetur quaestio de grammatici Remmi Palaemonis nomine. In indice (p.98,21) W Q. remmius recte profert, O •Q• yemmius exhibet. In c.23 (p.116,22) O Remmius praenomine omisso habet, W autem M Emmius[2] in contextu sed in margine ab eadem manu scriptum at. Q. Remmius. Yemmius in familia Y nusquam inuenitur, neque praenomen Q. nisi in K omissum est[3]. E contrario uera scriptura Remmius in sola X inuenies, cum in familia Y falsa littera h post R inrepserit, nisi quod I in indice reminus ostendit. Mihi

****

[1] C.13 (p.110,21) Vide supra p.

[2] Littera M in spatio uacuo quadrato ad maiorem litteram quae minio conficienda erat indicandam scripta est. Ihmius (l.c.p.549) hanc M et nonnullas alias litteras eius modi in capitum initiis indicatas posteriori cuidam manui attribuere uoluit. Mihi quidem uidetur omnes eidem manui quae codicem exarauit uindicari posse. Hoc pro certo habeo ne unam quidem earum litterarum ab eo correctore quem m.2 nomino factam esse; cuius manus propter atramentum pallidius nos raro fallit. C.9 (p.116,17) ante Orbilius illa m.2 litteram quandam, S, ut uidetur, posuit. Haec S autem toto caelo differt a littera L quam prima manus, ut censeo, eodem loco in spatio quadrato indicauit.

[3] Vide supra p.

duplex lectio Memmius: Q. Memmius Hersfeldensi libro uindicanda uidetur, sed certa argumenta desunt. Neque tales lectiones quales c.? (p.106,20) mox ex quo[1], c.30 (p.126,9) militem quendam et militem quempiam[2], nec quidem iudicio potius ad codicem X quam ad ipsum Hersfeldensem referendae sunt.

Nunc inuestigemus quod lumen aliorum auctorum testimonia nostris codicibus diffundant. C.14 (p.111,15sq.) Suetonius nonnulla de Ciceronis epistula ad Atticum (XII 26) profert. Clausulam Quod quia facile ferebat Sicca, eo magis illum desidero quae in Ciceronis codicibus inter prouincia est et Praeterea intercedit, consulto sine dubio omisit Suetonius; sed uerba uelim, cum mihi ille iucundus esse[3], quae in omnibus nostris libris deficiunt, nullo pacto omittere potuit, ut ipsa sententia docet. Haec lacuna quin in Hersfeldensi libro fuerit nemo dubitabit, neque eius origo quemquam fallet, siquidem uerba molestus esse (p.112,1) et in uersu proxime sequente iucundus esse librario fraudes fecerunt. His autem uerbis delapsis cum non possit sensu careret, magna lectionum diuersitas exorta est, quam infra uides:

Y — X

non possit M — nô possit / possum N — non possit (possit corr. in possim m.2 W)

non possit possum I — non possum / possum Q

possem P D L C A G — possi/em V

possem in mg. non possem X

possim H — possum U

Ex hac tabula facile perspicies solos codices O W una cum tertio codice quem uiri docti inter libros deteriores iniuria habuerunt (Venetum M dico) ueram lectionem sincere scriptam exhibere. Inter has uarietates non facile diiudicari potest quae hoc loco fuerit archetypi facies. Duplex lectio non possit : possem Hersfeldensi libro uindicanda, cetera singulis librariis attribuenda mihi uidentur.

C.25 (p.119,13 sq.) Suetonius senatus consultum itemque censorium edictum profert, quae quidem apud Gellium XV 11 inueniuntur. In senatus consulto (p.120,2) familia X uti[4], familia Y ut si ostendit. Cum Gelli

****

[1] Vide supra p.

[2] Vide supra p. . Non dubito quin quendam in O ab illius librario interpolatum sit, ut cum uerbo militem concinnaret.

[3] Haud recte uerbum non proxime sequens incluserunt Rothius Peifferscheidiusque.

[4] uti eicere non ut eicere ut Reifferscheidius testatur in O legitur. Vide supra p. ; p.

codices cum familia X faciant, non est dubium quin locus sic scribendum sit: uti ei e re publica fideque sua uideretur. Utrum ut si coniectura uel error fuerit librari Y an lectio duplex uti : ut si in Hersfeldensi codice exstaret nihil est quod doceat. In censorio edicto (p.120,4) familiae Y libri item dixerunt[1], O edixerunt, V autem in textu tredixerunt in margine etiam ab eadem manu edixerunt, Genuina scriptura ita edixerunt[2] apud Gellium inuenitur. Quid in Hersfeldensi libro extaret non liquet, sed illud tredixerunt archetypo abdicare uix possum. Non uideo cur omnes tres uarietates tredixerunt : item dixerunt : edixerunt in Hersfeldensi libro fuisse non potuerint.[3]

C.29 (p.125,4) aliquid adfert Suetonius e Ciceronis Philippicis (II 42). Apud Ciceronem locus sic incipit: At uero adhibes ioci causa. In Suetoni fragmento tota familia Y Tibi et ioci[4], parua lacuna saepius praemissa, testatur; W autem tibet ioci causa toto fere uersu praecedente uacuo relicto exhibet. Librarius O tibet quod in exemplari X inuenit omnino omisit, spatio uacuo quinque fere litterarum relicto. Verba At uero Suetonius consulto omittere potuit, et uiri docti recte Adhibes[5] potius quam At uero adhibes restituisse uidentur. Codicis W lectio tibet genuinae scripturae propius accedit quam Tibi et, neque quisquam tibet Hersfeldensi libro abiudicare audebit[6].

Alii sunt loci ubi nulla subsidia nobis adsunt, nisi ea quae ipsa sententia et Suetoni et uniuersae linguae Latinae usus dicendi suppeditant. Primus tractandus est ille locus corruptissimus c.3 (p.102,13 sq.) adhuc non sanatus, quem Peifferscheidius sic edidit L.Apuleium ab † Eficio Caluino equite Romano praediuite quadringenis annius conductum † multos edoceret, ita ut haec uerba a constet l.10 pendere uideantur. Nihil erat haerendum in nomine Eficio nisi quod Aeficio scribendum erat, ut postea agnouit ipse Peifferscheidius[7]. Transeamus igitur ad ueras difficultates. Verbum conductum nullo modo e libro Hersfeldensi profluere potuit, nam in duobus solis

****

[1] In G et Editione Veneta 1474, quae codici G cognatissima est, uera lectio ita edixerunt e Gellio reuocata est. L e Tontani coniectura, ut uidetur, ita dixerunt ostendit.

[2] ita dixerunt in Gelli codd. Q Π.

[3] De lectione latinos rhetoras in eodem censorum edicto uide infra p.

[4] Discrepantias inter familiae Y deteriores libros non adnotaui, cum satis constet quid in ipso Y fuerit. Codex U longe omnium pessimus hunc locum e Cicerone sic suppletum ostendit: Tu uo adhibes ioci causa. Tu pro At in nonnullis codicibus Ciceronianis inuenitur.

[5] Aldus et ceteri fere omnes saeculi sexti decimi Tibi et ioci causa ediderunt. Adhibes ioci causa primum apud Casaubonum animaduerti. Percaldus At uero adhibes edidit.

[6] De immunia eodem loco (p.125,10) in O uide supra p.

[7] Vide supra p.   adn.

codicibus G Q inuenitur; in utroque autem interpolatio manifesta est, nam G uoculam ut ante multos inseruit, Q autem edoceret in edocuisse mutauit. Familia X (O W) et familiae Y libri N I D V L conductos[1] ostendunt, liber F, qui eiusdem stirpis est ac D V L, et omnes libri stirpis γ praeter Q conductos[2] exhibent. Duplicem igitur lectionem conductos : conductus libro Hersfeldensi uindico. Quod ad uerba sequentia pertinet una salus est in librorum O W testimonio. Hi mutoscedo doceret testantur, ceteri multos edoceret[3]. Unde alteram lectionem duplicem in archetypo mutoscedo doceret: multos edoceret efficio. Rothius conductos edidit et lacunam ante hoc uerbum cum Th. Mommseno statuit. Reifferscheidius recte perspexit corruptelam in multos latere. Cuiuis hunc locum perlustranti continuo apparebit aliquot uerba delapsa esse, nam Suetonius ita pergit: Nam in prouincias quoque grammatica penetrauerat, quamquam nulla mentio artis grammaticae in prouinciis exercitae facta est. Neque Reifferscheidi interpolatio iam pro nam adiuuat, sed obscurum locum etiam obscuriorem effecit, ut etiam Ihmius iudicauit (p.550 adn.1). Cur autem testimonium familiae Y multos edoceret damnandum est? Propter hoc potissimum quod Suetonius quamquam uerbo docere sescenties utitur, uerbum edocere numquam adhibet[4], neque uideo quomodo idonea sententia inde effici possit. Quod igitur ex mutoscedo doceret excutiendum est? Primo suspicari licet uoculam ut hic latere. Ad illam litteram m proxime praecedentem mox reuertar. Verbo autem ut ex ista farragine deprompto restat oscedo. Syllaba -do propter sequens doceret dittographiae, quae uocatur, deberi potest, et, si ueram ratiocinationem sequor, delendum est. Restat igitur osce, quod uero linguam Oscam significare potest, et sic etiam edidit Funaioli: ut osce doceret. Sed nemo, ut credo, grammaticum quadringenis annuis conductum ut linguam Oscam doceret existimabit. Ego quidem ut Oscae doceret lego, unde apparet Apuleium in Hispaniae Tarraconensis[5] urbe illa magna, ubi Sertorius domicilium habebat atque diem supremum obiit[6], docuisse. Quod ipsa res confirmare mihi uidetur, nam e

****

[1] conductos e conductus in D.

[2] In dubio sum de H; conductus in conductis a manu posteriore mutatum, ut uidetur.

[3] multos doceret E multos edocent F ut multos edoceret G multos edocuisse Q (u. supra); multos in [illegible] mutatum ut uid. [illegible].

[4] Vide supra p.

[5] Strabo c.161. Ptol. Geog. II 6,67.

[6] Strabo l.c.

Plutarcho[1] edocemur Sertorium magistros et Graecae et Latinae disciplinae Oscae instituisse, qui filiis Hispanorum nobilium liberales disciplinas praeciperent. Nunc quoque prouinciae allusionem habemus, quae certe desideratur . Sed locus nondum sanatus est, cum Apuleius (1.14) cur uocabulo conductos uel conductus non congruat. Neque Suetonium Apuleium scripsisse credere possum. Pretiosissimum nobis hoc loco testimonium praebet codex W, quippe qui in textu ut ceteri apuleium ostendat sed in margine Apulei. Hoc Apulei certe mendosum est, et propter ipsum mendum interpolationis suspicione carere debet. Hanc formam ex Apulei' (h. e. Apuleius) corruptam puto[2]. Si autem Suetonium Apuleius scripsisse credimus, continuo apparet utra earum duarum lectionum conductus : conductos adhibenda sit. Lacuna post conductus certe statuenda est, et totum locum sic lego: L.Apuleius ab Aeficio Caluino equite Romano praediuite quadringenis annuis conductus ⟨esse dicitur atque in Hispaniam deductus⟩ ut Oscae doceret. Causa corruptelarum facile uidetur, nam illis uerbis quae suppleui uel eis simillimis delapsis Apuleius in Apuleium mutatum est ut a uerbo constet (1.10) penderet. Hac ratione explicanda est illa m in mutoscedo. Nam nomine Apuleius in Apuleium mutato conductus quoque correctoris manum perpessum est, quae, ut uidetur, litteram -m supra -s posuit, unde littera illa inter conductus et ut in textum inrepsit. Multos edoceret igitur uana est interpolatio ad mutoscedo doceret sanandum, quae alteram etiam corruptelam conductos peperit. Hae omnes corruptiones in libro Hersfeldensi iam extabant

****

[1]Plut. Sert. XIV: τοὺς γὰρ εὐγενεστάτους ἀπὸ τῶν ἐθνῶν συναγαγὼν εἰς Ὄσκαν, πόλιν μεγάλην, διδασκάλους ἐπιστήσας Ἑλληνικῶν τε καὶ Ῥωμαϊκῶν μαθημάτων ἔργῳ μὲν ἐξωμηρεύσατο, λόγῳ δὲ ἐπαίδευεν, ὡς ἀνδράσι γενομένοις πολιτείας τε μεταδώσων καὶ ἀρχῆς. Οἱ δὲ πατέρες ἥδοντο θαυμαστῶς τοὺς παῖδας ἐν περιπορφύροις ὁρῶντες μάλα κοσμίως φοιτῶντας εἰς τὰ διδασκαλεῖα καὶ τὸν Σερτώριον ὑπὲρ αὐτῶν μισθοὺς τελοῦντα καὶ πολλάκις ἀποδείξεις λαμβάνοντα καὶ γέρα τοῖς ἀξίοις νέμοντα καὶ τὰ χρυσᾶ περιδέραια δωρούμενον ἃ Ῥωμαῖοι βούλλας καλοῦσιν.

De argento Oscensi u. Liu. 34,10 5/7; 34, 46,2; 40, 43,2. Vide et Huebner. C.I.L. II p.407, et titulos ibi exhibitos; et Suppl. p. 938.

[2]Hic error in ipso W oriri, signo ' per librari neglegentiam omisso, uel iam antea factus esse potuit. Signum illud pro -us in W saepius inuenitur, praecipue in indice. In Agricola Asinio unum solum exemplum extat (f.56^{b},3) man' (manus). Vide infra p. ad uenalicius.

unde prima exordia earum antiquissima fuisse uidentur. Ne quis temere me talem lacunam statuere existimet, hoc admoneo ne unum quidem locum, ubi aliorum scriptorum testimonia nobis suppeditant, codices nostros textum saluum praebere[1]. Meo quidem iudicio qui librum Hersfeldensem multis lacunis maculatum non agnouerit ueram indolem eius non perspexit. In hac autem lacuna supplenda haec in animo habebam, primo mentionem alicuius prouinciae fieri debere, quae prouincia est Hispania si Oscae suo loco recte restitutum est, deinde lacunas saepissime eis locis excriri ubi idem uerbum paruo interuallo intermisso repetitum est, aut uerba similiter desinentia in eodem uersu uel uersibus contiguis se habent[2]. Ergo hoc loco inter ea uerba, quae delapsa sunt, deductus uel tale quid eisdem syllabis desinens ac conductus ultimum locum obtinere debebat, et in lacuna supplenda, etiamsi ea ipsa uerba quibus usus est Suetonius non restitui, ueram rationem secutus esse mihi uideor.

C.22 (p.116,15) codices O W testimonium ab eo ceterorum librorum ualde discrepans proferunt. Familia Y ex oratione Tiberium testatur, O W ex oratione tiberius (Tyberius O) uerbum ostendunt . Maduigius[3] iam dudum corruptelam in lectione uulgata ex oratione Tiberium latere animaduertit scribens: "Neminem reprehendimus ex oratione, neque grammaticus Tiberium ipsum reprehenderat, nec illud habet quo referatur. Scriptum fuerat: cum ex oratione Tiberi uerbum reprehendisset."[4] Licet forma Tiberius manifesto corrupta sit, ego haud dubito quin lectio duplex tiberius uerbum : tiberium in Hersfeldensi extiterit, uera autem lectio e familia X restituenda sit. Neque quicquam melius noui quam Maduigi coniecturam, quam Rolfius etiam in contextum suscepit.

C.23 (p.117,14) W solus eam formam quae in Hersfeldensi libro se habebat praestare mihi uidetur. Agitur de uerbo quod uulgo parsisse editur. W percisse testatur; O L U pepercisse; D H Δ parsisse; V parcisse; ω parcisse. Perfectum peperci solum adhibet Suetonius teste Ihmio[5]. Haud dubium mihi uidetur quin percisse ex pepercisse corruptum in archetypo locum

****

[1] Vide supra p.

[2] Vide supra p. . C.23 (p.124,12) e duobus libris D et G qui nullam necessitudinem inter se habent uerba sectam sequeretur, malle respondit Isaurici exciderunt, propter uerbum Isaurici in contiguis uersibus repetitum.

[3] Aduers. Crit. II, p.532.

[4] Eadem narrantur apud Dionem Cassium 57,17, unde continuo apparet non Tiberium ipsum reprehendisse Marcellum sed uerbum quoddam minus Latinum ab eo usurpatum.

[5] Op. cit. p.551 ad fin.

obtinuerit, atque <pe> percisse restituendum sit, quod etiam indicauit Immius. Formam percisse compendiose[1] pcisse in Hersfeldensi libro extitisse puto, quod librarium Y falso in parcisse eodem tempore emendationem de suo parsisse proponentem explicauisse; quamquam non infiteor talem lectionis uarietatem in ipso Hersfeldensi se habere potuisse[2].

C.30 (p.127,1) familia X cum solis F D ueram scripturam excanduisset ut[3] exhibent. Cum F D a ceteris suae familiae discedentes hanc scripturam ostendant, utrumque coniectura eam assecutum existimo[4]. In familia autem X haec forma ex ipso Hersfeldensi manauisse uidetur, siquidem teste Decembrio excanduisset ut in illo extabat. Alia quoque est hoc loco corruptela quam Rothius copula et ante ita suppleta recte sanauisse uidetur[5].

C.18 (p.114,5) familiam X mimographus exhibentem genuinam scripturam praebere persuasum habeo. Familiae Y codices praeter C Δ G mimographos (mimografos U) proferunt, et sic uulgo editur. C Δ G autem mimographis (mimographis G) testantur. Quamquam hi tres libri leuissima sunt auctoritate, uix fortuito accidisse uidetur, ut mimographis, quod multo facilius ex mimographus quam ex mimographos corrumpi poterat, exhibeant, praesertim cum editio Incerta, quae ut infra (p.) demonstrabo e doctus fontibus, archetypo codicis H et archetypo codicis F conflata est, mimographus[6] proferat. Duplicem lectionem mimographus : mimographos Hersfeldensi libro uindicare malim, sed numquam ut mimographos in accusatiuo plurali intellegatur, sed potius ut forma Graeca olim interpolata[7] esse habeatur. Nam quid sit mimographum circa scenam uersari animo facile fingere possum, sed quaenam fuerint officia eius qui mimographos adiuuaret non extrico.

C.4 (p.10?,25) familia X tam discretis ostendit,[8] ubi satis constat iam tam discretis in Y extitisse. Nam in tam discretis in stirpe σ manifesto e iam tam discretis corruptum est. Libri D V L iam discretis proferunt, quod ab Aldo ex editione Florentina 1478 (=D)[9] susceptum ad hanc

****

[1] Vide supra p.

[2] Aliquid simile c.18 (p.114,16) uidetur. W (=C L) pergula, quod archetypo uindico, praebet. Idem uerbum compendiose pgula in O V X P inuenitur; in N G I D V L G pargula uidetur. Δ solus ueram scripturam pergula coniectura assecutus est. Omis. T.

[3] Perperam hanc lectionem codice I attribuit Reiff.

[4] Vide infra p.

[5] Sic edidit Rothius: cum cohiberent lictores nimias laudantium uoces, <et> ita excanduisset. Eandem emendandi rationem secutus est is qui archetypum codicis F (uide infra p.) confecit, qui pro uoces ita excanduisset scripsit uoces et excanduisset. Reifferscheidio ne illud et adderet grauiorem interpolationem a Stephano primo propositam, deinde a Casaubono omnibusque sequentibus ante Roesium editam, cum cohiberent lictores nimias laudantium uoces ita excanduisset, resuscitare uisum est.

[6] Beroaldus qui Incertam editionem emendauit mimographos edidit.

[7] Vide infra p. ad grammaticos.

[8] Vide tabulam supra p.

[9] Vide infra p.

diem in editionibus permansit. Sed uerbum tam in P V L omissum quicquam esse nisi errorem uel interpolationem concedere nolo. Aut scripsit Suetonius iam tam discretis aut in Hersfeldensi libro duplex extabat lectio iam: tam. Hoc probabilius mihi uidetur; quod si uerum est, lectionem tam longe proferendam duco, cum Suetonius dicere noluisset professionem grammaticam et rhetoricam olim unam atque eandem fuisse.

C.13 (p.110,21) hic conuenienter tractari potest. Primo de praenomine et nomine grammatici Staberi Erotis codices O et W et inter se et a ceteris discrepant. Ottobonianus solus inter omnes libros L.Staberius ostendit, [illegible] adstipulari, hoc praenomen a librario O concinnatum[1] omnino nego. Namque praenomen L. non solum in O sed etiam in libris C Δ G (Lutius C lVcius Δ) inuenitur, sed eo pacto ut hi L.Taberius exhibeant, ubi O L.Staberius testatur. Codex W quoque V Taberius exhibet, ubi illa V certe ex L corrupta est. In X etiam Taberius in ordine scriptum est, sed nulla est littera in marginem eminens, ut in capitum initiis in hoc libro uulgo fit. Ceteri autem libri Staberius (Strmberius x) nullo praenomine adhibito proferunt. In Vindobonensi codice hoc quoque animaduertendum est, totum nomen staberius in ordine exscriptum esse, cum ceteris locis ubi grammaticis praenomina desunt prima nominis littera in praemisso spatio quadrato, ut minio postea exaranda, indicata sit[2]. Ergo librarius W nisi praenomen in exemplari X uidisset, primam nominis litteram s non in ordine sed in illo spatio uacuo, quod praemissum est, scripsisset[4]. Noli tamen existimare me praenomen L. huic grammatico indere uelle. Hoc loco libri deteriores X W C ΔG aliquo sunt pretio, non quod ueram lectionem praebeant, sed quod nos quominus in errorem delabamur prohibent. L littera, ut mihi uidetur, in aliquem antiquissimum codicem olim inrepsit propter confusionem inter ſ et l ita ut iam in Hersfeldensi codice quaedam lectio duplex l. taberius et staberius extaret.

****

[1] Op. cit. p.543 adn.4: "Für Staberius Eros gab der index kein praenomen; W hat daher nur den üblichen leeren Raum markirt, während L. freie Erfindung von O zu sein scheint."

[2] Codicis W apographon P VAPERIVS testatur. In U et praenomen et nomen deficiunt.

[3] Cf. c.5 (p.104,14) s Aeuius nicanor; c.12 (p.110,16) c Ornelius epicadus.

[4] Vnum solum huic opinioni obstare uidetur, quod c.10 (p.109,19) ubi W nouum caput indicat, uterque O W ylen non Hylen habent. W autem ylen in ordine scriptum habet, nulla omnino littera in spatio uacuo praemisso indicata.

De eis quae in eodem capite sequuntur singulorum codicum testimonia diuersa primo exponam, deinde quid nec iudicio e tantis farragine eliciendum sit, docebo.

Y

eros nametra empturus N

(eros om.) nametra epturus I

hero suo metre emptus
eros nametra empturus Z

heros nametra empturus[1]; in mg. (m. 2 in V) hero suc metre (met K) emptus V K

erosnametra
hero suc Metre. emptus Y

hero suo metre. emptus; in marg. herosnametra L

here suo Metre emptus E

hero suo morem emptus D

a hiero
heros suo (lacuna decem fere litterarum) empturus nametra H

hero emptus (spatio uacuo quattuordecim fere litt. praemisso) U

hiero suo meneaemptus heros nam(?)ra (?) empturus C

hiero suo menea emptus heros ramata empturus Δ

hierausuomene emptus heros empturus G

emptus post decatasta; cett. omis. F

X

heros nametra emptus Q

eros nametra emptus R

****

[1] emptus in emptūs mutauit altera manus.

Quamquam hae scripturae uarietates in sola familia Y inueniuntur, uix dubium mihi uidetur, quin lectio duplex eros nametra: hero suo metre (uel metre) Hersfeldensi libro assignanda sit. Utrum altera lectio duplex emptus: empturus eidem archetypo uindicanda sit, an haec uarietas in sola familia Y originem habuerit, non ita plane constat, neque magnopere ad rem pertinet, cum nihil ex uocabulo empturus efficiendum sit. Si uarietatem eros nametra: hero suo metre perlustrauerimus, continuo apparebit omnem emendationem ex eros nametra procedere oportere. Nam huic grammatico nomen esse Staberio Eroti Ios. Scaliger ad Manil. p.4, Plinium N.H. XXXV 199 proferens, primus ostendit. hero suo metre manifesta est interpolatio alicuius librari cui e corrupta scriptura eros nametra hanc sententiam excutere sibi uisus est: Staberium libertatem ab ero suo, cui nomen erat Metrae, emisse. Quae cum ita sint, Rothi coniectura Staberius Eros suomet aere emptus, plane damnanda est, cum ab interpolata lectione procedat, quod uarie demonstrauit Reifferscheidius (p.412)[1]. Ueram emendandi rationem mihi monstrat Vahlerus, in cuius exemplari Reifferscheidiano ipsius manu sub nametra scriptum nam erat inueni. Quae coniectura neque unam quidem litteram addit neque tollit. Sin Suetonium nam erat scripsisse iudicauerimus, statim apparet aliquid excidisse, quo referendum est illud nam nam. Neque tamen multa excidisse existimo, cum Suetonius plerumque in uitis grammaticorum aliquanto post grammatici nomen uerbum docendi ponat, ut c.5 (p.104,14) Seuius Nicanor...docendo peruenit; c.6 (p.105,1) Aurelius Opillus[2]...docuit; c.11 (p.109,5) P. Valerius Cato...docuit[3] multos et nobiles; hic autem in Staberi uita Staberius Eros...docuit inter ceteros Brutum et Cassium. In uitarum initiis Suetonius statum ciuilem eius grammatici, cuius uitam enarrat, fere semper indicat, ut c.7 (p.107,2) M. Antonius Gnipho, ingenuus in Gallia natus sed expositus; c.10 (p.107,22) <L.> Ateius Philologus libertinus; c.17 (p.113,10) M. Verrius Flaccus libertinus; et passim. Hoc quoque animaduerte, Suetonium patroni nomen adducere uideri, si hoc ei notum erat, ut c.6 (p.105,1) Aurelius Opillus Epicurei cuiusdam libertus; c.19 (p.114,16) Scribonius Aphrodisius Orbili seruus atque discipulus. Staberius Eros autem teste Plinio (l.c.) e belli spoliis, ut uidetur,

****

[1] Peckius (Berl. Philol. Wochenschr. 1892, p.797) Staberius Eros a suo matre emptus proponens in eundem errorem ac Rothius incidit. Neque fidem faciunt Doergensi (Philol. 11,1856,p.735) et Ronaicli coniecturae. Ille Staberius Heros (!) (so?) nomine. Ii redemptus proponit; hic edidit Staberius Eros natione Thrax.

[2] Opilius codd.

[3] Haud recte Reifferscheidius ceterique editores post patrimonio punctum ponunt, ut nota eiusdem Vahleni me monet.

in grege uenalium Romam naue aduectus est. Suetonius autem dominum Erotis non novit, sed haec sola proferre potest: Staberium de catasta (i. e. auctione publica) esse uenditum atque propter studium litterarum manumissum. Vnum igitur uerbum libertinus addo et totum locum sic lego: Staberius Eros ⟨libertinus⟩ - nam erat emptus de catasta et propter litterarum studium manumissus - docuit inter ceteros Brutum et Cassium.

C.30 (p.125,17) familia X suscepit eius partis (patris W) mores ita impleuit testatur; familia Y autem suscepit eas partes (partis F Δ) atque ita[1] impleuit. Talis discrepantia meo iudicio non explicari potest, nisi duplicem lectionem eius partis mores : eas partes atque in Hersfeldensi libro ponas[2]. Neque certa ratione diiudicari potest utra lectio alteri praeferenda sit.

C.24,p.119,6 O W perraro unius pauca testantur; N G I D V L perraro (raro I) nimis. Pauca (nulla est distinctionis signum in I sed Pauca littera maiuscula incipit; in L pauca); ceteri perraro nimis (minus C Δ) pauca (nimis pauca om. U) sine distinctionis signo. Sic uulgo editur: idque perraro. Nimis pauca. Ihmio assentior nimis pauca abundare, neque credere possum Suetonium hoc scripsisse. Ihmius hanc opinionem adumbrat[3], libros O W meliorem traditionem praebere atque aliquam altiorem corruptelam (lacunam fortasse) hic latere. Quod certe fieri potest, sed fateor probabilius mihi uideri unius in X e nimis corruptum esse. Vniuerso ad Ihmi priorem sententiam inclino, nimis olim interpretamentum ad uocem perraro fuisse, quam opinionem distinctio in melioribus familiae Y codicibus confirmare uidetur.[4]

****

[1] atque ita] actaque ita K; itaque ita C; itaque H U Δ.

[2] Cf. Agricolam Aesinum f.63b,24 (Agr. c.39,2) in textu: uteratdomitianus frontelaetus pectore anxius, in margine - domitiano moris. Codex Toletanus in textu ut erat domitianus, in marg. Domitiano moris. Codex Vat. 3429 (A) in text. ut Domitiano moris erat, in marg. ut erat Domitianus. Codex Vat. 4498 (F) in text. ut Domitianus erat.

[3] l.c.p.552.

[4] Becki (Berl. Phil. Woch. 1892,p.771) ingeniosa coniectura idque perraro nummis. Pauca olim ualde placebat, sed haud scio an sensus totius loci quodam modo ex eis ipsis uerbis idque perraro pendeat. Quae est Steupi opinio (p.44), qui ea quae praecedunt (p.10?, l.1?) soli huic nec ulli praeterea grammaticae parti deditus ita interpretatur ut Probus Berytius soli scriptorum emendationi deditus neque lectioni carminum studuerit neque enarrationi neque iudicio. Quae si uera sunt quo modo dicere potest Suetonius Probum paucis a discipulis admissis inter longas ac uulgares sermones quaedam legisse, nisi uero hoc enuntiatum uerbis idque perraro circumscribit?

Ad c.1 (p.100,11) iure animaduertit Ihmius de augurali disciplina in X (=ΠΔ) non deteriorem lectionem quam de augurandi disciplina praebere. Idem iudicium enuntiari potest c.28 (p.119,12) de uerbis censorum edictum in O W contra censorium edictum in ceteris. In inscriptione etiam ad Gellium, XV 11, item uerba edicti censorum leguntur. C.30 (p.125,17) neque exorare in O W neque excitare in ceteris satis idoneam sententiam praebere mihi uidetur, sed excitare[1] praeferendum puto, cum in scriptura haud satis composita excitare facilius in exorare corrumpi potuerit quam exorare in excitare. Dolendum est Ciceronis epistulam ad M.Titinnium, quam citat Suetonius c.26 (p.123,6) aetatem non tulisse, quae diiudicaret utrum (1.2) et in O W an quod in ceteris uera sit scriptura. Certe et haud deterior lectio mihi uidetur. C.11 (p.109,21) abditus modice gurgustio, quae O W testantur, familiae Y lectioni abditus modico gurgustio praetulerim, nam quid sententiae accedit si uerbo gurgustium, quod et ipsum genus habitationis angustum significat, uocem modicum addas?[2]

IIII. Lectiones, quas codex N et secunda manus in G cum familia X communes habent, exhibentur. Nonnullae corruptelae [illegible]nantur. Conspiratio inter familiam X et familiae Y singulas stirpes tractatur.

Impeditiora est quaestio de nonnullis optimis lectionibus quas praebent O W cum solo N uel cum N et altera manu in G. Quae fere sunt:

	O W N G²	G¹ ω
c.4 p.104,1	meditationum in text.	institutionum
	O W institutionum (t meditationum) N	
	meditationum in marg. G²	
c.5 p.104,19	Seuius nicanor[3] posthus: idem ac marcus docebit O	Seruius post hoc idem at Marcus docebit G¹

****

[1] Vide supra p.

[2] Cf. Caes. 46 modicis aedibus Aug. 72, aedibus modicis Hortensianis Tib. 11 hic modicis contentus aedibus Aug. 73, toro...humili et modice instrato.

[3] Qui duo versiculi in O sic ostenduntur: in textu Seuius nicanor : posthus: idem ac marcus docebit: in marg. eadem man. marci libertis: negabit Seuius nicanor. Propter Seuius Nicanor in utroque uersu librarius in errorem delapsus est, quem tamen in margine correxit.

c.5 p.104,19	saeuius nicanor. post hisidem[1] marcus docebit N Seruius Nicaror is dem ae (ac[2]) Marcus docebit N Seruius post hoc idem at Marcus docebit, in marg. nicanor G[2]	Seruius post h' idem At marcus docebit I Seuius (Seuius post h' idem ac Marcus doceba P seuius post hui' idem. ac marcus docebit L seuius post huius idem ac (et) Marcus docebit V Saeuius (Seuius U seuius H) post huius idem at (idem. At in marg. eadem man. .l. ... V; idem: at C) Marcus (marcus H) docebit U H K C Saeuius est huius idem ut Marcus docebit Δ Saeuius Postmus idem ac Marcus docebit Γ Seuius postumus idem. At. M. docebit X Saeuius posthuius idem ac Marcus docebis Ç
c.10 p.111,17	solitudo (in marg. G[2])	solicitudo (sollicitudo G I P V U Δ Γ)
	O W N	ω
c.24 p.119,1	grammatice O N gramatica es K	grammatices ω grammatices in grammaticis mut. ut uid. K grammaticis Ç gramatic s P
	O W N G[2]	G[1] ω
c.25,p.120,7	latinos rhetora sibi; in marg. eadem man. .l. latine W latinos rhetoras: sibi[3] O .l. latine latine (os) rhetora. sibi N latinos rhetora. sibi[4]; in mg. .l. latine G[2]	latine scilicet rhetores[4] ibi G[1] latine scilicet rhetoras. Ibi (ibi L C) D V L C latine scilicet rhetoras Ibi U latine .s. rhetoras (rethores I) ibi (ubi K Ibi Δ) I V K H Δ latine ʒ rhetora sibi P latinos rhetoras. Ibi[5] Ç

****

[1]hisidem ex husdem corr. eadem man. ut uid.

[2]Nescio an lectio in ordine pro ae capienda sit. Certe littera e non est eadem forma quam ubique affectat hic codex.

[3]Correxit eadem manus; u. supra p.

[4]Prima manus in G scripsisse uidetur latine scilicet rhetorice ibi deinde rhetorice in rhetores correxisse. Altera manus latine in latinos correxit scilicet erasit, rhetora in rasura scripsit; deinde post rhetora in margine sibi scripsit; rhetores (ex rhetorice corr.) in uersu proxime sequente eradendo et inducendo deleuit; denique uocula ibi post rhetores animaduersa litteram s praemisit sibi efficiens, alterum sibi autem quod iam uersui praecedenti in margine affixerat erasit. Eadem altera manus .l. latine in margine scripsit.

[5]F.Gellio correctum; u. infra p.

	O W N	ω
c.25,p.122,20	uerebatur[1] (uerebat~ W) O N uerebantur [illegible]	uerebantur
21	imposuit (inposuit W)	imposuerunt [illegible] imposuere (imposuer~ L) [illegible]
22	celauit (celauit N)	celarunt (celarunt M)
22	uenit (=M)	uenitur

	O W N G[2]	G[1]
c.25,p.122,22	res cognita est O N recognita est W ł res cognita ē sub uersu; signo ł supra uersum quoque posito G[2]	recogniti sunt G[1] Res cognita est L Rescogniti sunt V (rescogniti st̄ in) re-cogniti st̄ corr.[2] L res cogniti sunt G recogniti (recognti [illegible]) sunt ω

	C W N	ω
c.23,p.124,16	cornibus aureis O N cornibus auritis [illegible]	cornibus (cornelius M)

Quo modo fiat ut N et G m.2 his locis cum familia X conspirent infra[4] excutiam. Praedicare satis est, contaminationem e familia X in N et G[2] non possum non agnoscere. Nunc eas lectiones quas supra exposui aestimemus a certis exordientes. C.10 (p.111,17) lectio solitudo et ipsa sententia et a Cicerone (Epist. ad Att. XII 26) confirmatur. Nihil est ad diiudicandum utrum duplex lectio in Hersfeldensi libro fuerit, an corruptela solicitudo (uel sollicitudo) in codice Y exorta sit.

C.25 (p.120,7) ueram lectionem latinos[5] Gellius XV 11,2 testatur. Quae fuerit hoc loco Hersfeldensis codicis facies pro certe non extrico; siquidem W V G[2] pro altera lectione non latine scilicet, quod expectandum erat, sed .l. latinę praebent. Quo pacto latine scilicet ex latinos corrumpi potuerit facile diuines; cum uerbo latinos in latines corrupto libra-

****

[1] l.19 etiam educeret in O W; u. supra p.

[2] Prima manus litteram s puncto supposito ut delendam notauisse uidetur; tertia autem manus duas uirgulas eidem litterae induxit.

[3] Ex L uel libro Pontani contaminatus; u. infra p.

[4] P.

[5] De rhetora sibi et rhetoras ibi uide p. ; p.

rius aliquis latine .ſ. inde effecerit. Sed ubi haec corruptela exorta est? Utrum in codice Y an in codice aliquo antiquiore quam Hersfeldensi? Compendium .ſ. pro scilicet ab Hersfeldensis codicis consuetudine omnino abhorrebat, sed nulla est causa cur tale compendium in antiquiore quodam libro se habere non posset. Fortasse in Hersfeldensi latinos in textu exstabat, latine scilicet in margine; librarius autem Y lectionem marginalem non tam pro altera lectione quam pro interpretamento capiens in sui libri marginem transcribens compendium .i. (id est) pro scilicet substituit. Sed uerum non praesto.

Transeo ad illum locum c.5 (p.104,19) desperatum, ubi diuinatio uirorum doctissimorum satis fertilem esse praestitit, sed, ut mea est opinio, alii in metrum, alii in ipsam rem, omnes in fidem codicum peccauerunt. Mihi testimonia omnium librorum saepius perlustranti, luce clarius apparet ueram emendationem non ex post huius progredi debere, neque cognomen Postumum, nedum Postumium, nam tale cognomen nemo nouit, huic grammatico uindicandum esse. Unde post hoc in P exortum sit frater eius codex I post h' exhibens docet; qua autem ratione est h' capiendum sit, libri O M posthu exhibentes plane demonstrant, posuli' in codice P eodem pertinet. Neque dubito quin nicanor non solum in priore uersu sed in hoc quoque uersu libro Hersfeldensi uindicandum sit, ut O M N 3^2 docent. Quin in eodem uersu lectio duplex at : ac in Hersfeldensi libro fuerit uix dubitari potest. Una littera deleta et at pro ac ex familia Y substituto totum locum e codicis O testimonio sic sanauisse mihi uideor :

Seuius Nicanor Marci libertus; negabit
Seuius Nicanor Postumus idem. At Marcus
docebit

Inutile est quaerere quid Sevius negaturus fuerit aut quid Marcus docturus fuerit, neque haec ad rem pertinent; nam Suetonius hos uerisculos non nisi ad duas res demonstrandas profert: Seuium libertum ac duplici cognomine fuisse.

C.4,p.104,1 meditationum ut lectionem difficiliorem cum Rolfio edere haud dubitabo. Quod etiam probauit Ihmius. Quo modo meditationum uerbum reconditius et inusitatius et perraro numero plurali adhibitum in codices irrepere potuerit uix explices, sed, si meditationum pro glossa, quae iam in codice Hersfeldensi tamquam lectio uarians ualeret, capies, omnia ad liquidum perducentur. Verbum meditatio singulari numero idem fere quod exercitatio, praeparatio, saepius usurpatur; plurali numero usurpatum hoc solo loco ab Ihmio prolato noui; qui tamen locus ad omnes scrupulos tollendos satis esse debet. Gell. XX 5,1-2: "Commentationum suarum artiumque, quas discipulis tradebat, Aristoteles philosophus, regis Alexandri magister, duas species habuisse dicitur. Alia erant, quae nominabat 'ἐξωτερικά',

alia, quae appellabat 'ἀκροατικά'. 'ἐξωτερικά' dicebantur, quae ad rhetoricas *meditationes* facultatemque argutiarum ciuiliumque rerum notitiam conducebant, ..." Confer etiam Quint. II 10,2, qui et ipse de eloquentia formanda loquitur: "Neque enim uirtus ulla perpetuae duntaxat orationis reperiri potest, quae non sit cum hac dicendi *meditatione* communis"

C.24 (p.119,1) lectionem uulgatam *grammatices* damnauit Reifferscheidius (p.417), recte quod iudicare possim, censuitque *grammaticae* recipere oportere, etiamsi nulla librorum auctoritate confirmaretur, cum Suetonius forma Graecanica *grammatices* non usus sit. Codicis W testimonium *grammaticaes* duplicem lectionem in Hersfeldensi arguit, qua quam quid inde efficiendum sit, haud satis constat. Fortasse *grammatices* ab eodem interpolatum est, qui, nisi fallor, c.18 (p.114,5) formam Graecam *mimographos* introducere uoluit[1].

In cap. 28 (p.124,16) Reifferscheidius quamquam inique in codices O et N semper iudicabat, non dubitauit eorum testimonia contra ceteros libros accipere atque parua emendatione ab O. Iahnic proposita accepta *cornibus taureis* edidit. Nam codicis W testimonio, *cornibus auribus*, adhibito, quamquam pro certo statui potest illud *aureis* uel auribus aliquem locum in Hersfeldensi obtinuisse, haud scio an res etiam obscurior efficiatur. Aut *aureis* in Hersfeldensis codicis textu locum habebat, et Reifferscheidius recte edidit, nam aptiorem emendationem non reperias, aut W ueram traditionem praebet et *auribus* ut lectio uarians pro *cornibus* capienda est, quae in familiae X textum inrepsit. Non infitior *cornibus taureis* magnas illecebras ostendere.

C.25 (p.122,19 sq.) O W uerba omnia *educeret*...*uerebatur*...*imposuit*...*celauit* numero singulari proferunt. N *educerent* cum ceteris libris ostendit; *uerebantur* etiam ut ceteri primitus scriptum habebat, quod eadem manus[2] puncto supposito in *uerebatur* correxit; *imposuit* et *celauit* tamen cum O W praebet. De interpolatione in his numeri singularis formis nemo cogitare potest, cum subiectiuum *uenalici* (Venalicii H) in omnibus codicibus se habeat. Neque talis error tam multis locis per librari imperitiam uel neglegentiam oriri potuit. Illa autem ipsa forma *uenalici* simplici littera *i* desinens, etiam si uerbum singulari numero nusquam inueniretur, magnas suspiciones mouere debebat. Nam nominatiuum pluralem simplici littera *i* desinentem eorum substantiuorum, quorum nominatiuus singularis in

****

[1] Vide supra p.

[2] Secundam manum in N non noui.

-ius desinit, alibi et in nostris codicibus et in codice Aesino frustra requiras. Quid, quod codices fere omnes imposuere non imposuerunt testantur; cum illa forma temporis perfectiui in tertia persona pluralis numeri Suetonius tantum non utatur[1], et in hoc libello talis scriptura nisi in uno et altero codice[2] alibi non inuenitur: Nonne hoc interpolationem sapit? Ego non dubito quin libri O W N numerum singularem recte proferunt atque uenalici e uenalici' corruptum sit[3]. Haec opinio autem eo confirmari uidetur, quod 1.23 dicit Suetonius quod domini (non dominorum) uoluntate fuerit liber. Si ea quae sequuntur inspicimus, non iniuria codicibus O W N fidem habere uidemur, cum hi soli cum G 1.2 et D res cognita est proferant, quae lectio, quicquid de praecedentibus iudicaueris, certissima ratione edenda est. Quod tamen ad uocem uenit pertinet non eandem fidem codicibus O W N habeo, nam uenitur certe praeferendum est. Cum codicem N e familia X contaminatum censeam, nullam causam uideo cur librarius X propter praecedentia imposuit...celauit, uel inconsulto, uenit pro uenitur ponere non potuerit. Quod uenit in isto U pessimo omnium librorum se habet nil moror. Non infiteor me haerere cum Hersfeldensis codicis faciem hoc loco restituere temptem. Libenter crederem simplices lectiones in archetypo fuisse, formas plurales autem omnes a librario Y concinnatas nisi codices nostri docerent duplicem fuisse lectionem[4] rescogniti sunt[5]: res cognita est. Quod si uerum est, satis constat corruptelam illam uenalici pro uenalici' antiquissimis temporibus alias corruptelas parere coepisse, et haud scio an tutius has omnes duplices lectiones codici Hersfeldensi uindices: educeret : educerent; uerebatur :uerebantur; imposuit : imposuere; celauit : celarunt; uenitur : uenit; rescogniti sunt : res cognita est[6].

Nonnumquam familia X corruptam lectionem cum una uel altera stirpe familiae Y praebet, cum ceterae stirpes eiusdem familiae Y bonam lectionem exhibeant. Qui loci tamen perpauci sunt neque magnum scrupulum mihi iniciunt. C.23 (p.117,7) O W cum familiae Y stirpe 3 (P D V L) faciunt, nec

****

[1] Vide Thimm p.20.

[2] D praecipue hanc formam adamat: p.120,15 appetiuere, p.121,10 edidere p.121,15 adiere, p.122,15 pepigere. W etiam p.121,15 exercuere exhibet, sine dubio ob compendium exercuer in X. Cf. in W p. 122,15 pepiger, p.122, 16 expectauer.

[3] Vide supra ad Apulei p.

[4] Hanc ad opinionem inclino eo potissimum quod Res cognita est in D inuenitur.

[5] Hoc potius quam recogniti sunt.

[6] Hae uarietates maximam partem singulis syllabis supra uersum scriptis indicari poterant.

ni etiam (nec in; om. aliqui P) exhibentes; ceteri quae stirpes familiae Y recte nec non etiam (etiam om. K) proferunt. In re incerta tutius mihi uidetur hanc corruptelam codici Hersfeldensi assignare, ueram autem lectionem in stirpibus X et Y coniecturae attribuere. C.24 (p.119,3) stirpis 3 libri D V L una cum codice O unum uel alterum testantur. Codicis M testimonium nobis non suppeditat, cum hoc loco complura uerba desint lacuna tamen rite relicta[1]. Codex F eiusdem stirpis 3 unum et (P) alterum cum ceteris facit. Cum F multis earum corruptelarum, quas communes habent D V L, careat[2], id ipsum quod F et cum ceteris codicibus prefert demonstrare mihi uidetur corruptelam uel in communi librorum F D V L fonte se habere non potuisse, sed in eo archetypo[3], e quo D V L ortus ducunt, exortam esse. Quod si uerum est idem error librario O quoque attribuendus est; neque est mirum duos librarios eundem errorem separatim fecisse, cum causa huius corruptelae in illo uel post alterum perspiciatur[4]. C.26 (p.123,14) hordearium, quidem est consensus inter X et 3, cum utraque secta litteram i pro e inter d et a haud recte ostendat. Testimonia unius cuiusque codicis infra p. uideri possunt.

Duobus quoque locis familia X easdem corruptelas ac familiae Y stirps exhibet: c.11 (p.109,19) permaneant[5] pro permaneat; c.20 (p.115,7) quidem pro quidam. Quae corruptelae tam paruulae sunt, ut facile in codice X et x separatim excribi potuerint[6]. C.3 (p.102,3) X et x inpatiens (ipatiens I) testantur[7], ubi non dubito quin pristinam Hersfeldensis codicis lectionem conseruent[8].

****

[1] Vide supra p. ;p.

[2] Vide infra p.

[3] in stemmata p. exhibito.

[4] unum et alterum certe praeferendum est, non solum quod lectio difficilior est, sed etiam quod Suetoni usui dicendi melius congruat. Vide eos locos quos Rothius in apparatu conferre iubet: Tib. 63 unum et alterum consulares; Vesp. 4,6 unoque et altero proelio tam constanter initio; Gr. et Rhet. 25 (p.122,12) unam et alteram; Vit. Horat. Reiff. p.46,2 unaque et altera liberalitate.

[5] Hanc corruptelam in O N I Reifferscheidius non notat. Haud scio an altior quaedam corruptela in hoc uersu lateat, cum O M saeculo (seculo O) non saecula exhibeant.

[6] Certe in uerbo quidem nihil est haerendum. In codice L idem compendium pro -dem et -dam saepius inuenitur: p.107,12 quad = quadam; p.108,18 eund = eundem; p.117,13 quend = quendam; p.119,7 quibusd = quibusdam; p.121,14 ead = eadem; p.123,7 quend = quendam; p.127,11 eund = eundem.

[7] inpatiens in K C quoque; ipatiens V impatiens ω

[8] Vide supra p. sq.

De quibusdam locis, perpaucis sane, ubi familia X cum stirpibus α et γ contra stirpis β memoriam corruptas lectiones ostendunt infra p.   disseram; itemque eas corruptelas, quas X et stirpes β γ contra stirpis α memoriam exhibent, infra p.   expositas inuenies. Multo difficiliores intellectu sunt ei loci ubi X cum α et β a stirpis γ memoria discedens corruptas lectiones praebent; qui loci fere sunt:

	γ	X α β
c.14, p.111,6	Vemmius M K Vemmii H Q E Vemini U memini C Vemnii Δ	Vemmia[1] (memmia N G Vemmio I memma E
c.25, p.120,11	iis (his Δ Q)	in iis N G (omis. in text. add. in mg. m.2 G) I D V L (I ut delendum notavit eadem man. in L) in his O W B
c.27, p.124,8	L.Voltacilius M Voltatilius K Lucius uoltacilius H LVcius uolacilius U LVCIUS uolcatius C A Vcius Volcatius Δ L. VOLCATIVS Q	·L· Oltacilius O W V ·L· Octacilius N I L OCTACILIVS G Lutius ottacilius B LVCIVS Octacilius E Lutius otacilius L

****

[1] Falso Reifferscheidius codicum O I testimonia in apparatu profert.

Quorum locorum unus solus, c.27 (p.124,1) *Voltacilius*, scrupulum mihi inicit. *Vemmii*[1] coniecturae attribuo, quod eo certius uidetur, quo codices M X, qui archetypo γ proxime accedunt, non *Memmii* sed *Verrius* exhibent. Quomodo cumque hic locus emendandus est, neque quicquam alius quam *Vemmi* noui, *memmia* certissima ratione Hersfeldensi codici uindicandum est. Neque causa talis errori latet, cum uocabulum *ad* proxime sequatur. C.25 (p.120, 11) X α β praepositionem *in* perperam ostendunt. Sed hic quoque non dubito quin *in his* (uel *in iis*?) in Hersfeldensi codice locum obtineret, librarius autem γ bene emendauerit[2].

In *L.Voltacilius* e contrario plane haereo. Quamquam soli M H ueram scripturam ostendunt, eae formae quae in ceteris stirpis γ codicibus inueniuntur omnes e *L.Voltacilius* corruptas putari debent. In X α β autem omnes lectiones ad *L.Oltacilius* referendae sunt. Talis est nexus inter nostros libros, ut omnia indicare uideantur *L.Oltacilius* in Hersfeldensi locum obtinuisse; sed quo pacto fieri poterat ut stirps γ ueram scripturam reuocaret? Nam *Voltacilius* genuinam esse formam nemo negare poterit, cum in indice (p.99,2) libri fere omnes[3] *L.Voltacilius* proferant; Hieronymi codices ad Ol. 174 *uultacilius* ostendant; Macrobi codices *Sat.* II 2,13 *uota-*

****

[1] *Vemini* et *Vemnii* ad *Vemmii* referenda sunt.

[2] Altero quoque loco stirps γ lectionem ostendit quae ceteris paribus praeferenda erat: c.10 (p.108,28) *historias* (*historiam* G om. U) contra *historiam* in X α β. Sed cum *historiam* stare possit *historias* pro librari interpolatione habeas necesse est.

[3] *Volcacilius* O *voltatilius* I *uolcatius* e textu interpolatum Δ

cilius exhibeant[1]. Putet aliquis librarium nomen ex indice correxisse. Quod uix crediderim; nam quomodo librarius ille scire poterat Voltacilius genuinam esse scripturam? Neque ullum exemplum in hac stirpe noui ubi textus ex indice correctus sit, licet in singulis libris index e textu nonnumquam contaminatus sit. Hic scrupulus mihi tam grauis olim uisus est,

****

[1]Hieron. Chron. Ol. 174,4: "Vultacilius (uultacius B uulcacilius A P Otacilius F) Plotus Latinus rhetor Cn. Pompei libertus et doctor scholam Romae aperuit." Macr. Sat. II 2,13: " 'V.' inquit 'Votacilius (sic codd.; male Casauboni coniectura Otacilius editur) Pitholaus (pytholaus codd.) , cum Caninius Reuilus uno tantum die consul fuisset, dixit ante flamines, nunc consules diales fiunt ' " Codices nostri in c.27 cognomen Pilutus dant, in indice quoque omnes (pillut' I pilatus L) praeter O W Pilutus ostendunt. O W plut' proferunt. Reifferscheidius cognomen inauditum Pilutum respuit et Plotus ex Hieronymo restituit. V. Hertzius (Rh. Mus. 43, 1888, p.312 sq.) cognomen Pitholaum huic rhetori restituere uoluit, affirmatque etiam, se ante decem fere annos nonnullos titulos in quibusdam diurnis uel Francogallicis uel Italicis publicatos uidisse, qui Voltacilios Pitholaos laudarent; omnia tamen eorum titulorum uestigia se perdidisse neque inuestigatione diligentissime instituta eos reperire potuisse. Si forte hi tituli iterum in lucem proferantur uix dubitandum sit cognomen Pitholaum nostro loco restituere; sine hoc titulorum testimonio res prorsus in dubio habenda est. Schanz (Röm. Literaturgeschich.[2] p.119) Hertzium secutus L. Voltacilius Pitholaus edere non dubitavit. Animaduertendum est codices O W in indice plut' exhibere, quod Hieronymianae lectioni Plotus propius accedit, sed probabilius mihi uidetur plutus in O W e pilutus corruptum esse. Hertzius illum V. Voltacilium a Macrobio citatum non nostrum rhetorem fuisse, sed quendam cognatum, cuius mentio apud Suet. Caes. 75,5 fit, existimat. Mihi in mentem uenit corruptelam in Suetonianis codicibus in illo praenomine L. latere posse; et Suetonium non L. Voltacilius sed Voltacilius scripsisse, Voltacilius autem in L. Oltacilius corruptum esse; nam L. Oltacilius in textu codicis Hersfeldensis fuisse meliores libri arguunt. Sed huic opinioni L. Voltacilius in indice repugnare uidetur. Exemplum litterae L in V corruptum praebet codex H c.13 (p.110,21); u. supra p.   ; et contrarius error facile fieri poterat.

ut codices O M N G I P D V L ex uno atque eodem Hersfeldensis codicis apographo, reliquos codices, quos nunc stirpem Γ nomino, ex altero apographo emanauisse putarem. Sed codices O M ita longe a ceterorum librorum memoria discedunt atque Hersfeldensis codicis memoriam tam miris modis, ubi in ceteris libris tamquam amissa est, reuocare uidentur, ut non possim non hos duos uni Hersfeldensis apographo, ceteros omnes altero eiusdem apographo referre, etiamsi hanc unam difficultatem, quae mihi grauissima uidetur, non ignoro.

Caput IIII

De Familiae Y tribus stirpibus α β γ.

I. Quasdam discrepantias inter familiae Y singulas stirpes ad lectiones duplices in Hersfeldensi codice referendas demonstratur. Nonnullae corruptelae sanantur.

Alter codicis Hersfeldensis apographon, quod Y appello, ut saepius iam dixi, tres procreauit filios, quos α β γ nomino, qui omnes ita ut progenitor eorum perierunt. Nepotes et pronepotes huius codicis Y, non est infitiandum, diuersissima testimonia praebent, sed non solum discrepantias enumerare oportet, sed multo magis decet indolem earum discrepantiarum examinare. Peculiares lectiones igitur unius cuiusque harum stirpium eius esse generis mihi uidentur ut perraro Hersfeldensis codicis memoriam reuocent, sed fere omnes ad interpolationes et errores, et rarius quidem ad felices coniecturas, singulorum librariorum referendae sint. Sed haec memoriae diuersitas nonnumquam lectionibus duplicibus, quae in Hersfeldensi codice fuerunt, debentur. Tales locos in tabulas ita contuli ut eae uarietates quas Hersfeldensi codici attribuo media columna ubique contineantur. Non ignoro complures harum diuersitatum in ipso codice Y oriri potuisse, sed, cum hoc nullo certo indicio statui possit, tutius uisum est omnes uelut ex Hersfeldensi profluentes indicare. Non est putandum utrasque lectiones in Hersfeldensi codice semper exscriptas esse, sed potius tales di-

uersitates simplicibus litteris aut syllabis supra uersum uel in [illegible] scriptis notatas esse[1].

Y uersfeld.

c.3,p.102,12

α $\overset{\text{sacis}}{\text{panasagacem[illegible]}}$ N

?[3]

panosa[illegible]cera O

panosagacera B

pansa $\overset{\text{sās}}{\text{gacema}}$ G

pansagasans$\overset{\text{c}}{\text{e}}$ra I

3 pancsa gacema at

pancsa/saga[2] E

panosagacema D L

$\overset{\text{tsagāc}}{\text{Pancsagacera}}$ Z

γ panosagacera Y

$\overset{\text{.l.sagacē}}{\text{pasiosagatera}}$ X

p (lacuna decem fere litt.) H

pana sagacicon J

panosagatera C Δ

Panosgarera G

****

[1] Vide supra p.

[2] Vide supra p.

[3] Vtraque lectio in textum accepta.

	Y	Hersfeld.	X
c.7, p.106,6			
x	$\overset{\text{hic}}{\text{hoc}}$ N $\overset{\text{o}}{\text{hic}}$ G hic I	hoc : hic	om. D hoc A
β	hoc B V L om. D		
γ	hic ω hoc[1] G		
c.9, p.107,19			
x	$\overset{\text{e}}{\text{palliati}}$ N palliati G palleati I	palliati : pallenti[2]	pallenti
β	Y est paleati ac palliati B palliati D $\overset{\text{e}}{\text{palliati}}$ V palliati L		
γ	palleati V K C Δ G palliati H omis. U		

****

[1] Ex L uel Pontani libro acceptum. Vide infra p. .

[2] Haec uarietas potius quam palliati : palleati Hersfeldensi libro assignanda mihi uidetur. Ad alterius lectionis pallenti memoriam conseruandam librarius Y, nisi fallor, litteram e supra palliati scribere satis habuit. Similiter c.14 (p.112,2), ubi duplicem lectionem non possit : possem uel Hersfeldensi codici uel codici Y uindico (uide supra p. sq.), in codice V $\overset{\text{i}}{\text{possem}}$ inuenitur, nihil ad uerae lectionis, non possit, memoriam reuocandam nisi unica littera i suprascripta relicto.

c.10,p.10[illegible]1

α	n[a]otus N notus G natus I	notus : natus	natus
β	nominatus F natus Γ ŧ[a] notus Y notus L		
γ	natus φ nactus X om. Ü Δ		

c.11,p.109,14

α	in[is]scripsit N Is scripsit G Inscripsit I	inscripsit : is scripsit	Inscripsit
β	Inscripsit; in uersu sequente inter probantur et Lydia altera lectio in textu: ŧ is F Inscripsit D ŧ In[is]scripsit Y Is scripsit L		

c.11,p.109,14

γ	is scripsit V		
	Inscripsit ω		

p.109,15

α	lycida Lydia N	lydia : lycida	lydia
	lydia B I		
β	lydia ŧ[1] P		
	Lydia D L		
	ŧ lycida Lydia V		
γ	Lydia (lidia C)		

c.11,p.110,5

α	calculi et libra	calculi selibra:	
	N I calculi et^ libra; in mg. m.2 una B ^	calculis et libra[2]	calculis & libra (calculis in calculi corr. m.2 N)
β	calculi et selibia P		
	calculi selibra D V		

****

[1] Vocula et quae sequitur omissa est in P. Illud ŧ indicare uidetur librarium indoctum alteram lectionem in textum scribere coepisse.

[2] Varietas propter scripturam continuam exorta. Vide supra p. .

?	Hersfeld.	X

c.11,p.110,5

β caulicali selibra L
(Pontanus)

γ calculi et selibra M
calculus et selibra G
catulli et libra K
calculis et libra H J
calculus et libra C Δ

c.14,p.111,13

α Craticus N I — criticus : creticus — criticus
creticus G

β criticus B V
creticus D
cr^e^iticus L

γ criticus ω
triticus K Δ
criticus ex
triticus C

c.14,p.111,13

x	molliti$\overset{\text{a}}{\text{e}}$m N	mollitiam : mollitiem	mollitiam
	mollitiē[1] in marg.		
	m.2 mollitiā G		
	molliti$\overset{\text{e}}{\text{e}}$ I		
3	molitiam F		
	mollitiem D		
	molliciam V L		
Y	mollitiam V K C		
	molliciam C		
	molliciem H D		
	mollitiem Δ		

c.15,p.112,10

x	$\overset{\text{curchonem}}{\text{lurchonem}}$ N	lurchonem : curchonem	lurconem O
	curchonem in		lurchonem A
	text.; in mg.		
	m.2 ut uid.		
	lurchonem G		
	curchonem I		

************** *********************

[1] mollitiē ex mollitiā corr. ut uid.

? Hersfeld. X X

c.17,p.112,10

β surconem E

Lurchonem D V

lurconem L

γ curchonem M K C Δ G

lurconem H U

c.17,p.113,17

α catulinae N I catulinae : catilinae Catiline

Catuline G

β Catiline E

Catilinae D

Catuline V

cateline L

γ Catuline M

Catiline K

Catuline H

Cathiline U

catilinae C

Catelinae Δ

Catilinae G

catilianae F

Y	Hersfeld.	X
c.17, p.114, 1		
α parieti N perite (suprascr. m.2 parieti lectio) C perite I β parieti γ parieti Y X perite ω	parieti : perite	parieti
c.18, p.114, 9		
α hoc (hanc suprascr.) N hanc C I β hoc E hoc (hanc suprascr.) V hanc D L γ hanc H U h' M hoc ω	hanc : hoc	hoc
p.114, 11		
α nota N uota C nota I β nora (ut uid.) E uota D nota V L	nota : uota	nota

Y Hersfeld. X

c.18,p.114,11

Y nota ω uota H I

c.19,p.114,16

x	aphrodisius N I	aphrodisius : aprodisius	Aphrodisius
	Aphrodisius G		
β	aprodisius B		
	aphrodisius D L		
	✝ pro Aphrodisius V		
Y	Aphrodisius ω		
	aprodisius K		
	afrodisius E		
	Amphrodisius Δ		

c.20,p.115,3[1]

x	Hyginius N	hyginus : phryginus	phyginus O
	hyginius (-y- supra -i- m.2 ut uid. G)		phryginus Z
	✝ iginius I		

****

[1] In indice (p.93,19): phriginus N G I B V O phyginus O friginus L phriginus e phryginus corr. ut uid. V phryginus Δ

Y Herafeld. X

c.20,p.115,3

β hyginus E

higinus D

† phryginus
hyginus V

higinus (fri per-
leuit m.3) L

γ phryginus V ?

phriginus P A

Phriginus]

prisinus C

Jginus K

c.??,p.123,1

α	syntaxis Y ?	syntasis : syntaxis	syntasis Q
	sintaxis I		syntaxis M
β	syntasis E		
	syntaxis D V		
	synthesis (ax) L		
γ	sintaxis M		
	Sintesis K		
	synthesis P		
	sinthasis U ?		
	Sinthesis A		
	Synthasis G		

His quoque locis, quamquam binae lectiones nullo in codice inueniuntur, diuersitas eadem ratione meo iudicio explicanda est; siquidem in familia X codex O cum aliis, codex W cum aliis familiae Y libris facit:

	Y	Hersfeld.	X
c.21, p.116,7			
α	togatorum V I	togatarum : togatorum	togatarum O
	togatarum G		togatorum W
β	togatarum		
γ	togatarum M U		
	togatorum ω		
c.25, p.123,1			
α	graeci	graece : graeci	greci[1] O graece W
β	graece P V		
	graece D L		
γ	graece M S		
	graeci (uel greci) ω		
	omis. Δ		

****

[1] Perperam Reiff. in apparatu et Quaest. Suet. p.416. Vide supra p.

In dubio haec uidentur:

		Y	Hersfeld. (uel codex Y?)	X
c.24, p.118,11				
	α	omnes N se I se G[1]; del G[2] in mg. add. omnes	omnes : se	omnes
	β	se B omnes D V L		
	γ	se ω omnes[1] G		
c.28, p.124.14				
	α	Nuncino N nuncino G nᶜutino I	nūcino[2] : mancino	nucerino
	β	nucerino B nuncino D Nuncino V m̄acino L		

****

[1] Ex L uel libro Pontani acceptum. Vide infra p. .
[2] Vide supra p. .

c.23,p.124,14

Mancino M K

nuncino H U C

nostino Δ

minemo G

His lectionibus duplicibus perlustratis primo obtutu plerumque apparet utrae accipiendae utrae respuendae sint. Non tamen alienum de nonnullis fusius disserere uidetur.

C.7 (p.106,6) hoc : hic. Ad hunc locum corruptissimum sanandum Vahleni emendationem, quam in ora eius exemplaris Reifferscheidiani repperi, propono. Sic legendum mihi uidetur: in quibus et suum alicubi reperiri posse (u) uideris. Quod certe optimam sententiam praebet neque ita longe a fide codicum abhorret. Nam tale quid in antiquissimis libris pono: VTΔVTHOIS. Si hoc casu illa Δ delapsa est, facile perspicitur VT quoque delapsurum fuisse. Illa S desinens facile in C corrumpi potuit. Compendii signo etiam omisso hoc relinquitur VTHOIC. Corrector aliquis in HOIC uel hoc uel hic perspicere sibi uisus est, unde exoritur illa lectio duplex hic : hoc.

C.11 (p.109,14) Inscripsit: Is scripsit. Neutra lectio edenda est, cum satis constet hunc errorem e uulgari pronuntiatione iscripsit pro scripsit exortum esse, quod Reifferscheidius etiam in addendis p. VIIII recognouit. Similis est error c.3 (p.101,15), ubi codices Istilo (Jstilio H stillo K stilo e coniect. Q) pro Stilo exhibent. Vide Grandgent, Vulgar Latin, p.97-99.

C.12 (p.114,9) hanc : hoc. Reifferscheidius hoc praetulit et interpolationem coniugium pro coniugio introduxit; nescio quo pacto cum illius

"dux certissimus" Vaticanus V utramque lectionem, hoc : hanc, profert. Cum utraque lectio codici Hersfeldensi uindicari possit nullam causam uideo cur coniugio hanc scribere non liceat, quae mea quidem opinione longe praestantior est lectio. Vahlenus[1] et Ihmius[2] pro coniugio hanc statuerunt.

C.25 (p.123,1) synthesis : syntaxis. Hoc animaduertendum est synthesis leuissima auctoritate niti, nam sine dubio in L Pontani coniectura est, in V (P) autem coniecturae eius uiri docti qui codicis P archetypum exarauit[3] attribuendum est. Aldus et omnes ante Oudendorpium Graece συντάξεις ediderunt. Oudendorpius partim Schotti coniectura, quae nisi fallor codicis P testimonio[4] nititur, partim ex adnotatione ad marginem ultimae editionis Casaubonianae adtexta, quae et ipsa ad eundem P referenda est, συνθέσεις edidit. Wolfius etiam eodem codice P ab ipso collato alterum testem huius lectionis reperire sibi uisus est. Codex L a. 1841 a Trossio in lucem prolatus et ipse synthesis exhibens hanc lectionem confirmare olim uidebatur. Sed etiamsi synthesis codicum autoritatem haberet, idoneam sententiam inde numquam efficeres. Gronouius (apud Graeuium) θέσεις uoluit, Senec. Controuers., I 12, citans: "Declamabat autem Cicero non quales nunc controuersias dicimus, ne tales quidem quales ante Ciceronem dicebantur, quas thesis uocabant." Itemque Cic. Top. XXI (79): "Quaestionum duo sunt genera: alterum infinitum, alterum definitum. Definitum est, quod ὑπόθεσιν Graeci, nos causam: infinitum, quod θέσιν illi appellant, nos propositum possumus nominare."

****

[1] Sitzungsberichte d. Berl. Akad. 1904, p.1070.
[2] Op. cit., p.551.
[3] Vide infra p.
[4] Vide Rothium, Praefat. p. LIX adn. 36.

Volkmann[1] ὑποθέσεις huic loco restitui debere censet. Reifferscheidius ad syntaxis reuertit, quod hoc loco sensu caret. Nonne uerum in altera codicis Hersfeldensis lectione syntasis inueniendum est? Nam Graece σύνταξις propria significatione idem est quod Latine contentio. Contentio autem saepius pro causa uel controuersia[2] usurpatur. Ego syntasis edere malim quam illud ineptissimum syntaxis suscipere aut tam longe a fide codicum discedere ut θέσεις uel ὑποθέσεις scribam. Sed totus locus corruptissimus uidetur. Neque quaenam satis idonea sententia ex appellationes Graeci uel appellationes Graece efficienda sit non uideo. Reifferscheidius Schotti (L. IV Obs. Hum. C. 7.) coniecturam appellatione Graeca edidit, quae sensui congruit sed in fidem codicum uim facit[3].

II. De stirpe α.

1. Lectiones huius stirpis nec non et codicis N propriae exhibentur.

Stirpis α tres codices hodie sunt superstites, quorum unus Neapolitanus (N) tamquam filius, duo ceteri Gudianus (G) et Vaticanus 1518 (I) nepotes ipsius codicis α haberi possunt. Hanc stirpem pristinam Hersfeldensis codicis inscriptionem conseruare supra[4] iudicaui. In Neapolitano grammaticorum rhetorumque indices deficiunt; in Gudiano et Vaticano autem duabus columnis iuxta positis et textui praemissis totius libelli inscriptione

****

[1] Rhetorik der Griechen u. Römer, p. 75.
[2] Vide Thesaurum.
[3] Vide supra p.
[4] Vide supra p. ;p. .

[illegible] continentur. Grammaticorum index inscriptionem Grammatici [illegible] (?); rhetorum index inscriptionem [illegible] praemissam habet. [illegible] inscriptiones [illegible] libro [illegible] possunt, nec illud Item uix additicium esse potest, cum in familia quoque [illegible] et in β V inueniatur[1].

Haec fere bene correxit librarius α nisi forte in c.17 (p.113,3) et c. 1? (p.11?,13) pristinas Hersfeldensis codicis lectiones uidere malis[2]:

	β (V ? I)	ω
c.1,p.100,7	annotatum (=adnotatum[3] E)	adnotum ω ~~at~~ notum L adductum [illegible] ad notum [illegible] notum [illegible]
c.3,p.102,6	Posthac	post hoc [illegible] post hec [illegible] post haec [illegible] post hos L (Pontanus)
c.11,p.109,12	siren (=[illegible])	siren ω (latinas) item [illegible] (latinas) item [illegible]
c.1?,p.?11,?	[illegible][4] (=[illegible])	Dolchellam

****

[1] In familia Y grammaticorum index nullam inscriptionem habet; rhetorum index eandem atque in stirpe α. De indicibus in stirpe β uide infra p. .

[2] Proprias lectiones duco eas quae in hac stirpe separatim exortae uidentur, etiamsi in uno et altero codice aliarum stirpium inueniuntur. Codices cum V ? I consentientes a dextra uncis inclusis indicaui. Paruas discrepantias inter ceteros, quorum lectiones dextra columna continentur, indicare non semper operae pretium uisum est. De bonis lectionibus in V et ?[2] e familia Y sumptis uide supra p. sq.

[3] Vide supra p.

[4] Dolabellam ex Dolchellam corr. I.

	x (N G I)	ω
c.17,p.113,18	palati (=V C)	palatii
c.17,p.113,20	hemicyclium N G (=V) hemicidium I	hemyciclium O hemycyclium B hemiciclium E hemici[illegible] [illegible] emi[illegible] [illegible] [illegible]ciclium K hemyclium P Emiciclum U hemiculium C hemiculum A Emiculium (?) F
c.22,p.116,18	futurum certe iam inde. Mentitur[1] (=O V)	futurum[2]: certe iam inde mentitur (om. inde D) D L futurum certe: iam inde mentitur (mentitus [illegible]) ω
c.22,p.116,19	gallus[3] (=L B U E)	Gallius
c.28,p.124,13	epidii[4] (=C A)	Epidici ω Epidici in Epidii corr. m.3 L

Haec autem tenere uel neglegenter mutauit librarius α:

	x (N G I)	ω
c.1,p.100,5	quidem N quidem G quidem I	quidem[5] (om. A)

****

[1] Punctum deest in G. Littera m minuscula in O V. Semicola pro puncto in O.

[2] Punctum in L.

[3] Gallus N.

[4] Epidii N.

[5] Corruptum ex qui idem.

c.1,p.100,6 utranque[1] linguam (=G)	utraque lingua
10 aeditos N editos G I (=G)	editos (edito N)
18 acroasis N G acreoasis[2]	acroasis (om. G)
c.2,p.101,9 Leneus N G leneus I	leneus uel leneus (uide supra p.)
c.3,p.102,3 de ea re	de ea
p.103,4 deficeret[3] (=G)	deficeretur
c.4,p.103,17 absolutum	absolute
25 in tam[4]	tam O N H iam tam E V K C Δ iam tum U iam C V L G
c.5,p.104,14 Seruius[5]	Seuius uel Saeuius (Aeuius K Neuius U)
18 Seruius (Saeuius in 14. [illegible]	Seuius uel Saeuius

****

[1] utranque I

[2] Perperam Reiff. in apparat.

[3] defficeret I

[4] Vide supra p.

[5] SERVIVS G. Seruius in indice(p.98,3) G I

(N G I)

c.5,p.104,19	id.	id.
c.6,p.105,8	du8rum N du8rum e duorum correctum; o supra scripsit m.2 ut uid. G duorum I	diuarum[1] E D L G ✝duarum diuarum V duarum ω
c.7,p.105,12	grapho (Grapho N)	gripho (gnifo C E L N F giinpho M)
15	quae[3] equidem[4]	quod equidem (qui equidem E quod quidem U)
c,10,p.108,8	✝ nominatus n8tus N ^netus in mg. m.2 nominatus G natus I	nominatus
c.11,p.109,5	bursini (Pursiri N)	Burseni (uburseni[5] M bursem C bursen Δ)
6	cuius (=U)	cui
8	silani (Silani N)	Syllani (Sillani K syllam C)

****

[1] Vide infra p.
[2] Sic in indice p.98,5 G I.
[3] Que G que I
[4] aequidem N quidem G (perperam Reiff.)
[5] Vide supra p.

	x (N G I)	ω
c.11, p.109, 10	uel ex his[1]	uel his (uel om. D Z)
12	κατὰ Γραμματικοὺς Cato grammaticus (litterae Graecae in 14. repetitae) N κατὰ Γραμματικοῦς Cato grammaticus E Graeca desunt in I	Graeca desunt
c.12, p.110, 16	Sile (sile G)	syllae (u. Syllae u. sylle u. Sylle; syle E)
19	sile (Sile I)	Sylla (Silla G)
c.13, p.110, 21	Straberius[2]	Staberius uel L Taberius[2]
p.111, 3	silanis	Syllanis (uel syllanis; Sillanus G)
c.14, p.111, 8	Marci N G maci I	M. (magister L G)
c.14, p.111, 13	Craticus N craticus I craticus[3] G	criticus (creticus L creticus D triticus K Δ criticus ex triticus C)

****

[1] hiis I.

[2] Vide supra p.

[3] Vide supra p.

x (Y ? I)

c.14, p.112, 2	nō possit possam Y	possum I nec possit vel possem
	nō possū possam ? G	vel possit[1] g
	nō possit possum I	
c.15, p.112, 10	popiricnenque Y G	popinenesque (popinunenque Y
	popinorenque I (=F)	pompinciem G popinones que
		C popi (lacuna sex fere litt.)
		q3 Y)
13	sobreptos	subreptus g surreptis O Y sur-
		reptos F surreptus in surreptis
		mutat. m.3 (?) L
c.17, p.113, 20	parte fori (=F)	fori parte (fore pte F)
c.18, p.114, 3	ordine (= Δ)	ordinis (ord K)
14	ad C. atque Sexti Y G	ad C. Sexti (vel sexti) F Y L
	ad •q• atque sexti I	ad •Q• septimi F ad sexti Y K
		in sexti H in sexti X U Sexti
		(ad C. om.) C Δ atque sexti[2] Q N
c.25, p.119, 11	nec Y I ne[3] G	ne cui (nec cui Y)

****

[1] Vide supra p.

[2] Vide supra p.

[3] cui om.

x (M G I)

c.26,p.119,13	Caput a ceteris distinctum post subiciam N G I Inscriptio AFFICTVM CEN-SORIVM N edictum censoris I; nulla est inscriptio sed verba usque ad senatum litteris maiusculis G	nulla est inscriptio. Caput a ceteris distinctum in M; caput minio indicatum in M; nulla capitis distinctio in ω
p.120,12	in iis[1] (qui ec uenire)	iis
p.121,1	declamauit[1] (=D C Δ declamauit E)	declamitauit (clamitauit U)
18	breuiter atque	breuiter ac (breuiter & Δ)[2]
c.27,p.124,1	L.Octacilius N I (=LVCIVS Octacilius D) L.OCTACILIVS G	L Oltacilius M ·L· Oltacilius O V Lutius ottatilius P Lutius otacilius L L. Voltacilius V Voltacilius K Lucius uoltacilius M LVcius uolacilius U Lucius Volcatius Δ LVCIVS uolcatius C L.VOLCATIVS Q

****

[1] Perperam Reiff. in apparatu.
[2] ac in L ut in ceteris; perp. Reiff. in apparatu.

γ (N G I)	ω
c.29,p.125,4 sotii N soci I icci G	ioci ω loci B coti A C m.1 omis. T
8 quanta...est data?	quanta...est data (data est: Q; uirgula post data C V M B; punctum in L.)
c.30 p.127,1 excanduisse ut[1]	excanduisset ut Q M E D excanduisse A ut ω excanduisse, et ut corr. m.3 L

Quo pacto eae duplices lectiones, quas codici Hersfeldensi uel saltem apographo Y attribuo, his in libris exhibeantur, e tabulis, p. sqq., apparet. Sunt autem nonnullae lectiones duplices[2] quarum nulla uestigia nisi in hac stirpe inueniuntur. Has e libro γ quam ex Y aut Hersfeldensi originem ducere malo.

Codex N quamquam optimus huius stirpis habendus est, proprius uitiis minime caret. Librarius qui hunc codicem exarauit quandam antiquitatem, uel id, quod ei antiquitas uidebatur, affectare uoluit, ut litterarum formae; c.4 (p.104,4) cbmiti; c.20 (p.115,12) substentatum; c.24 (p.119,3) substineret; quom saepissime pro cum; ae pro e ut c.3 (p.102,14) •ae•; c.4 (p. 104,1) aeloquentiam (=A C Q); c.7 (p.105,15) aequidem; c.22 (p.115,15) aeducatoris; et passim demonstrant[3]. Huius codicis lectionum peculiarium

****

[1]Perperam Reiff. in apparatu.
[2]p.100,5 quidem; p.100,13 acroasis; p.105,8 duorum; omnes supra expositae. De nominatus / notus u.infra p.
[3]Vide supra p.

quam solam bonam inueni: c.26 (p.123,14) hordearium[1] (=H). Lectiones propriae codicis N quae sequuntur eius librarium indoctum fuisse satis demonstrant. Lectiones quae ad orthographiam pertinent fere neglexi[2]:

N	G I ω
c.1,p.100,11 poste prioris	posterioris (posterius K)
c.2,p.100,18 om.	tempus
c.3,p.101,14 om.	Aelius uel Elius (LElius U)
p.102,9 uideantur	tradantur (traduntur D F)
14 Clauino	caluino (Caluino V caluuino K Caluinio C)
c.4,p.104,1 ipsi	ipsos B D V L C ipsis (ipius I romanis X) ω
c.7,p.105,14 Scytobarchionis	(uide infra p.)
c.11,p.109,19 sed in summa[3] dictinna	diana G D; om. lacuna 6 fere litt. relicto I dictinna Q W L U C Dyctinna V M dictina P Δ

****

[1]Vide infra p.

[2]De contaminatione huius libri e familia X uide supra p. sq. et infra p.

[3]Verba nescio quo pacto e textu extrusa ut lectio uarians pro dictinna capta sunt.

c.11,p.109,19	Dictina P dictimia K dictvna H doctrina G
20 om.[1]	seo in summam (sumã L) ω sed in summa D H Δ
c.13,p.111,3 libros (=G)	liberos
c.14,p.111,9 om.	haec (hec O V K hoc E Δ)
c.17,p.114,1 inscios (=E)	incises (inciso D)
c.18,p.114,5 om.	circa
8 totus uersus deest.[2]	
c.22,p.116,10 adaduersarios	at aduersario (ad id ʃar ʃr O ad id ʃr Δ)
c.23,p.117,3 praecipuum	princípem (primcipem Q)
6 capiebant	capiebat

****

[1] Verba nescio quo pacto e textu extrusa ut lectio uarians pro dictinna capta sunt.

[2] Hoc non adnotat Reiff. in apparatu.

N	G I ω
c.24,p.118,6 Perities	Perytius G B V Y U S berit$\overset{i}{u}$s I beritius L K C A bertius Q bertecius W berritius D betytius U
6 centuriam	centuriatum (conturiatum I centumuiratum U)
9 omni	omnino (om. U -no in ras. 1.2 ut uid. G)
p.119,7 reliqui	reliquit
c.25,p.120,1 Pompeius	Pomponius (ponporius I; Pom. U pōnī K)
p.121,7 re	ne (nec H)
8 emisse	omisisse (misissis[1] A omisit B obmisisse K omnisisse C commisisse A)
p.123,3 extēt	extet (extat H)
c.30,p.125,19 audienti (=Q)	audenti (audēt I audens K)
p.126,7 sectatus	sectatur (sectaretur U)

****

[1] Vide supra p. .

N	G I ω
c.30,p.126,9 inluce	in lite (in litem[1] W militem Q)
15 porcos	procos I K procos. G procons. V M. personalem D V L G proconsulem ω
p.127,5 om. (=U)	ob uitium (uel ob uicium)

2 Aliquem codicem deperditum ν inter codices G I et codicem α intercedere demonstratur.

Codices Gudianum et Vaticanum 1510 eundem habuisse patrem[2], qui fuerit ipse Neapolitani frater, lectiones infra exhibitae satis demonstrant. Duas modo bonas lectiones horum codicum peculiares animaduerti: c.9 (p.107,4) neglegentia pro neglegentia in ceteris; c.10 (p.108,8) Lelium (=L V U F) pro Lelium. Codex G etiam post correctoris manum has fere lectiones proprias cum I conseruat:

G I	N ω
c.2,p.101,2 diligenter G diligent' I	diligentius
c.3,p.102,12 pansagacema G (sâs) pansagasansGma I	uide supra p.

****

[1] Vide supra p.
[2] ν in stemmate.

G I	N ω
c.9,p.106,19 apperituram eadem nota in marg. inc. man. G aperituram I	apparituram ω appituram P appituram V apud preturam H apituram C preturam Δ aperturam G om. U
c.14,p.111,18 nostro	nostri
c.20,p.115,4 om. (=H U C Δ G)	puerum
6 grammaticum quendam G gramaticum quedā I	granmaticun (grā cū P)
c.21,p.115,16 moecenati G Moecenati I	Maecenati N P L Mecenati ω mecaenati W Mecenati Δ micenati H
p.116,3 LX m	sexagesimum N O W P D V L G LXmum M •LX• ω
c.26,p.123,14 hordeam	hordearium N H hordiarium W ordiarium O horditarium P ordinarium D L hordinariū V hordeā M hordear K C ordeanu U ordeare Δ hōdear G
c.28,p.124,11 Carnutius	Cannutius (canutius O P)

Plures sunt ei loci, ubi G[1] olim cum I faciebat, secunda manus ea uitia sustulit[1]:

	G	I
c.2,p.100,19	imitā dum (du in ras. m.2 supra -tione ut uid. uirgula supra a m.2)	imitatōe,
c.7,p.105,20	prim, in marg. m.2 um (-m in text. in ras. supra -uſ)	prius (=Y)
p.106,1	~~dicitur~~ etiam	dicitur
c.11,p.109,17	cura labor[2] liber	labor[2] (cura om.)
p.110,15	~~uenit~~ in marg. m.2 iecur	uenit
c.12,p.110,18	~~non~~nunquam nō	nōnuq̄ā (=U)
c.14,p.111,12	aristarcus	aristac9 (=U F)

****

[1]Correctiones in G a secunda manu factae sunt. Ceteri codices cum correcta lectione in G fere consentiunt. Codices cum I et G[1] conspirantes uncis inclusos indicaui.

[2]Lectio genuina cura liber. Perperam Reiff. in apparatu.

	G	Γ
c.15,p.112,14	& liberalitus (& erasit m.2)	& liberalitus
c.16,p.113,2	deinde (-in ex m corr.; de in ras. supra -um m.1)	demum
9	epirrota (prior -r- erasa)	epirota
c.22,p.116,18	eum t olim (t olim m.2)	eum (=U)
c.23,p.117,14	sibi om. G[1] add. in mg. G[2]	om.
p.117,13	prouincialium in mg. m.2 promercaliu	prouincialiū
c.24,p.118,11	~~se~~ in mg. m.2 omnes	se (=B γ)[1]
p.119,2	aliquo t (-t induxit, t add. m.2)	aliquot
c.25,p.120,3	interiecto (-i- ex -r- corr.; -ec- in ras. supra -up-)	interrupto (=H U C Δ Q)

****

[1] Vide supra p. .

	G	I
c.25, p.121, 10	rediderunt.. in lacuna m.2	om. spatio uacuo sex fere litt. relicto
13	processerint e processerunt	processerunt (=H J C A processerī X)
15	^erudierunt in mg. m.2 exercuerunt	erudierunt

C.21 (p.116,4) librarius G haud inepte sed dubito an uere[1] inscribuntur (=L J) pro scribuntur posuit. C9 (p.107,19) G et L soli marmoreo [a] ostendunt, quod ad ipsum Hersfeldensem uix referri potest.[2] Item c.4 (p.103, 20) G titulo[s] ostendit. Eodem loco codices O W D titulo recte exhibent, ceteri falso (titulis A) titulos. Quamquam familiae X testimonio fretus titulo in Hersfeldensi libro fuisse credo, titulos in codice Y extitisse uidetur. Quod si uerum est, titulo in G D coniecturae attribuendum est. Quamuis pro certo diiudicari non possit probabilius mihi uidetur secundam manum in G litteram s addidisse. C.16 (p.113,6), Vergilium, et c.22 (p.117, 12), Vergilio, G ueram scripturam exhibet, illic cum W, hic etiam cum Y et

****

[1] Nolo inscribuntur cum Vineto Casaubano omnibusque sequentibus edere, cum persuasum habeam scribere nonnumquam ab antiquis eodem significatu quo inscribere usurpatum esse. C.6 (p.105,7) omnes libri nostri scripsisse testantur, quod Wolfio Reifferscheidioque in inscribere mutare uisum est. Charisi codices, I p.127,17, haec proferunt: "Ateius Philologus librum sic edidit scriptum, 'An amauerit Didun Aeneas'." Hic quoque editores temere, ut mihi uidetur, inscriptum restituerunt. Neque longe diuersa est sententia apud Gellium XVIII 6,3: "Ei libro titulus est ingentis cuiusdam inlecebrae ad legendum; scriptus quippe est: 'de loquendi proprietate'."

[2] Litteram a suprascriptam induxit m.2, ut suspicor, in G. Praeter lectiones inscribuntur et marmoreo [a] G cum L c.30 (p.126,10), optulisset contra obtulisset in ceteris, facit, sed ullum artius esse uinculum inter hos duos codices non puto. Vide et p. sqq.

V consentiens. Multa alia librarius G temere immutauit, alia etiam neglegenter deprauauit:

G	N I ω
c.1, p.100,6 foris	forisque
c.2, p.100,16 cum in regione	cum regione
c.3, p.102,15 conductum ut	conductus uel conductos (conductum G)[1]
p.103,3 grammatice	grammatici I E V grammaticis ω
c.4, p.103,13 existimant (=U)	existiment
c.9, p.107,11 cum in iudicio	cum iudicio (cum iuditio I V K P F cum indicio E om. U)
15 omis.	aetatis (erat is Δ; om. U)
c.10, p.108,16 sic philologus quod sane	quod sane (quid sane P om. U)
c.11, p.109,19 diana (=D)	om. lacuna relicta[2] I Vide supra p. l.
c.15, p.112,7 fuit	fuerat
c.17, p.113,10 dicendi (=A)	docendi
c.21, p.115,7 omis.	est
c.23, p.117,10 et secum	secum et (Sed cum et K)
c.25, p.119,10 cum	quam (qua E)
11 ne	nec N I ne cui (nec cui V) ω
p.121,8 bis quoque antea	quoque bis antea
14 dicendi (=Q E Δ)	docendi (docendi e dicendi corr. C)
c.27, p.124,5 omis.	eius
c.29, p.125,6 uelles	uellet (uelleret T)
c.30, p.126,13 sua magna	magna sua (magna sui D V L G)

****

[1]Vide supra p. sq.

[2]Verbum in archetypo librorum G I omissum erat spatio uacuo relicto; G suo Marte suppleuit.

Quod ad alteram manum in Gudiano codice pertinet quas lectiones e familia X manentes addiderit supra p.   sq. uidere potes. His locis ubi lectiones duplices in compluribus codicibus inueniuntur, quae primae manui quae secundae debeantur, supra p.   sq.[1] indicaui[2] Altera manus in G non solum eas correctiones, quas dixi, fecit, sed etiam nonnulla errata codicis G propria correxit, ut: c.2 (p.100,12) opinarus in opinatur corr.; (p.101,1) aliorum m.2 in ras. supra amicorum uel animorum, ut uid.; (p.101,14) usus in usus corr.; c.7 (p.105,17) grece in graece corr.; c.14 (p.111,12) hos in text. omis. add. supra uersum; c.15 (p.112,?) ad tellorem in ad telluris corr.; c.20 (p.115,5) & audiit & imitatus ē omis. in text. add. in mg.; Cornelium[3] scripsit in ras.; c.25 (p.122,14) cum in text omis. add. supra uersum. Vnam emendationem de suo fecisse uidetur G². C.11 (p.110,5) una margini adiecit signo inter[4] & et libra ad hoc notandum posito.[5]

****

[1] Vide et p.   et p.

[2] Alterae lectiones in G ubique e prima manu profluxisse habendae sunt, nisi aliter admoneo.

[3] Hoc loco I: studiose audiuit et immitatus est Cor. G¹ ceteris omissis scripsisse uidetur Studiose audiuit Cor ; G² audiuit Cor erasit Cornelium in rasura scripsit; & audiit et imitatus ē in margine addidit.

[4] Vide supra p.   .

[5] Haud scio an tertia quaedam manus in hoc codice uideatur. Nam c.18 (p. 114,8) ubi G¹ falso una pro uni scripsit quaedam manus et a m.1 et m.2 discrepans una in unica correxit. Item c.3 (p.102,11) Leuius pro certo iudicare possis cui illa i attribuenda sit; neque quis in c.16 (p.113,7) Domitius Marsus in Domiti Marsi correxerit.

3. Quaedam lectiones in N et G m.2 e familia X profluxisse indicantur.

Nunc quaestio de fonte ex quo secunda manus hauserit, et altera illa indagatio ei coniunctissima, unde emanauerint eae lectiones familiae X propriae, quas inter familiae X libros N et G[2] soli exhibent, instituendae sunt.[1] Primo causas afferam, cur Neapolitanum codicem contaminationem expertum esse existimem. Supra, p. ..., demonstrauisse mihi uideor codices N G I e communi archetypo x profluxisse. C.10 (p.103,3), ubi ceteri libri *nominatus* recte ostendunt, N nominatus / notus, G[1] *notus* (*notus* perleuit atque *nominatus* in margine addidit G[2]), I *notus* testatur. Cuiuis apparet *n^{a}otus* in textum codicis x ob librari neglegentiam e praecedente *n^{a}otus*, p.103,1, irrepsisse.[2] Sed quo pacto fit ut N et G[2] ueram quoque lectionem *nominatus* ostendant, G[1] et I autem omnem eius memoriam amiserint? Dicat aliquis librarium x errorem suum recognouisse ueramque scripturam postea addidisse. Sin librarius ille tam turpem errorem perspexisset falsam lectionem certe deleuisset, atque ueram scripturam non ut lectionem uariantem sed ut correctionem adhibuisset, neque falsum illud *n^{a}otus* in apographis codicis x ullum locum occupauisset. Quae cum ita sint, quo modo uerbum *nominatus* in N explicari possit, nisi ex alio quodam libro atque x acceptum sit, non uideo. C.25 (p.122,19) Neapolitanus cum ceteris libris praeter O W numerum pluralem, *educerent*, adhibet[3], deinde (l.20) librarius primo *uerebantur* cum ceteris libris praeter O W scripsit, postea litteram *n* expunxit ut *uerebatur*, familiae X lectio, efficeretur. In sequentibus autem N cum O W contra ceteros codices omnes facit, *imposuit*, *celauit*, *uenit*, exhibens. Quae omnia luculentissime demonstrare debent librarium N

****

[1] Vide supra p.
[2] Vide supra p.
[3] Vide supra p.

duplices lectiones ante oculos habuisse. Idem fere accidit c.[illegible] (p.[illegible],7) ubi idem librarius propriam familiae Y lectionem, latine scilicet, scribere coeperat, deinde uerbo latine scripto litteram e ut delendam notauit, atque os et ·l· latine suprascribens codicem ad familiae Y fidem correctum effecit[1]. Quid, quod librarius N contaminationem quasi ipse professus est? Nempe Dialogi in illa magna lacuna, quae est post c.[illegible], haec scripsit: [illegible] deficit in exemplaribus quae reperiuntur. Caue tamen ne hanc contaminationem in ipso codice N primum factam esse existimes. Nam hoc loco G² nobis auxilio subuenit, quippe qui tam mirum in modum cum N conspiret[2] ut nemo existimare possit N et G² familiae Y lectiones proprias diuersa uia accepisse. Aut G² ex ipso N hausit aut N et G² e communi fonte deriuantur. Sed una lectio a G² addita, c.5 (p.101,13) [illegible] in margine scriptum, cuius nullum [illegible] uestigium[3] in N, nos impedit quominus G² ex N hausisse existimemus. Quae cum ita sint, satis constat codicem x post y, communem codicum G I archetypum transcriptum, sed antequam Neapolitanus exaratus sit, selectas lectiones e familia Y asciuisse, nisi forte credere malis alium quendam codicem inter N et y ita intercedere, ut N non sit filius sed nepos codicis x, atque in hunc codicem potius quam in ipsum y eas familiae Y lectiones irrepsisse. Vtramcumque in opinionem inclinas, concedas necesse est G² suas lectiones ex illo ipso exemplari, ex quo N transcriptus sit, accepisse. Quaerendum igitur est e quo potissimum familiae Y codice Neapolitani pater has lectiones acceperit. Quem non ex N hausisse quattuor loci,

****

[1] Vide supra p.

[2] Etiam in minutiis rebus G² cum N conspirat, ut c.6 (p.105,3): N duarum exhibet, G¹ et I duorum. G² autem non satis habuit litteram a suprascribere, sed duorum in duarum primo immutauit, deinde littera ô supra posuit.

[3] Vide supra p.

ubi N cum O contra Vindobonensis testimonia facit, probare mihi uidentur:

O N	V ω
c.15,p.112,12 perceptis (=G V L)	praeceptis (praeceptis *in* perceptis corr. G)
c.24,p.119,11 grammatice	grammatica es V grammatices (grammatices I) ω grammattici i X grammaticis G grammatic·es L
c.25,p.120,9 intrare (=G²D)	itare ω ita re V I itar̄ E
c.28,p.124,16 cornibus aureis	cornibus aurib, V cornibus ω

Quocirca librarius qui Neapolitani archetypum exarauit aut Ottoboniani codicis aut ipsius codicis Y copiam habuit. Sed dubito an lectiones *perceptis* et *intrare* contra Vindobonensis et ceterorum fere librorum testimonia archetypo X uindicari possint. Quare uerisimillimum mihi uidetur codicem O post v, archetypum codicum G I, transcriptum (uel alterum codicem inter Y et y intercedentem) ex ipso Ottoboniano illas selectas lectiones hausisse.[1]

****

[1]Huic opinioni unum solum fortasse obstat, quod in O c.25(p.120,7) *rhetora sibi* in *rhetores ibi* ab eadem manu iam correctum erat, N autem et G² *rhetora sibi* exhibent; sed hoc scripturae continuae (uide supra p.) uestigium in archetypo Y quoque nondum sanatum esse puto, cum etiam in codice P *rhetora sibi* inueniatur. Nullum scrupulum uideo, quod c.5 (p.104,19) codex N et G² cum O ad amussim non conspirant (uide supra p.); cum librarium qui has lectiones e familia X sumpserit, eas non tam ut correctiones quam ut lectiones uariantes suo libro addidisse censeam. Fortasse et ipse nonnihil mutauit, cum eodem loco N et G soli *isdem* (*is dem* N) pro *idem* exhibeant.

De codice I non est multum quod dicam. De doctrina illius librari, qui saepius eis locis, ubi lectiones uariantes se habebant, utramque in textum acceperit, iam iudicare potuisti[1]. Michaelisius in "Dialogo recensendo"[2] hunc codicem tamquam per somnum scriptum esse dicit. Reifferscheidius eum ita plerumque inconsulte depravatione corruptum, ut saepe se pigeret futilia eius testimonia referre, professus est. Vnam bonam lectionem, quam propriam uocare possum, quamquam in nonnullis aliis codicibus inuenitur, c.4 (p.104, 10) praebet: *gramatici* (=*grammatici* F V)[3]. Quod autem in eodem libro continuo sequitur *stacim* pro *statim* non prorsus intellego, nisi forte librarius nomen aliquod fingere uoluit. C.30 (p.127,3) I, quod satis est admirandum bonam lectionem *statua* cum ceteris libris, ubi V G falso *statuar* (=R) proferunt, exhibet. Inter sescenta uitia huius codicis pauca exempli gratia adfero: c.2 (p.101,3) *Octauianus* pro *Octauius*, (1.6) *enim* (=[illegible]) pro *omni*; c.3 (p.102,16) *doctissimis* (=F [illegible]); c.4 (p.104,8) *publico* pro *polito*; c.5 (p.104,15) *comentarios pter* pro *praeter commentarios*; c.7 (p.105, 23) *ajure* pro *aiunt*; c.13 (p.114,4) *pausam* (=[illegible]) pro [illegible]; c.[illegible] (p.[illegible],12) *petisse* pro *petiit*; c.24 (p.118,7) *Legerat* pro *Legerat*; c.25 (p.121,3) *sonatorium* pro *senatorium*.

****

1 Vide supra p. sq. et sq.
2 Praefat. p.XIII.
3 *gramatice* G *grammaticis* ω

III De Stirpe β.

1. Lectiones stirpis β propriae exhibentur.

Ex alio codicis Y apographo, quod β nomino, quattuor libri, Bodleianus (B), Hauniensis (D), Vaticanus 1862 (V), Leidensis(L), uariis gradibus ortus ducunt. Horum codicum V L soli cum opusculis Taciteis Germania et Dialogo coniuncti sunt, de quorum dispositione uide supra p. sq. Codices B V L indicibus praediti sunt; D indice caret. De totius libelli inscriptione nulla est conspiratio inter hos codices. V ut longe optimus huius stirpis Hersfeldensis libri inscriptionem una cum stirpe α conseruat[1]: C. SVETONI TRANQVILLI DE GRAMMATICIS ET RHETORIBVS INCIPIT. Cui B proxime accedit exhibens: C. Suetonii Tranquilli đ Grāmaticis antiqos et RHETORIBVS. D et L interpolatiores inscriptiones exhibent: C. SVETONII. TRANQVILLI. DE/ GRAMMATICIS. ET. RHETORIBVS./ CLARIS. LIBER. INCIPIT. FELICITER. D; Caii Suetonii Tranquilli De Viris illustrib/ liber incipit: -- DE GRAMMATICIS. L. In codicum B V L indicibus rhetorum nomina post ea grammaticorum leguntur non sunt iuxta posita ut in stirpe α [2]. Ante grammaticorum indicem est inscriptio: GRAmmatici cebres B; GRAMMATICI CELEBRES. V; GRAMMATICI. ILLVSTRES:- L. Ante rhetorum indicem: ITEM RHETORES CLARI (litteris minusculis in B) B V; RHETORES L. Unde apparet uerba celebres et clari additicia esse[3]. Totius libelli inscriptio indices sequitur. In D ante eam partem, quae est de rhetoribus, haec uidentur: DE CLARIS. RHETORIBVS. In L in margine minio confecta haec sunt uerba:- De rheto/ ribu/ s. In B V alteram partem nihil nisi nouum caput indicat. Ad finem totius operis haec sub-

****

[1] Vide supra p.

[2] Vide supra p.

[3] Vide supra p.

scriptio in V margini adtexta est: Non repperi ultra in exemplari; in D: NIL. AMPLIVS. REPERITVR.; in L in margine: Amplius repertum non est ad huc desunt rhetores XI ; in B: Τελως. Has bonas lectiones stirpis β peculiares reperies:

	β (B D V L)	ω
c.2,p.100,14	Aristarchi (= H U) Aristarchie B	Aristarci ω aristarci O W aristarici I
c.2,p.101,12	Ser.	Seruius
c.4,p.104,1	ipsos (= Q)[2]	ipsis ω ipsi N ipius I romanis K
c.6,p.105,8	diuarum B D L (= Q) diuarum V (γ duarum)	duarum ω du°arum[1] N G duorum I

Lectiones quas pro corruptis habeo, quamquam nonnullae earum omnibus editoribus fraudes fecisse uidentur[3], sequuntur:

	(B D V L)	
c.2,p.100,15	secundum et[4] (= M K U)	secundum ac
p.101,3	et D V L ut B	etiam
c.3,p.102,13	Catullo B V (=K H Q) Catullo in Catulo corr. L catulo D	Catulo ω W in mg. capulo O W
c.4,p.104,3	alia	alias
c.7,p.105,14	Scytobachionis B scitabachionis D Scythabachionis V scythabachionis L	scythobrachionis O G I M H C Δ scycho brachyonis in scytho brachyonis corr. m.2 W Scytobarchionis N scithobrochionis K scytobrachionis e coniect. U Scithobrachionis Q
c.8,p.106,8	grammaticae D L (= Q) grammatice B V	grammatica (gramatica I grãmattica K)

****

[1] Vide supra p.

[2] Vide infra p.

[3] Vide infra p.

[4] Perperam Reiff. in apparat.

β (B D V L)		ω
c.9,p.107,12	Varone B V L (= I K) Varrone D	Varrone
c.10,p.109,2	nil (= Y)	nihil
c.12,p.110,1	assillas B (=Δ) asilla (eadem nota in mg.) D asillas V asillas L	assylas ω assyllas (ex adsyllas corr. O) O N I P alsillas M assilas K Asylas U
c.13,p.111,1	om.	litterarum
c.15,p.112,14	om.	domino
c.17,p.113,20	inferiore	superiore
c.18,p.114,14	pasides (= Q; Pasides V)	pasicles
C.21,p.116,4	qui nunc locorum B D V qui nunc iocorum L	qui nunc iocorum ω qui qui nun cio corum O qui nuntio eorum W
c.22,p.116,13	sibi sed (= Q)	sed sibi
c.23,p.116,22	Rheminius (= Q; Reminius L)	Remmius O, W in marg.; Rhemmius ω M Emmius W in text; rammius U; Rhemnius Δ ;
c.26,p.123,14	horditarium B ordinarium D hordinarium V ordinarium L	hordearium N H hordiarium W ordiarium O hordeam G I hordeā M hōdear K ordeanum U hordear C ordeare hōdear Q

Huc adde quod c.13(p.110,21) haec stirps interpolatam lectionem hero (here B) suo Metre (metre L; morem D) in textum accepit.[1]

****

[1] Vide supra p. sq.; De ceteris lectionibus duplicibus vide et p. ; p. sq., sq.

2. Codicis B lectiones notabiliores exhibentur atque breuiter excutiuntur.

Codex B, quamquam propriis uitiis scatet quibusdam lectionibus quae codicum D V L propriae sunt[1] caret, unde facile perspicitur illum non eadem uia atque hos e libro β profluxisse. In hoc codice duo genera lectionum peculiarium inter se maxime repugnantia animaduerti. Quorum unum uiri alicuius docti curam plane arguit, qui nonnullas praeclaras emendationes fecit. Alterum genus librarium stultissimum detegit, qui nihil omnino eorum quae scribebat intellexisse uidetur, lectiones marginales uel supra scriptas in contextum accepit,[2] compendia ineptissime explicauit, permultas uoces nihili effecit. Bonae lectiones, quae in hoc solo codice uel in paucis aliis inveniuntur, hae fere sunt[3]:

	B	D V L ω
Index p. 98,22	M.	omis.
p. 99,1	L. (= M)	omis.
c.1,p.100,7	adnotatum (= annotatum α)	adnotum (admotum D)
c.3,p.102,15	doceret[4] (Q W)	edoceret ω edocent D edociusse Q
c.4,p.103,11	Messalla[5] (I K P)	Messala (Mesalla H)
p.104,10	grammatici [6] (=V I)	grammaticis (grammatice G)
c.11,p.109,5	Publius (.P. Q p W)	omis.
c.17,p.113,10	Marcus (= .M. W)	omis.

****

[1]Vide infra p.

[2]Vide supra p. sq.

[3]Hunc codicem unam litteram i in genetiuo singularis numeri eorum nominum propriorum, quorum nominatiuus singularis in ius desinit, saepius exhibere supra p. 102 sq. ostendi.

[4]Vide supra p. sq.

[5]Haec forma in titulis est usitatior. Vide Lübker, Valerius 43; Prosopogr. III, Valerius 90. Non infitior tamen talem scripturam in singulis codicibus uel librari socordia oriri potuisse.

[6]Praepositio e ante grammatici deficit in B.

	B	D V L ω
c.20,p.115,3	hyginus (= Hyginus V; phryginus)	higinus D higinus (fri induxit m -3) L Hyginius uel Phryginus[1] uel Phriginus W
c.24,p.118,6	berytius (=V G M H Q)	Vide supra p.
c.25,p.122,23	in libertatem[2] (= V)	in libertate (om. K)
p.122,3	tum utilia ... et tum[3]	dum (om. Δ) utilia (italia W) ... dum
c.28,p.124,14	nucerino[4] (=O W)	Nuncino uel Mancino[5]
c.29,p.124,18	Sex	Sextus
c.30,p. 127,1	et excanduisset ut[6]	ita excanduisset ut D O W ita exanduisse (excanduisse K) et (et ut delendum not. m.3 L) ut ω ita excanduisse ut α

Has omnes lectiones coniecturae attribuo, nisi forte c.20(p.115,3) hyginus et c.24(p.118,6) berytius, quae ex Hersfeldensi codice in B manare potuerunt, excipere uelis. Quamquam c.28(p.124,14) nucerino et c.30(p.127,1) excanduisset in Hersfeldensi fuisse persuasum habeo, nihilominus illud in B et hoc in B D coniecturae deberi mihi uidentur.

Ut cetera propria huius codicis attingam: praenomina saepissime exscripta sunt; consonantes saepe numero duplicatae sunt, ut declammare et uerba quae ab eo deriuantur sic, ut uides, semper scripta, c.4(p.104,4) arridi (= C), c.21 (p.116,2) ellegantē (= K), c.22(p.116,18) pugillem, (1.21) pugillus, c.23(p.117, 1) cōmitatur, c.23(p.117,19) colleret, c.25(p.119,10) difficillius, c.28(p.124,9)

****

[1]Vide supra p.
[2]in libertatem Vinetus et uulgo.
[3]et reiciendum est. tum...tum in omnibus fere editionibus post Stephanum.
[4]Vide supra p.
[5]Vide supra p.
[6] et ita exanduisset ut edendum est, ut uidetur. Vide supra p. sq.

apperuit, c.29(p.124,19) occulatus, c.30(p.127,5) reddiit, et alia; contrarium nonnumquam fit ut c.23(p.117,6) comittendam, (p.117,9) Arogantia, ibid. uaronem (= K), c.25(p.122,21) falatiam (= falaciam M K), c.29(p.125,6) concesisti. Littera e pro ae fere semper scripta est. Idem codex scribendi compendiis horret. Praeter compendia usitata, quae in aliis codicibus inueniuntur, haec inter alia in B inuenies: q̄ pro quidem, syttisq pro syllabisque, ex^{is} pro exemolis, I^{a} pro una[1], P^{o} pro primo, .q. pro quondam[2], ex^{aria} pro exemplaria, P^{am}[3] pro personam, ʒ pro scilicet[4], m̂a pro materia, ûx pro uxorem[5], 9̄ pro contra, for^{na} pro fortuna. Quae compendia indoctum illum librarium in exemplari quo usus est repperisse puto, cum tam multis locis in compendiis male explicandis uel omnino neglegendis ineptissimos errores admiserit, ut c.4(p.103,26) nomin' pro nihilo minus; c.9(p.106,23) citus esse pro Cicerone; c.9(p.107,20) filiam pro filium[6]; c.10(p.108,2) Rome[7] pro ratione; c.14(p.111,9) ratiõe pro Romae; c.16(p.113,2) ptt (= praeter?) pro post; c.23(p.116,22) in littil pro mulieris; c.25(p.120,10) p̃ceptor pro praeter; c.25(p.120,13) scientiam pro sententiam; c.25(p.122,12) ex caûa pro exemoli causa; c.25 (p.123,3) aqua pro aliqua. Minime est operae pretium omnia futilia testimonia huius libri hic proferre, quippe quae in apparatu critico editionis meae mox apparitura sint, sed complura notabiliora exempla hic profero[8]:

	B	D V L
c.1,p.100,1	nec in usu[9] (H)	ne in usu (Romane in usu U)

****

1) c.9(p.106,18). 2) c.23(p.113,17). 3) c.24(p.119,3). 4) c.25(p.120,7) latine . 5) c.14(p.111,6).

6 Vide infra p.

7 Cfr. c.25(p.120,2) Ro^{e} pro Romae.

8 Ea potissimum exempla exhibeo, ubi B cum deterioribus libris stirpis γ facit, ut quisque pro se iudicare, possit, num B aliquam artiorem necessitudinem cum his libris habeat. Ego quidem talem necessitudinem agnoscere nequeo, neque meo iicio haec conspiratio quicquam probat, nisi eadem fere compendia saeculi quinti decimi parte posteriore usitata esse, atque librarios inscios et oscitantes saepius in eis explicandis eosdem errores fecisse.

9 Sic Decembrius. Vide supra p.

	B	D V L ω
c.1,p.100,1	om. (Y)	scilicet
c.2,p.100,14	Millotes (F)	Mallotes ω Molotes U aullotes C Δ Aulotes Q
c.2,p.100,17	foramine (= K)	foramen
20	ad hec (= ad haec C Δ Q)	adhuc (ad h[c] H)
p.100,1	aliquorum	aliorum (in ras- m.2 G) ω aiorum M aiou K animorum C U Δ amicorum H animos Q
p.101,2	tractarent	retractarent (retrãctarent L; recitarent H U; retractarent K; retractarentur F)
4	publicũ	punicum
9	philoconiũ (= Y)	Philocomum (Phylocomum V phylocomum W)
c.3,p.101,15	istilio (= H)	istilo ω stillo K stilo Q
p.103,2	om.	Sescennius uel Siscennius etc.[1]
c.4,p.103,6	Corq; (= Corneliusque H U C Q)	Cornelius (Cornellius K) quoque (om. quoque Δ)
17	et istum illum (H U)	et (ne D; om. F) illum
23	cõmentari	commentarii(comentarii I Q om. K)
c.6,p.105,5	nouimus	nouem (VIII).Δ)
6	om.	unius
c.7,p.105,18	nec numquam (= C)	nec unquam (nec umquam W)
p.106,5	om. (C Δ)	esse
c.8,p.106,13	enniclencorum	Ennii (enni m.1 W enim C Δ .n. H .i. U) elenchorum (elencorum L elnthorũ I elleutorum K elinchorum U)

****

[1] Vide infra p.

	B	D V L ω
c.9,p.106,22	dux	diu
c.9,p.107,4	omni occasione (= Wm.2)	omni in occasione ω omni sermone Y praeter Q
c.10,p.108,1	nominatus	notus L G n^a otus N n^ra otus V natus (nactus K om. U Δ P) ω
3	scripta dicta	scripta ω dicta Δ
p.109,4	translationib' alt' cato ut non nulli[1]	translationibus
c.14,p.111,8	M. Tulii Ciceronis	M. (Marci N G I magister L Q) Ciceronie (Cyceronis W) ω
c.17,p.113,16	alius	amplius
c.18,p.114,3	crassibius	Crassitius (crassicius K)
c.18,p.114,9	anno hoc	coningio hanc uel coniugio hoc[2]
c.20,p.115,3	.C. augusti	Augusti uel augusti (aug: C)
6	om.	Cor. V Cor I Corn. L Cornelium (in ras. m.2 G) ω
c.20,p.115,7	multi uocabant quedam	multi quidam (quidem Q W N G I)
10	claudio	Clodio uel clodio (.C. D)
13	clostrina	doctrina (industria M)
c.21,p.116,3	om.	aetatis uel etatis
c.22,p.116,14	hi eidem	hic idem (om. Δ)
c.23,p.116,22	uincentinus (= H)	uicetinus W uicentinus (uiccentinus G) ω
117,14	inclusit	indulsit

****

1 Caput quod sequitur incipit: Publius uallerius cato etc.

2 Vide supra p.

3 Vide infra p.

	B	D V L ω
c.24, p.119,2	om.	aliquot ω aliquot ex aliquorum corr. m.2 G aliquorum I aliquos H
c.25,p.119,11	ee͡ (esse)	etiam
p.120,4	recisores	censores
c.25,p.120,6	om.	quos
10	om. (= Q)	maiorum (malorum Δ)
12	. . . .	uidetur
p.121,2	om.	quoque
5	om.	causam ω ca͡m L K H U causas D
p.121,7	om.	bello
12	no͡	nonnulli (nonnullus K nonnullis Q)
p.122,5	anascenas (C Δ L m.2)	anasceuas w nasͨeuas I nasceuas D anastheuas K anastenas M
p.122,11	sicut certe et collecte	sic (si W & sic K H U C Δ) certe collectae (uel collecte; collaecte C)
13	om.	referre (reffere K)
19	om.	cum (quom N)
c.25,p.123,2	omis.	quidem
c.26,p.123,9	dolobelam	dolebam
c.28,p.124,14	epidicus	Epidius (Epilius U)
14	epidico	Epidio[1] (cepidio Q) Epulio U)
c.30,p.126,2	omis.	demu͡ V densum D demum ω dein͡ K domum Δ
10	incesserat	incessebat (incessabat W Δ p)

****

[1] Vide infra p.

Harum lectionum complures sine dubio, uelut c.10(p.107,4) omni occasione[1], c.14(p.111,8) M. Tullii Ciceronis, c.18(p.114,9) anno hoc, c.20(p.115,3) .C. augusti, c.20(p.115,10) claudio, c.25(p.119,11) esse, c.25(p.122,11) sicut certe et collecte, c.28(p.124,14) epidicus, epidico (ob epidici l.13)[2], c.30(p.126,10) incesserat, eidem uiro docto, qui bonas lectiones supra p. exhibitas restituit, attribuendae sunt, sed in magna parte earum nihil nisi inconsultam depravationem a stulto illo librario, qui ipsum B exarauit, admissam uidebis. Quo autem pacto illa duo genera lectionum in B in concordiam redigi possunt? Meo iudicio fieri non potest, si B ex ipso β transscriptum esse censemus. Persuasum igitur habeo inter B et β alterum quendam librum multo praestantiorem quam ipsum B intercedere, quem librum a uiro certe non indocto exaratum esse. Sed ne quis me in re dubia numium praestare existimet, certissima testis editio quam Incertam nomino nobis adest. De fontibus eius editionis infra p. disseram, atque demonstrabo, ut spero, codicem B esse apographon ipsius β non posse.

3. Codices DVL e communi archetypo deperdito λ profluxisse demonstratur.

Artius est uinculum quod codices D V L inter se coniungit, ita ut cuiuis appareat duo fuisse codicis β apographa, unum librum illum e quo B transscriptus sit, alterum, quem in stemmate λ nomino e quo D V L ortus ducant. Quam opinionem hae lectiones peculiares codicum D V L confirment:

	D V L (recte)	B ω
c.5,p.104,21	obisse (= W G Q)	obiisse
c.15,p.112,13	perceptisque (= O N corr. e praeceptisque Q)	praeceptisque (p̄ceptisque B praecoeptisque F)
c.30,p.126,4	adornate (= Q)	adoranter
	D V L (falso)	B
Index[3] p.98,19	M. V L	C.

****

[1] Vide infra p.
[2] Vide supra p.
[3] D indice caret.

	D V L (falso)	B
c.1,p.100,8	praeallegabant D prealegabant V plegebat preallegabat corr. eadem man. ut uid. L	plegebant B praelegebant ω prelegebant O U perlegebant Δ Q praelegabant W
c.4,p.103,7	quidem uulgo (U Q)	uulgo quidem
c.4,p.103,25	iam[1] (= Q)	iam tam ω in tam N G I tam O W H iam tum U
c.12,p.110,17	filioque[2] V (= Q) Filioque L filiosque D	filio quoque
18	Quasi[2] V quasi D L	q̃ B quare (Qr̃ M) ω
c.21,p.116,1	Augusto et V augusto et (= I) L augusti et D	augusto 2 B Augusto etiam (om. C Δ U) ω
c.24,p.119,3	uel[3] (= O)	2 (et) B et ω
c.25,p.121,11	profluit D V (= Q) profluxit corr. m.3 L	profluxit
p.122,17	affuit (=adfuit Q)	infuit (fuit H U C Δ)
c.27,p.124,3	et V L & D (= O Q)	ac
c.30,p.126,13	sui (= Q)	sua (om. Δ)
p.126,15	personalem (= Q)	proconsulem B O W U C procos. G I K procons. M H proconsule Δ porcos. N
c.30,p.127,3	yspeũ[4] V ispeum D ipseũ L	9spectu B conspectu ω

4. Codex D et Editio Florentina 1478 tractantur.

Quaedam est confusio in codicis D testimoniis, ut saepius animadvertere potuisti. Nam c.4(p.103,20) bonam lectionem titulo[5] cum X et G m.1, c.25(p.122, 22) Res cognita est[6] cum X (recognita est W) N G[2], c.30(p.127,1) excanduisset[7]

****

[1]Vide supra p. sq.
[2]Perperam Reiff. in apparatu.
[3]Vide supra p.
[4]E compendio 9speũ corruptum.
[5]Vide supra p.
[6]Vide supra p. ;p. sq.
[7]Vide supra p. ;p.

cum X et B exhibet. C.2(p.101,8) lucili cum solo V genetiuum una littera i scriptum ostendit, quamquam ceteris locis duplicem i praefert[1]. C.3(p.103,2) D solus, fortuito ut censeo, Sescenius una littera n scriptum ostendit, quae scriptura, si titulos sequimur, restituenda est[2]. C.24(p.119,4), ubi uix extrices utrum cum plurimos an cum plurimis in Hersfeldensi codice extaret, D meliorem scripturam cum plurimos praebet[3]. C.3(p.102,13) catulo et c.9(p.107,12) Varrone, D ueras lectiones contra ceterorum suae stirpis testimonia praebet. Sed praecipue est hic codex insignis propterea quod c.14(p.111,12 sq.) in Ciceronis epistula ad Dolabellam nomen Nicia e(l.12) et uerba Graeca (l.13) ὀβελίζει , et (l.14) παρεμβεβλημενοι (sic) e Cicerone restituta exhibet. Interpretationes Latinae etiam suprascriptae sunt: .l. poete .. homeri .. interpositi. Vocula an (l.14) in hoc ut in omnibus codicibus deest. Quibus additamentis certe ignoscendum est, sed non ita benigne de permultis aliis quae in eodem libro se habent, iudicaueris. Nam codex D, quamquam longe est praestantior quam stirpis y libri, si modo Venetum M excipas, neque tam inconsulta deprauatione quam B et I maculatus esse uidetur, interpolationibus tamen refertus est. Huius codicis librarius, uel potius librarius qui archetypum huius codicis exarauit, ut infra demonstrabo, permulta recta deprauauit. Interpolationes quae in inscriptionem introduxit supra, p. sq., uidisti. Summa libidine in nominibus propriis mutandis usus est, ut c.3(p.102,11) .L. pro Laeuius, c.10(p.108,8) .L. pro Laelium, c.20(p.115,10) .C. pro Clodio, c.25(p.121,8) Ne. Ro. Caes. pro Nero Caesar, c.2

****

1 Vide supra p. sq.

2 Vide Schulzium p.231, quem codicis L interpolatae lectioni fescennius aliquam auctoritatem attribuisse miror.

3 Cum plurimis W N G V Q cum plurimos O D L K U C cum plurim⁹ I cum plurimis H cum plurimum cōplures B. Ihmius l.c. p.552 cum plurimis in Hersfeldensi libro fuisse iudicat, quod probabilius mihi uidetur. Idem cum plurimum restituendum censet. Cf. Aug. 78,1; Dom. 7.L; Tib. 38.

(p.101,6) Varguntius pro Vargunteius, c.10(p.107,22) ATRIVS pro Ateius, c.18 (p.114,14) .Q. septimi[1] pro Q. Sexti. Intertia persona plurali perfecti actiui finem -ere pro-erunt saepe substituit: c.25(p.120,15) appetiuere, (.121,10) edidere, (p.122,15) adiere, peregere[2] (= W), (1.16) soluere. C.20 (p.115,10sq) ubi Suetoni uerba sunt, qui eum admodum pauperem decessisse tradit et liberalitate sua quoad uixerit, sustentatum., librarius iste haec effecit: qui cum admodum pauper decessisset: tradit ex liberalitate sua quoad uixerit sustentatum. C. 11(p.109,20) ubi codices recte[3] in summam pauperiem ... inopiam proferunt, casum ablatiuum substituit, quae interpolatio uiris doctissimis ualde placuisse uidetur, cum lectionem ab Aldo susceptam, in summa pauperie et paene inopia[4], nemo ad hanc diem, quod sciam, correxerit. Sed librarius ille non satis habebat hanc interpolationem facere, sed etiam senectutem pro senectam, paupertate pro pauperie scripsit. C.21(p116,1) ubi corruptum quod elegantem (pro quo delegante) in exemplari legit, corruptelam sanare sibi uisus est quod eleganter scribens. Alias ineptias ab eodem librario admissas hic habes: c.1(p.100,7) graece pro Graecos; c.3(p.101,16) quimanum pro optimatium; c.4(p.103,8) sigida pro tigida in exemplari, (p.103,16) grammatica: ne pro grammatista, et, c.4(p.103,20) non temere quem non pro non temere quem,(p.104,2) uero mane pro mane uero, (p.104,5) uides;c.6(p.105,8) Huic pro Huius; c.10(p.109,3) utque pro uitetque, (p.109,10) poetas pro poeticam, (p.109,21) abductus pro abditus; c.14(p.111,16) haberi pro habere; c.15(p.112,6) ad telluris templum pro ad Telluris, (112,8) probum pro probi; c.17(p.114,1) facto pro fastos, (p.114,2) inciso publicaret pro incisos publicarat; c.20(p.116,7) trachatas pro trabeatas; c.23(p.117,13) militem

****

1 Hoc et multa alia futilia huius librari ab Aldo ex editione Florentina 1478 sucepta sunt, atque in editionibus usque ad Oudendorpium, Wolfium, uel etiam Trossium locos obtinebant.

2 Vide supra p.   adn.

3 Huad dubitabo lectionem archetypi vixit ... in summam pauperiem et paene inopiam restituere, cum liuce clarius hoc ipsum dicere uoluerit Suetonius. Nam Cato non semper pauper erat,quippe qui olim uillam Tusculanam haberet,sed in summam pauperiem uixit.

~~4 Sic in HΔ solis. Vide infra p.~~

pro iudicem; c.25(p.120,13) ostendemus pro ostenderemus; c.22(p.116,20) glossamata; c.25(p.120,5,16) uobis pro nobis; c.25(p.122,6) exsoluerunt pro exoluerint[1] in exemplari; c.28(p.124,16) scarni pro Sarni; c.29(p.125,10) assignati pro assignasti; c.30(p.126,2) densum pro demum. Multa quoque uerba omissa inuenies, ut c.2(p.100,16) Punicum, (l.19) ad imitandum, (p.101,1) usus;c.7(p.106,6) ut hoc; c.9(p.107,4) post neglegentia, quod in hoc codice negligentiore scriptum est, uerba usque ad acerbae omissa; c.10(p.108,7) adiutor; c.14(p.111,12) opinor; c.22(p.116,17) inde; c.30(p.127,5) ob uitium, et alia.

Ad codicem D recte iudicandum editio Florentina 1478 testis pretiosissimus nobis adest. Quae editio tam mirum in modum cum D conspirat ut paene existimes te unum atque eundem librum ante oculos habere. Easdem inscriptiones et subscriptiones exhibent[2], easdem capitum et clausularum distinctiones, cuiusque capitis primum uerbum litteris maiusculis exaratum, ceterisque locis easdem litteras maiusculas, haec omnia communia habent. Quin etiam minutissimis rebus orthographis fere semper inter se conspirant. Cum in eis lectionibus omnibus stirpis β tum in eis librorum D V L propriis quas supra[3] exhibui, editio Florentina semper cum D facit, nisi quod c.12(p.110,17), ubi D filiosque praebet, Florentina cum V L filioque testatur. Earum lectionum ipsius D propriarum, quas modo (p.   ) exposui, ne una quidem praeter uerba Graeca in Florentina editione deficit. Centum fere lectiones peculiares quae in D et editione Florentina solis inueniuntur enumeraui. Verba Graeca c.14(p.111,13-14) in Florentina deficiunt, sed spatia uacua rite relicta sunt, unde continuo apparet codicem D ex editione Florentina transcribi nullo modo potuisse. Quod si etiam dubium uidetur aliis

****

[1]Reifferscheidius recte exoluerunt edidit. Exoleuerunt quod primum apud Beroaldum animaduerti, a Statio Casaubono omnibusque sequentibus praeter Trossium editur. Non ignoro Priscianum (I 488,19) perfectum exoleui huius uerbi proferre, sed nullam satis idoneam causam uideo, cur uim codicum fidei faciam. Ad Curtium 3,13,17 codices teste Heidicke exsoluisse testantur, quod exoluisse non exoleuisse ut ulgo editur, plane indicat.exoluere uelexsoluere apud Plaut. Bacch. 1135 in codicibus exhibetur. aboluerit in titulis (C.I.L. 6,10407c) semel inuenitur. Vide Neue III p.378 sq.,p.421.

[2]Vide supra p.   sq. Inscriptioni uerbum FELICITER in editione Florentina deest. [3]Vide supra p.   sq; p.   sq.

exemplis[1] probare licet, cum c.29(p.125,9) codex D duo milia sic exprimat, .II.; in Florentina autem compendium in secundum resolutum sit. C.8 (p.106,14) etiam sedecim milibus D sic, XVI, profert; Florentina autem .VXI. testatur. Quae cum ita sint, facile animum induxeris Florentinam editionem codicis D esse apographon, quod tamen a uero abhorrere uidetur. Namque c.28(p.124,12-13) uerba sectam sequeretur, malle respondit Isaurici in D deficiunt, cuius corruptelae causa manifesta est, cum nomen Isaurici in 1.13 repetitum librario fraudes fecerit; editio Florentina tamen hunc locum integrum praebet. Item c.4(p.103,15) Florentina recte grammaticumque, D(= U) falso grammaticum profert; c.6(p.105,4) Florentina cum libris scriptis consenuit: composuitque, D consenuitque (composuit om.): Adde quod D has lectiones falsas praebet, ubi editio Florentina cum ceteris fere libris scriptis facit: c.1(p.100,7) aduotum est; c.3(p.102,15) annis; c.4(p.103,23) LETERES[2] (u ETERES Florent.); c.9(p.106,17) QRBILIVS[2] (o RBILIVS Florent.) c.10(p.108,17) tam pro tamen; c.12(p.110,17) filiosque (filioque Florent.)[3]; c.14(p.111,8) interdum est; (1.9) deo (pro de eo); c.20(p.115,9) socios; c.21(p.116,1) Augusti, (1.2) ordinatum; c.26(p.123,6) si refert, (9) continebatur; c.27(p.124,2) doneo; c.29(p.125,6) uelleret. Quae cum ita sint, nemo putabit editionem Florentinam apographon esse codicis D, sed quisque libenter concedet Florentinam et D eiusdem patris esse gemellos. Ipse D igitur non est apographon codicis λ, communis archetypi[4] codicum D V L, sed alter quidam liber iam diu deperditus inter D et λ intercedit. Ego quidem uerisimillimum puto duos libros inter D et λ intercedere, cum meo iudicio uir ille doctus qui Graeca e Cic-

****

1 Paucae propriae lectiones in Florentina inueniuntur, quarum pars maxima typographorum erroribus debentur. Hae fere sunt: c.4(p.104,2) aethologias pro aetheologias in D, (p.104,12) aliquit; c.5(p.104,15) cōmentatores, (1.19) postinus (postmus D); c.9(p.107,6) ut om., habitum; c.10(p.108,5) adiurium; c.14 (p.111,7) proditas (p.111,11) Hirciam (p.111,15) si om.; c.15(p.112,12) inerudissimum; c.16 (p.113,2) Post inde; c.17(p.113,10) heniculū; c.18(p.114,4) pausa (pausam D I K), (p.114,11) iniam pro Intima, extiterunt, C.25(p.120,6) iuuentus ad quos (p.120,13) placet, c.28(p.124,14) nuncimo. Duobus locis bonas lectiones praebet: c.28(p.124, 13) epidi (epidici in libris praeter N G I L m.3 C); c.29(p.125,4) obicit (= O W B K).

erone suppleuerit, catulo, titulo et alia bene restituerit, omnes eas interpolationes ineptissimas, quae etiam in codicis D archetypo[5] erant, numquam admittere potuerit[6]. Quam tamen opinionem, cum argumenta certissima desint, non persequar.

Hauniensis codicis archetypum Vaticani 1862 esse apographon olim suspicabar, cum c.3(p.101,16) in V uerbum optimatium ita scriptum est ut litterae op pro qo a librario imperito facile capi potuerint, et corruptum illud quimanum in D inde profectum esse tibi persuadeas. C. 30(p.126,2) autem D corruptelam densum profert, quae originem in compendio demu, quod est in V, habere potuit, cum ille ductus cum praecedente littera m ita coniunctus sit ut in ipso V densum paene legi uideatur[7]. Cui tamen opinioni non iam suffragor, sed potius existimem librarium V, quippe qui exemplar suum religiosissime transcripserit, his locis quos dixi ipsam scripturae formam repetisse. Codicis D archetypum ex V transcriptum esse credere hae discrepantiae, quae non in D exortae sunt, sed ad ipsum Hersfeldensem librum uel saltem ad codicem Y referendae sunt, nos uetant[8].

	D	V
c.3,p.102,15	conductus in conductos mut.[9]	conductos
c.14,p.111,13	creticus	criticus
18	mollitiem	molliciam
c.16,p.112,16	sarti	Satti
c.17,p.113,17	Catilinae	Catulinae
c.18,p.114,11	uota	nota

****

2 Hinc colligitur miniatorem in D uix eundem fuisse qui librum exarauerit.
3 Vide supra p.
4 Vide supra p.
5 Vide supra p. sq.

6 Haec opinio illo ipso loco, ubi uerba Graeca restituta sunt, confirmari uidetur, cum is qui tanto esset studio, ut Ciceronem adhiberet, voculam an uix omissurus erat.

7 Item c.21(p.115,16) D datus est muneri pro muneri datus est testatur. Idem uerborum ordo in V scriptus est, sed eadem manus ut censeo, cum secundam manum in V non nouerim, geniunum ordinem indicauit.

8 Vide supra p. ; p. sq.

9 Lectio duplex in Hersfeldensi; uide supra p.

Firmius etiam argumentum in c.4(p.103,8) inueni, ubi in codicibus D uerbum aliquid omissum est, codices V L autem diligenter aliquid pro aliquid diligenter testantur. Unde cuiuis apparet uerbum aliquid in β communi archetypo librorum B D V L ita incertae fuisse sedis, ut in B D omnino delapsum sit, in V L autem alieno loco restitutum sit[1]. Adde quod c.4(p.104,10) V grammatici (= B I) testatur, D cum ceteris libris (grammatice G) grammaticis exhibet.

****

1
Non infitior quandam esse confusionem non semel tantum in testimoniis codicum B et D, quam extricare nequeo. Si aliquid in codice β primitus omissum deinde in margine uel supra uersum scriptum est, quod factum esse puto, existimemus necesse est, codicem λ ex quo fluxerunt D V L eundem errorem qui fuerit in β transcripsisse, h. e. aliquid in margine uel supra uersum reliquisse.

5. De codicibus V L et praecipue de correctoris manu in L disseritur.

Leidensis codex, ut supra p.   dixi, apographon illius codicis deperditi est, quem a.1460 exarauit Iouianus Pontanus. Quaerendum est utrum Pontani codex, Hauniensis codicis archetypum, Vaticanus 1862, quasi tres filii codicis λ habendi sint, an artior aliqua necessitudo inter Pontani librum et Vaticanum sit statuenda. B. Seppius[1] Leidensem codicem (quem ipsum a Pontano transcriptum iudicauit!) Vaticani 1862 esse apographon demonstrare conatus est, sed nihil probauit nisi hos duos codices simillimos esse, quod quidem nemo unquam negauit. Pontani exemplar Vaticani esse apographon non credo, sed nolo Reifferscheidium et Wissowam hanc rem probauisse. Ille[2] quidem Trossi socordia ad falsa concludenda inductus unum solum infelicissimum exemplum ad opinionem suam confirmandam protulit. Nam c.2 (p.100, 15), cum Trossius de Leidensis lectione tacuisset, neque Ritschelius uerum declarasset, Reifferscheidius Leidensem codicem sic ut ceteros ac hoc loco testari et solum V lectionem falsam et exhibere existimauit. Sed re uera et non solum in V sed etiam in L B D, h.e. toto stirpe β, legitur, ut supra (p.   ) indicaui. Wissowa Pontani codicem Vaticani esse apographon negauit, sed quo pacto id probauisse sibi uisus sit, prorsus nescio.[3] Reifferscheidium Wissowamque nihilo minus ueram protulisse opinionem existimo, quam ad confirmandam nonnulla argumenta repperi. Hae lectionum discrepantiae inter L et V demonstrare mihi uidentur L nullo modo ex V transscriptum esse potuisse.

	L	V
c. 4, p. 104,10	grammaticis	grammatici
c.10, p. 108,15	uendicauit	uindicauit
c.14, p. 111,13	cr(e)iticus (e ab eadem manu)	criticus
c.16, p. 112,16	Sat(r)ti (r ab eadem manu)	Satti
p. 113, 8	uersiculis (corr. in uersiculus m.2)	uersicul'

****

[1] Philologus 62 (1903) p.292 sq.
[2] Quaestt. Suett. p.414.   [3] Wissowa, l.c.p. XVIII ad. fin.

L V

c.28, p.124,14 mâcino muncino

Has lecticnis in Pontani exemplari uel in ipso L originem habuisse non credo. Satti ad ipsum Hersfeldensem,[1] criticus, marcino uel ad Hersfeldensem' uel saltem ad codicem Y referenda esse, ut ipinor, iam demonstraui. Stirpis β V solus uindicauit testatur, B D cum L uendicauit exhibent, ita ut haec lectio codici β si non ipsi Y, cum tota stirpe α quoque uendicauit ostendat, referenda sit. Grammatici librario V, ut mihi uidetur, attribuendum est, cum alibi non nisi in B I inueniatur. Quid, quod Pontanus hoc loco interpolationem introduxit, cum praepositionem e ante ludo scripserit, quod uix facturus erat, si grammatici in eo exemplari, quo usus est, inuenisset. Versiculis non nisi in L B Q se habet,[3] sed dubito an hoc sorti attribui possit, cum, nisi fallor, haec lectio uel sine libris restituendum est. Si totum locum examinaueris, omnes codices melioris notae[4] in Domiti Marsi uersiculo uerbum Et ante Epirota exhibere perspicies Quod certe in uersu metro inuito stare non potest, neque tamen meo iudicio uox nihili habendum est. Mihi quidem clarius luce apparet Suetonium non unum sed duos uersiculos protulisse, quorum prior de Epirota Vergili interprete ageret, alter de eiusdem in aliis poetis nouis interpretandis studio commemoraret. Prior autem uersus delapsus est; uocula et quae olim duos uersiculos iungebat tamquam pars alterius uersus in textu permansit. Locum sic restituo:[5] quod etiam Domiti Marsi uersiculis indicat⟨ur⟩:

⟨ ⟩

Et:

Epirota, tenellorum nutricula uatum.

****

[1]Vide supra p.

[2]Vide supra p. ; p.

[3]In Q sine dubio e Pontani codice acceptum. Vide infra p. Codex K uersiculi exhibet, ceteri omnes uersiculus.

[4]In interpolaticnibus libris H C Δ Q Et omissum est. In L tertia manus debuit.

[5]Cf. c.12 (p.110,8) et rursus:

Altera autem est quaestio utrum V L filii an nepotes codicis λ habendi sint, cum hi duo nonnullas lectiones, quae in D et ceteris fere libris non inueniuntur, habeant. Nil haereo in c.25 (p.122, 22) Rescogniti sunt[1] et c. 30 (p.127, 1) excanduisse et ut,[2] cum his locis V L codicis Y lectiones seruare putem. C. 25 (p.119, 10) etiam paululo (=XMC) testantes genuinam lectionem exhibere mihi uidentur. Neque argumentum e M. Melissus pro C. Melissus in indice (p.98, 19) deduci potest, cum in D index deficiat. Sunt tamen nonnullae aliae lectiones quae indicare uidentur alterum codicem inter V L et λ ponendum esse. Quae fere sunt: c. 3 (p.102, 9) Precia V(=GIC) pcia L(=K) pro pretia; c.4 (p.103, 8) diligenter aliquid pro aliquid diligenter, cuius erroris originem supra p. docui; c.7 (p.105, 14) Scythabachionis[3]; c.8 (p.106, 16) autoris; c.11 (109, 2) autor;[4] c.11 (p.110, 4) crateris V(=MKUQ) crateri L, c.14 (p.111, 8) molliciam,[5] (p.111, 9) Dolabellam[6] (=α K); c.17 (p.113, 18) sestertia (=NGH) pro sextertia in ceteris; c.21 (p.115, 19) condicionem (=K); c.25 (p.120, 3) ·Gn· (=HQ). Sed haec exempla maximam partem ad orthographiam pertinent, et uehementer dubito an quisquam de hac re ad certum iudicium ueniat. Neque infitior temporis rationem tam multos codices inter Pontani exemplar et Hersfeldensem codicem intercedere negare uideri. Cum Decembrius codicem Hersfeldensem a.1455 Romae uidit, Agricola nondum recisus erat, quod demonstrare uidetur duo apographa X et Y postea transcripta esse, cum Agricola, quod iudicare possimus, in neutro locum obtineret. Pontanus autem librum suum anno 1460 exscripsit. Quae cum ita sint, haud scio an temere tam multos libros per hos quinque annos scriptos esse, ut Pontani codex non quarto sed quinto etiam gradu ex Hersfeldensi proflueret, statuam. Tutius igitur uisum est libros V L et

****

[1]Vide supra p.
[2]Vide supra p.
[3]Vide supra p.
[4]Cf. tamen c.30 (p.127,4) auctorem V autorem L
[5]Vide supra p.
[6]Vide supra p.

codicis D archetypum ut primo gradu e codice λ emanantes in stemmate indicare.

Codex Vaticanus 1862 insigne nobis praebet documentum studi et peritiae librari alicuius qui interpolationibus omnino uel fere abstinens exemplar suum religiosissime exscripsit et uix unum quidem errorem admisit. Ne unum quidem uerbum omissum, nisi ea quae in eius archetypo deficiebant, in hoc codice inuenies, et uitiis sui ipsius propriis adeo caret, ut affirmare non dubitem si libellus Suetonianus unius solius codicis opera restituendus esset, hunc codicem ceteris praeferendum fuisse. Quae cum ita sint non magnopere miror Reifferscheidium singulari eius bonitate et sinceritate captatum ducem primarium in Suetonio recensendo repperisse sibi uisum esse. Neque ipse codex V, etiam si nullo modo eiusdem est preti ac Reifferscheidius iudicauit, est incusandus, sed multo magis maiorum peccatis laborare habendus est. Haec codicis sinceritas eo magis est admiranda, quo eius librarius interpolationem uelut professus sit, quippe qui ad Dialogi finem scripserit: "Ego tantum repperi et meliusculum feci." Sed sine dubio cum Michaelisio iudicare debemus uim huius enuntiati in illo deminutiuo latere. Quo igitur referendum est illud meliusculum? Hunc librarium c. 4(p.104, 10) grammatici e grammaticis correxisse, c. 10 (p.108, 15) suae sectae scripturam uendicauit respuentem uindicauit restituisse, fortasse etiam c. 16 (p.113, 8) uersiculus pro uersiculis scripsisse supra iudicaui.[1] C. 2 (p.100, 18) ualetudinis (=OWM.1) pro ualitudinis scripsit, quod forte ipsi 'meliusculum' uisum est. Propriam orthographiae rationem passim secutus esse uidetur, ut c. 4 (p.103, 26) nichilo; c. 14 (p.111, 9) Nichil; c. 24 (p.118, 13)nichilo (=I); c. 29 (p.125, 11) nichil; c.14 (111,17; p.112, 2); c. 26 (p.123, 9) michi. Quandam antiquitatem affectare uoluit c. 2 (p.101, 1) diuolgata (=MCF); c. 8 (p.106, 15) uolgandosque (=BQ uolgatosque MF); c. 25 (p.119, 5) uolgares (=C) scribens, quas formas quamquam in Hersfeldensi codice se habere vix potuerunt, et a

****

[1]Vide supra p ; sq.

Suetoni aetatis usu abhorrent, Reifferscheidius huius codicis auctoritate fretus edere non dubitauit. Multi alii loci aperte demonstrant librarium orthographiam exemplaris summa religione non secutum esse, ut c. 2 (p. 101, 7) pronunciabat[1] (=KH); c. 3 (p.102, 14) Efitio (=Q) pro Aeficio (aefitio V efficio B) c. 4 (p.103, 6) Cor[2]; c. 11 (p.109, 19) Dyctinna[3] (=M); c. 11 (p.109, 21) Thusculana (=K), (p.110, 9) Thusculanum (=K); c. 16 (p.113, 7) palacium; c. 17 (p.113, 19) Tyberio (=OIKQ); c. 22 (p.116, 15) Tyberium (HQ Tyberius O); c. 23 (p.117, 4) Tyberio (=OHQ); c. 23 (p.118, 5) ablygurire; c. 25 (p.120 4) renunciatum (=KH); c. 25 (p.121, 3) Gneum (=Gn. BLKQMH); c. 29 (p.124, 20) ...icicia (GBH). Idem librarius V saepius uel in bonam partem orthographiam uel mutauit uel ueram scripturam reliquit: index (p.99, 6) Albucius; c. 2 (p.101, 8) Saturas (=WNIHC); c. 14 (p.111, 11) Niciam (=OWDKU), (p.111, 15) Nicia (=OWDNMUΔ); c. 17 (p.113, 20) hemicyclium[4] (=NG); c. 20 (p.115, 2) Hyginus (phrygirus B);[5] c. 30 (p.126, 12) condicionem (=W), (p.127, 7) contionantis (=OWNHCΔ). Hunc codicem ueram formam una littera i scriptam genetiui singularis eorum nominum propriorum, quorum nominatiuus singularis in -ius desinit, semper fere adhibere, saepius cum W consentientem, nonumquam etiam contra ceterorum omnium testimonia supra p.   sq. demonstraui. Sed nullo modo in libro tam longe a communi archetypo remoto, praesertim cum tam multas formas consulto immutatas praebeat, pro certo iudicare possis tales bonas scripturas ex ipso Hersfeldensi manauisse. Animadverte quoque praepositionum in uerbis compositis sincere scriptarum, quae fere certo iudicio Hersfeldensi codici uindicari possunt, nullum exemplum nisi quae in compluribus aliis libris inueniuntur,[6] praebet V. Praeterea una i in tertia persona singulari perfecti

****

1Perperam Reifferscheidius testimonia librorum O N G I in apparatu profert.
2Non notat Reifferscheidius in apparatu.
3Vide supra p.
4Vide supra p.
5Vide supra p.   6Vide supra p.   sq.

actiui in talibus uerbis qualis petit, praeter c. 9 (p.106, 21) repetit ubi omnes libri praeter L X (om.U) hanc formam conservant, nusquam in V apparet.[1] Neque talem formam qualis est obicit hoc in codice inuenies.[2] Errores quas librarii inconsulto uulgo facerent, in hoc codice tantum non uidebis. Unum solum deprehendi, index (p. 99, 16) Flabius, nisi quod c. 9 (p.107, 11) in stestimonium primitus scripto prior S postea deleta est; c. 21 (p.115, 16) datus est muneri scriptum est, signis supra positis ad verum ordinem indicandum; c. 25 (p.120, 12) facieundum littera e virgula inducta invenitur; c. 26 (p.123, 12) quadam in qua est correctum.

Codex Leidensis, quamquam verbis omissis[3] fere caret, neque eis vitiis quae e librari imperitia aut neglegentia fere oriuntur maculatus est, manum emendatricem Ioviani Pontani aliorumque doctorum Italorum satis multis locis perpessus est. Ut uerbis Wissowae utar:[4] "Primarium codicis Leidensis pretium in eo constitutum est, quod insigne nobis praebet documentum studiorum a doctis Italis renascentium litterarum aeuo in transscribendis explicandis emendandis scriptoribus antiquis nuper repertis positorum." Interpolationes uel correctiones in hoc codice tripertitie distinguendae sunt; primo eae quas in ipsius Leidensis archetypum suscepit Pontanus, deinde eae quas fecit librarius ipsius L, qui et ipse vir doctus fuisse uidetur; denique posteriorum correctorum manus.

Nullam certam legem ad diiudicandum quae in hoc libro lectiones peculiares Pontano, quae autem ipsius codicis L librario debeantur inuenio. Wissowa (p. XXVI) eas emendationes quas librarius L supra uersum scripsit non Pontani esse coniecturas sed ab ipso librario propositas esse omni probabilitate coniecit; sed contrarium, omnes lectiones in textu se habentes Pontano attribui deberi,

****

[1]Excipiendum est c. 5 (p.104,21) obisse (=WDLGQ)

[2]Vide supra p.

[3]Verba omissa in L praeter ea quae in tota stirpe β (vide supra p.) deficiunt haec sunt: c. 4 (p.103,23) et (=CΔQ); c. 7 (p.105, 20) adhuc; c. 9 (p.106, 2) non; c.23 (p.118, 3) qui eum (qui cum eum Reiff.)

[4]Op. cit. p. XXXII.

non sequitur.[1] Manus emendatrix ab ipsa inscriptione orsa est, ubi pro De Grammaticis et Rhetoribus, De uiris illustribus substituit[2] et alia mutauit[3] Subscriptio quoque, Amplius repertum non est ad huc. desunt rhetores XI a pristina forma longe discedit. Wissowa (p. XXIII) librarium L orthographiae rationem Pontanianam nobis ex autographis operum eius libris et ex eius tractatu de aspiratione sub idem fere tempus, quo haec opuscula exarauit, composito cognitam secutum esse iudicauit. Haec fere uel Pontanus uel ipsius codicis L librarius bene emendauit:[4] c. 4 (p.103,13) Ticida pro Tigida; c. 10 (p.108, 3) sallustii pro salustii, (p.108, 8) Laelium (=MF Lelium GIU) pro Lelium, (p.108,21) sallustium pro salustium, (p.109,2) sallustio pro salustio; c. 11 (p.110, 4) sit sapientiam (=HQF) pro sapientiam sit, (p.110, 5) cauliculi pro calculi;[5] c. 21 (p.116, 4) iocorum pro locorum;[6] c. 22 (p.116,19) Gallus (= HUQ) pro galiius; c.23 (p.117,14) pepercisse pro parcisse; c. 25 (p.119, 13) messala (Q)[7] pro sala, (p.122, 6) exoluerunt (=HU exsoluerunt D)[8] pro exoluerint. Pauca alia haud inepte, sed dubito an uere correcta sunt: c. 6 (p.105,4) simul (=UQ) pro simulque;[9] c. 11 (p. 110,5) custodis pro

****

[1]Vide infra p.

[2]Hoc Pontano attribuendum est, ut nota illa marginalis ad libri initium (vide supra p.) docet.

[3]Vide supra p. ; p. sq.

[4]Secundo loco eas lectiones profero, quas Pontanus uel librarius L in exemplari, quo usus est, legere debebat.

[5]Vide supra p.

[6]Vide supra p.

[7]Vide infra p.

[8]Vide supra p. adn.1.

[9]Trossius Osannus Rothius huius codicis auctoritate simul ediderunt; Reifferscheidius simulque restituit, sed locus ut nunc stat uix legi potest. Vahlenus in exemplari Reifferscheidiano suo, c. 8 (p.106,11) ibique in otio uixit et multa composuit conferens, comma post consenuit deleuit ita ut hic sensus fiat: simul et consenuit et composuit. Sed, ni omnia me fallunt, simul non ad sequentia sed ad Rutilium referendum est, nam Rutilius quoque Smyrnae consenuit, ut est apud Orosium 5, 17, 12-13: "Rutilius quoque uir integerrimus . . .qui Smyrnam commigrans litterarum studiis intentus consenuit." Mihi quidem

custodes;[1] c. 21 (p.116, 5) inscribuntur[2] (G) pro scribuntur; c. 26 (p.124, 1) ctacilius pro Oltacilius.[3] Multa plura temere mutata sunt, quae omnia hic proferre non est operae pretium. Praenomina in capitum initiis semper exscripta sunt; c. 12 (p.110, 16) Corn. (Cor. O) pro Cornelii; c. 14 (p.111, 5) Gn. (=Q Gneo UF)pro Cn.; c. 17 (p.113,15) Aug. pro Augusto inueniuntur. Alia exempla hic habes: Index (p.99, 2) pilatus pro pilutus; c. 3 (p.102, 6) post hos pro Post hoc,[4] (p.102, 11) Lpneus[5] pro Leuius; c. 4 (p.104, 6) reputo (=Q) pro repeto, (p.104, 10) e grammaticis e ludo pro e grammaticis ludo;[6] c. 7 (p.105, 14) dionis pro Dionysi, (p. 106, 3) Atteius pro Ateius; c. 14 (p.111,8) magr (=magister Q) pro M., (p.111, 13) obelixi (Q) pro obelizi; c. 17 (p.114, 1) publicauerat pro publicarat; c. 27 (p.124, 3) studia pro studium; c. 30 (p.126, 11) optulisset (G) pro obtulisset, (p.126, 5) tam non pro tantum non. C. 30 (p.127, 3) corruptum illud yspeu[7] in ipseu immutauit Pontanus, scilicet ut Latino uerbo similius uideretur, ut est Reifferscheidi opinio. C. 28 (p.124 14) dubito an recte macino[8] Pontani coniecturae attribuerit Wissowa (p. XX).

Librarius qui ipsum Leidensem exarauit nonnullas errores quos in scribendo fecerat, uel inter scribendum uel in relegendo correxit, c. 4 (p.104, 9) patrun

****

haud dubium uidetur lacunam post Smyrnae statuendam esse, quam sic fere suppleam: ibidem Smyrnae <uixit una familiarissime> (cf. c.16, p.112, 19) simulque consenuit; composuitque. . .G. Kruger, Neue Jahrbb. 85 (1862) p. 852, uerba sic transponere uoluit: in Asiam secutus Zmyrnae consenuit simulque ibidem composuit.

[1]Ios. Scaliger, Pithoeus, Burmannus Iun., Weichertus in Anthologiis, quos secutus est Reifferscheidius, sic ediderunt: Custodes uidet hortuli Priapos. Statius custodis proposuit, quod Casaubonus omnesque sequentes ediderunt. Cum Hersfeldnesis lectio nullo modo stare possit, prior emendandi ratio longe praestantior mihi uidetur.

[2]Vide supra p. adn.1.

[3]Vide supra p. sq.

[4]Vide supra p. adn. 1.

[5]Vide infra p.

[6]Vide supra p.

[7]Vide supra p.

[8]Vide supra p. ; p.

nroru pro patrum scripsit, deinde nroru ut delendum lineola supposita notauit; c. 6 (p.105, 10) duas lras scripsit, lras statim perleuit; c. 9 (p.100, 18) pemptoru primitus scripsit, deinde p induxit et inter supra uersum addidit. Idem librarius post librum scriptum miniatoris officio functus est, quae omnia accuratissime in commentatione sua (p. XXVI sq.) descripsit Georgius Wissowa.[1]

Nonnullas etiam coniecturas suo Marte temptauit librarius L. C. 1 (p.100, 8) corruptam lectionem codicum D V L propriam preallegabant tribus punctis suppositis ut delendam notauit, atque ueram formam p legebat supra uersum restituit; c. 1 (p.100, 7) ubi corruptum adnotum est Pontanus at notum e scribens etiam corruptius effecerat, uoculam at, cui primitus crucem desperationis affixerat, perleuit atque ac supra uersum inter e et nihil addidit.

****

[1]Minus tamen accurate huius librari opus in M. Epidi uita (c. 28) enarrauisse mihi uidetur Wissowa haec (p. XXVII adn.1) scribens: "f. 58r cum M. Epidii vitam (c. 28) a praecedente separare in scribendo neglexisset, postea litteram initialem in medio versu miniavit." Namque librarius Epidi uitam a praecedente separare neglexisse uix dici potest, siquidem cum in exemplari, quo usus est hic librarius, tum in ipso Hersfeldensi codice nullum erat caput hoc loco a praecedente distinctum. In omnibus libris nostris melioris notae distinctionis signa post solitam ita posita sunt, ut locus sic legatur: solitam. Ad id tempus Epidius (praenomine M. omisso). Codices B K C H autem nulla omnino distinctionis signa habent, cum in I tale quid locum obtinet: solitā / Ad id tps ·Epidius. Sed caput a praecedente distinctum in solo G inuenitur, cuius librarius ab exemplaris sui memoria discessisse plane coarguitur, cum primitus Ad in eodem uersu ac uerba praecedentia scripserit, deinde uerbo Ad radendo deleto, in uersu sequente AD ID TEMPVS EPIDIVS litteris maiusculis scribens nouum caput indicauerit. Hoc loco in Leidensi codice photypice depicto saepius examinato compertum habeo librarium L eandem rationem ac librarium G olim secutum caput a praecedente distinctum confecisse. Nam in promptu est uerbum ad primum uersus locum obtinens in rasura supra litteram maiusculam D scriptum esse, et litterae maiusculae A a sinistra ex ordine in marginem extantis uestigia satis distincta apparere. Quae cum ita sint, librarius primitus AD id tempus epidius scripsit, deinde, si Wissowa librarium et miniatorem unum atque eundem fuisse recte indicauit, uerbo AD radendo deleto ad supra D in rasura scripsit; item litteram e in epidius, cuius uestigia etiam decerni possunt, erasit atque litteram maiusculam E minio supra pinxit. Punctum tamen post solitam in praecedente uersu non sustulit, neque distinctionis signum post tempus posuit.

C. 2 (p. 101, 2) ad retractarent coniecturam retrectarent littera e supra a scripta proposuit; c. 2 (p.101, 7),ubi omnes codices praeter W falso uectius (uettius O)· q · philocomus (uel philoconius) pro Vettiusque Philocomus testantur, uoculam et inter uectius et ·q· supra uersum scripsit. Eidem librario c. 4 (p.103,13) ne in nec correctum attribuo. His etiam locis lectiones, quas in exemplari reppererat atque primitus transscripserat, postea bene correxit: c. 3 (p.102, 13) in Catullo[1] priorem litteram l expunxit; c. 17 (p.113, 10) claruit in inclaruit[2] correxit; c. 25 (p.120, 11) ī iis[3] expunxit ī; c. 28 (p.124, 13) in epidici litteram c ut delendam notauit. Adde quod c. 20 (p.115, 7) in polyhistorem littera h, et c. 25 (p.122, 22) rescogniti[4] littera s expungendis medelam afferre sibi uisus est.[5] Caue tamen ne omnia, quae hic librarius supra uersum scripsit, pro eiusdem coniecturis capias, cum nonnullae lectionum uarietates quae in Hersfeldensi libro uel in codice Y se habebant in hunc quoque codicem manauerint,[6] uelut c. 16 (p.112, 6) Satti.[7]

Tres posteriorum manus in ea parte huius codicis, qua libellus Suetonianus continetur, uiri docti distinguunt, quorum unam semel modo in libelli initio inuenies. C. 1 (p.110, 3) ubi Pontani(?) coniectura (studiis uerius coniecisse uidetur Schoenemannus quam Wissowa artibus) olim extabat, haec manus ueram scripturam disciplinis, cuius uerbi litterae -nis a bibliopega resectae sunt, margini adiecit. Corrector posterior autem, quem m.3 nomino, Pontani coniecturam radendo deleuit atque lectionem marginalem compendiose discipłis in rasura scripsit. Temere Schoenemannus compendium discipłis, quod corrector in rasura scripsit, non disciplinis sed discipulis significare iudicauit.[8]

****

[1]Vide infra p.

[2]Vide infra p.

[3]Vide supra p.

[4]Vide supra p.

[5]C. 3 (p.102, 11) sum librarius l litteram in mellissus expunxit sui ipsius erroris correxisse potius habendus est, cum melissus in V D exhibeatur; mellissus tamen in B.

[6]Vide supra p. sq. C. 9 (p.107, 14) marmoreo (G), prorsus in dubio habendum est (Vide supra p.

[7]Vide supra p.

[8]Idem fere compendium discipłis in H hoc loco uidetur.

Altera est manus eius quem Wissowa glossatorem (B') nominat, ego signo m.2 indico. Haec manus calami ductu aliquantulo exiliore atque litterarum formis acutioribus quam quae in textu leguntur insignis est. Hic glossator notas satis frequentes in margine scripsit, ita ut indiculos argumenti exhiberet, uoces locutionesque inusitatiores nomina propria quoque atque rerum memorabiliorum mentiones enotaret. Haec manus in Germania nulla uidetur, in Suetonio autem cum f. 50^{v} (c. 9, p.107, 1) uerbo persenex[1] margini adscripto desinit. Qua de manu, cuius accuratiorem descriptionem in Georgi Wissowae docta et copiosa commentatione (p. XXVIII) inuenies, cum correctionibus omnino abstinuisse uideatur, nihil est, quod plura dicam.

Tertia est manus, quam m.3 appello,[2] eius qui et glossatoris et correctoris officio functus est. Haec manus formis litterarum diversis ductu calami crassiore atramento pallidiore insignis raro fallit. Omnes tres libellos Dialogum Germaniam fragmentum Suetonianum cum notis marginalibus eiusdem fere generis ac m.2 instruxit, tum, quod nostra multo magis interest, ipsi contextui medelam afferre conatus est. Alicuius uiri docti opus hic uideri, notae marginales quales ad c.11 (p.109, 12sq.) Cato poeta de quo Catullus et ovidius, ad c. 21 (p.116, 7) Togatae Trabeatae aperte demonstrant. Neque illum linguae Graecae ignarum fuisse e c.11 (p.109, 21) perspicitur, ubi supra gurgustio geo scripsit, margini autem haec adiecit: γεωργῶ / col. tra. Corrector m.3 uno quidem loco glossatoris m.2 notam marginalem immutauit,[3] unde illum hoc esse posteriorem colligitur: c. 3 (p.103, 2) ubi m.2 Sescenius in margine scripserat, m.3 litteram F praemisit.[4] Eadem manus c. 3 (p.103, 13) Catullo, c. 25

****

[1]Wissowa persenex huic manui attribuit. Dubium mihi uidetur, cum calami ductus consuetudine sit crassior.

[2]Wissowa B^2.

[3]Idem bis in Dialogo factum est teste Wissowa (p. XXIX ad fin.).

[4]In textu fescennius se habet, unde uix fieri poterat ut littera f ex ſ ab eadem m.3 non mutata sit, quamquam talis correctura oculis non apparet.

(p.122, 22) rescogniti sunt, c. 28 (p.124, 13) epidici, singulis litteris l & c uirgulis inductis easdem emendationes repetiit quas olim fecerat ipse librarius[1] c. 20 (p.115, 3) etiam alteram lectionem ex Hersfeldensi prouenientem fri[2] supra versum scriptam uirgulis perleuit. Quae manus c. 29 (p.125, 6) falsum in salsum radendo correxerit uix praestare possis. Ceteras emendationes uel interpolationes a m.3 factas, ut facilius diiudicare possis, num quid de eorum fonte colligi possit, tabulis infra expono. Lectiones genuinas litteris Italicis, quae uocantur, indicaui:

	L	Lm.3 ω
c. 1, p.100, 3	studiis (?)	discip*l*is (disciplinis)
c.30, p.127, 2	redigerent (=Q)[3]	redigeretur
	L B	**Lm.3**
c.16, p.113, 8	uersiculis[4]	uersiculus (uersiculi K)
	L V D (Q)	**Lm.3**
c.25 p.121,11	profluit	profluxit
	L ω	**Lm.3 X**
c. 2, p.101,12	gener. Q.[5]	generque
c.11, p.109,12	surreptus L subreptiis ω subrectus α	surreptis
	L ω	**Lm.3 α**
c.11, p.109,12	syren L ω (latinas)irem O (latinas) item W	siren
c.30, p.127, 1	excanduisse et ut L ω excanduisset ut X B D	excanduisse ut[6]

****

[1] Vide supra p.

[2] Pontanus phry- in fri- immutavisse videtur. In indice quoque friginus exhibetur.

[3] Vide infra p.

[4] Vide supra p.

[5] -q in L in rasura scripsit m.3. Prioris scripturae nullum est uestigium.

[6] Forsitan haec correctio ipsi librario uindicanda sit.

	L ω	Lm.3 H C Δ Q
c.16, p.113, 9	Et Epirota[1]	Epirota
	L ω	Lm.3 B M C Δ
c.25, 0.122, 5	anasceuas (nasceuas I)	anascenas (anastenas M)
	L ω	Lm.3 B M
c.25, p.122, 5	catasceuas	catauenas Lm.3 cathascenas B catastenas M
	L ω	Lm.3
c. 2, p.103, 2	Sescennius (uel Siscennius)	fescennius[2]
c.11, p.109,21	gurgustio	^{geo}gurgustio
p.110, 3	Miratur (Mirator C)	Miretur
c.18, p.114,12	in iis β α in his X K H U Q in hos C Δ	et in iis
c.23, p.117, 1	textrinum (Texerinum N)	textrinus
c.30, p.126, 4	tum	tu^{vt}

Huius correctoris emendationes in Diaologo et Germania multo frequentiores sunt quam in libello Suetoniano. Schoenemannus (p.50 sq.) in Dialogo plus centum et uiginti quinque, in Germania autem plus septuaginta quinque emendationes ex hac manu fluentes enumerat. Quae lectiones in Dialogo et Germania maximam partem cum quibusdam libris manuscriptis deterioribus uelut Vindobonensi bibl. Caes. 49 in Germania et Dialogo, uel nostro Harleiano (H) et Parisino (P) in Dialogo solo conspirant; artius etiam uinculum habent cum ea Germaniae et Dialogi editione, quam Franciscus Puteolanus Mediolani a.1475 prelo subiecit, uel cum altera eiusdem editione Venetiis a.1497 typis descripta. Correctorem igitur emendationes, praeter quasdam uiginti quinque fere numero quae ex ipsius ingenio prodisse uideantur, ex aliquo codice hoc genus et e priore uel altera Puteolani editione promptas libris Taciteis adiecisse

****

[1]Vide supra p.

[2]Vide supra p.

iudicauit. Eundem correctorem talia subsidia in Suetonio corrigendo habuisse, nemo, qui tabulam supra expositam perlustrauerit, credet, sed eas emendationes, ut modo in hoc, modo in illo codice, saepius etiam in nullo inueniuntur, omnes e correctoris ingenio nullo libro uel manuscripto uel impresso adhibito prodisse facile concedes; quod etiam Schoenemannus optimo iure suspicatus est.

6. Stirps β in propriis lectionibus leui esse auctoritate iudicatur.

Restat ut nonnulla de fide stirpis β in lectionibus peculiaribus disseram, praesertim cum opinio mea tam longe ab opinione uirorum doctissimorum, qui fragmentum Suetonianum edendum curauerunt, discedat. Priores Suetoni editores paene quaesiuisse mihi uidentur, quot huius stirpis lectiones peculiares accipi possent, ego quidem, cum hos codices ex Hersfeldensi ea uia quam demonstraui originem traxisse persuasum habeam, quaero non quot lectiones accipi possint, sed quot accipias necesse sit.

Cum a.1841 Ludouicus Trossius codicem Leidensem in lucem protulit, tanta erat nostri libelli codicum parsimonia, ut quidem uiris doctissimis id temporis uidebatur, editiones quae uulgo ferebantur tam foedissimis interpolationibus, quae uel nullius omnino codicis uel pessimorum modo codicum auctoritate nitebantur, maculatae erant, totus textus Suetonianus omnino tam incerto fundamento sedere uidebatur, ut nihil sit admirandum uiros doctissimos codicem Leidensem insignis esse bonitatis duxisse, atque ducem primarium, a quo paene omnis recensionis salus speranda esset, tandem repertum esse censuisse. Trossius igitur Leidensem codicem typis describi iussit. Osannus quoque et Rothius Leidensem omnium optimum habuerunt, quamuis paucos alios adhibuerint.[1]

****

[1]Osannus praeter Leidensem hos codices adhibuit: Harleianum et eius apographon Parisinum, et Berolinensem, quem nemo antea contulerat. Hic codex autem ei fraudes fecit, cum eum ab L uel potius Pontani libro contaminatum esse (uide infra p.) non perspexerit, atque complures codicis L peculiares lectiones codicis Q testimonio confirmari existimauerit. Rothuis praeter eos libros quos adhibuit Osannus Gudianum in medium protulit.

Reifferscheidius maiore librorum manuscriptorum copia usus[1] Leidensem codicem multis Pontani aliorumque interpolationibus laborare recte perspexit, atque fidem, quam priores Leidensi habuerant, eius patruo Vaticano 1862 libro certe multo sinceriori transtulit. Codici V nisi certa rei ratio repugnaret ubique oboediendum existimans, has lectiones totius stirpis β peculiares[2] edidit: c. 2 (p.100, 14) Aristarchi, (p.101, 3) et ceteris, (p.101, 12) Ser.; c. 4 (p.104, 1) ipsos, (p.104, 3) alia; c. 6 (p.105, 8) diuarum; c. 10 (p.109, 2) nil; c. 15 (p.112, 14) domino omis.; c. 17 (p.113, 20) inferiore; c. 22 (p.116, 13) sibi sed. Harum lectionum quattuor Aristarchi, Ser., ipsos, diuarum, ut supra indicaui, pro bonis habeo, sed ne una[3] quidem meo iudicio codici Hersfeldensi uindicari potest. Has lectiones edere non dubitabo, non quod eas memoriam Hersfeldensis codicis reuocare existimem, sed quod librarium β ueras emendationes inuenisse credo. Quid autem de ceteris lectionibus a Reifferscheidio acceptas iudicandum est? C. 4 (p.104, 3) alia antiquitus inde ab Aldo locum obtinet, sed quo iure ceterorum librorum lectioni alias (sc. meditationes[4]) praeferendum sit non uideo. Mihi quidem alia inscita esse interpolatio uidetur eiusdem notae ac c.8 (p.106, 8) grammaticae, et c. 26 (p.123, 14) hordinarium quae haec eadem stirps exhibet. Si c. 15 (p. 112, 14) domino omittis, eodem iure, ut mihi quidem uidetur, c. 13 (p.111, 1) litterarum omittere possis, cum nullo in codice huius stirpis inueniatur. C.10 (p.109, 2) forma nil alibi apud Suetonium non inuenies testante Ihinio.[5] Cur

****

[1] Hos codices adhibuit Reifferscheidius: Vaticanum 1862 (V) Leidensem (L) Neapolitanum (N) Gudianum (G) Vaticanum 1518 (I) Ottobonianum (O); quorum L G soli antea adhibiti erant, nisi quod Statius in editione a.1565 in medium emissa selectas lectiones ex V et I protulit. Vide supra p.

[2] Vide supra p. sq.

[3] Duplicem lectionem duarum: diuarum, quae etiam in V uidetur, libro Hersfeldensi attribuere malim, sed dubito an etiam hoc recte fieri possit, cum librarius α nihil nisi duarum ante oculos habuisse uideatur (uide supra p.) siquidem alteram lectionem duorum proposuit, quod uix facturus erat si diuarum quoque in exemplari legisset.

[4] Vide supra p.

[5] Op. cit. p.

eum hoc solo loco nil scripsisse iudicauerimus, cum familia X et stirps α nihil ostendant? Nemo, ut opinor, c. 2 (p.101, 3) et meliorem lectionem quam etiam praebere credet. C. 17 (p.113, 20) in scriptura inferiore non de Latinitate sed de ipsa re agitur, quam ad diiudicandam copiae nobis desunt, sed quo modo dubitari possit, quin superiore in Hersfeldensi codice extaret, non extrico.[1] Restat c. 22 (p. 116, 13), quem locum omnes post Casaubonum sic ediderunt: quando non putat is cum aduersario de iure sibi, sed de soloecismo controuersiam futuram. Pronomen is ad Cassi clientem, qui idem est Marcelli aduersarius, sine dubio referendum est. Sibi igitur est uerbum leui momento, quod tam omitti quam addi poterat. Verba de uire uerbis de soloecismo opponuntur; sed, si illud sibi intercedit, tota uis huius oppositionis ruit, neque sententia aequabili lenitate profluit. Non tamen alterum uerborum ordinam sed sibi, licet is in Hersfeldensi cidice fuisse uideatur;[2] restituere uolo, cum sensus prorsus diuersus fiat et nimis sit difficilis. Ut mihi uidetur, aut sibi ut interpolatio reiciendum est, aut, quod probabilius duco, ei loco quem sententia apertissime postulat, h. e. ante controuersiam restituendum est. Totum locum sic lego: quando non putat is cum aduersario de iure, sed de soloecismo sibi controversiam futuram.

Nunc examinemus eas lectiones quae in λ communi codicum D V L archetypo exortae uidentur.[3] Praeter c. 5 (p.124, 21) obisse et c. 15 (p.112, 15) perceptisque, quae uel sine libris accipienda[4] erant, haec admisit Reifferscheidius: c. 4 (p.103, 25) iam, c. 30 (p.126, 4) adornate, (p.126, 13) sui,

****

[1] Ipse Reifferscheidius a Vahleno (1877, p.3-4) incusatus, quod inferiore edidisset, postea (1877, p.3-4) in incerto relinquendum confessus est utra esset uera scriptura. Sin nexum, qui est inter nostros codices, recte interpretatus sum, in incerto non est utra esset Hersfeldensis codicis scriptura.

[2] Nescio quae perturbatio hoc loco in Hersfeldensi erat, cum in familia X uerba proxime praecedentia cum aduersario de iure deficiant.

[4] Hae duae lectiones artiore sensu non sunt propriae horum librorum, siquidem obisse in W G Q, perceptisque in NO invenitur; h.e. utrumque in uno familiae X libro se habet. Quae cum ita sint, non infitior has lectiones ex Hersfeldensi

quae omnia hic ab Aldo locum obtinent; c. 27 (p.134, 3) *et studium*. Quid, quod idem Reifferscheidius c. 21 (p.116, 1) ubi Hersfeldensis liber *Augusto etiam* recte testabatur, ut corruptelam *et*, quae in λ exorta est, retineret, *et Augusto* scribens interpolationem introducere non dubitavit! C. 4 (p.103, 8) etiam *diligenter aliquid*, quod in V et L solis invenitur, pro *aliquid diligenter* scripsit. Quae autem huius loci ratio habenda sit, siquidem *aliquid* in B et D omittitur, supra p. sq. ostendi.

E quattuor huius stirpis libris duos solos V et L noverat Reifferscheidius; V et Pontani librum autem ex communi archtypo, qui esset ipse apographon eius libri[1] e quo omnes codices profluxissent, transcriptos esse existimabat. Nunc Bodleiano (B) et Hauniensi (D) in lucem prolatis non poteris non aliter de libris V et L iudicare. Nam, etiamsi in hoc perstiteris communem parentem librorum B D V L non e codice Y sed ex ipso Hersfeldensi transcriptum esse, infitiari non poteris Pontani librum et V non duobus sed tribus gradibus ab Hersfeldensi remotos esse. Sin autem, ut credo satis demonstraui codices B D V L eidem familiae referendos esse cui omnes praeter C W, Pontani librum et V quattuor gradibus ab Hersfeldensi remotos satis constat. Quid quod quadam probabilitate demonstrare licet non tres sed quattuor libros inter Hersfeldensem et hos duos codices intercedere?[2] Ut ad lectiones codicum D V L proprias redeam, si eisdem locis codex B cum ceteris libris facit, ne specie quidem veritatis hae lectiones archetypo β , nedum codici Y uel libro Hersfeldensi referri possunt. Quare hae lectiones nisi quid ad textum ceterorum codicum manifesto corruptum sanandum adferunt, plane damnandae sunt. Sed earum lectionum quibus Reifferscheidius suffragatus est, quot ceteris codicibus medelam

****

libro manare potuisse, codicem B autem in eundem errorem incidisse ac ceteros fere omnes.

[1]Hunc librum non ipsum Hersfeldensem uel Fuldensem (ut ipse putavit) sed eius apographon ab Enoch Romam reportatum censuit Reifferscheidius. Vide supra p.

[2]Vide supra p.

adferunt? Praeter obisse et percentisque[1] una sola ut mihi uidetur, neque eam sine magna dubitatione suscipiam. C. 30 (p.126, 4) aloranter quod in ceteris libris se habet vix vera esse scriptura potest, adornate autem, quod in D V L invenitur, certe est melius, sed hoc a Suetonio scriptum esse praestare nolim. Nam alterutrum est ἅπαξ λεγόμενον neque adornate loco omnino satisfacere uidetur. Mihi uidetur abundanter uel aliquid simile quod contrarium sit eius quod significat circumcise scribi debuisse. Sed tantam vim codicum fidei facere non audeam. Quid de c. 4 (p.103, 25) iam censerem supra (p.   ) dixi. C. 30 (p. 126, 13) sui ab eodem librario qui personalem pro proconsulem et yspeu pro conspectu scripsit, quippe cui Suetoni uerba non sine magna sua inuidia[2] haud satis perspicua uiderentur, interpolatum esse censeo.

[1]Vide supra p.   adn. 1.

[2]Cf. Aug. 14: non tamen sine magnis suis et ante bellum et in bello discriminibus, Vesp. 22: amore suo.

IIII De Stirpe y

1. Lectiones stirpis y propriae exhibentur. Duae corruptelae huius stirpis opera sanantur.

Tertium fuit codicis Y apographon, quod y nomino. Codex y quamquam ipse periit satis numerosam et uitiosam reliquit progeniem, codices Venetum (M) Ambrosianum (K) Harleianum (H) Parisinum (P) Urbinatem (U) Cheltenhamensem (C) Florentinum (F) Vaticanum 4498 (Δ) Berolinensem (Q) complectentem. In hac stirpe stabilienda ab ipsis inscriptionibus exordiar, quae aperte demonstrent libellum qui in Hersfeldensi codice unum[1] fuerit a librario y bipertite distributum esse: SVETONIVS TRANQVILLVS DE GRAM/MATICIS. LIBER. PRIMVS. ante eam partem quae est de rhetoribus: SVETONII TRANQVILLI DE RHETORIBVS/ LIBER SECVNDVS M; in K nulla est inscriptio aut subscriptio[2]; Suetonii tranquilli de gramaticis & rhetoribus ... Suetonii tranquilli de gramaticis liber primus/ explicit. Sequitur eiusdem de rhetoribus liber secundus H ; eadem atque H, nisi quod litteris maiusculis exarantur, in priore autem inscriptione LIBER INCIPIT post RHETORIBVS habet P ; SVETONII. TRANQVILLI LIBEL/LVS. DE. VITIS. GRAMATICORVM.... FINIT.... SVETONII. TRANQVILLI. LI/BELLVS. DE. VITIS. RETHORVM, INCIPIT. FELICITER. U; CAI SVETONII. TRANQVILLI: / HISTORICI DE GRAMATICIS PROEM/IVM LIBRI PRIMI sequitur index grammaticorum . . . SVETONII TRANQVILLI HISTORICI/ DE RHETORIBVS LIBER SECVND/VS DE CAPITVLA sequitur index rhetorum C; .C. SVETONIVS TRANQVILLVS RHETOR DE G/ GRAMMATICORVM VITA (post c.18 (114,4) hic initio deficit) F; .C. Suetonii Tranquilli

****

[1] Rothius (p.L) primus demonstrauit unum non duos fuisse libellum de grammaticis et rhetoribus, quod illud quoque in primis alterius partis uerbis aperte proderet: Rhetorica quoque apud nos perinde atque grammatica. Quae opinio Decembri testimonio confirmatur: Suetonii tranquilli de grammaticis et rhetoribus liber, Incipit.

[2] Titulus litteris cursiuis exaratus qui libro praemissus est: Suetonius de Inlustribus Grammaticis et Rhetoribus: itemque is qui Dialogo adiectus est: Taciti uel Quinctiliani Dialogus An et quare suae aetatis oratores ueteribus concedant; a manu multo recentiore confectus est, quam Sabbadinius (1903, p. 211) exeunti saeculo sexto decimo assignat. Mihi quidem hac aetate posterior uidetur.

historici de Gramaticis prohemium sequitur grammaticorum index ... Suetonii Tranquilli historici de Rhetoribus Liber Δ. sequitur rhetorum index; .C. SVETONII TRANQVILLI DE GRAMA/TICIS ET RHETORIBVS INCIPIT ... C. SVETONII TRANQVILLI DE/ GRAMMATICIS LIBER FINIT. Spatio uacuo complurium versuum relicto: [illegible] DE RHETORICIS LIBELLVS/ INCIPIT. Q.

In subscriptione est quidam consensus. Codex M, qui longe est optimus huius stirpis et archetypo y proxime accedere habendus est, haec in margine ostendit: non videtur integrum hoc exemplar. H in margine: Hic antiquissimum exemplar finit. & non integrum videtur. C Hic antiquissimum finit exemplar/ quod non integrum videtur. In P nihil nisi SVETONII TRANQVILLI/ FINIS inuenies; in Q [illegible]. In U Δ nulla omnino est subscriptio.

Lectiones huius stirpis peculiares tabulis infra conferens eam rationem secutus sum ut lectiones, quas in ipso y fuisse iudico, exhibeam, etiam si in singulis uel compluribus codicibus uera scriptura coniectura restituta est.[1] Discrepantias inter singulos stirpis y codices accurate adnotaui, sed eorum codicum, quorum lectiones in dextra columna exhibentur, minores discrepantias non semper protuli. Vicem inter litteras minusculas et maiusculas et litteras ae et e fere neglexi.

	y (M K H P U C F Δ Q) (recte)	ω
c.25, p.120,11	iis[2] (his Δ Q)	in iis (in del. m.1 L) α D V L in his X B
c.27,p.124,1	Voltacilius M H Voltatilius K uolacilius U Volcatius C Δ VOLCATIVS Q	Ultacilius X V Octacilius α D ottacilius B octacilius L

****

[1]Vera scriptura saepissime in Q ad fidem codicis L uel Pontani libri restituta est. Vide infra P.

[2]Vide supra p. sq.

M C Δ (falso)

Index,p.99,11	Vergilius flauus	Ver. (Vergi G Vero B Virginius L) flauus
12	Ursilus	Ursilus

γ (M K H P U C F Δ Q) (falso)

c.1,p.100,2	rudis ac M K C rudi ac H U Δ Q (= B)	rudi scilicet ac (.s. rudi ac I)
p.100,8	At siquitem M K C ac siquidem Δ at siquid H U ac siquid Q	aut siquid
c.3,p.102,11	Lenaeus M H C Leneus K U Δ Leuius E	Leuius ω Lèuius G .L. D Leneus L
p.103,1	Siscennius M C Δ Q Sissenius K Sisennius U Sistenius H	Sescennius ω Sescenius D fescennius g sescennius corr. m.3(?) L
c.4,p.104,3	om.is.	scilicet (.s. I B)
p.104,10	stanti M C Δ statui K statim H U	statim ω stacii I
c.5,p.104,15	ferturque M K U Δ fertur quae C feruntque H fecitque Q	fecitque
15	tum M H U C Δ om.is. K tamen Q	tamen (tn̂ X cum B)
17	indicatur (indicat Q)	indicat
c.8,p.106,15	uulgatosque K H U Δ uulgatos quae C uolgatosque M F uolgandosque Q	uulgandosque (uolgandosque B Y)
c.9,p.107,4	omni sermone M K H C Δ om.is. U omni in occasione Q	omni in occasione ω omni occasione B Ym.2
20	ex M exemplum K Rγ^m cett. filium Q	filium ω filiam B
c.10,p.108,6	declamatum cett. declarator U declamantibus Q	declamantium

c.10,p.108,21	historias (hystorias Q)	historias
24	Asinium (assinium K) Pollionem M K C Δ omis. H U Asinium Q	Asinium ω Asinum I assinium E
p.109,3	celerique et M K celeri et H C Δ omis. U ciuilique et Q	ciuilique et
c.11,p.109,15	probabantur M K H probantur cett.	probantur

(M K H P U C I Q) (falso)

c.11,p.109,21	medico M K H U F medito C medio Δ modico Q	modico ω modice D W (corr. in modico m.2 W)
c.12,p.110,20	nuper factum	imperfectum
c.14,p.111,6	Memmius[1] M K Memmii H F Q Memini U C Memmii Δ	memmia (memma B Memmio D)
10	pn̄te cett. presente Q putem U	putem
c.14,p.111,15	habuero	haberem
p.111,16	cohitus M U coitus K H cintus C tritus Δ uictus Q	uictus
c.17,p.113,14	liberalis	liber aliquis
c.18,p.114,14	omis.	Q.[2]
c.22,p.116,17	auctoritatem	ciuitatem
c.23,p.117,16	carperet M K H C caperet U Δ Q	caperet (cuperet W)
c.25,p.120,10	omis.	quae
p.120,11	itura M K item H U itam C ita Δ recta Q	recta
c.26,p.123,13	Acratino K H a Cratino M C Δ Q .A. cratino U	Altratino (aattino W)

****

[1]Vide supra p. sq.

[2]Vide supra p.

	y (M K H P U C F Δ Q) (falso)	ω
c.26,p.123,14	subiratoque (subnatoque K) (subtractoque Q)	subtractoque
c.28,p.124,9	docendi (om. Δ) (dicendi Q)	dicendi

Lectiones duplices quas Y ex Hersfeldensi codice uel quae in ipso Y exortae sunt, in stirpe y ita distributae sunt ut utraque lectio in eodem codice perraro uideatur, sed alia in alio exhibeatur, ut e tabulis supra p. sq. expositis facile perspicies.

Uno quidem loco c.29 (p.124,20) haec sola stirps lectionem duplicem exhibet quam codici Hersfeldensi uindicare non dubito:

	stirps y	ω
c.	exititisse se in marg. eadem man. extricte M extitisse se K H U extitisse (se om.) Δ extricte se C extrictae se Q	extricte se

Qui veram indolem lectionum duplicium quae erant in Herfeldensi libro recte perspexerit, hanc lectionis varietatem illi codici vix abiudicare poterit; sed hoc quoque clarius luce constare debet extitisse non fuisse alteram lectionem pro extricte sed pro extricte se. Quare nolo Statium extrisse se proponentem, quod Rothius etiam edidit, veram lectionem Suetonianam reuocasse. Emendatio igitur aut ab extricte se aut ab extitisse proficisci debet. Quae cum ita sint, ad hunc locum sanandum haec propono: par oculorum in amicitia M. Antoni triumuiri extinctum esse aiebat. Neque hoc obstare mihi videtur, quod pronomen sibi deest, cum eadem sermonis brevitas in uerbis quae continuo sequuntur inueniatur: eiusdem uxorem Fuluiam, cui altera bucca inflatior erat, acumen stili temptare[1] dixit.

Alio quoque loco Suetoni uerba non nisi huius stirpis opera reuocari posse

****

[1] Vulgo tentare. Vide supra p.

mihi uidentur. C. 9(p.107,6) haec stirps omni sermone testatur, ceteri libri omni in occasione, nisi quod in in B omittitur, in W a secunda manu deletum est. Dicat aliquis sermone olim glossam ad laceraueit interpretandum fuisse, quae in textum inrepserit. Hoc esse posse non infitior, sed facilius crederem nisi altera lectio omni in occasione suspiciones moueret. Praepositionem in Reifferscheidius delere non dubitauit Claud. 42 occasione omni conferre iubens; quod Ihmius quoque probauit.[1] Sin Suetoni usui dicendi consulimus per omnem occasionem potius scribendum erat.[2] Ergo haud dubium mihi videtur quin Suetonius hic quoque per omnem occasionem scripserit; p omnem in corruptum s monem abisse, atque correctorem aliquem ex sermonem occasionem effecisse omni in occasione, sed ne prioris lectionis memoria omnino periret sermone in margine uel supra uersum scripsisse. Unde factum esse ut iam in Hersfeldensi libro duplex lectio sermone: omni in extaret.

C. 9 (p.107,20) M K reliquit exemplum (ex^m M) Oribilium, ceteri huius stirpis compendium incertae significationis proferentes reliquit $R\!\!\!/^m$ Orbilium testantur; α β X reliquit filium Orbilium (filiam Orbilium B orbilium filium O) ostendunt. filium Orbilium certe ineptum uidetur, et Reifferscheidius Orbilium recte inclusisse mihi uidetur. Osannus tamen cognomen Orbili fili in illo compendio $R\!\!\!/^m$ latere putauit, quod in Rufum[3] explicare uoluit, licet nihil in contextu mutare ausus sit. Quae opinio non est sine illecebris, sed uix uera esse potest, cum satis constet et ex^m et $R\!\!\!/^m$ e compendio fi^m pro filium corrupta esse. Librarius hoc compendium pro filium in Y inueniens uel ex^m uel $R\!\!\!/^m$ legere sibi uisus est atque utrumque in libro suo, unum in textu alterum in margine uel supra ordinem scripsit. Utrumque ex^m et $R\!\!\!/^m$ in y fuisse persuasum habeo[4], cum editio Incerta,

****

[1] Op. cit. p.548.

[2] Claud. 11,2: per omnem occasionem; Tit.8,2: per omnis occasiones; Aug.67,2: per occasionem ualitudinis; Aug. 41,1: per occasiones; Claud. 26,3: per ... blanditiarum occasiones.

[3] Romanum verius sit, ut mihi uidetur.

[4] Haud scio an c.9(p.107,20) ratorhicum, quod in M post orbilium margini affixum est, et rhetoricum, quod in K in textum ante grammaticum inrepsit ad illud compendium $R\!\!\!/^m$ referenda sint. Vide infra p.

quae codicis H archetypo pro fundamento usus est[1], exemplum exhibeat, quam iam nihil nisi $R\gamma^m$ in ipso H se habeat. Itemque Veneta 1474 editio, quae eiusdem est sectae atque CΔQ exemplum profert[2], cum CΔ $R\gamma^m$ habeant[3].

Si lectiones huius stirpis peculiares examinaueris, ipsum librum γ interpolationibus de industria factis fere caruisse libenter iudicabis, sed uitia eius maximam partem e librari inscitia, inprimis in scribendi compendiis explicandis exorta esse. Quae cum ita sint, non sine fructu hanc stirpem in Suetonio recensendo adhibuisse mihi uideor, quippe quae nonnumquam rectam emendandi uiam monstret, saepius autem pretiosissima testimonia ad ceterorum codicum lectiones recte aestimandas nobis praebeat[4].

****

[1] Vide infra p.

[2] Vide infra p.

[3] Q filium e Pontani libro reuocauit.

[4] C. 7.(p.106,1) in his, c.18(p.114,12) in his (in iis M in hos CΔ) haec stirps cum familia X meliorem formam (in iis αβ) praebet, quam Reifferscheidius etiam contra Vaticani 1862 testimonium edidit. C. 10 (p.108,15) γ cum X recte uindicauit contra uendicauit in α et β (uindicauit V) exhibet.

2. Codices M K e communi archetypo deperdito δ profluxisse demonstratur. Codex M quodam opprobrio liberatur.

Codices M et K, quamuis ille nonnullis hic permultis propriis uitiis sit maculatus, ab eis uitiis quae ceteri huius stirpis libri communia habent, fere carent. Non tamen puto M et K ex ipso γ transcriptos esse, cum compluriens easdem lectiones peculiares ostendant, ita ut liber aliquis inter eos et γ intercedere iudicandus sit. Duo igitur fuisse apographa codicis γ censeo, quae δ et ζ nomino. Ex δ codices M et K ortus ducunt, ex ζ ceteri huius stirpis uariis gradibus profluxerunt. Hac e tabula iudicare poteris quae lectiones peculiares in δ exstarent:

	δ (M K)	ω
c.4,p.103,8	acurate M accurate[1] K	acute (accute B)
c.9,p.107,20	exemplum	vide supra p.___ ,p.___
c.10,p.108,13	qr	quia
c.11,p.110,15	Crateris (V U Q Crateri L)	Cratetis (cratis C)
c.14,p.111,6	Memmius	uide supra p.___
p.113,13	indicaturus	iudicaturus
c.15,p.112,12	in eruditissimum (=I)	ineruditissimum (inruditissimum Δ)
16	Epyrota M epyrota K (= X)	Epirota
c.16,p.113,3	adolescentulis	adulescentibus W Q I B C adolescentibus
9	epyrota (= X)	Epirota
c.25,p.120,11	itura	vide supra p.
p.122,19	brondusii in brondusi corr. M brondusii K	brundusii ω brundis in W brundusium I
21	falaciam	fallaciam ω fallatiam W I C falatiam B

****

[1] Quae manus correxerit non liquet.

(M K)

c.26, p.123,11   alii (= E)   ali (ali ex alii corr. I N)

c.26, p.124,14   Mancino[1] (= L)   nuc-ino X B Muncino (mūtino I) ω

M et K multa scribendi compendia conseruant, quae codici γ sunt uindicanda[2]. Quae nonnumquam errores in aliis huius stirpis libris facile explicant, ut c.2 (p.101,1) aiorum pro aliorum, in H amicorum, in C UΔ animorum, in Q animos; c.6 (p.105,10) pastichide pro parastichide, in H perastichide, in C Δ perastichi de; c.9 (p.107,5) nẽ (pro naturae) in K, in C Δ autem ne; c.10 (p.108,18) sig̃t[3] in M K, in H signant. Quidam errores in K e compendiis, quae librarius M resoluere non ausus est, explicari possunt, ut c.4 (p.103,9) propẽ[1] (= proprie) M prope K; c.9 (p.106,19) dein̂ (= deinde) M Demū K; c.10 (p.108,18) cognom̂ (= cognomen) M co-noie K.

Venetus codex longe est optimus huius stirpis, atque meo iudicio integrior est quam Vaticanus I, Bodleianus, Hauniensis, uel etiam Gudianus. In quibusdam lectionibus, quae ad orthographiam pertinent, is codex cum uno et altero uel cum paucis aliis ueras scripturas praebet, ut c.2 (p.101,10) lengus (= lenaeus C); c.14 (p.111,5) Nicia (= O N V), (p.111,15) Nicia (= X N D V UΔ); c.23 (p.117,13) palaemon (=W); c.24 (p.115,6) berytius (= G B V H Q). C. 17 (p. 113,20) emicyclium in M uerae formae hemicyclium quae in solis N C V uidetur proxime accedit. C.4 (p.104,2) ethiologias[4], M Hersfeldensis libri lectionem conseruat, ubi ceteri stirpis γ una cum W G B in ethymologias uel tale quid abierunt. C.25 (p.119,10) M cum X V L C paululo pro paulo in ceteris testatur, ita ut uix dubito illud Hersfeldensi libro uindicare. C.14 (p.112,2) etiam M cum solis O W ueram scripturam non possit sincere exhibet.[5] Haud ita multas lectiones peculiares quas neque lib-

****

[1]Vide supra p.
[2]Saepius eadem compendia atque H exhibent.
[3]Idem compendium in B V L.
[4]Pro aetiologias, et sic edendum est, non ethologias ut editores omnes (praeter Trossium) post Beroaldum haud recte publicauerunt.
[5]Vide supra p.

rarius neque corrector sustulit in codice M inuenies. Viginti fere quinque praeter eas quae ad orthographiam pertinent animaduerti. Haec exempli gratia ostendo: c.5(p.104,14) dignitatemque pro dignationemque, c.7(p.105,30) quoque claros (... 0) pro claros quoque; c.9(p.107,15) propris pro prope; c.10(p.108,18) ad om.; c.16 (p.112,11) Pistorum (prostorum K); c.18(p.114,6) R inyrne pro Ingrnae; c.23(p.118, 1) libidinis pro libidinibus; c. 28(p.124,6) cornelius pro cornibus; c.30(p.126,9) centumuiriali pro centumuirali. Quae omnia merae neglegentiae deberi uidentur, sed in indicibus duo additamenta de industria facta sunt. P.98,11 Staberi Erotis nomen in Hersfeldensi libro uel exciderat uel numquam locum in indice habuerat; in M autem inter Cornelius Epicadius (sic in M) et Curcius nicia (sic) Staberius heros t hiero additum est; p.99,1 L. praenomen, quod in ceteris libris praeter B deficit, plocius (sic in M) Gallus e contextu praefixum est. Probabilius mihi uidetur haec additamenta non in ipso M sed in δ facta esse, sed pro certo iudicari non potest, cum indices in K deficiant. Sed p. 98,6 praenomen M., 1.8 praenomen L in hoc solo codice desunt; quae neglegentia ab illo studio corrigendi abhorrere uidetur.

Librarius M saepius uel inter scribendum uel in relegendo suos errores sustulit, velut c.7(p.106,5) reperitur (ri); c.9(p.107,10) insectantem (tione); c.14(p.112,12) libertos ut uidetur in libros correctum; c.25(p.112,23) uoluntate libertate. Copiosius correcturae officio functa est secunda manus in hoc codice, quae complures errores ab ipso librario factas sustulit, sed neque lectiones quae stirpis γ propriae sunt, neque eas quas M communes cum K habet mutauit. Unde constat correctorem continuo post librum scriptum suo munere functum esse, neque aliud exemplar habuisse nisi id quo prior librarius usus sit[1]. Haec uitia inter alia a prima manu admissa correctoris manus sustulit: c.4(p.104,1) Tharanda ut Problemata p Parasis allocutiones in textu omissa in margine addidit; c.7(p.105,9) libidine in

****

[1]Corrector idem fuisse uidetur qui cetera omnia hoc codice contenta praeter Suetonium et opera Tacitea exscripsit. Vide Philipp, 1904 p.304; et supra p.

textu perleuit liberalitate in margine addidit; c.9(p.106,21) prorsus in textu deleuit professus in margine suppleuit; c.23(p.117,3) & expunxit, ac supra uersum scripsit; c.23 (p.117,16) promercalium in textu omissum in margine addidit; c.30 (p.126,10) neque placent in text. om. in margine addidit; Eadem altera manus c.13 (p.110,21) alteram lectionem hero suo metre emptus margini adiecit, emptus autem quod librarius in textu scripserat in empturus immutauit. Idem corrector librum copiosis adnotationibus marginalibus ita instruxit ut argumenti indiculos exhiberet, ut ad c.3(p.102,10 sq.) Quanta merces olim grammaticorum; uel ut res memorabiliores adnotaret, ut ad c.16 (p.113,5 sq.) primus Latine et tempore dissertauit; uel ut nomina propria et uerba singulariora in margine repeteret. Versus carminum a Suetonio prolatos, quos librarius continue in ordine scripserat, in margine notauit, ut ad c.9 (p.107,17) Versus trimeter catulli bibaculi; ad c.11 (p.109,23) Catulus bibaculus Endecasyllabi Versus, uel uerbo uersus simpliciter affixo ut c. 18 (p.114,8). Ad c.9 (p.107,24) retorhicum margini adiecit, quod certe in exemplari suo inuenit, cum in K (rhetoricum) in contextum ante grammaticum irrepserit[1].

Codex K permultis uitiis, quae librarii imperiti et neglegentes admittere solerent, inquinatus est. Perpaucas bonas lectiones ostendit, quae sorti attribuendae sunt, ut mihi uidetur: c. 18(p.114,3) is solus Crassicius habet; c,16 (p.113,2) obicitur (= W B C Q), c.25(p.119,12) subiciam (= W B Q subitiam I), c.28 (p.124,11) obitientibus (= obicientibus W), c.29 (p.125,4) obicit (= O W B) simplicem i litteram recte ostendit.[2] C.3(p.101,15) stillo exhibens uerae formae Stilo, quae in solo Q inuenitur, accedit[3]. C. 15(p.113,8) uersiculi formae uersiculis (=B L Q) quam restituendam censeo[4] propius accedit. C.24 (p.119,4) cum plurimos (= O D L U C), ubi cum plurimis in Hersfeldensi libro fuisse uidetur[5], profert

****

[1]Vide supra p. adn.1
[2]Vide supra p. sq.
[3]Vide supra p.
[4]Vide supra p.
[5]Vide supra p.

Alia quoque in hoc libro de industria mutata deprehenduntur, ut c.4 (p.104,8) uero mane (= B H U) quod ante Trossium uulgatum erat, Lothius Reifferscheidiusque resuscitare non debuerunt, cum alter ordo mane uero in Hersfeldensi esset et sententiae sit aptior, siquidem mane et post meridiem inter se opponuntur; c.3 (p.101,17) Marcellum pro Metellum; c.4 (p.104,1) romanis pro ipsis in exemplari; c.5 (p.104, 19) postumus pro post huius in exemplari; c.9 (p.107,3) perialogus pro perialogos; c.18(p.114,8) Viri pro uni; c.30 (p.125,13) receptusque est pro receptusque, (p. 125,16) plauti (= Q) pro Planci, (p.125,18) plauto pro planco, (p.125,18) actaque ita impleuit pro atque ita impleuit. Quae omnia uix inconsulto mutata sunt. Quod ad orthographiam pertinet, hic codex litteram e semper pro ae scriptam habet; consonantes duplicatas pro singulis saepissime ostendit, ut c.10(p.108,23) elligeret (= B) (1.24) assinium (= B) c.22 (p.116,1) Assinius (= H); c.11(p.109,5) traddiderunt (= F); c.13 (p.111,2) traddant; c.21 (p.116,3) traddidit; c.14(p.111,11) proffert, (1.12) oppinor; c.17(p.113,15) ellectus (= B); c.21 (p.116,2) elle autem (= B); c.23 (p.117,17) dilligentissimus; c.24(p.119,7) eddidit, c.25 (p.122,3) neccessaria (= U); c.29 (p.125,1) accumen stilli; grammatticus et grammattica fere semper.

In permultis aliis huius libri propriis nihil nisi inconsultam deprauationem agnoueris: c.1 (p.100,3) discipliniibus, (1.5) apoete pro et poetae, (1.11) posterius pro posterioris; c.2(p.100,19) ūris pro nr̄is, (p.101,11) aieruntque pro auerruntque; c.3(p.102,4) nemo pro ueneno; c.4(p.103,26) descriptis pro discretis; c. 8(p.106,11) cunias pro Cumas; c.9 (p.106,22) prop[a] pro patria; c.11 (p.110,5) fueris pro farris; c.15 (p.112,11) prostorumque pro priscorum; c.17 (p.113,12) stilum pro solum; c.25 (p.120,15) cam pro causa (cā in exemplari), (p.121,13) latinis pro latius; c.30 (p.126,6) sobolasticus pro scholasticus, et sescenta alia.

Multa uerba omissa in hoc codice reperies, alia inconsulto ut c.25(p.122,22) uerba inde a puer ad (1.23) Olim; c.1(p.100,9) quod; c.3 (p.102,1) editum; c.5 (p.104,16) quoque; c.10(p.108,17) quorum, (p.109,2) nihil aliud; c.13(p.113,13)

gratis; c.23 (p.117,17) etiam; alia quidem ubi lacunae religiose sunt relictae, quasi his locis aut codex aliquod damnum perpessus sit, aut librarius compendia scribendi uel scripturam haud satis compositam explicare non ausus sit. Haec verba inter alia spatio uacuo relicto omissa sunt: c.6(p.105,4) Smyrnae; c.23 (p.117,14) nominis, c.24(p.119,4) postmeridianis; c.26(p.123,14) rhetorem; c.27 (p.124,2) uetere more; c.29 (p.125,4) et ioci causa[1]. Compluriens etiam, ubi compendia resoluere non ausus est, librarius primis uerborum litteris scriptis lacunas reliquis litteris postea implendas reliquit: c.2 (p.100,20) ca ... (cari in M); c.4(p.104,9) pat ... (cf. prim in M); c.15(p.112,10) popi ....p ; c.18 (p.114,5) .... graphos; c.23 (p.117,1) tex...; c.24(p.118,4) .... est pro adnotare; c.25(p.122,4) super .....; c.29(p.125,3) con ..... pro consule; c.30 (p.126,16) con .... pro contubernium.

K adnotationibus marginalibus eiusdem generis atque M sed copiosioribus instructus est. Hae adnotationes in M et K ex eodem fonte non profluxerunt, cum nisi in nominibus propriis numquam conspirent. Exempla in K sunt: ad c.4(p.103,7) litteratus &Eruditus scdz Cornelius; ad c.4(p.104,3 sq.) pueri sicci: aridi; ad c. 16(p.113,7) quis primus poetas legerit; ad c. 25(p.122,3 sq.) Appellatio uia (sic) dr; ad c.30(p.126,2 sq.) Gest s. in orando. Omnes adnotationes marginales ex eadem manu atque ipse codex, quod iudicare possim, profluxerunt, neque in toto codice certa indicia secundae manus repperi. Nonnumquam in notis librarius eandem stultitiam atque in ipso textu exhibuit, ut ad c.20(p.115,7) polistorum; ad c.10 (p.109,2) Salustio, ad c.15(p.112,6) Pompeiorum, ad c.23 (p.117,12) Virgilio, eodem casu qui in textu in margine scripto.

Non infitior K compluriens cum ceteris huius stirpis conspirare, ubi M a partibus meliorum librorum stat, ut c.7 (p.106,1) & pro etiam; c.14 (p.111,14) sit (si CΔQ) pro sint; c.25(p.121,11) atque pro ac, (p.122,10) et sic pro Sic; uel cum uno et altero stirpis γ contra ceterorum omnium testimonia facere, ut c.2

****

[1]Sic in exemplari

(p.100,16) bellum punicum (= H U Δ) pro punicum bellum; c.11 (p.110,13) oīs (= omnis H C Δ) pro omnes; c.18 (p.114,13) L. omis. (= H C Δ Q). Sed codex P universim non est eadem indole atque H U C Δ Q, et talis conspiratio, ut raro ad archetypum γ referri potest, sic saepius fortuita habenda est. Mirum esset, nisi libri tam corrupti hic illic eadem uitia exhiberent.

3. Ceteros stirpis γ codices e communi archetypo deperdito ortum ducere probatur.

Ex altero codicis γ apographo, quod ζ nomino, reliqui libri H P U C F Δ Q, ut iam dixi, ortus uariis gradibus ducunt, quod facile persuasum habebis si hanc tabulam perlustraueris[1].

	ζ (H P U C F Δ Q)	B D ω
c.2,p.101,5	scripta H C Δ scriptura U scripturas Q	scriptura
c.3,p.102,8	alud (aliquid Q)	aliquid
12	nummis	nummum
c.4,p.103,6	Corneliusque cett. (= Corque B) Cornelius Δ	Cornelius quoque
10	appellant H C Δ appellatur U appellat Q	appellandos (appellando B)
16	& grammatistam (& grammatisten F) a grammatista Q	a grammatista (a grammatica D)
19	Nam (Nanque Q)	Nanque uel Nanque
26	nullo minus (nihilominus Q)	nihilo minus (nominus B)
c.4,p.104,8	omis. spatio uacuo relicto H P C omis. nullo spatio relicto Δ F uero U remoto Q	remoto
10	in numero H U C in numerum Δ Q	in numerum

****

[1] Hic quoque uera lectio in singulos codices coniectura nonnumquam reuocata est . Q autem saepissime e Pontani libro est correctus.

	ζ (H U C Δ Q)	M K ω
c.6,p.105,8	& numero H U C e numero Δ ex numero Q	ex numero
c.6,p.105,8	in plerisque (in pleris quae C) huius (hiusus C) cognomen (congnomen C) cett. huius cognomen in plerisque Q	huius (unius K huic D) cognomen in plerisque
c.7,p.106,5	impensius H U Δ ipsius impensius C ipsius Q	ipsius
c.8,p.106,10	enim (.n.H) H C Δ & U etiam Q	etiam
l. 13	principium cett. precipuum Q	praecipuum
13	enim (n. H) H C Δ .l. U Ennii Q	Ennii (Enni B I)
c.9,p.106,19	migrantibus H Δ H inigrantibus C omis. U magistratibus Q	magistratibus
22	omis. cett. Romam Q	Romam (Rhomam B)
p.107,4	negligenter ac H neglige.ter at C negligentur ac Δ omis. U negligentia aut Q	negligentia (neglegentia B I) aut (negligentiore, om. aut D)
c.10,p.107,22)	omis. cett. est Q	est
c.10,p.108,8	omis. cett. Hermam Q	Hermam
p.109,3	celeri & H C Δ omis. U ciuilique et Q	celerique et I K ciuilique et ω
c.10,p.108,22	breuiore H omis. U breuiare C Δ breuia Q	breuiario
c.11,p.110,5	Quam	Quem
c.13,p.110,21	Vide supra p. ___ sq. Libri alteram lectionem uel partim uel in toto in textum susceperunt.	
c.14,p.111,5	.M. C Q Marco H U Δ	.C.
c.14,p.111,18	nosti inter nitie H nosti inter Nicie U nosti inter nitii C Δ nosti Nicie Q	Nostri niciae (uel Nitiae) ω nostri Nicie O nrae Niciae W
c.16, p.113,3	omis.	ita

	ζ(H P U C F Δ Q)	M K ω
c.17,p.113,11	exercitandum H C Δ excitandum U exercitandu in exercitanda corr. Q	exercitanda
14	at H C ac U Δ Q	aut
p.114,2	publicaret (= D)	publicarat (publicamerat L)
c.18,p.114,13	compararet H U Q comparare C Δ	compararetur (comparetur D V M K comperaretur L)
14	omis. C Δ Q in H U	ad (Q om.) M K ad Q ω atque[1] Q W
c.19,p.114,17	uxoris	Libonis
c.20,p.115,4	omis. (Q I)	puerum
8	omis.	eo
c.21,p.116,6	aios H animos H C Δ alios Q	alios
c.22,p.116,8	omis. cett. M. Q	M. (Marcus D V L)
8	modestissimus H U C Δ (= D) molestissimus Q	molestissimus
c.23,p.117,18	& in callium H inde callium C Δ inde carnium Q omis. U	promercalium (prouincialium I Gm.1)
c.25,p.119,14	Senat. Consult. U senat consult C senatus consulto Δ omis. H Q	senatum consuluit
c.25,p.120,3	interrupto (= Gm.1 I)	interiecto
p.120,12	euenire cett. eo uenire Q	eo uenire
13	ostendamus H C Δ omis. U ostenderemus Q	ostenderemus (ostendemus D K)
p.121,13	processerunt (= I Gm.1) processerint Q	processerint (processer I)
p.122,17	fuit H U C Δ adfuit Q	infuit ω affuit D V L
17	porta U C Δ porca H sporta Q	sporta
c.28,p.124,12	considis H om. U ꝯsus (ri) C Δ consularis Q	consularis

****

[1] Vide supra p.

	ζ (H P U C Δ Q)	M K ω
c.28,p.124,14	ab Epidio H C Δ ab Epulio U a. C. Epidio (mineo) Q	a.C. Epidio W G I D V L M a.C. Epidio N a. C. epidico B .A. cepidio O acepidio K
c.28,p.124,15	principatum cett. precipitatum Q	praecipitatum
c.30,p.125,13	omis. cett. contra Q	contra
18	itaque ita C itaque H U Δ atque ita Q	atque ita κβ N mores ita X actaque ita K
p.126,7	ne cett. nec Q	nec
7	operandi cett. perorandi Q	perorandi (procrandi N)

Qui has lectiones perlustrauerit, continuo iudicabit librarium ζ perpauca de industria mutauisse, sed saepius propter imperitiam et neglegentiam errauisse. Ne una quidem bona lectio inuenitur. C. 28 (p. 124,14) ab Epidio Pothius probauit neque edere dubitauit. Non infitior praenomen illi deo uix convenire, sed nemo dubitare potest quin illa C locum in Hersfeldensi libro obtineret. Ego quidem haud scio an Cepidio non C. Epidio scribendum sit.

4. Codices H P U e communi archetypo deperdito η originem traxisse demonstratur. Necessitudo inter codicem H et editionem quae Incerta uocatur excutitur. Nonnulla de codice U dicuntur.

Vitiosus ille codex ζ duos procreauit filios, quos η et θ nomino, qui ita ut pater eorum perierunt. Ex η codices Harleianus (H) cum eius apographo Parisino (P) et Urbinas (U) (neuter tamen primo gradu) originem trahunt, e θ autem ceteri codices Cheltenhamensis (C) cum eius apographo Florentino (F), Vaticanum 4498 (Δ), Berolinensis (Q).

Codices H et U e communi archetypo η manauisse lectiones quas infra expono docebunt. Cum librarius η corruptas lectiones quae in γ aut ζ exortae sunt, nonnumquam sanare conatus sit, lectiones in tribus columellis ita exhibeo, ut eae lec-

tiones, quas e tabulis supra p. sq. et sq. exhibitis in ζ fuisse satis constat, in medio appareant.

	n (H P U)	ζ	ω
c.1,p.100,7	si quid	siquidem	si quid
12	feruntur (= Ω)	ferantur	ferantur
c.2,p.10.,14	Aristarchi (= β Δ)	Aristarci	Aristarci (Haristarci O W)
16	bellum punicum (= K Δ)	punicum bellum	punicum bellum
p.101,2	recitarent	retracarent	retractarent (tractarent L retreactarent L retractarentur I)
c.3,p.102,6	post haec H post hec U (= B)	post hoc	posthac α post hoc ω
7	supra (=Δ)	sȓ (? sic in M)	super
c.4,p.104,8	uero mane (D K)	mane uero	mane uero (om. uero Δ)
c.3,p.102,9	in urbe fuisse (in urbe om. in text. sed add. in marg. eadem man. binis virgulis ante fuisse in text. et infra in in marg. positis H)	fuisse in urbe	fuisse in urbe
p.102,16	doctissimis (=I B F)	notissimis	notissimis (nocissimis G nouissimis Δ)
c.4,p.103,17	istum illum (= B)	illum	illum
c.7,p.105,12	omis.	M.	M. (uel Marcus)
c.7,p.106,3	& si athenis H & syrarenin U	Etsi Ateius	Etsi Ateius
c.14,p.111,10	me omis.	me	me
p.111,11	nudicum H iudicum U	Vidium	Vidium (Nidium ?)
13	omis. (= ?)	τοῦ	τοῦ (tot W Io. ?)
c.15,p.112,10	Laustaurum (Laustrarum P)	lastaurum	lastaurum
c.17,p.113,14	is erat liberalis	id erat liberalis	id erat liber aliquis

	η(H U)	ζ	ω
c.17,p.113,18	tunc palatii	palatii tunc	palatii (palati [illegible] I Q) tunc
c.18,p.114,14	in	*omis.*	ad
c.22,p.116,18	Gallus (= *α* *L*)	Gallius	Gallius
c.25,p.122,6	exoluerunt (= *L*)	exoluerint	exoluerint (exsoluerint *D* exoluerit *I*)

Huc adde c.15(p.112,10) *lurconem*, c.18(p.114,9) *haec*, (p.114,11) *usta*, ubi duplices lectiones uel in Y uel in Hersfeldensi libro pono[1], H U autem soli inter libros stirpis γ eas lectiones, quas scriptas uides, exhibent.

In Harleiano (H) codice ita ut in Bodleiano[2] (B) duo diuersa genera lectionum propriarum inueniuntur, quorum unum manum emendatricem alicuius uiri docti; alterum ineptias librari indoctissimi et neglegentissimi retegit. Quam ob rem compertum habeo nostrum Harleianum non ex ipso η transscriptum esse, sed potius apographon esse corruptissimum alterius cuiusdam codicis quem uir aliquis doctus ex η transscripserit. Primo ergo eum codicem qui inter H et η intercedit quodam modo restituere conabor. Virum illum doctum qui Harleiani patrem exarauit artis metricae haud ignarum fuisse vera lectio c.11(p.110,4) *sit sapientiam* (= L Q I) pro *sapientiam sit* restituta, et c.16(p.113,9) *Epirota* pro *Et Epirota*, uerbo *Et* metri causa deleto[3], persuadent. Eiusdem doctrina in notis marginalibus deprehenditur: uide mihi ad c.1(p.106,5) *Liuius Andronicus*; ad c.15(p.112,11) *Quintilianus li.° V°/ Et uerba antiqui mult*[4]*/ furate Catonis/ Crispe iugurtine con/ ditor historiae*[5]. Idem vir doctus c.15(p.112,9) *lacerauerit* (= I B V L Q) pro *lacerauit*

****

[1]Vide supra p.   sq.

[2]Vide supra p.

[3]Vide supra p.   sq. Putet aliquis hanc correctionem librario ζ attribuendam, cum in C Δ Q quoque inueniatur. Quod non credo, cum pristina lectio in Y se habeat, neque inscius ille librarius ζ talem emendationem facere potuerit.

[4]Litterae *um* a bibliopega resectae sunt.

[5]Hoc epigramma re uera apud Quintilianum VII 3,29 inuenitur.

in exemplari restituit; c.20(p.115,7) polyhistorem pro polihistorem[1] recte scripsit; (c.26(p.123,14) compendium horlear^m in horlearium[2] (= N) recte explicauit. Idem librarius nisi fallor c.2(p.101,1) ubi compendium alorum pro aliorum iam in ς in animorum falso resolutum erat[3], amicorum substituit; c.5(p.104,15) corruptelae ferturque (pro fecitque), quae in γ exorta erat, feruntque scribens medelam affere conatus est; ;c.14(p.112,2) e possem, quod in exemplari legere debebat possim effecit[4]; c.17(p.113,18) sestertia (= N H V L) pro sextertia restituit. Eidem librario attribuo c.r(p.106,25) tam pro iam tam[5]; c.11(p.109,20) in summa pauperie et pene inopia pro in summam pauperiem et pene inopiam[6]; c.25 (p.123,1) synthesis[7].

Ad Harleiani archetypum, quod H_1 nomino, restituendum in editione, quam Rothium sequens Incertam appello, testem pretiosissimum habemus. Earum lectionum, quae totius stirpis γ propriae sunt, has fere in Incerta editione inuenies[8]: c.3(p.102,1) laeneus; c.4(p.104,3) scilicet omis.; c.5(p.104,15) tum; (p.104,17) indicatur; c.9(p.107,4) omni sermone, (P.107,20) exemplum[9]; c.10(p.108,6) Declamantum, (p.108,24) Asinium pollionem; c.11(p.109,15) probabantur; c.14(p.111,15) habuero, (p.111,18) coitus; c.17(p.113,14) liberalis; c.22(p.116,18) auctoritatem c.23(p.117,16) carperet; c.25(p.122,11) & sic; c.26(p.123,13) a Cratino, (p. 123,14) subiratoque; ;c.27(p.124,1) uoltacilius; c.28(p.124,9) docendi; c.29(p. 124,10) extitisse. Has deinde lectiones cum ς communes habet editio Incerta: c.4(p.103,19) Nam; c.10(p.107,22) est omis., (p.109,3) celeri & ; c.11(p.110,5) Quam; c.17(p.113,14) ac, (p.114,2) publicaret; c.25(p.120,13) ostendamus; c.28 (p.124,14) ab epidio. Has etiam lectiones cum η communes exhibet: c.2(p.100,16) bellum punicum; c.3(p.102,9) in urbe fuisse; c.4(p.104,8) uero mane; c.7(p.105,12)

****

[1]Sic in γ : polihistorem N U polihystorem K C (= B) pollihistorem Δ polyhistorem Q.

[2]Vide infra p.

[3]Vide supra p.

[4]Fortasse etiam in η vera lectio non possit in margine scripta durauerat. Similiter librarius V lectionem non possit respuit, nisi quod litteram i supra e in possem scripsit. Vide supra p. ;p.

[5]Vide supra p.

[6]Vide supra p.

[7]Vide supra p.

[8]Incerta editio indice caret.

[9]Vide supra p.

M. omis.; c.14(p.111,14) τοῦ omis.; c.17(p.113,14) Is erat liberalis; c.22(p.116, 18) gallus; c.25(p.122,6) exoluernnt[1]. Has denique lectiones non nisi in Incerta editione et H inuenies: c.17 (p.113,14) carior pro rarior; c.24(p.118,9) memoria antiquorum pro antiquorum memoria, (p.119,2) aliquos pro aliquot; c.25(p.121,18) liberius pro uberius; c.26(p.123,10) uirorum pro hominum, (p.123,14) hordearium (= N). Sed editio Incerta eis turpissimis uitiis, quibus Harleianus codex laborat, quorumque nonnulla infra ostendam, omnino caret, neque dubium mihi uidetur quin is, qui Incertam comparauit non ex ipso Harleiano sed ex eius archetypo H, de quo supra uerba feci, hauserit. Quod etiam, ut spero, infra probabo.

Cum in Incerta editione multa eorum uitiorum, quae in γζη exorta sunt[2], non legantur, satis constat, quod Rothius etiam suspicatus est (p.LX adn.) eum qui hanc editionem curauit alio quoque codice usum esse. Hunc alterum codicem unum fuisse ex stirpis β libris hae lectiones demonstrant[3]: c.2(p.100,15) secundum et; c.4(p.104,1) ipsos, (p.104,3) alia; c.6(p.105,8) diuarum. Neque certissima argumenta desunt, quae doceant quem ad codicem stirpis β haec editio referenda sit. C.17(p.113,10) Incerta editio MVERIVS quod sine dubio est typothetae error pro M. VERIVS, testatur. Osannus hoc praenomen ex hac ipsa editione textui primus restituit, quamuis confessus sit se ignorare unde sumptum esset, cum in Incerta nullus esset index. Duo soli codices B et W hoc praenomen ex indice restitum exhibent. In illo etiam nomen una littera R ut in Incerta scriptum est.[4] C.8(p.106,13) Enni elenchorum in codice ζ in enim elenchorum corruptum abierat, Incerta editio autem ennitlencorum, quod nusquam nisi in B (enniclencorum) reperies, exhibet. C. 10(p.108,1) ubi stirps γ uerae lectionis notus memoriam amiserat nihil nisi alteram lectionem natus testans, Incertae editor ex altero codice auxilium petens nominatus scripsit, quod autem in solo B se habet. Haec quoque non

****

[1]Typothetarum error pro exoluerunt.

[2]Eodem iure suspicari licet alias interpolationes, quas librarius H introduxit, huius alterius codicis opera in editione Incerta sublatas esse. Nam has lectiones peculiares in H uiro illi docto, qui eius archetypum exarauit, quam imperito librario, qui ipsum Harleianum confecit attribuere malim; c.3(p.102,14) nummis pro annuis; c.4(p.104,10) mersisse pro transisse, (p.103,17) quidam pro quidem; c.9(p.107,5) omnes pro omni.

nisi in Bodleiano et Incerta editione inuenies: c.3(p.102,13) apuleum pro apuleium in codicibus; c.20(p.115,9) Claudio pro Clodio; c.25(p.119,11) esse pro etiam, (p. 122,3) tum ... tum[5] pro dum ... dum in Hersfeldensi; c.28(p.124,14) epidicus[6]. Haec autem habet Incerta cum B et paucis aliis libris scriptis: c.11(p.110,5) et selibra (et selibia B) (= M), (p.110,15) Zenodocti (= K); c.20(p.115,3) hyginus (= V), (p.115,10) uixit (= K Q); c.28(p.124,11) canutius (= O); c.30(p.127,1) excanduisset (= X D). In H carminum versus continue in ordine scripti sunt, cum B in c.11, c.18(p.114,8 sq.), c.22(p.116,20-21) eos κατὰ στίχον compositos exhibet. Incerta editio eandem rationem atque B secuta est, nisi quod c.22(p. 116,20-21) nullam habet uersuum distinctionem. Is qui Incertam editionem curauit rei metricae ignarus fuisse uidetur, cum c.11(p.110,4) sapientiam sit, c.16(p.113, 9) Et Epirota cum B scripserit, quamquam H emendatiores lectiones exhibebat[7].

Constat igitur eum qui Incertam editionem curauit praeter Harleiani archetypum alio codice ei Bodleiano simillimo usum esse. Non tamen puto eum ipsius Bodleiani copiam habuisse, sed potius eius codicis e quo B transcriptus sit[8]. Quod quidem, nisi fallor probari potest. Nam compluriens et H et B corruptas lectiones habent, saepius etiam inter se fortuito consentientes, ubi Incerta ueram scripturam profert. Sin his locis U cum H conspirat, consentaneum est ueram lectionem in Harleiani archetypo se habere non potuisse. Unde uerisimillimum mihi uidetur Incertae editorem ueras lectiones in Bodleiani archetypo inuenisse ubi ipse B pessum ierit. Tales loci sunt:

****

[3]Vide supra p. sq.

[4] Marcus Verius B .M. Varrius W. Cum et H et U indice careant, verisimile est indicem iam in η defecisse; unde colligitur eum, qui Incertam curauit, hoc praenomen in H reperire non potuisse.

[5]tum ... et tum in B.

[6]Eodem uersu Incertae editor codicis H lectionem ab epidio praetulit, et continuo ubi ueram scripturam nucerino in B (= X) inuenire potuerat, corruptam nuncino (nucino in Inc.) ex H suscepit. C.3.(p.101,15) Incerta lectionem istilio uel ex B, uel ex H, accipere potuit, cum hi duo nescio quo casu hanc eandem corruptelam exhibeant. Item c.15(p.112,9) lacerauerit in Incertam ex alterutro fonte manare potuit.

[7]Vide supra p.

[8]Vide supra p.

η (H U) (falso)		B (falso)	Incerta Ed.(recte)
c.1(p.100,2)	rudi	rudi	rudi .s.
c.2(p.101,2)	recitarent	tractarent	retractarent
c.3(p.102,16)	doctissimis	doctissimis	notissimis
c.4(p.103,6)	Corneliusque	Corque	Cornelius quoque
c.15(p.112,13)	praeceptisque	praeceptisque	perceptisque

Eodem pertinere videtur quod c.11(p.110,15) Incerta editio *et selibra formaris* testatur, B *et selibia furis*, H *et libra farris*; ubi uerisimile est in Bodleiani archetypo compendium aliquod pro *farris* extitisse, quod librarius B in *furis*, Incertae editor in *formaris* explicauerit. *Selibia* in B merae deprauationi deberi uidetur.

Eodem modo, nisi fallor, demonstrari potest Incertae editorem non ipso Harleiano sed eius archetypo H_1 usum esse; siquidem c.3(p.101,16), *optimatum*, et c.23(p.116,2), *Rhemmius*, Incerta editio cum tota stirpe γ facit, in ipso Harleiano tamen haec uerba omissa sunt. Nam Incertae editor has lectiones ex B_1 accipere non potuit, cum B cum ceteris suae stirpis *optimatium* (*quimanum* D) et *Rheminius* testetur.

Est nihilo minus quaedam confusio in Incertae editionis testimoniis, uelut c.3(p.103,2) *Sisennius* (*Sistenius* H om.B), (p.103,3) *opius* (=Δ *Oppius* H B) cum U praebet; c.4(p.103,13) *rigido* (*rigida* H *tigida* B), c.30(p.125,18) *actaque ita* (*itaque* H *Atque ita* B) cum K exhibet; c.5(p.104,19) *Posthumius* cum Q profert. Quae tamen omnia fortuita mihi uidentur. Haec editio propriis lectionibus minime caret, quarum partem maximam typothetarum erroribus attribuo, ut c.18(p.114,14) ad .*R*. *Sexti*; c.23(p.117,9) .*N*. *uarronem*. Tres notabiliores lectiones animaduerti: c.18(p.114,5) *mimographus* (= X); c.23(p.117,19) *insitam* pro *institutam*; c.25(p.121,2) *consulibus Hirto et P ansa* pro *cum consulibus Hirtio et Pansa*. *Mimographus* restitui debere supra (p.) iudicaui, sed quo pacto in hanc editionem inrepserit non extrico. *Consulibus Hirtio et Pansa* uerbo *cum* omisso

Aldus suscepit; Burmannus cum primus restituit, quod Baumgarten - Crusius sine iusta causa iterum deleuit. Insitam pro institutam Rothius edere ausus est. Alia in Incerta editione ad libitum immutata uidentur, ut c.4(p.103,14) Ficrio pro Furio, (p.103,20) quemquam pro quem; c.10(p.108,7) professor pro praeceptor, (p.108,19) collegimus pro coegimus; (p.126,8) timore pro pudore.

Is qui Incertam editionem curauit utrumque librum manuscriptum satis accurate contulisse uidetur, secundum hanc normam, nisi fallor, ut codici H_1 ubi textus sanus sibi videretur oboediret, eis autem locis ubi H_1 corruptelis laborare iudicaret auxilium a B_1 peteret. Rothius (p. LVI) editionem Florentinam 1478 ueterum omnium longe optimun uudicauit. Ego quidem Incertam ueriorem Suetoniani opusculi imaginem praebere censeo.

Ut ad ipsum Harleianum redeam, tam multis propriis uitiis scatet, quae non nisi ob librari neglegentiam exoriri potuerint, ut hunc librum qui aetatem tulit nullo modo ei uiro docto, cuius operam supra p. sq. descripsi, uindicare possim. Librarius igitur aliquis indoctus praestantius illud exemplar una cum notis marginalibus exscripsit, sed ita inepte et neglegenter ut haec inter multa alia admiserit: c.3(p.102,1) Socerus pro Seruius; c.4(p.104,21) dicit pro diem: c.7(p.105,15) crediderunt pro crediderim; c.10(p.108,11) herniam pro Hermam in exemplari, (p.108,18) signant pro significat, (p.108,18) aliam nostris pro nostram aliis; (p.108,19) coeginius pro coegimus; c.21 (p.116,6) nouem pro nouum; c.24 (118,6) quibus pro Probus; c.28(p.124,12) considis pro consularis; uerba passim omissa, ut c.1(p.100,4) eius, (p.100,10) eodem; c.2(p.101,6) quos; c.3(p. 101,16) optimatium; c.23(p.117,12) omnium.

Restat ut de daubus bonis lectionibus, quas H solus[1] exhibet, uerba faciam. C.22(p.116,18) verbo, ubi ceteri libri omnes verba testantur, inuenies. Dicat aliquis hanc esse coniecturam eius uiri docti, qui H_1 exarauit, quod tamen

****

[1] Cum Parisino, ut semper, nisi aliter moneo.

non puto, cum indoctus ille librarius, qui ipsum Harleianum confecit, litteras a o e saepius inter se confuderit, ut c.4(p. 104,5) io pro iam, quod etiam librarius P in ideo explicauit; c.10 (p.109,1) Antiquo pro antiqua; c.11(p.109,6) ipo (ipso in P) pro ipse; c.14(p.111,7) eo pro ea. Quare hanc bonam lectionem, quamquam eam edere nullus dubitabo[1], sorti magis quam coniecturae deberi suspicor. C. 30(p.126,2) incipere in H ex in opere correctum legitur. Talis correctio ab eo librario qui hunc codicem exarauit uix fieri poterat, sed mea opinione alicui lectori attribuenda est. Quod quomodo cumque se habet, haec correctio ante Parisinum transscriptum facta est, cum hic incipere ostendat.

Nunc ad Urbinatem longe pessimum omnium mutilatum illum codicem et quasi umbram opusculi Suetoniani transeo. Cuius in foliis perlustrandis non unius sed complurium codicum fata legere mihi uideor; quae ad enarranda ab hoc ipso turpissimo codice, qui aetatem tulit, progrediar. Codicis U librarius incredibili stulitia et neglegentia librum suum exarauit. Exemplari, quod multis glossis instructum erat, usus esse uidetur, cum c.2(p.100,18) uerba acroasis subinde spatio uacuo complurium litterarum relicto omiserit, post lacunam autem .i. interrogationes sacipserit; c.23(p.117,8) etiam post ex tempore scripserit subito, quod tamen continuo expunxerit. Vix aliter explicari possunt tales corruptiones quales sunt c.2(p.100,13) arbitramur pro opinamur; c.3(p.101,15) preco fuerat pro praeconium fecerat; c.4(p.103,10) uocantur pro nominentur; c.8(p.106,9) retinendum pro tuendam; c.14(p.111,15) Ad Athicam in epistola de Nicia; c.23(p.117,18) ita pro adeo; c.25(p.122,12) exampli gratia pro exempli causa. Nescio qua peruersitate uerborum ordinem sescenties immutauit, ut c.4(p.104,3) omnino sicci, (p.104,15) peruenit docendo; c.7(p.105,17) nec minus grece doctus quam latine;

****

[1]Nulla est causa, cur tam longe a fide codicum discedatur, ut G. Faerni (Apud Statium) coniecturam uerbis cum Reifferscheidio suscipiamus. Vide supra p.

c. 10(p.108,3) uerborum priscorum; c.14(p.111,6) uxorem pompeii; c.23(p.117,10) et natas litteras et morituras. Alia futilia huius librari hic uides: c.3(p.101, 17) siti pro sit; c.4(p.104,3) nouis genus pro hoc genus; c.6(p.105,9) iudicibus (= Q) pro indicibus, (p.105,10) id ipse perdico pro ipse id per duas; c.7(p.106,3) & syrarenis pro etsi Ateius[1]; c.10(p.108,6) tegida pro tegula; c.14(p.111,16) Niciam illum nostrum pro mecum illum; c.17(p.113,11) inclamauit pro inclaruit; c.25(p.121,5) .C. Ciceroni pro .C. Curioni[2].

Alterius ciusdam librari opus discernere uideor, qui non tam exemplar libelli Suetoniani quam breuiarium conficere uoluit. In uita Orbili Pupilli c.9 omnia post destitutus (p.106,19) usque ad Horatius (p.107,6) omisit, nisi quod ad Suetoni uerba reuocanda haec sola interpolauit: hic in discipulos asper. Deinde post Domiti Marsi uersiculum (1.9) haec inuenies: Quinquagessimo anno Consule Cicerone docuit maiore fama quam emolumento quae ad praecedentia (p.106, 22) referenda sunt. Cetera autem omnia in hac uita deficiunt. Item in Atei Philologi uita (c.10) uerba inde ab nonnullum (p.108,10) ad capitis finem deficiunt, nisi quod (p.108,20) coluit familiarissime C. Salustium scripta inuenies. C.11(p.109,10) e Suetonii uerbis ut quidem apparere uel his uersiculis potest, idem librarius, ut uidetur, haec effecit: ut quidem apparet his versiculis. C. 18(p.114,5) post adiuuat uerba ad haec (1.7) emisit et scriberentur in scribuntur mutauit. C. 23(p.117,17) uerbis ab diligentissimus ad agros (1.18) omissis adeo coleret in ita coluit mutauit, cum coniunctiuus coleret non haberet unde penderet. C.24(p.118,14) emendare in emendauit immutauit atque sequentia ad soli omisit. In eodem capite uerba ab perraro (p.119,6) ad Reliquit (1.7) omisit. Librarium qui nostrum libellum his aliisque locis tam foede mutilauit eundem fuisse qui ipsum Urbinatem exscripserit uix credo, cum huic ne istam quidem scientiolam attribuere possim.

****

[1]Fortasse etsi Athenis in exemplari, Vide aupra p.

[2]Nonnumquam idem librarius sua mira futila in margine correxit, ut c.11 (p.110,9) in text. Oratio in marg. modo; c.15(p.112,14) in text. Ipsorum in marg. precium; c. 25(p.120,4) in text. nimos in marg. homines.

Haud scio an tertius fuerit librarius qui foedissimas interpolationes ubique introduxit, ut c.1(p.106,6) utranque liguam (= α) pro utraque lingua; c.3(p.102,6) meruit pro increuit, (p.102,14) a Delphitio pro ab Aeficio; c.4(p.103,25) quasi iam tum disertis pro quamquam iam tam discretis, (p.104,2) elocutiones pro allocutiones. Sed quid parua enarrem? Idem c.11(p.109,5) ubi Suetonius scripserat ipse libello, cui est titulus Indignatio, haec concinnauit: Ipse in libro cuius titulus est indagatio; c.21(p.116,1) ad corruptum quod elegantem (pro quo delegante) sanandum haec effecit: quod eleganter curam Bibliotecarum ordinandarum haberet in Octauie porticu suscepit. C. 22(p.116,10) Syllogismum et (1.14) sylogismo pro soloecismum et soloecismo scripta inuenies; ibidemque pro Suetoni uerbis arguere perseuerauit uidebis argute perscrutauit. Denique in eodem codice c.23(p.117,19) pro manu eius institutam satis constet haec leguntur: ex eius manu consitum et institutam constet satis.[1]

Sunt tandem in codice U haud pauca uestigia manus emendatricis eius uiri docti, qui optime de Suetonio meruit. Hic uir doctus c.29(p.125,4) Cicerone adhibito corruptelas quae iam in Hersfeldensi libro extabant olim sanauit, licet posteriores librarii hunc quoque locum satis maculatum effecerint. Codex U solus Tu vero adhibes[2] pro Tibi et (tibet W omis. O tibi omis. B) in ceteris, compotorum pro competitorum, in te quae pro in quem, haec omnia fere ut in Ciceronis altera Philippica (17) ostendit. Cui (1.6) in U ut in ceteris libris nostris deest. Vbi nostri codices falsum (corr. in salsum L), et Ciceronis codices salsum testantur, U O insulsum profert. Uerba autem in te et in tuos dicta dicere ut in Ciceronis libris leguntur, in codicibus autem Suetonianis et in tuos dicere, in U omnino

****

[1]Verba quae sequuntur CCCLXV uasa edidisse Sed omissa sunt.

[2]Nonnulli Ciceronis codices sic testantur, quamquam meliores At vero adhibes habent. Vide supra p.

omissa sunt. Idem codex (1.8) audite et et omittit; item (1.9) iugera pro iugerum, (1.10) non iniuria pro immunia (immuni in Suetoni codicibus praeter O) scripta habet. Sed nemo, ut opinor, credet eum virum doctum qui hunc locum Ciceronis ope sanauerit eodem tempore eos ineptissimos errores admisisse. Ut cetera ad libellum nostrum sanandum ab eodem uiro docto collata attingam, c.3(p.102,5) praemortua pro praemortui restituit, quod cautissimi editores suscipere non dubitauerunt[1]; c.7(p.105,15) is solus ueram scripturam Scytobrachionis assecutus est; c.23(p.117,14) pepercisse (= O L) suo loco restituit[2]; c.25(p.122,23) libertatem pro libertate, quod alibi non nisi in B inuenitur[3], recte scripsit; c.29 meliorem formam temptare (=W K primitus in G) posuit. Idem librarius haec haud inepte emendauit: c.21(p.116,5) inscribuntur (= G L) pro scribuntur[4]; c.23 (p.117,11) presagiente (=Δ) pro praesagante[5]. His quoque locis textui medelam afferre sibi visus est: c.1(p.100,6) notum est (correcta lectio in L) pro adnotum est in exemplari; c.2(p.100,16) in regione pro regione; c.4(p.103,15) simulque grammaticum pro simul grammaticumque; c.6(p.105,4) simul (= L Q) pro simulque[6]; c.14(p.111,14) Verum (= I) pro utrum. C.4(p.104,10) statim; c.14(p.111, 10) putem; c.23(p.117,16) caperet, quae in γ in stâti p̄nte carperet abierant[7], bene restituit. C.2(p.101,5) scriptura pro scripta in ζ reuocauit; c.4(p.103, 10), ubi librarius ζ appellant pro appellandos scripserat, hic uir doctus appellantur coniecit; c.4(p.104,8) ubi remoto in ζ spatio vacuo relicto omissum erat, uero suppleuit[8].

****

[1]Praemortua in editionibus Stephani coniecturae debetur. Osannus solus codicem lectionem restituit; dubito an recte.

[2]Vide supra p.

[3]Vide supra p.

[4]Vide supra p.   adn.1.

[5]Beroaldus praesagiente primus edidit; quod Aldus suscepit atque uulgauit. Trossius Osannus Rothius ad codicum lectionem praesagante reuerterunt. Reifferscheidius praesagiente resuscitauit, sed temere, cum Suetonius non sua sed Palaemonis uerba hic proferat. Nam, qui uariis nec uulgaribus metris utebatur, sine dubio uerba inusitata affectabat. G. M. Lane, Harvard Studies IX (1898) p.23, uerba proxime praecedentia secum et natas et morituras litteras carminis versum olim fecisse demonstrat. Fortasse sed praesagante Vergilio quoque ex aliquo Palaemonis uersu a Suetonio sumpta sunt.

Codex U propter hoc quoque est insignis, quod c.30(p.127,4) is solus Regum, quod Decembrius in Hersfeldensi libro legit, testatur. Quomodo hic nodus soluendus sit nescio. Cum Decembrius Regum legerit, nostri autem codices legum testentur verisimile mihi uidetur regum in textu Hersfeldensis libri stetisse, alteram lectionem legum in margine scriptum fuisse; sed hanc lectionis uarietatem usque ad Urbinatem codicem durauisse, neque in ullo alio codice, qui aetatem tulit, in lucem prouenisse, omni probabilitate caret.

Hunc codicem pluribus uerbis quam quibus est dignus enarraui, ut aperte demonstrem turpissimun istum librum, qui hodie est superstes, nullo modo primo gradu ex η profluxisse potuisse, sed duos saltem codices deperditos inter U et η ponendos esse.

****

6
Vide supra p. adn.
7
Vide supra p. sq.
8
Vide supra p. sq.

5. Codices C F Δ Q Editionem Venetam a.1474 e communi archetypo deperdito θ ortus ducere probatur.

Ex altero codicis ζ apographo, quod θ nomino, reliqui quattuor libri Cheltenhamensis (C) et eius apographon Florentinus (F), Vaticanus 4498 (Δ), Berolinensis (Q) profluxerunt. Cum Berolinensis, ut infra demonstrabo, e duobus exemplaribus confectus sit atque saepenumero a suae sectae memoria discedens cum ceteris fere libris conspiret, ad archetypum θ restituendum editionem Venetam a.1474, quae his codicibus est coniunctissima, adhibeas necesse est. Hanc igitur editionem, quam siglo Ven. indico, in tabulis infra expositis tamquam librum manuscriptum adhibeo. Discrepantias inter libros C F Δ Q Ven. praeter orthographiam et litterarum maiuscularum et minuscularum vices accurate adnotaui; eorum autem codicum, quorum testimonia in dextra columna ostendo, grauiores modo discrepantias indicaui. Florentinus codex ubique cum Cheltenhamensi conspirat, nisi aliter moneo; post c. 18 (p.114,4) hic initio autem deficit.

	θ (C F Δ Ven. Q)	M K H U ω
c. 1, p. 100, 1	Grammatica olim Romae ne in usu quidem	Grammatica Romae ne in usu quidem olim
3	nec tum (nec tunc Q)	necdum
8	latine praelegebant C latine perlegebant Δ Ven. Q	praelegebant (praeallegabant[1] D V L)
c. 2, p. 100,14	omis.	in urbem
c. 2, p. 100,14	aullotes C Δ aulotes Ven. Q Millotes F (=B)	Mallotes
16	omis.	Palatii
p. 101, 8	legisset	legisse se
13	multi ac (=U)	multique ac

[1]Vide supra p.

	θ (C F Δ Ven. Q)	M K H U ω
c. 3, p. 102, 6	gratia (et omis) C Δ Ven. et gratia Q	et gratia
9	omis. C Δ Ven. uero Q	uero
p. 103, 4	gressu C Δ Ven. ingressu Q	ingressu
c. 4, p. 103, 6	in libello	libello
11	litteratos	litteratores
19	aicius C Accius F omis. spatio vacuo decem fere litt. relict. Δ ditius Ven. alicuius Q	alicuius
20	producerent C Δ Ven. produceretur F Q	produceretur
23	omis. (=L)	et
p. 104, 6	Romae non C Δ romae (non omis.) F Ven. nomine Q	nomine
11	patronum C Δ Ven. patronorum Q	patronorum
c. 5, p. 104,17	omis. C Δ Ven. per Q	per
c. 6, p. 105,10	inperastichi de libellis C imperastichi delibellis F in perastichi de libellis Δ in perascichi de libellis Ven. In perascichide libellis Q	in parastichide libelli (in parastichi de libelli W)
11	inscribuntur	inscribitur
c. 7, p. 105,22	omis. C Δ Ven. non nisi Q	non nisi
22	mundis C Δ Ven. nundinis Q	nundinis
p. 106, 4	tradat C Δ Ven. tradit F Q	tradit
5	omis. C Δ Ven. (=B) esse Q	esse
c. 9, p. 106,20	induit C Δ Ven. meruit Q	meruit

	θ (C F Δ Ven. Q)	M K H U ω
c. 9, p.107, 6	sed ut C _ Ven. ut (sed omis.) Δ ut et Q	ut et (et omis. B U)
c.10, p.108, 17	seu C Δ Ven. sic Q	sic
p.109, 1	enim C Δ omis Ven. eum Q	eum (om. U)
2	Salustium	Salustio
c.11, p.110, 8	et idem rursus	et rursus
c.12, p.110, 18	libertum dicebat. Edidit librum	libertum edidit.librum
c.13, p.110, 21	hiero suo meneaemptus heros nam&ra (?): empturus C omis. (emptus post decatasta) F hiero suo menea emptus heros ramata empturus Δ	uide supra p.
21	hierausuomene (hierasuomene Ven.) emptus heros empturus Ven. Q	
c.14, p.111, 7	retulisset (rettulissetΔ)	pertulisset
14	si τοῦ C si τοῦ F sitoum Δ si Io. Ven. Q	sit τοῦ K sit (τοῦ omis.) H U sint τοῦ (sint tot W τοῦ omis. O) ω
p.112, 1	cintus C tritus Δ comitus Ven. uictus Q	coitus M K H U uictus ω
c.15, p.112, 5	aliisque	filiisque
6	telluris aedem C Δ telluris ede Ven. Q	telluris (telluris templum D)
9	uerecundo C Ven.Q uerecunde Δ	inuerecundo
9	subscripsisset C Q Ven. scripsisset Δ	scripsisset
c.16, p.112, 16	actici Sati C Attici Sati Δ actici Stati F atticisati Q	Satti (uide supra p.)
p.113, 9	Epirota (H L m.3)	Et Epirota
c.17, p.113, 10	libertus	libertinus
17	acciperet	reciperet
20	contra	circa

	θ (C Δ Ven. Q)	M K H U ω
c.18, p.114, 5	mimographis C minographis Δ Ven. Q	minographus X mimographos ω
c.20, p.115, 5	audii (ex audit) imitatus est C omis. Δ auide imitatus Ven. Q	audiit (auiiuit Y N I) et imitatus est
18	profuit C Ven. profuit in praefuit corr. Q praefuit Δ	praefuit
c.21, p.116, 1	omis.	Augusto etiam insinuatus est
5	omis. C Δ Ven. componere Q	componere
c.23, p.116,22	militaris C Δ Ven. mulieris Q	mulieris ω in litteris B militis U
p.118, 2	dictoque C Δ Ven. dicto quoque Q	dicto quoque[1]
2	non infacto C non in facto Δ non facto Ven.	non infaceto
3	qui cum (=B D)	qui eum (om. L)
c.24, p.118, 8	grammatisten C Δ Ven. grammatistam Q	grammatistam
9	sic cum Romae C Δ Ven. si$\overset{c}{t}$ ut Romae Q	sicut Romae
p.119, 6	minus C Δ Ven. nimis Q	nimis (unius X)
c.25, p.123, 4	reperiuntur C Δ Ven.	reperientur (repererunt U)
c.27, p.124, 1	Volcatius	Voltacilius M H Voltatilius K uolacilius U Oltacilius uel Octacilius[2] ω
12	ꝯsus^{ri} C Δ consucis Ven. consularis Q	consularis (considis H omis. U)
c.28, p.124,13	Epidii C Δ Ven. (=α corr. lect. in L) Epidici Q	Epidici
c.29, p.125, 1	cum C Δ Ven. cui Q	cui
c.30, p.126,10	parentem C Δ Ven. parentes Q	parentes
14	sedis	caedis uel cedis

[1]Perperam Reiff. in apparat.

[2]Vide supra p.

De propriis huius sectae lectionibus non est multum quod dicam. Librarium non omnino indoctum fuisse emendationes c. 16 (p. 112, 16) Attici Satti, (p. 113, 9) Epirota, c. 28 (p. 124, 13) Epidii demonstrant; sed interpolationibus libidinose eum indulsisse atque transcribendi opera neglegenter functum esse cuiuis apparet. C. 18 (p. 114, 5) mimographis, hi codices Hersfledensis memoriam, licet imperfecte, reuocare mihi uidentur, sed libenter concedo eos leuissima esse auctoritate.[1]

Una interpolatio uel error horum codicum, c. 23 (p. 118, 3) qui cum, in editionibus usque ad hanc diem permansit, nisi quod Reifferscheidio qui (cum) eum edere placuit. Et codicum testimonia et linguae Latinae usus postulant ut locus sic edatur: qui eum in turba osculum sibi ingerentem, quamquam refugiens, deuitare non posset.

C. 17 (p.113, 20) contra pro circa Vahlenus[2] restituendum esse iudicauit; quod sine dubio numquam fecisset, nisi Reifferscheidius lectionem contra libris O N I falso attribuisset. Quem errorem idem Reifferscheidius postea[3] correxit, sed in alterum delapsus est, cum scripturam contra non ante saeculum sextum decimum in editiones inrepsisse dixerit. Nam contra ab Aldo ex editione Veneta a.1474 susceptum atque uulgatum est; quod a Trossio etiam neglectum Osannus primus reiecit.

Libri C Δ Q editioque Veneta et ipsi in duas sectas ita sese distribuunt, ut nullus eorum ex ipso θ transcribi potuerit, sed ad duo codicis θ apographa deperdita, quae ϵ et μ nomino, referendi sint. Ex apographo ϵ Cheltenhamensis (C) et eius apographon Florentinus (F), et Vaticanus 4498 (Δ) ortus ducunt. Ex apographo μ autem profluxerunt editio Veneta 1474 et Berolinensis (Q), sed ea ratione ut librarius, qui Berolinensem exarauit, Pontani quoque librum adhiberet.[4]

[1] Vide supra p.
[2] 1877, p. 4.
[3] 1877, p. 4.
[4] Vide infra p.

6. Inter codices C F Δ et θ archetypum deperditum ε ponendum demonstratur.

Consensus mirus inter codices C et Δ in inscriptionibus, ubi uerba historici et proemium interpolata sunt supra p. uideri potest.[1] Librarium y libellum nostrum bipertite distribuisse supra (p.) adnotaui. Quod opus in C Δ ita est perfectum, ut grammaticorum index ei parti, quae est de grammaticis rhetorum autem index alteri parti, quae est de rhetoribus, praemissus sit. Cum tamen indices in Q et Veneta editione deficiant, nulla est causa cur haec distributio ad codicem θ referri non possit. In C Δ singulis capitibus singulae inscriptiones in ipso ordine praefixae sunt. Praeter grammaticorum et rhetorum nomina singulis capitibus praemissa haec quoque inuenies: ad c. 1 (p.100 1) DE GRAMMATICES INVENTIONE C De inuentione grammatices Δ; ad c. 4 (p.103, 5) De appellatione grammaticorum; ad c. 25 (p. 119, 9) De rhetoricae (Rhetorices Δ) inuentione et inuentoribus. Ad c. 11 (p. 109, 11) in utroque codice legitur: Endecasyllabi de Catone. In Berolinensi quoque et Veneta editione singulorum grammaticorum nomina singulis capitibus praemissa sunt, sed ita ut cognomina compluriens deficiant. Ceterae capitum inscriptiones, quas modo enarraui in Q et Ven. non inueniuntur; sed haud scio an omnes codici θ uindicandae sint. Namque ad c. 20 (p. 115, 3) C inscriptionem M. iulius phriginus exhibet, sed in textu Caius[2] iulius priginus profert; Q autem et in inscriptione et in textu M. Iulius Phryginus testatur; Δ etiam in inscriptione et in textu Caius Julius Phriginus.[4] Quae cum ita sint, huius capitis inscriptio certa ratione codici θ assignanda est. Cheltenhamensis, ut semper, ueriorem codicis θ imaginem repraesentat, cum librarius Q praenomen M. ex inscriptione in textum perperam susceperit, librarius autem Δ praenomen Caius e textu inscriptioni recte restituerit.

[1]Librarius F libri inscriptionem suo arbitrio mutauit. Vide supra p.

[2]C in litura ut uid.

[3]PHRIGINUS in inscriptione.

[4]Eodem confusio in Veneta editione uidetur, qui M. Iulius Phryginus in inscriptione habeat, sed praenomen in textu omittit.

Sunt tamen haud paucae aliae codicum C Δ proprietates, quae nullo modo ad θ referri possint, sed in eius apographo ε originem habere debuerint. Quae uitia correctoris manus in C nunc radendo nunc uerba omissa addendo nunc super uersum scribendo partim sustulit. In tabula infra exhibita lectiones in C quae e priore manu fluxerunt semper ostendi, sed eis locis, ubi secunda manus medelam attulit, asteristicum affixi. Codex F cum correcta lectione in C semper conspirat nisi aliter moneo:

	ε (C F Δ)	Ven. Q ω
c. 1, p. 100, 8	quidem (=B)	quod
c. 3, p. 103, 3	h̃ C hoc Δ	hic
c. 4, p. 104, 3	h̄t genus C habet genus Δ	hoc genus (huius generis H nouis genus U)
c. 6, p. 105, 2	nouissim̄ C nouissimum Δ	nouissime
5	*& composuit que C & composuit quae Δ	composuitque
21	*ut. . .traderet omis. C ita . . .traderet omis. Δ	ita ut quotidie (cotidie W) praecepta eloquentiae traderet
c. 7, p. 105,17	singularem	singularis
c. 9, p. 107, 3	incuriis (iniuriis F)	iniuriis
4	ne	naturae (nē K)
5	quas (quos F)	quos
c.10, p. 108, 6	deme (deinde F)	deinde
11	h̃ mā C mea Δ	hermam (uel haere)
18	h̃ mā C hec mea Δ	hermam
19	*quas	quam
c.11, p. 109, 7	eosque	eoque
8	licenter (=U)	licentia
c.13, p. 111, 4	recepit	receperit

	ε (C F Δ)	Ven. Q ω
c.14, p.111,10	*curae	cures Ven. Q curare ω
12	tanta cum	tanta eum (eum tanta B U tantarum W)
13	*triticus (= K)	criticus
c.15, p.112,11	& pompinonem quae C & pompinonem Δ & popinonemque F	popinonemque
c.16, p.112,19	*omis.	se
c.17, p.113,13	* quam materia C qua materia Δ	materia quam
17	docuit: quae (docuitque F)	docuitque
c.18, p.114,13	comparare	compararet H U Ven. Q compararetur ω
c.19, p.114,18	*Verrus	Verrius
c.20, p.115, 9	fuit quae C Fuit Δ	fuitque
c.21, p.116, 5	absoluit	absoluitque
c.22, p.116,10	ad id sar° sr° C ad id sr° Δ	ab aduersario (adaduersarios N)
c.23, p.118, 3	omis.	sibi
c.26, p.123, 6	*scire fert C scire refert Δ	sic refert
13	*omis.	de ui
c.29, p.125, 4	*coti	ioci

Hae lectiones praeter dubitationem demonstrare mihi uidentur codices C Δ non ex ipso θ sed ex eius apographo ε transcriptos esse, quamquam non infitior tantam esse testimoniorum confusionem in huius interpolati generis libris, ut uix sperem me omnia ad liquidum perducturum.[1] Librarius C exemplar multo fidelius

****

[1]Ut huius confusionis exempla proferam, his locis C cum editione Veneta contra codicum Δ Q ceterorumque testimonia conspirat: c. 4 (p. 104, 8) declarare pro declamare; c. 5 (p. 104, 20) infantiam pro infamiam; c. 7 (p. 106, 5) ipsius impensius pro ipsius (impensius H U Δ); c. 8 (p. 106, 11) cumam pro Cumas; c. 11 (p. 110, 1) nimio pro minio. His etiam locis Veneta cum Δ contra C Q ceterosque facit: c. 10 (p. 109, 3) interque Ven. indeque Δ pro uitetque; c. 18 (p. 114, 6) pergula pro percula uel parcula in ceteris; c. 25 (p. 123, 1) sinthesis (uide supra p. ; p.

quam librarius Δ transscripsit. Ille compendia, quae resoluere non ausus est, religiose repetiit, dum hic compendia saepius falso explicauit, corruptelis, quas in exemplari repperit, nonnumquam medelam afferre conatus est, compluriens etiam uerba corrupta, quae idoneam sententiam praebere non uidebantur, omnino omisit.

Correctoris manus in C, ut e tabula quam modo ostendi apparet, saepius ea uitia quae in ε, communi archetypo codicum CΔ, exorta sunt sustulit, sed numquam, quod sciam, corruptelas quae in γζθ exortae sunt sanauit; unde conicere licet correctorem ipso codice θ usum esse. Idem corrector nonnulla uitia, quae in solo C se habebant, sustulit, ut c. 9 (p. 106, 17) pipillus in pupillus corr.; c. 20 (p. 115, 12) Modestas in Modestus corr.; c. 25 (p. 122, 1) illustros in illustres corr. Alia suo Marte immutauit, ut c. 10 (p. 108, 18) hylen in hylem; c. 20 (p. 115, 4) et ante non nulli additum; c. 23 (p. 117, 9) si post ut additum.

De codicis Cheltenhamensis propriis lectionibus, quae non permultae sunt, nihil est quod dicam. Ne unum quidem uerbum omissum in C, quod in Δ et Veneta editione se habet animaduerti. C. 2 (p. 101, 9) C cum solo M ueram scripturam lenaeus (pro leneus in libris) testatur, quod tamen in ε originem habuisse corruptela lenatus in Δ demonstrat. C. 11 (p. 110, 3) Mirator pro Miratur R. Ellisio[1] ualde placuit, qui tamen leuem auctoritatem huius codicis perspexisse non uidetur. Quin etiam in hoc ipso codice Mirator e Miratur est correctum, nisi fallor.[2]

****

[1] Journal of Philology XIX (1891) p. 181.

[2] Non solum hoc in ipso codice apparet, sed etiam eius apographon Florentinus miratur cum ceteris profert. In Cheltenhamensi codice copiosae sunt adnotationes marginales, quarum nonnullae manum alicuius uiri docti detegunt, ut ad c. 1 (p. 100, 5) Liuius andronicus; ad c. 4 (p.103,21) L. sylla ob opprobium (sic) Imperator est appellatus, quae, nisi fallor ad Catullum XIV 9 respiciunt; ad c. 4 (p.104,6), ubi C (uide supra p.) Romae non pro nomine habent, Cladius hic fuit; ad c. 7 (p. 105, 12) De hoc gniphone apud plinium; ad c. 15 (p.112, 4) De Leneo apud plinium; ad c. 25 (p.119,13), ubi Suetonius senatus consultum et censorium edictum profert, Hoc a gellius; ad Ploti Galli uitae initium (c. 26,p.123, 5) De hoc etiam quintilianus. Has adnotationes, quod iudicare possim, eae duae manus (uide supra p.) quae ipsum codicem exarauerunt, addiderunt. Probabilius mihi uidetur non in C

Quin Florentinus codex Cheltenhamensis sit apographon uix dubium uidetur, cum easdem lectiones quibus C Δ sunt insignes exhibeat, eis autem locis ubi corrector in C errores in ε exortos sustulit, F cum correcta lectione in C consentiat.[1] Has etiam lectiones non nisi in C et F inuenies: c. 2 (p. 100, 15) *actalo*; c. 4 (p. 103, 11) *nominemur*, (p. 104, 4) *arridi* (=B), (p. 104, 9) *declarare*;[2] c. 5 (p. 104, 15) *fertur quae* C *ferturquae* littera *a* interlita F, (p. 104, 16) *s^t^aturam* C *staturam* priore littera *t* deleta F, (p. 104, 20) *infantiam* (=M); c. 7 (p. 106, 5) *ipsius impensius*; c. 8 (p. 106, 11) *cumam*; c. 9 (p. 106, 19) *appituram*, (p. 107, 4) *negligenter at*, (p. 107, 6) *sed ut Oratius*; c. 14 (p. 111, 9) *decollegimus* (pro *de eo legimus*), (p. 111, 14) *acticum*, (p. 112, 1) *cintus*. Florentini codicis librarium non indoctum fuisse tales lectiones persuadent: c. 1 (p. 100, 5) *Liuium Andronycum*; c. 3 (p. 102, 11) *daphniden*; c. 4 (p. 103, 16) *grammatisten* (pro *grammatistam* in ϛ); c. 9 (p. 107, 17) *ubinams* pro *ubinam est*; c. 11 (p. 110, 4) *sit sapientiam* pro *sapientiam sit* in archetypo. Fortasse hic librarius et ipse grammaticus erat, cum ad c. 4 (p. 103, 21), ubi Suetonius ueteres grammaticos olim rhetoricam docuisse affirmat, haec in margine scripserit: *Sic fit hodie et male quidem*.[3] Quare non est admirandum si librarius F uitiosum exemplar C saepius emendare temptauit (nonnumquam etiam ueras scripturas restituens) ut: c. 2 (p. 100, 14) *Aullotes* C *Millotes*[4] F (=B); c. 3 (p. 102, 5) *uiuerit* C *uixerit* F (=Δ), (p. 103, 1) *docueret* C *docuerunt* F; c. 4 (p. 103, 19) *alicius* C Accius[5] F; (p. 103, 20)

****

originem habuisse, sed ex eius archetypo transcriptas esse. Fortasse librario θ, qui non indoctus erat (uide supra), uindicandae sunt. In Δ Q nullae omnino sunt notae marginales.

[1]Vide supra p. sq.

[2]Sic tamen in θ ut uidetur. Vide supra p. , adn. 1.

[3]Librarius F codicem suum copiosis indiculis et adnotationibus marginalibus instruxit. Quod ad c. 4 (p.103,18) *Orbilius lucius* scripsit, praenomen ex indice in exemplari C accepisse uidetur, licet ipse indicem non transscripserit.

[4]Litterae *au*-in C pro *mi*- facile capere possis.

[5]Compendium pro *alicuius* ipse librarius C non intellexit; librarius F autem nomen proprium inde effingere uoluit, ut nota marginalis, *Accius uenalis*, docet. Vide supra p.

producerent C produceretur F, (p. 104, 7) romae non (= Δ ; pro nomine) C romae F; c. 5 (p. 104, 20) quadam C quandam F; c. 7 (p. 105, 18) numquam C unquam F, (p. 105, 19) liberalite C liberalitate F, (p. 106, 1) fungerent C fungeretur F, (p. 106, 4) tradat C (= Δ) tradit F; c. 9 (p. 106, 19) inigrantibus C migrantibus F (pro magistratibus), (p. 106, 19) deme C deinde F, (p. 107, 3) incuriis C iniuriis F, (p. 107, 5) ne acerbae (pro naturae acerbae) C inacerbae F, (p. 107, 5) quas C (= Δ D) quos F; c. 10 (p. 108, 5) atenis C ateius F, (p. 108, 6) deme C(= Δ) deinde F; c. 11 (p. 109, 5) bursem C Burseni F, (p. 109, 22) actor C auctor F, (p. 110, 15) cratis C cratetis F; c. 14 (p. 111, 6) memini C memii F, (p. 111, 6) strupro C stupro F, (p. 111, 16) humanite C humanitate F. Nonnulla peccata uel libidinose uel neglegenter admisit librarius F: in inscriptione C. Suetonius Tranquillus Rhetor; c. 1 (p. 100, 2) fuit pro erat; c. 2 (p. 100, 13) opinatur, (p. 101, 2) retractarentur, (p. 101, 11) Instruxerum pro Instruxerunt; c. 3 (p. 102, 9) traduntur (=D), (p. 102, 16) doctissimis (=BHU) pro notissimis; c. 4 (p. 104, 10) e omis., (p. 104, 12) prodi omis.; c. 5 (p. 104, 21) decessisse (secessiss& C); c. 6 (p. 105, 7) indicaret; c. 7 (p. 105, 21) quotidiā; c. 8 (p. 106, 14) nummis pro nummum; in inscriptione ad c. 9 P. Pupillus beneuentanus Orbilius; c. 10 (p. 108, 22) componere om.; c. 11 (p. 109, 10) quidam (= Δ Q); c. 13 (p. 111, 2) honestitate; c. 16 (p. 113, 7) praelegegere; c. 17 (p. 113, 15) praeceptor om., (p. 113, 17) catilianae; c. 18 (p. 114, 4) cognominauit (=O). Florentinus codex, ut supra (p.) dixi, post c. 18 (p. 114, 4) hic initio deficit.

Vaticanum 4498 e Cheltenhamensi transscriptum esse non puto, cum c. 29 (p. 124, 20) C extricte se, Δ extitisse testetur, quae lectionis uarietas ad codicem **y**, et meo quidem indicio ad ipsum Hersfeldensem, referenda est.[1] Quidam errores etiam in Δ ob exemplaris scripturam haud satis compositam et claram

****

[1] Vide supra p. sq.

exorti esse uidentur, ut c. 14 (p. 111, 6) rodicillos pro codicillos; c. 20 (p. 115, 5) Alexandria capta studiose et audiit et[1] omissa spatio uacuo tredecim fere litterarum relicto; c. 21 (p. 115, 17) rideret pro uideret; c. 23 (p. 117, 18) restium pro uestium, sed nulla est causa cur codicis C scriptura talem confusionem inductura esset.

Codex Δ aliquanto est deterior quam Cheltenhemensis. Multa uerba deficiunt, quorum nonnulla consulto omissa esse uidentur, ut c.1(p. 100, 2) tum, (p. 100, 5) qui idem (quidem in libris); c. 7 (p. 105, 21) autem; c. 14 (p. 111, 7) ei;[2] c. 28 (p. 124, 9) dicendi (docendi in γ). Alia neglegenter omissa sunt, ut c. 6 (105, 7) indicaret; c. 9 (p. 107, 12) diuersae partis aduocato; c. 10 (p.107, 22) Hunc Capito Ateius notus (natus in γ); c. 12 (p. 110, 20) suis; c. 20 (p.115, 9) poetae; c. 22 (p. 116, 14) Hic idem cum ex oratione Tiberium reprehendisset; c. 23 (p. 117, 4) mox. Interpolatio in codice Δ manifesta est, ut unum certissimum exemplum citem. C. 27 (p. 124, 1) corruptela Volcatius pro Voltacilius in θ exorta est, quamquam C in indice (p. 99, 3) ueram scripturam Voltacilius exhibet. In Δ autem uolcatius in indicem e contextu inrepsit. Duae optimae lectiones, quae iure in editionibus locum obtinent, in hoc solo libro manuscripto inueniuntur: c. 18 (p. 114, 6) pergula pro percula uel parcula; c. 24 (p. 118, 10) repeteret pro repetere in codicibus.[3] C. 24 (p. 119, 4) Δ solus cum plurimum exhibet, quod Ihmius restituendum iudicauit.[4] C. 1 (p. 100, 7) notum (=U correcta lectio in L) pro corruptum adnotum; c. 4 (p. 103, 20 titulis pro titulos in exemplari haud inepte substituit; c. 2 (p. 100, 14) Aristarchi (=B H U) recte scripsit. C. 23

****

[1]Vide supra p.

[2]Et in ε ut uidetur, cum C sic testetur.

[3]pergula in Veneta editione se habet, unde ab Aldo susceptum est. repetere in Veneta editione 1474 se habet, sed repeteret in editione Romana (vide supra p.). Osannus repeteret primus edidit, quod iam dudum a Schotto uel coniectura, uel, quod suspicor, ex editione Romana propositum erat. Pessime hoc loco Reifferscheidius codicum testimonia obscurat.

[4]Vide supra p. adn. 2.

(p. 117, 16) librarius Δ ueram scripturam caperet, quae in γ in [illegible] abierat, restituit. Has etiam lectiones, quae in ζ pessum ierant[2] sanauit: c. 3 (p. 102, 11) nummum pro nummis; c. 4 (p. 104, 11) numerum pro numero; c. 6 (p.105, 9) e numero pro & numero[3] Earum corruptelarum, quae [illegible] θ exortae sunt,[4] has bene correxit librarius Δ : c. 15 (p. 112, 9) scripsisset pro subscripsisset, c. 20 (p. 115, 8) praefuit pro profuit.

Alia in Δ temere mutata sunt, ut formae Graecae substitutae c. 2 (p.100, 13) grammatices, (p. 101, 11) grammaticen; c. 3 (p. 102, 16) grammatice, c. 27 (p. 124, 4) Rhetoricen; c. 2 (p. 101, 11) Lucilius pro L.; c. 4 (p. 103, 10) appellantur pro nominentur,[5] (p.103, 22) in litteris pro litteris; c. 11 (p.109, 20) in summa pauperie et pene inopia (=H);[6] c. 12 (p. 110, 17) Kalatorque pro calatorque; c. 23 (p. 117, 11) presagiente (=U) pro praesagante;[7] c. 25 (p. 120, 11) neque ita placet neque ita uidetur.[8] Alia quidem huius codicis propria merae depravationi debentur,[9] ita ut dubitem, an hae omnes proprietates quas enumeraui in uno atque eodem libro originem habuisse potuerint. Vix dubium uidetur, quin inter Δ et ε alius quidam codex ponendus sit, sed codex tam uitiosus quam Δ indignus est, qui altius indagetur.

7. Codicem Q et editionem Venetam a. 1474 e communi archetypo deperdito μ profluxisse, librarium tamen Q duobus exemplaribus usum esse demonstratur.

Relinquitur ut codicem μ commune archetypum Berolinensis codicis et Venetae editionis restituam. Ad eius uitiosam memoriam reuocandam lectiones quae sequuntur satis habeantur:

****

[1] In U Q quoque restitutum. Vide supra p.

[2] Vide supra p.

[3] & numero pro ex numero in ζ.

[4] Vide supra p.

[5] nominemur in C.

[6] Vide supra p. adn. 1.

[7] Vide supra p. adn. 2.

[8] Propter corruptam lectionem in exemplari. Vide supra p.

[9] E.g. c. 3 (p.102, 16) nouissimis pro notissimis; c. 4 (p.104, 6) ne quidem pro me quidem; c. 6 (p.105, 8) aut pro ait; c. 9 (p.107,15) erat is pro aetatis, c. 20 (p.115,12) ustius pro Iulius. Vide et supra p.

	μ (Q Ven.)	C Δ ω
c. 1, p.100, 5	et oratores semigraeci[1]	et semigraeci
c. 2, p.100,20	sunt imitati	imitati
p.101, 4	unico	uno
6	quo	quos
7	Vertius	Vectius (uettius O)
9	Ianeus	leneus (lenatus Δ Laeneus N G laenius W leneus M C F)
c. 3, p.101,16	Tantus	Tantum (tamen I)
17	fauor	fautor
p.102,12	Panosgarema	panosagacema[2]
15	conductum multos edocuisse	conductus (uel conductos) multos edoceret (mutoscedo doceret O W)[3]
c. 4, p.103, 9	appellat	appellant (appellantur U) ζ appellandos ω
c. 5, p.104,19	posthumius	vide supra p.
c. 7, p.105,16	temporis	temporum
c. 9, p.106,19	aperturam	appituram C preturam Δ apud preturam H omis. U apperituram G aperituram I appituram B appituram V apparituram ω
c.10, p.108,22	breuia	breuiare C Δ breuiore H omis. U breuiario ω
c.11, p.109,19	doctrina	dictinna[4]
c.13, p.110,21	hierausuomene	uide supra p. 175
21	deacatasta	de castasta
c.14, p.111,10	cures	curae C Δ (corr.m.2 in C) curare ω

****

[1]Errauit Rothius (p.LVI) cum hanc lectionem nulla fuisse in editione impressa ante Aldinam iudicauerit.

[2]Vide supra p.

[3]Vide supra p. sq.

[4]Vide supra p.

	μ (Q Ven.)	C Δ ω
c.14, p.111, 12	expersum	expensum
14	utrum si Io.	utrum si τοῦ C utrum sitoun Δ utrum sit τοῦ K utrum sit H Verum sit U utrum sint τοῦ (tot W τοῦ omis. O) ω
c.15, p. 112, 5	et comes	comes
c.16, p. 113, 20	dominationem	damnationem
c.18, p. 114, 3	Sarentinus	Tarentinus
c.20, p. 115, 5	auide	audiit[1] uel audiuit
c.21, p. 115, 14	Spoletinus	Spoleti notus
15	curiae et ob industriam	cura et industria
p. 116, 2	octauis	Octauiae
c.23, p. 117, 8	uero ex uariis	uero uariis
18	inde carnium	inde callium C Δ H omis. U proincialium Gm.1 I promercalium ω
c.25, p. 120, 6	ludos	ludum
10	omis (=B)	malorum Δ maiorum ω
10	placent (neque omis.) Q placant (neque omis.) Ed. Ven.	placet neque Δ placent neque ω
c.26, p. 123, 5	titumium	titomium Δ Titinnum ω

Librarius μ, quamuis huic libidinosae interpolationi, quam uidisti indulserit, haud pauca uitia, quae in suo exemplari θ legit, correxit. Primo c. 25 (p. 119, 13 sq.) in senatus consulto et censorum edicto Gellio etiam adhibito complures corruptelas sanauit. L. 13 Q Ven. cum solo L Messalla (messala L) pro sala exhibent; (p. 120, 4) soli Q Ven. ueram lectionem ita edixerunt proferunt; l. 7 latinos rhetoras recte testantur, cum latinos alibi in solis O W N Gm.2 inueniatur, inque eisdem rhetora sibi pro rhetoras ibi[2] scriptum

****

[1] Vide supra p.

[2] Correxit eadem man. in O. Vide supra p.

sit. Vera scriptura (l. 11) recta quae in γ pessum ierat[1] in Q Ven. restituta est. Ubi Q cum ceteris fere libris ne renuntiatum ostendit, Ven. genuinam scripturam renuntiatum (=O)[2] profert. Quocirca librarium μ renuntiatum pro ne renuntiatum e Gellio restituisse, sed librarium Q corruptelam e Pontani libro repetisse iudico. Q autem (l. 12) eo uenire et (l. 13) ostenderemus recte exhibet, dum Veneta editio corruptelas a librario ζ admissas euenire et ostendamus repetit, ita ut haec uitia a librario μ in Gellio adhibendo neglecta esse uideantur, librarius Q autem ueras formas e Pontani exemplari restituisse censendus sit. Alia eodem loco, quae e Gellio corrigere potuit librarius μ neglexit: (l. 13) C. omis., (p.120, 2) ut si ei rei. p.[3] pro uti ei e re p., (p. 120, 9) quae a librario γ omissum. Neque lectiones Suetonianas (p. 119, 15) rhetoribus et (p. 120, 12) uidetur mutauit, ubi Gelli codices de rhetoribus et uisum est testantur. Grauia etiam uitia hoc loco idem librarius, ut uidetur, admisit, (p. 120, 10) maiorum et (11) neque(recta) omissis.[4] Ut cetera a librario bene correcta attingam, c. 11 (p.110, 4) sit sapientiam (=LH) pro sapientiam sit restituit, et hos locos, qui a librario γ corrupti sunt, sanauit:

	μ (Q Ven.) ω	γ
c. 1, p.100, 8	siquid	siquidem (siquid H U)
c. 5, p.104,17	indicat	indicatur
c.11, p.109,21	modico (modice X)	medico
c.15, p.112, 9	lacerauerit	lacerauit (= α) (lacerauerit H)
c.23, p.117,16	caperet	caperet (caperet U Δ)

His etiam locis corruptelas in ζ exortas in integrum restituit librarius μ:

****

[1]Vide supra p.

[2]Vide supra p.

[3]Sic in H Q Ven. ut si in omnibus codicibus Suetonianis praeter O W. Vide supra p. sq.

[4]In Veneta editione inter rhetoribus (p.119, 15) et de ea re interpolatio S. Cos. inrepsit, quae ab Aldo suscepta est. Cum librarius Q uerba a praetor (p.119, 14) ad animaduerteret (p.120, 1) ob uerba M. Pomponius praetor repetita neglegentissime omiserit, nescio utrum haec interpolatio ad codicem μ referenda sit necne.

	μ (Q Ven.) ω	ζ
c. 2, p.101, 5	scriptur̃ Ven. scripturae Q scriptura ω	scripta (scriptura U)
c. 4, p.104,10	in numerum	in numero (in numerum Δ)
c. 6, p.106,13	precipuum	principium
c.25, p.121,13	processerint	processerunt

Tales correctiones coniectura fieri facile potuerunt, neque uersimile mihi uidetur librarium μ alia subsidia atque exemplar θ et Gelli aliquod exemplar ue manuscriptum uel impressum habuisse.[1] Non tamen liquet unde librarius μ c.11 (p.110, 5) et selibra (=M Ed. Inc. et selibia B) acceperit, neque quo modo c. 9 (p.107, 20) exemplum (=M K) uel in codicem μ uel in Venetam editionem[2] inrepserit. Duas lectiones exhibent Q Ven. quae librorum D V L sunt propriae, c. 4 (p. 103, 7) quidem uulgo (=U) pro uulgo quidem; c. 12 (p. 110, 17) filioque pro filio quoque; quae sorti deberi mihi uidentur.

Codice μ quodam modo restituto, qui tabulas supra (p. sq.; p. sq.; p. sq.) expositas perlustrauerit, continuo perspiciet Berolinensis librarium multas corruptelas in γζθ exortas, quas in exemplari μ legere debebat, sustulisse. Hunc librarium, praesertim cum se neglegentissimum et satis indoctum praestiterit, tam multas genuinas lectiones coniectura reuocauisse nemo credet. Satis constat igitur librarium Q praeter exemplar μ alterius quoque codicis a tota stirpe γ omnino alieni copiam habuisse. Neque certissima argumenta desunt, quae doceant hunc alterum codicem unum fuisse e stirpis β libris, cum Q has lectiones uel totius stirpis β uel codicum D V L peculiares habeat: c. 3 (p. 102,13) Catullo;

****

[1]Nonnumquam Veneta editio corruptelis quae in ζ exortae sunt medelam afferre frustra conata est, ut c. 8 (p. 106, 10) eius pro enim in ζ (corruptum ex etiam), (p.106, 13) enim (corruptum ex Ennii in ζ) omissum; c. 9 (p. 107, 4) negligenter ab pro negligenter ac in ζ (corruptum ex negligentia aut). Cum Q his locis ueras lectiones e Pontani libro reuocauerit, non diiudicari potest, utrum tales coniecturae ei, qui Venetam editionem curauit, an librario μ attribuendae sint.

[2]Librarius μ [illegible] in exemplari θ legere debebat. Vide supra p. Q ueram lectionem filium e Pontani codice restitutum habet.

c. 4 (p. 104, 1) ipsos, (p. 104, 3) alia; c. 6 (p. 105, 8) diuarum; c. 8 (p. 106, 8) grammaticae; c. 18 (p. 114, 14) pasides; c. 22 (p. 116, 13) sibi sed; c. 23 (p. 116, 22) Rheminius; c. 4 (p. 103, 24) iam; c. 5 (p. 104, 21) obisse; c. 15 (p. 112, 13) perceptisque e praeceptisque corr.; c. 25 (p. 121,11) profluit, (p. 122, 17) adfuit; c. 27 (p. 124, 3) &; c. 30 (p. 126, 13) sui, (p. 126, 15) personalem, (p. 126, 4) adornate. Neque minus est dubium ad quem potissimum stirpis β codicem liber Q referendus sit, siquidem hae lectiones Leidensis codicis propriae in Berolinensi quoque inueniuntur: c. 4 (p.104, 6) reputo; c. 6 (p.105, 4) simul (=U); c. 7 (p.105, 20) adhuc omis.; c. 9 (p.106, 21) non omis.; c. 14 (p.111, 8) magister Ciceronis, (p. 111, 13) obelixi; c. 25 (p.120, 2) non essent; c. 30 (p. 126, 5) tamen. Antonius Sinibaldus Florentinus igitur, qui Berolinensem codicem Neapoli anno 1477 exscripsit, praeter exemplar μ uel ipsum Leidensem codicem, qui, ut Georgius Wissowa (p. XXI sq.) demonstrauit, etiam post annum 1476 Neapoli erat, uel Leidensis archetypum, quem Iouianus Pontanus ibidem anno 1460 exarauit, adhibuit. Si ipso Leidensi usus est Sinibaldus, hoc in promptu est, hunc codicem correctoris manum (m.3) nondum expertum esse. Nam has lectiones exhibet Q una cum L, quas m.3 in L postea mutauit:[1] c. 16 (p.113, 8) uersiculis; c. 25 (p.121, 11) profluit, (p.122, 5) anasceuas, (p. 122, 22) res cogniti sunt; c. 30 (p.127, 2) redigerent. Sed, nisi fallor, aliqua uerisimilitudine demonstrare licet Q non ex ipso L sed e Pontani codice hausisse. C. 2 (p.102, 11) Berolinensis a tota stirpe γ discedens genuinam scripturam Leuuis (Laeuius scribendum erat) profert. Eodem loco nescio quo casu L suae sectae memoriam respuens Leneus, idem fere quod stirpis γ codices praeter Q exhibent, tutatur.[2] Constat igitur librarium Q scripturam Leuius neque ex codice μ neque ex Leidensi accipere potuisse. Quocirca Leneus

****

[1] Vide supra p.

[2] leneus in editione Veneta quoque. Vide supra p.

non Pontani coniecturae attribuendum uidetur sed eius qui ipsum L exarauit, et librarius Q nisi omnia fallunt ueram scripturam Leuius in Pontani libro inuenit. Item c. 17 (p.113, 17) Leidensis claruit, quod alibi non nisi in Q et H inuenitur, in ordine exhibet. Eadem autem manus, quae codicem L exarauit, litteris in supra uersum scriptis claruit in inclaruit ad ceterorum fere codicum memoriam correxit. Cum Q claruit testetur, uerisimile est hanc formam e Pontani libro acceptum esse, neque librarius L sui ipsius sed Pontani errorem correxisse, cum in supra uersum scripserit. Aliud argumentum in c. 11 (p. 110, 15) inuenisse mihi uideor. Hic codex V crateris (=MKU) pro Cratetis ostendit, L autem, cuius pater Pontani exemplar tamquam frater codicis V habendus est,[1] Crateri profert. Q autem a suae sectae memoria[2] discedens Crateris ostendit, quod non ex Leidensi sed e Pontani codice suscipi debebat.

Ipsum Berolinensem et non alium quendam codicem, e quo ille transscriptus sit, e Pontani exemplari hausisse puto, cum compluriens ubi Q suae sectae lectiones haberet, postea ad Pontaniani libri memoriam correctus sit: c. 15 (p. 112, 13) praeceptisque in perceptisque; c. 17 (p.113, 11) exercitandum in exercitanda; c. 20 (p.115, 3) profuit in praefuit. C. 22 (p.116, 8) librarius Q molestissimus e Pontani libro accepit, sed ne alterius lectionis modestissimus memoria periret, litteram d supra l scripsit.

Quamquam Berolinensem codicem ab editione Veneta Pontani etiam exemplari adhibito confectum esse non credo, hoc eadem fiducia qua Rothuis[3] affirmare non possum, cum cuiuis apparere debeat, locos ab Rothio prolatos nihil ualere ad suam opinionem confirmandam, siquidem omnibus eis locis ubi Veneta editio falsas peculiares lectiones exhibet, Q ueras lectiones e Pontani codice restituere

****

[1]Vide supra p.   sq.

[2]Cratetis Ven. cratis C

[3]Praefat.p. LVIII: "Non esse hunc codicem excriptum e Veneta editione a.1474, cum qua mira ei necessitudo intercedit, multa comprobant, ut una eademque pagina 258 hae lectiones: uiueret, atque magis, pretia uero, ingressu, epistola ostendit, rigida (perferam hoc!), quarum loco editio illa has praefert: uixerit, ac magis, pretia, gressu, epistola, tigida."

potuit. Est tamen exigua copia lectionum, quae demonstrare uideantur Rothium uerum coniecisse, etiam si non probauit. C. 26 (p.123, 14) Ven. hordear meum pro hordearium eum habet Q autem hordear eum. Sed librarius Q hanc lectionem e Pontani libro suscipere non potuit, quippe qui ordinarium[1] testetur. Haec discrepantia inter Q est Venetam editionem ad quoddam compendium in communi eorum archetypo referenda est, et qualis esset huius compendi natura hordear[m] in X et C et hordea[n] in M nobis docet. Idem compendium librario Δ fraudes fecit, siquidem hordeare scripsit. Item c. 29 (p.125, 3) editio Veneta congiarium recte profert, Q falso congiar. Talis error in Q manifesto ad compendium congiar[m][2] uel tale quid referendus est. C. 18 (p.114, 4) Veneta editio se sonans nominauit pro se transnominauit exhibet, Q uerae lectioni propius accedens se transuolauit testatur, quod e Venetae editionis testimonio effingi numquam poterat.

Una lectio, quae in solo Q inuenitur digna est, quae commemoretur. C. 3 (p. 101, 15) nescio quo casu is solus ueram scripturam stilo pro istilo praebet.[3]

8. Consensus inter stirpes α et γ tractatur.

Quaedam conspiratio inter stirpes α et γ quaestionem prouocat, num tale artius uinculum inter has duas stirpes statuendum sit, ut archetypi α et γ non ad ipsum codicem Y sed ad aliquod codicis Y apographo deperditum referri debeant. Gudemannus in Dialogo recensendo, ut ex eius stemmate infra p. exhibita perspici potest, cum meam stirpem β totam facere familiam (X) a ceteris distinctam censuerit, meas autem stirpes α et γ e communi archetypo (Y) profluxisse indicauerit, talem artiorem esse necessitudinem inter α et γ existimare uidetur. His igitur locis stirpes α et γ contra familiae X et stirpis β memoriam secum conspirant:

****

[1]Vide supra p.
[2]Hoc compendium in V se habet.
[3]Vide supra p.

	α γ (Falso)	X β (recte)
c. 3, p.101,16	optimatum	optimatium (quimanum D)
c. 5, p.104,17	per hoc (= D)	per haec
c.15, p.112, 8	oris improbi	oris probi (probi oris O oris probum D probi in probri mut.m.2 W)
p.112, 9	lacerauit α M K U C Δ (=D) lacerauit H lacerauerit Q	lacerauerit
c.17, p.113,18	sestertia (uel sextertia) centena	centena sestertia (uel sextertia)
c.25, p.121,18	consueuerant (consuerant H C Q consueuerunt U)	consuerant
c.30, p.126, 5	tantum modo (= tantum mō B) (tamen non Q)	tantum non (tamen non L)

Cum autem codex N et altera manus in G nonnullas familiae X lectiones adhibuerint, non est infitiandum codices Gm.1 et I ueriorem archetypi α imaginem praebere posse quam codicem N. Quocirca eos locos exhibeo ubi Gm.1 I cum γ conspirant. In utroque loco correctoris manus in G ueram scripturam restituit:

	G I γ	N X β
c. 7, p.105,20	prius (primum Q)[1]	primum
c.24, p.118,11	se (=B) (omnes Q)	omnes

Non tam numerum harum lectionum quam indolem examinare oportet, ut mihi uidetur. Discrepantiae inter optimatium et optimatum, haec (hec) et hoc, lacerauerit (compendiose lacerauīt) et lacerauit, tantum nō et tantum mō tam paruae sunt ut tales errores in duobus libris α et γ omnino fortuito exoriri potuerint. Quae opinio hoc confirmari uidetur, quod lacerauit et hoc in D quoque, tantum mō in B etiam inueniuntur. Quod ad se: omnes pertinet, cum se in B quoque insit, talem lectionis uarietatem uel codici Y uel Hersfeldensi libro uindico.[2]

****

[1] primo in Ven.

[2] Vide supra p.

Ordo uerborum, ut in centena sestertia et sestertia centena, tam saepe a librariis oscitantibus mutabatur, ut hunc errorum in duobus codicibus factum esse nihil est admirandum, neque est quod in primum: prius haereas.

Non infitior tamen probi: improbi aliquem scrupulum mihi inicere. Sed talis error propter uerbum sequens inuerecundo facile oriri poterat. Neque autem a uero alienum uidetur librarios α et γ hunc locum emendauisse sibi uisos esse, siquidem in W probi in probri a secunda manu immutatum demonstrat facetiam quae in his uerbis inest librarios eius aetatis fefellisse. Ad hanc quaestionem meo quidem iudicio non pertinet quod c. 20 (p.115, 4) puerum omis.; c. 25 (p.120, 3) interrupto pro interiecto,[1] (p. 121, 13) processerunt pro processerint[1] Gm.1 I cum eis codicibus, qui ex ζ ortus ducunt, conspirant, cum hae lectiones in ipso γ non extarent. Mirum quidem esset, nisi inter multa et uaria codicum G I peccata et deteriorum stirpis γ codicum uitia, quae sescenta sunt, eaedem corruptelae hic illic inuenirentur. Quae cum ita sint, quamquam non infitior artiorem necessitudinem inter α et γ quam inter β et γ uel α et β intercedere posse, argumenta ad hanc opinionem confirmandam haud satis valida mihi uidentur.[2]

Quae de codicum duodeuiginti nostrorum nexu comperta habeo hoc in stemma contuli:

****

[1]Correxit altera manus in G.

[2]Bis etiam easdem corruptelas in β et γ animaduerti:

	$\beta\gamma$	α X
c. 5, p.104,19	post huius (vide supra p.)	post hoc G I omis. N posthus X
c.10, p.109, 2	nil	nihil

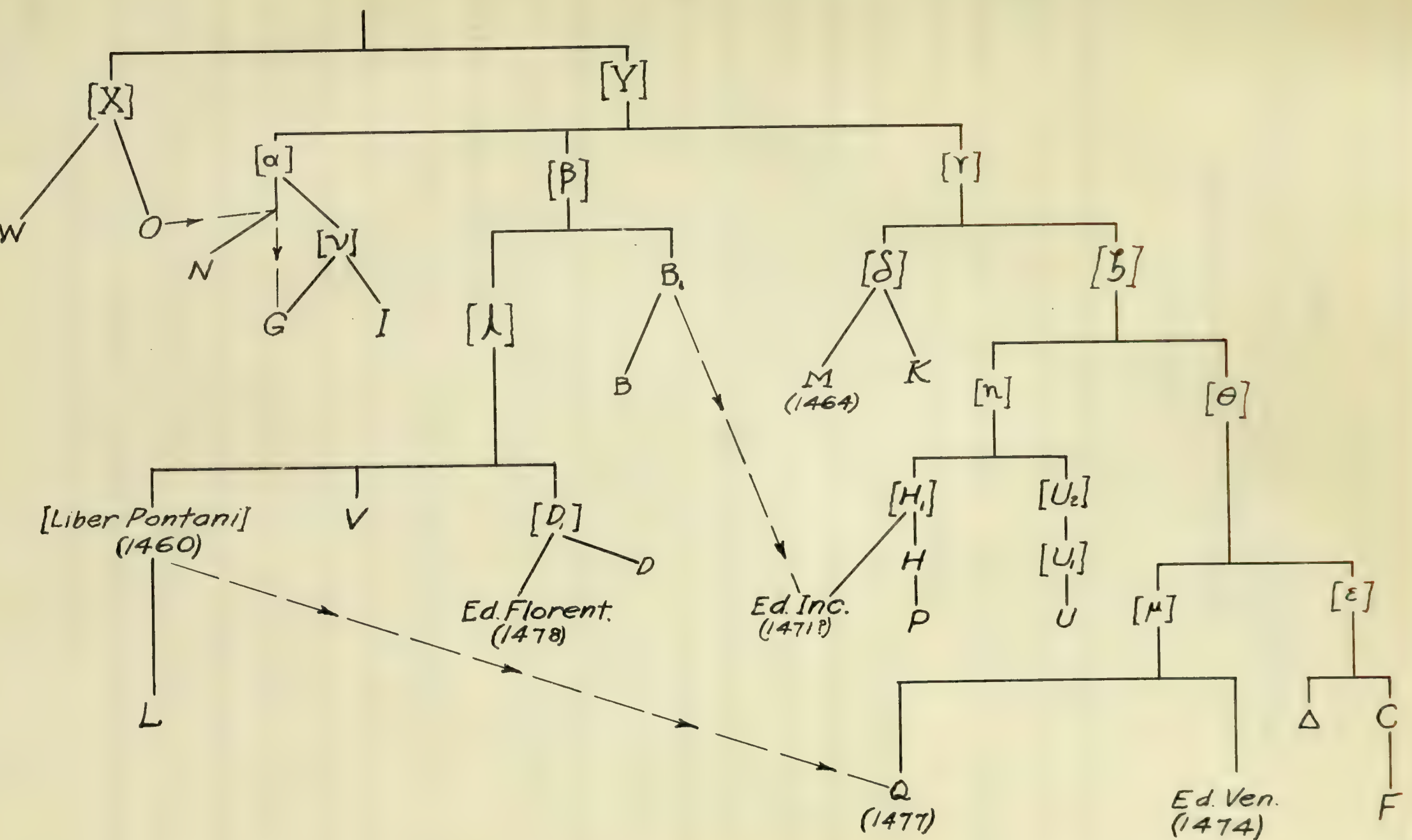
[Codex Hersfeldensis Saeculi VIIII uel X Romae a. 1455 Visus]
[X]
[Y]
W
O
N
G
[ν]
I
[α]
[β]
[γ]
[λ]
B₁
B
[δ]
M (1464)
K
[ζ]
[η]
[θ]
[Liber Pontani] (1460)
V
[D₁]
D
Ed. Florent. (1478)
L
Ed. Inc. (1471?)
[H₁]
H
P
[U₂]
[U₁]
U
[μ]
[ε]
Δ
C
F
Q (1477)
Ed. Ven. (1474)

Caput V

Quid Viri Docti in Suetoni Fragmento et Dialogo Taciteo Recensendis de Nostris Codicibus Adhuc Iudicauerint.

Non ignoro ea, quae de codicum Suetonianorum consortione supra exposui, ualde differre ab eis, quae ex indagationibus uirorum doctissimorum in Suetoni fragmento et Dialogo Taciteo recensendis prouenerunt. Restat igitur ut de opinionibus, quae alii de hac re conceperunt, breuiter disseram.

De Suetonio non est multum quod dicam, siquidem uiri doctissimi, qui ad hunc libellum edendum curam atque doctrinam contulerunt, familiis stirpibusque ordinandis numquam studuerunt. Trossius Leidensem codicem tam eximia esse bonitate duxit, ut ceteri omnes neglegi possent. Osannus illius codicum exiguae copiae, qua usus est, veram indolem ita parum perspexit, ut non solum L, qui etiam hodie inter meliores libros habendus est, sed etiam turpissimos istos codices Harleianum Parisinum Berolinensem omnes quasi apographa ipsius Hersfeldensis libri haberet. Quid, quod ob collationes neglegentissime factas ne hoc quidem perspexit, Parisinum ex Harleiano transcriptum esse![1]

Neque Rothius, quamuis editionem prioribus longe antecellentem confecerit, magnum processum in nexu, qui est inter nostros codices, rite aestimando habuit. Quod ex eo apparet, quod Leidensem et Gudianum codices "duo quasi apographa"[2] libri Hersfeldensis statuit. Duo omnino genera librorum distinguit Rothius, quorum unum indice grammaticorum et rhetorum praeditum sit, alterum indice plerumque careat. Quam opinionem, ut ab Rothio enuntiatam, cum parum sibi consentanea mihi uideatur, ipsius verbis proferre malim[3]: "Distinguimus igitur duo librorum genera,

****

[1]Vide supra p. (   )

[2]Praefat. p. LXVI.

[3]Praefat. p. LX.

quorum alterum indice praefixo notabile codices Vaticanos 1518 et 1862, Leidensem, Gudianum, Neapolitanum, praeterea Florentinam editionem complectitur, simulque interna sua praestantia commendatur, alterum libros continens Vaticanum 4498, Florentinum, Venetum, Berolinensem, Harleianum, Parisinum cum editionibus Incerta ac Veneta a. 1474 et indice caret et auctoritate. Et indicem quidem per se spectatum ad librorum bonitatem nihil facere, Florentina editio et Vaticanus liber 4498 conuincunt, quorum illa indice carens meliori librorum generi, hic indice praeditus deteriori assignandus fuit, sed facilius hoc argumento tibi persuadebis, deteriores libros omnes ex aliquo melioris generis iam satis depravato, qualis Vaticanus 4498 est, facta insuper indicis iactura, esse derivatos." Duo iudicia inter se repugnantia proposisse Rothius mihi videtur: primo indicem quoddam esse bonitatis pignus, deinde indicem per se spectatum nihil ad bonitatem facere. Quorum enuntiatorum alteri libenter assentior, prius a vero abhorrere neque ad rem pertinere iudico. Rothi opinio etiam ipsius rei ignoratione nititur, cum Neapolitanus codex indice non sit praeditus sed indice careat; Venetus codex, quem indicis iacturam perpessum existimauit, indicem habeat; neque in Florentina editione index consilio editoris, ut Rothius alibi[1] indicauit, omissus uideatur, sed propterea quod in exemplari, quo editor usus est, iam deficiebat, siquidem in Hauniensi codice non inuenitur[2]. Cuiuis hanc quaestionem inuestiganti apparet indicem non solum in duobus apographis X et Y ex Hersfeldensi libro transcriptum esse, sed etiam in omnibus tribus apographis codicis Y locum obtinuisse. In stirpe α optimus codex N indice caret, ceteri deteriores G I indicem habent. In stirpe β duo optimi libri V L et unus deterior B indicem conseruant, cum alter deterior codex D eum omiserit. In stirpe γ optimus codex M indicem prabet, dum K H P eo caret, quamquam integriores sunt quam C et Δ qui indice praediti sunt. Duo reliqui autem

****

[1] Praefat. p. L VIII

[2] Vide supra p. ( )sq.

codices V Q uterque pessimus indicem amiserunt. Quae cum ita sint, quamuis optimi libri fere omnes indicem exhibeant, contrarium pessimos libros indice carere non sequitur; neque index quicquam valet ad genera librorum statuenda. Hanc rem haud multis verbis dignam haberem, nisi Ihmius quodam modo Rothi sententiae suffragari uisus est.[1]

Reifferscheidius in codicibus nostris ordinandis aliquantulo processit, cum Vaticanum 1862 et Pontani librum, e quo Leidensis transscriptus est, e communi archetypo profluxisse recte iudicauerit. Hunc autem Vaticani et libri Pontaniani parentem ex "apographo Henochiano" transscriptum haud recte censuit Reifferscheidius. De hoc "apographo Henochiano", quod numquam nisi in Reifferscheidii mente extitit pauca infra (p.) dicam. Libros stirpis Y, quam nomino, sua indagatione omnino indignos existimauit Reifferscheidius; neque codicum Bodleiani et Hauniensis, quorum ille, nisi fallor, viro doctissimo omnino ignotus erat, ullam rationem habuit. Quattuor reliquos libros O N G I, quibus usus est, sic summatim dimisit[2]: "quattuor igitur illi, quamquam inter se affines sunt et omnes interdum secum consentiunt, discrepant a Vaticano, tamen modo hic modo illic propius ad Vaticani memoriam accedunt, nec possis omnino ex eis unius apographi imaginem restaurare, ut ex diversorum librorum testimoniis conflati uideantur." Quod iudicium non iniuria de codicibus N et G m.2 de ceteris tamen ne specie quidem veritatis protulisse illum demonstrasse mihi uideor.[3]

Codices Suetoniani post Reifferscheidium quasi perpetua obliuione obruti

****

[1]L.c. p. 541: "Das sind 11 Handschriften; aber es existiren mehr, mindestens 18, von denen, glaube ich, wenigstens diejenigen liner genaueren Prufung unterzogen werden sollten, die den index capitum aufweisen. Denn Roths summarische Classification: libri meliores mit dem index, deteriores ohne den index, hat manches fur sich."

[2]Op. cit. p. 415

[3]Vide supra p. sq.

sunt[1]. Contra in Dialogo Taciteo recensendo viri doctissimi inde ab Adolfo Michaelisio (a.1868) usque ad Alfredum Gudemannum (a. 1914) huic de codicum nexu ac fide inquisitioni summum studium adhibuerunt, atque sententias ualde discordes conceperunt. De priorum Michaelisi Baehrensi aliorumque sententiis nihil est quod dicam, cum omnes docta illa Friderici Scheueri disputatione explosae sint. Restat igitur ut stemmata a Scheuero Gudemannoque efficta proferam, atque pauca de opionione a Fr. Car. Wickio nuperrime proposita dicam, quo lector facilius intellegere possit, quid uiri doctissimi de Dialogi codicum nexu hodie extstiment.

Priusquam ad hoc negotium transeo, nonnulla de codice Vaticano 4498 (Δ) excutienda sunt. Viri docti in Dialogo recensendo codicis Δ rationem fere semper habuerunt, ceteros meae stirpis y codices, quibus Dialogus continetur, tantum non silentio praetermiserunt. Ergo quaeritur quo pacto Dialogi editores huic corruptissimo codici tantum negotium dederint, ceteros autem huius stirpis uel longe praestantiores ut M et K, uel aliquanto integriores ut H et P sua inquisitione indignos habuerint. Quod ego intellegere prorsus nequeo, si Dialogus a codicis Δ librario ex eodem archetypo transscriptus est, e quo Suetoni fragmentum. Sed librarium Δ Suetoni libellum ex uno archetypo corruptissimo, Dialogum autem ex alio archetypo omnino alieno et longe praestantiore transscripsisse, nisi omnia me fallunt, facile tibi presuadebis. Ego quidem, cum ea legi, quae Dialogi editiores de codice Δ scripserunt, eundem librum, quem in Suetonio ante oculos habeo, agnoscere omnino nequeo. E tabulis a Scheuero p. 19 sq. exhibitis primo obtutu apparet Dialogi codicem Δ cognatissimum esse cum libris Neapolitano et Vaticano 1518. In Suetonio autem nulla necessitudo cum his libris, praeter eam fortuitam conspirationem inter stirpes α et y, de qua modo (p. sq.) uerba feci, ei intercedit. Deinde teste Baehrensio[2] codex numquam e studio emendandi est immutatus; sed in Suetonio

****

[1] Vide tamen supra p. sq.
[2] Comment. Crit. p.46

hic codex turpissimis interpolationibus est foedatus. Denique, si Gudemanno fidem habemus[1], codex Δ perpaucas lectiones peculiares, quae nullo in alio codice inveniantur, habet; in Suetonio e contrario Δ multas lectiones et praecipua uerba omissa frustra requiras ostendit. Si stemmata infra prolate inspexeris, hunc codicem auctore Scheuero tertio gradu, Gudemanno auctore secundo gradu ex Hersfeldensi libro originem ducere videbis; in Suetonio autem Δ codicem sex uel pluribus gradibus ab Hersfeldensi remotum[2], demonstraui. Praeterea tota indoles huius codicis, si externa inspicimus, docere debet Dialogum et Suetoni fragmentum non ex eodem archetypo acceptos esse. Hic codes insignis est quod solus inter nostros libros quattuor ea opuscula Agricolam, Germaniam, Dialogum, Suetoni reliquias, quae in ipso Hersfeldensi se habebant, continet. Sed nemo est, quod sciam, qui existimet hunc codicem ab ipso Hersfeldensi antequam Agricola recisus esset, transcriptum esse. Quod si uerum esset, hic ceteris omnibus praeferendus esset; cum tamen eum in Suetonio post Urbinatem pessimum omnium pronuntiare non dubitem. In promptu igitur est huius codicis librarium Agricolam ex alio fonte atque Dialogum, Germaniam, fragmentum Suetonianum sumpsisse. Quis autem negare audeat Dialogum et Suetoni libellum e duobus diuersis fontibus in hunc codicem profluxisse? Quid vero quod codex Δ multa alia praeter haec quattuor opuscula continet[3]! Nonne hoc plane demonstrat eum ex diversissimis exemplaribus conflatum esse? Adde quod libellus Suetonianus in Δ non est coniunctus cum opusculis Taciteis, sed inter eum et Agricolam, qui primum locum inter opuscula Tacitea, obtinet, intercedit Plinius (!) De Viris Illustribus. Postremo inspiciamus eos codices qui in libello Suetoniano codice Δ cognatissimi sunt. Totius stirpis Y praeter Δ unus solus M Germaniam, Dialogum fragmentumque Suetonianum complectitur, K H U P Dialogum

****

1 p. 121.

2 Vide stemma supra p.

3 Vide supra p ( )

et Suetonium habent, ceteri C F Q nullum horum opusculorum nisi Suetoni fragmentum continent. Verisimile igitur est Germaniae iacturam iam in ζ factam esse, codicem θ autem, e quo C F Q una cum Δ profluxerunt, nihil nisi Suetoni libellum habuisse. Quod si verum est librarius Δ Suetoni fragmentum ex eodem archetypo, e quo Dialogum et Germaniam, nullo modo transcribere poterat. Hoc igitur admonito codicis Δ eam partem, qua Dialogus continetur, nullo modo eiusdem sectae haberi posse atque eam partem, qua Suetoni libellus continetur, stemmata a Scheuro et Gudemanno restituta exhibebo. Sigla a Scheuro Gudemannoque usurpata eis siglis, quibus pro eisdem libris in Suetonio usus sum, uncis inclusis iuxta positis ostendo[1]. Haec igitur Scheuer effinxit:

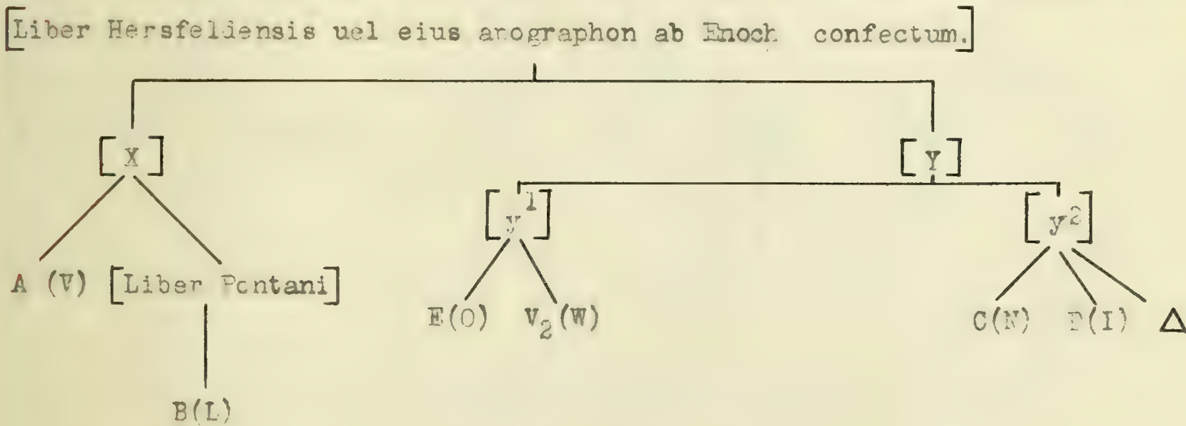

Duabus rebus longe a mea opinione discedit Scheuer, primo quod Ottobonianum et Vindobonensem codices non e fratre sed e filio codicis Y transcriptos iudicat, deinde quod e contrario Vaticanum 1862 et codicem Pontanianum non e codicis Y filio, ut ego censeo, sed ex eius fratre originem trahere existimat. Quo iure Scheuer Ottobonianum et Vindobonensem codices ad archetypum Y referat non

****

[1] Codices G B D Dialogo carent

extrico, neque ille quisquam nisi paucissima atque leuissima argumenta[1] ad hanc opinionem confirmandam protulit. Quod etiam Georgius Andresenus recognouit, qui, quamquam ad Scheueri opinionem inclinabat, hoc iudicium de patrueli condicione codicum O W et N I altiore inquisitione egere censuerit.[2] Quam inquisitionem Alfredus Gudemanus in altera editione a. 1914 instituens Scheuri opinionem falsam esse arguit, atque codices Ottobonianum et Vindobonensem diuersa uia ac ceteros originem ex Hersfeldensi libro trahere recte indicauit. Hoc igitur stemma effinxit Gudemannus:

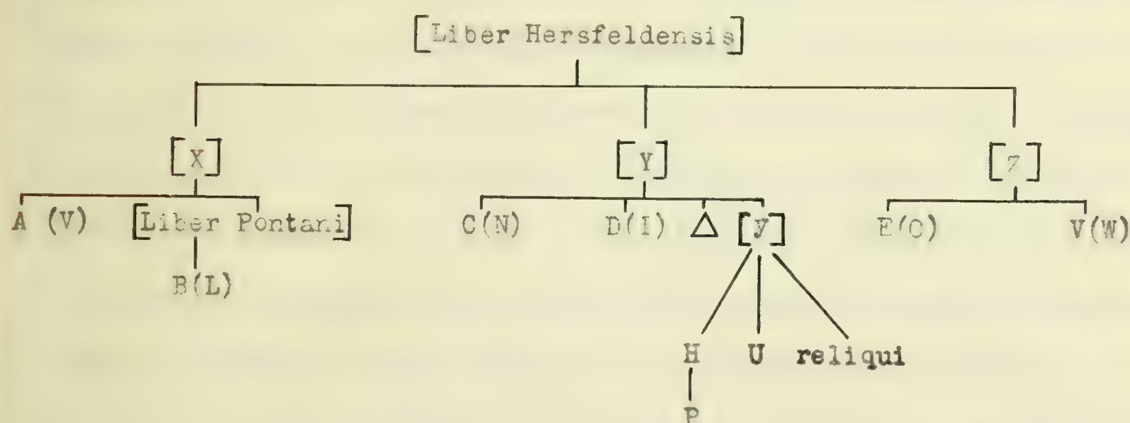

****

1 Ex his lectionibus Suetonianis argumenta elicere sibi uisus est Scheuer; index (p. 98,5) grifo O W grapho G I; c. 4 (p. 103,25) tam O W in tam N G I; c. 18, p. 114,14 atque O W ad Q. atque N G I. Quae ratio de tam et atque habenda sit, supra (p   et p.   ) demonstraui;corruptelarum grifo et grapho diuersos origines minime perspexit Scheuer. Nam grapho consultam esse interpolationem eadem forma in N G I c. 7 (p. 105,12) textui inserta aperte demonstrat. Grifo autem est inconsultus error a librario parum diligente ob confusionem inter litteras n et r admissus, siquidem in textu c. 7 (p. 105,12) O gnifo W giinpho testantur.

2 Wochenschr. f. Klass. Phil. 17 (1900) p. 702

Ut Gudemanno libenter assentior in eo, quod de codicum Ottoboniani et Vindobonensis dispositione conclusit, sic nullo modo eiusdem opinioni de codicibus Vaticano 1862 et Leidensi suffragari possum, cum ille sicut Scheuer hos duos libros familiae a ceteris distinctae assignet, ego autem omnes libros praeter O W uni atque eidem Hersfeldensis libri apographo Y referam. Qua in re nihil noui protulerunt Scheuer et Gudemannus, sed modo opinionem a Reifferscheidio Michaelisio ceterisque sequentibus conceptam secuti sunt. Sed, cum viri docti opinionem Reifferscheidi Michaelisinique de codicum Vaticani 1862 et Leidensis descensu adhuc retineant, alteram opinionem huic coniunctissimam, quae id temporis uulgabatur, haud ita diu reicere coacti sunt. Nam Reifferscheidius nonnullas corruptelas in libris V L extare, quarum insignis est c. 30 (p. 127,3) yspeũ ex 9speu pro conspectu,[1] quae non nisi ob scribendi compendia male explicata exoriri potuissent, perspexit. Cum autem talia compendia saeculorum noni et decimi consuetudine omnino abhorrerent, non illud antiquissimum exemplar Hersfeldense (Fuldense vel Corbeiense ut Reifferscheidius putauit), sed modo eius apographon ab Enoch Asculano confectum Romam relatum esse iudicauit ille. Neque eadem res Rothium fefellerat, qui hanc alteram e duabus causis posuerit, cur Hersfeldensi libro maiorem quam saeculi terti decimi aetatem tribuere nollet.[2] Viri docti igitur olim inter Rothi Reifferscheidique opiniones fluctuabant, sed nunc Decembri testimonio et libro Aesino in medium prolatis nemo est qui dubitet, quin ipse antiquissimus Hersfeldensis codex Romam reportatus sit, isque non saeculo tertio decimo sed saeculo nono nil decimo assignandus sit. Corruptelae tamen ob compendia exortae in libris V L adhuc manent, neque hunc nodum soluere possis si unum modo codicem inter eos et Hersfeldensem librum interponas.

****

[1] Vide supra p.

[2] Vide supra p. sq

Nuperrime tamen hanc difficultatem recognouit Fridericus Carolus Wickius, qui hoc indico prompto[1] "in archetypo ipso Hersfeldensi plura eademque magis uaria quam censent fuisse compendia", omnia ad liquidum perducere sibi uisus est. Quam ad opinionem confirmandam haud pauca Dialogi corruptas lectiones profert, quarum aliae uelut aut pro et, et pro ac; neque pro nec uix e compendiis extitisse potuerint; aliae, cum in omnibus libris se habeant, non ad compendia in Hersfeldensi codice sed ad compendia in antiquiore quodam codice, quae Hersfeldensis librarius haud recte resoluerit, referendae sint; pars tamen maxima ad compendia in ipso Hersfeldensi referendae erant, si re uera archetypius codicum V L (familia X in editionibus Taciteis) ex ipso Hersfeldensi libro transscriptus esset. Non infitior in Hersfeldensi praepositiones per, prae, pro - siglis iudicari potuisse, quamquam perraro; aut litterarum nexus -er-,-ur- compendiose hic illic scriptos extare potuisse, quippe quae omnia in Agricola Aesino rarissime quidem se habeant[2]. Sed talia compendia crebra fuisse existimare, aut impeditiora compendia, qualia exempla a Wickio prolata postulent, Hersfeldensi codici contra Agricolae Aesini certissima testimonia uindicare non licet. Sin Wickius non unum sed duos uel plures codices inter V L et Hersfeldensem librum intercedere statuisset, hanc opinionem de compendiis in nostrorum codicum archetypo comminisci non coactus esset.

Hoc quoque animaduerit, Dialogi editores iam dudum codices Vaticanum 1862 et Leidensem in peculiaribus lectionibus parui esse preti iudicant. Ego quidem uehementer suspicor hanc opinionem, quae totam familiam e solis libris V L constituat, quoddam esse residuum eius superstitionis, quae olim Ioannem Ferdinandum Massmannum et Franciscum Ritterum, ut omnes codices praeter

****

1 Praefat. p. 16 sq.

2 Vide supra p. sq.

Vaticanum 1862 ex ipso Leidensi profluxisse affirmarent, induxit. Dialogi, editores stirpem γ quam nomino, uel omnino, uel fere neglexerunt. Si hos libros diligentius adhibuissent, haud scio an ad alia de ceteris concludenda peruenturi fuerint. Hoc pro certo habeo, si codex Venetus (M) in Dialogo eiusdem sit bonitatis atque in Suetoni fragmento, editores Taciteos haud recte eum neglexisse.

De Dialogo tamen nimium praestare nolim, neque mihi est opus e Dialogo adminicula quaerere, cum codex Bodleianus nunc repertus cuiuis aperte demonstret, quod ad Suetonium attinet, non unum sed duos codices inter V L et Hersfeldensem librum intercedere. Sin, ut opinor satis demonstraui codices O W tota indole a ceteris differre, et ceteros omnes propter hoc ipsum, quod inter se fere consentiant ubi ab O W discrepent, uni atque eidem archetypo assignandos esse, tum mihi libenter concedes non duos sed tres codices inter V L et Hersfeldensem codicem intercedere. Nihil omnino in peculiaribus lectionibus meae stirpis β (familiae X in editionibus Taciteis) uideo, cur hanc potissimum stirpem alia uia ac ceteros libros praeter O W originem ex Hersfeldensi traxisse iudicem. Totidem causas inuenio cur uel stirpem α uel stirpem γ totam constituere familiam a ceteris absolutam existimem.

In Hoc Libello Conficiendo His Potissimum
Operibus Consului

Aldus, uide Manutius, A. P.

Annibaldi, Caesare, L'Agricola E La Germania Di Cornelio Tacito Nel Ms. Latino N.8 Della Biblioteca Del Conte G-Balleani in Iesi. Citta Di Castello 1907.

Baehrens, Aemilius, Cornelii Taciti Dialogus De Oratoribus, Recognouit A. B. Lipsiae 1881.

Baumgarten-Crusius, Detlev Car. Guil., C. Suetonii Tranquilli Opera. Lipsiae 1816.

Beck, J. W., Zur Kritik von Suetons De grammaticis et rhetoribus, Berliner Philologische Wochenschrift, 1892, p.771, p.797.

Burmannus, Petrus, C. Suetonius Tranquillus cum notis integris .... Curante P. B. Amstelaedami 1736.

Casaubonus, Isaacus, C. Suetonii Tranquilli De XII Caesaribus Libri VIII. Eiusdem De Inlustribus Grammaticis Et De Claris Rhetoribus. Isaacus Casaubonus .... recensuit. Editio altera (1595) ab auctore emendata et locis quam plurimis aucta. Parisiis 1610.

Consoli, Santi, L'Autore Del Libro "De Origine Et Situ Germanorum". Roma 1[illegible]

Funaioli, Gino, (I) Grammaticae romanae fragmenta collegit, recensuit Hyginus Funaioli. Lipsiae 1907. (II) Duo Codici Di Svetonio 'De Grammaticis et Rhetoribus' (1908), Studi Italiani 17 (1909) p.265 sqq.

Graevius, Ioannes Georgius, C. Suetonius Tranquillus Ex Recensione I.G.G. .... Editio secunda (1672) auctior et emendatior. Hagae Comitis et Trajecti ad Rhenum 1691.

Gudemann, Alfred, (I) P. Cornelii Taciti Dialogus De Oratoribus, Mit Prolegomena, Text Und Adnotatio Critica .... Zweite (1894), Völlig Neugearbeitete Auflage. Leipzig 1914. (II) Two Textual Problems in the Dialogus of Tacitus, Classical Philology VII (1912) p.412 sqq. (III) The Dialogus of Tacitus Once More, American Journal of Philology 34 (1913) p. 243-6.

Ihm, Max, Zur Überlieferung Und Textkritik Von Suetons Schrift De Grammaticis Et Rhetoribus, Rheinisches Museum N. F. 61 (1906) p.543-553.

Manutius, A. P., C. Plinii Secundi Novocomensis epistolarum libri decem ..... Ejusdem Panegyricus Trajano Imp. dictus ..... Ejusdem de viris illustribus. Suetonii Tranquilli de claris grammaticis et rhetoribus. Julii Obsequentis prodigiorum liber ..... In aedibus Aldi et A. Asculani soceri: Venetiis 1508.

Michaelis, Adolfus, Corneli Taciti Dialogus De Oratoribus Ad Codices Denuo Conlatos, Recognouit A. M. Lipsiae 1868.

Osann, Fr., C. Suetonii Tranquilli De Grammaticis Et Rhetoribus Libelli Ex Eiusdem Opere De Viris Illustribus .... Recensuit et Adnotatione Instruxit F.O. Gissae 1854.

Oudendorpius, Franciscus, Cajus Suetonius Tranquillus ex recensione F. O. .... Lugduni Batavorum 1751.

Philipp, Ed., (I) Zur Tacitus Handschrift cod. Vindob. II (1887), Wiener Studien XI (1889) p.288-90. (II) Über die Mailänder und die Venetiger Handschrift zum Dialog des Tacitus, Wiener Studien XXVI (1904) p.290-308.

Peterson, W., (I) Cornelii Taciti Dialogus De Oratoribus. A Revised Text With Introductory Essays and Critical and Explanatory Notes. Oxford 1893. (II) The Dialogus of Tacitus, American Journal of Philology 34 (1913) p. 1-14. (III) More About The Dialogus of Tacitus, American Journal of Philology 35 (1914) p. 74-78.

Reifferscheid, Augustus, (I) C. Suetoni Tranquilli Praeter Caesarum Libros Reliquiae .... Insunt eiusdem Quaestiones Suetonianae. Lipsiae 1860. (II) Index Scholarum In Universitate Litterarum Vratislaviensi .... Insunt Augusti Reifferscheidii Analecta Critica Et Grammatica. Vratislaviae 1877.

Rolfe, J. C., Suetonius, With An English Translation by J.C.R. London, 1914

Rossi, Vittorio, L'indole e gli studi di Giovanni di Cosimo de' Medici, Rendiconti Della Reale Accademia Dei Lincei, Classe Di Scienze Morali, Storiche et Filologiche Ser. V Vol. II (1893) p.128 sqq.

Roth, C. L., C. Suetoni Tranquilli Quae Supersunt Omnia, Recensuit C.L.R. Lipsiae 1858.

Sabbadini, Remigio, (I) Storia E Critica Di Testi Latini, Catania 1914. (II) Le Scoperte Dei Codici Latini E Greci Ne' Secoli XIV E XV, I Firenze 1905; II (Nuove Ricerche) Firenze 1914. (III) Notizie Storic-Critiche Di Alcuni Codici Latini, Studi Italiani VII (1899) p. 119-133. (IIII) Il MS. Hersfeldese Delle Opere Minori Di Tacito, Rivista Di Filologia 29 (1901) 262-4. (V) Spogli Ambrosiani Latini, Studi Italiani XI (1903) p. 211-35.

Scheuer, Fr., De Tacitei De Oratoribus Dialogi Codicum Nexu et Fide, Vratislaviae 1891 [Breslauer Philologische Abhandlungen VI (1893)].

Schoenemann, Arthurus, De Taciti Germaniae Codicibus Capita Duo, Dissertatio Inauguralis .... Halis Saxonum 1910.

Schulze, Wilhelm, Zur Geschichte Lateinischer Eigennamen, Berlin 1904.

Statius, Achilles, C. Suetonii Tranquilli XII Caesares, Theod. Pulmanni Craneburgii opera et studio emendati .... Eiusdem C. Suetonii Tranquilli, de illustribus Grammaticis et claris Rhetoribus, Lib. II, Cum Achillis Statii Lusitani Commentatione (Romae 1565) .... Antverpiae 1574.

Steup, Iulius, De Probis Grammaticis, Ienae 1871.

Thimm, Henr. Rudolphus, De Usu Atque Elocutione C. Suetonii Tranquilli. Dissertatio Inauguralis .... Regimonti 1867.

Thomas, A., Über einem Codex Venetus zum Dialogus und der Germania des Tacitus, Münchener Gelehrte Anzeigen 36 (1853) p. 1-4.

Toup, Ioannes, Emendationes in Suidam, Editio Altera Emendatior Ad Exemplar Londinense, Lipsiae 1780. Curae Novissimae, p. 266-7.

Tross, Ludovicus, C. Cornelii Taciti De Origine, Situ, Moribus Ac Populis Germanorum Libellus. Ad Fidem Codicis Perizoniani, Nunquam Adhuc Collati, Edidit Et Notas Adiecit L.T. Accesserunt Dialogus De Oratoribus Et Suetonii De Viris Illustribus Libellus Ad Eundem Codicem Accurate Expressi. Hammone 1841.

Vahlen, Ioannes, (I) Notae autographae (ineditae) orae exemplaris Reifferscheidiani adtextae, quod anno 1913 bibliothecae Uniuersitatis Illinoiensis accessit. (II) Index Lectionum .... In Universitate Litteraria Friderica Guilelma .... Berolini 1877.

Voigt, Georg, Die Wiederlebung des classischen Alterthums .... Dritte Auflage, besorgt von Max Lehnerdt. Berlin 1893.

Wick, Fridericus Carolus, Cornelii Taciti Dialogus De Oratoribus, Recensuit, Praefatus est, Appendice Critica Et Indicibus Instruxit F.C.W. Augustae Taurinorum 1917.

Wissowa, Georgius, Taciti Dialogus De Oratoribus Et Germania, Suetonii De Viris Illustribus Fragmentum. Codex Leidensis Perizonianus phototypice editus. Praefatus est Georgius Wissowa. Lugduni Batavorum 1907.

Wolf, Frid. Aug., C. Suetonii Tranquilli Opera .... Edidit F.A.W., Lipsiae 1802.

VITA

The author of this dissertation, Rodney Potter Robinson, was born in Council Bluffs, Iowa, March 15, 1890. He was graduated from the Harlan, Iowa, High School in 1906, and in the fall of the same year matriculated at Epworth University, Oklahoma City, Oklahoma, where he remained three years. In the fall of 1909 he entered the University of Missouri and received the A. B. degree from this institution in June, 1910. The following year he held a scholarship in Latin at the University of Missouri and was granted the A. M. degree in 1911. From 1911-13 he was teacher of Latin and German in the High School at Lexington, Missouri, and from 1913-14 teacher of Latin in the Anaconda, Montana, High School. In the fall of 1914 he returned to the University of Missouri as Fellow in Latin. From 1915-17 he was Assistant in the Classics and a graduate student at the University of Illinois. He enlisted in the United States Army in June of 1917, and was with the American Expeditionary Forces in France from August of the same year until July, 1919. The last four months of this time were spent in Paris in attendance at the Sorbonne. In the fall of 1919 he returned to the University of Illinois as Assistant in the Classics. The author is a member of Phi Beta Kappa and the Phi Delta Kappa honorary societies. He has published an article on 'Catullus 95' in Classical Philology for 1915.

VITA

The author of this dissertation, [illegible], was born [illegible], Iowa, March [illegible]. He was graduated from the [illegible] in [illegible], and in the fall of the same year [illegible] City, Oklahoma, where he received [illegible]. In the fall of [illegible] at the University of Missouri and received the A. B. degree from this [illegible] in June, [illegible]. The following year he [illegible] of Missouri and was granted the A. M. degree in [illegible]. From [illegible] of Latin and Greek in the High School at Lexington, Missouri, and [illegible] teacher of Latin in the [illegible] High School. In the fall of [illegible] returned to the University of Missouri as Fellow in Latin. From [illegible] Assistant in the Classics and a graduate student at the University of [illegible]. He enlisted in the United States Army in June of [illegible], [illegible] Bureau [illegible] from August of the same year until [illegible] most of this time were spent in [illegible]. In the fall of [illegible] he returned to the University of Illinois as [illegible] Classics. [illegible] Philology for [illegible].